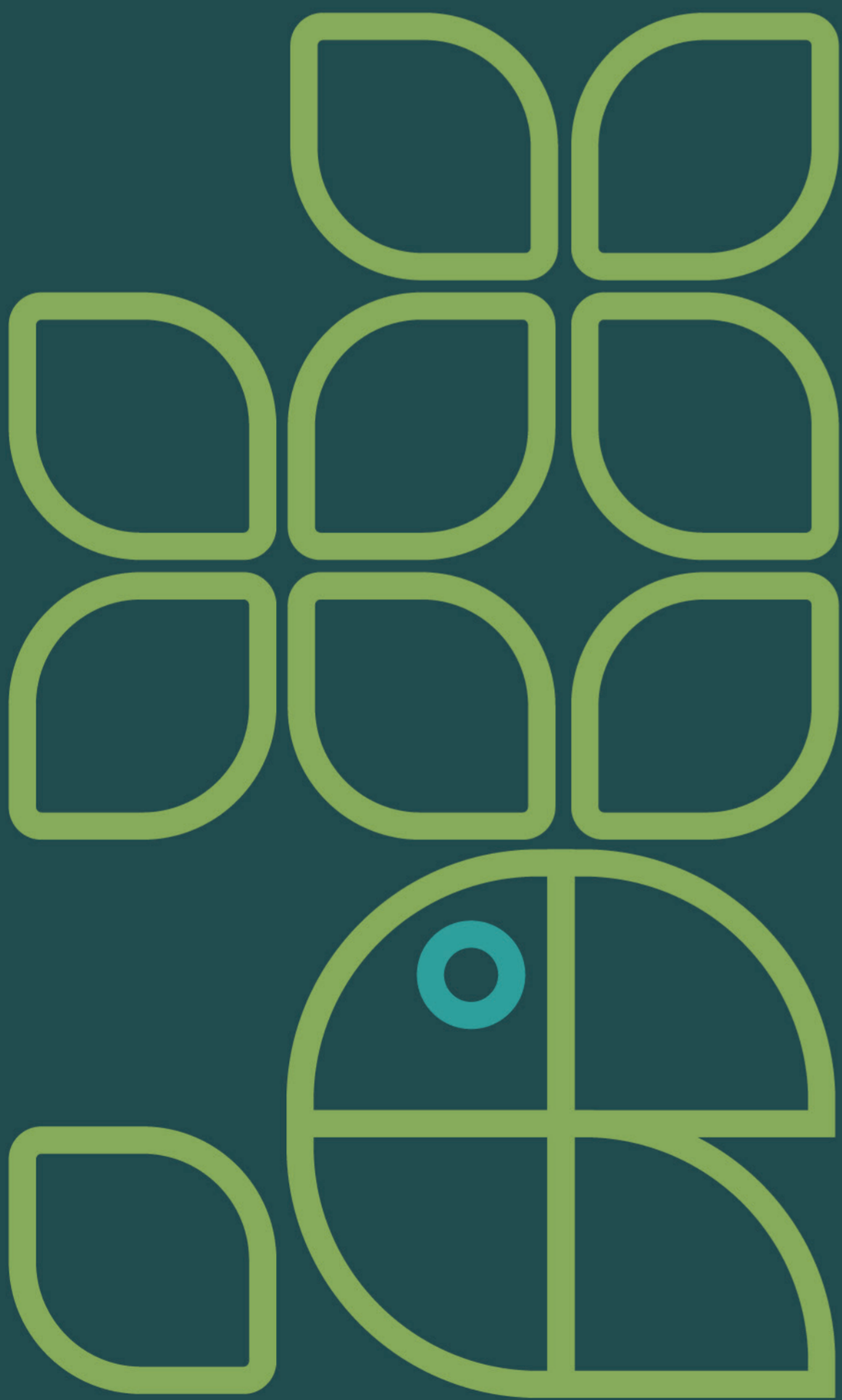

GREEN
THREE
SEAS

FOR THE

YOUTH

Green Three Seas PRE MLÁDEŽ

Autori:

Polsko

Petros Tovmasyan
Robert Klosowski
Dominika Paliczka

Vedúci redaktor:

Petros Tovmasyan
Dominika Paliczka

Bulharsko

Aleksandra Lyutskanova
Yoana Doneva
Theodora Mileva

Vydavateľ:

Social Cooperative Green Station
ul. O.J. Siemińskiego 22, 44-100 Gliwice
Poland
E-mail: kontakt@zielonastacja.pl
Tel: + 48 732 259 513

Rumunsko

Anamaria Moisa
Daniel Enachescu

Grafický dizajn:

Anton Luzan

Slovensko

Hakan Oguz
Diana Jašeková

@Green Station Social Cooperative, Gliwice 2023

Lotyšsko

Katerina Vasileiou

Projekt "Green Three Seas for the Young" realizovaný z finančných prostriedkov programu Európskej únie Erasmus+. Prijemca: Social Cooperative Green IStation. Partneri: Innovative Education Center, European Center for Research and Regional Development, Youth for Equality, Sushal Hub Sdruzhenie, Tudatos Tervezésért, Društvo Bodi svetloba, Asociacija "Aktyvus jaunimas", Karvina Sustainably, Asociația Se Poate.

Maďarsko

Aykhan Samadov

Slovinsko

Robin Dewa

Organizátori:

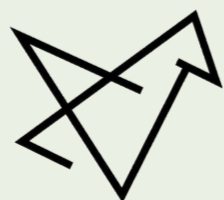
Partneri:

Youth for
Equality

spóate
it's possible!

Financovanie:

Co-funded by
the European Union

Klikni sem pre vrátenie sa na obsah

Tu je interaktívny obsah.

Pre presun, klikni na názov

Obsah

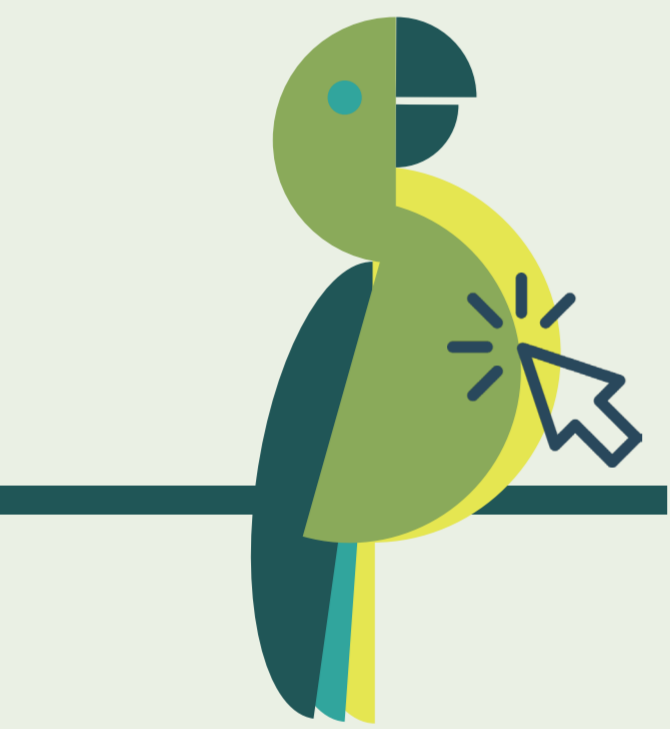
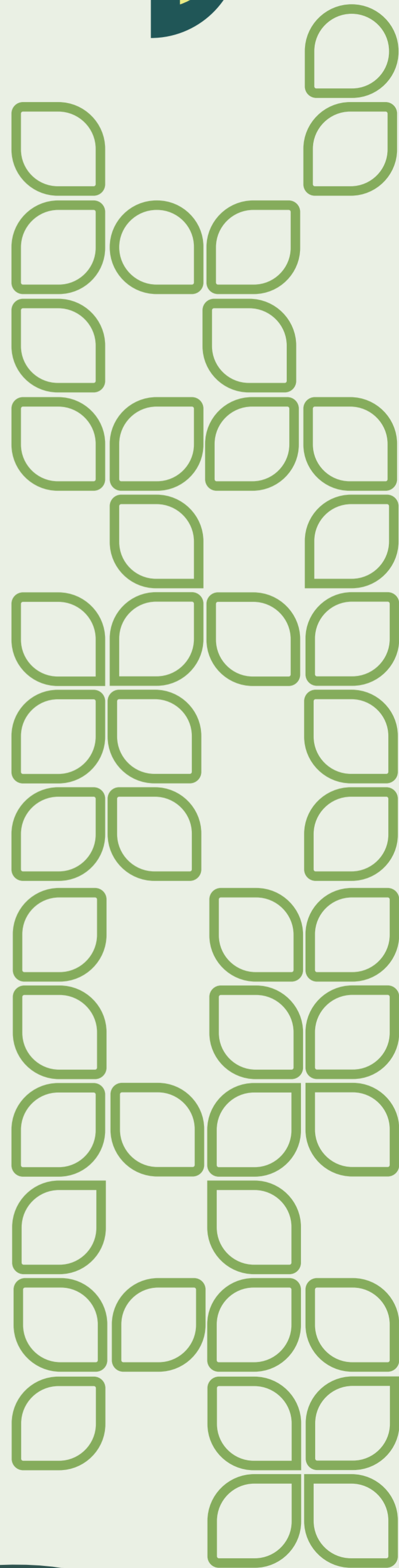
GREEN THREE SEAS PRE MLÁDEŽ.....	2
Čo je Green Station	7
Trojstranná iniciatíva, Európska zelená dohoda a mládež	14
DEFINÍCIA A ÚČEL TROJSTRANNEJ INICIATÍVY.....	15
VÝZVY A MOŽNOSTI	16
Kapitola 1: Zelený trh práce	43
#1 DEFINÍCIA PRE POJEM “ZELENÉ PRACOVNÉ MIESTO”.....	44
2 EURÓPSKY ZELENÝ TRH PRÁCE	47
3. SPRAVODLIVÉ PLATOVÉ ODMEŇOVANIE A ZDRAVÉ PRACOVNÉ PODMIENKY.....	49
4. ÚLOHA MENŠINOVÝCH SKUPÍN.....	52
5. SKÚMANIE OSVEDČENÝCH POSTUPOV.....	53
6. ZELENÉ NÁPADY SA POUŽÍVAJÚ NA PROPAGAČNÉ ÚČELY	55
7. ZELENÝ TRH PRÁCE: DEFINÍCIA A POTREBA	57
8. ZELENÉ VZDELANIE ZO ŠKÔL.....	58
9. PROPAGÁCIA ZELENÝCH PRACOVNÝCH MIEST CEZ SOCIÁLNE MÉDIÁ	59
10. POSILNIŤ PROPAGÁCIU ZELENÝCH TECHNOLOGÍÍ V MASMÉDIÁCH.....	60
11. PREPNÚŤ NA ZELENÚ V EXISTUJÚCICH SPOLOČNOSTIACH.....	61
12. ZELENÉ PODNIKANIE S PODPOROU VLÁDY.....	63
13. SPRÁVNA POĽNOHOSPODÁRSKA PRAX (SPP) NA ZELENOM TRHU PRÁCE.....	64
14. ZELENÉ PODNIKANIE NA NÁRODNEJ ÚROVNI V MAĎARSKU	65
15. ZALOŽIŤ A PODPOROVAŤ EKOLOGICKÝCH PODNIKATEĽOV.	67
16. ZELENÉ FORMÁLNE VZDELÁVANIE.....	71
17. INTEGRÁCIA EKOLOGICKÝCH POSTUPOV DO NEFORMÁLNEHO VZDELÁVANIA.....	74
Kapitola 2: Spravodlivý prechod	76
1. EURÓPSKA ZELENÁ DOHODA (Z ORIG. EUROPEAN GREEN DEAL (EGD))	77
2. ZELENÝ PRECHOD	78
3. DIGITALIZÁCIA V OBEHOVOM HOSPODÁRSTVE	80

4. 6 R PRE UDRŽATELNOSŤ EKOLOGICKÉHO PRECHODU	81
5. UDRŽATELNÁ DOPRAVA PRE EKOLOGICKÝ PRECHOD	82
6. VÝROBA ENERGIE Z OBNOVITELNÝCH ZDROJOV PRE EKOLOGICKÝ PRECHOD	83
7. CENOVU DOSTUPNÉ BÝVANIE PRE EKOLOGICKÝ PRECHOD	85
8. STRATÉGIA KLIMATICKEJ NEUTRALITY NA ÚROVNI PODNIKOV.....	87
9. GREENWASHING AKO PREKÁŽKA V EKOLOGICKOM PRECHODE	88
10. PODPORA MALÝCH A STREDNÝCH PODNIKOV (MSP) PRI ZELENOM PRECHOD	90
11. ZELENÝ PRECHOD - 0 EMISIÍ SKLENÍKOVÝCH PLYNOV	92
12. OBEHOVÉ HOSPODÁRSTVO - 6R	94
13. STRATÉGIA KLIMATICKEJ NEUTRALITY	96
14. VYTVÁRANIE KVALITNÝCH PRACOVNÝCH MIEST	98
15. SOCIÁLNA A EKONOMICKÁ FÉROVOSŤ A ROVNOSŤ	100
16. DAŇOVÉ ÚLAVY PRE STREDNÉ PRÍJMY A MALÉ A STREDNÉ PODNIKY	102
Kapitola 3: Inkluzívne politiky v oblasti klímy	104
1. SOCIÁLNE KAMPANE NA PODPORU EKOLOGICKÉHO POVEDOMIA.....	105
2.SKÚMANIE OSVEDČENÝCH POSTUPOV	107
3. ONLINE VZDELÁVANIE O EKOLÓGII A ŽIVOTNOM PROSTREDÍ	110
4. ONLINE ZDROJE PRE SEBAVZDELÁVANIE.....	112
5. VZDELÁVACIE PLATFORMY PRE VEDOMOSTI O ŽIVOTNOM PROSTREDÍ	114
6. SKÚMANIE NEFORMÁLNYCH METÓD PRE EFEKTÍVNU ENVIRONMENTÁLNU VÝCHOVU ..	116
7. PRÍLEŽITOSTI PRE EURÓPSKU MLÁDEŽ DOZVEDIEŤ SA O ENVIRONMENTÁLNYCH OTÁZKACH A ZAPOJIŤ SA DO ENVIRONMENTÁLNEHO ÚSILIA.....	119
8. INTEGROVANIE ENVIRONMENTÁLNEHO VZDELÁVANIA: PRAKTICKÁ PRÍRUČKA PRE ŠKOLY A UNIVERZITY.....	123
KAPITOLA 4: Environmentálna výchova	126
1. DEFINÍCIA ENVIRONMENTÁLNEJ SPRAVODLIVOSTI	127
2.INFRAŠTRUKTÚRA ODOLNÁ VOČI KLIMATICKÝM ZMENÁM	128
3. RURALIZÁCIA EURÓPSKEJ ZELENEJ DOHODY.....	129
4. TRANSFORMÁCIA POTRAVÍN A PÔDY PROSTREDNÍCTVOM STRATÉGIE “ZFARMY NA VIDLIČKU”	130

5. EGD PRE AUTOMOBILOVÝ PRIEMYSEL A DOPRAVNÝ SEKTOR	131
6. ZÁSADY OBEHOVÉHO HOSPODÁRSTVA PRI DOSAHOVANÍ CIEĽOV EGD	132
7. STANOVENIE CIEN UHLÍKA PRI ZNIŽOVANÍ EMISIÍ SKLENÍKOVÝCH PLYNOV V EÚ	133
8. MEDZINÁRODNÁ SPOLUPRÁCA PRI DOSAHOVANÍ CIEĽOV EGD	134
9. POTENCIÁLNE VÝHODY A NEVÝHODY EGD PRE RÔZNE REGIÓNY A SOCIÁLNE SKUPINY V RÁMCI EÚ	135
10. VPLYV EGD NA ENERGETICKÚ BEZPEČNOSŤ A ENERGETICKÚ NEZÁVISLOSŤ V RÁMCI EÚ.	136
FINANCOVANIE ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA	137
FINANCOVANIE OCHRANY ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA	144
FINANČNÉ PROSTRIEDKY EÚ PRE ZELENÉ SLOVINSKO	145
GREENWASHING	147
ZHRNUTIE VYKONANÉHO PRIESKUMU	151
OTÁZKY A ICH ANALÝZA	154
ZHRNUTIE V KAŽDEJ KRAJINE	166
Česká Republika:	166
Bulharsko:	166
Slovensko:	166
Poľsko:	167
Maďarsko:	167
:	167
Litva:	167
Lotyšsko:	168
Rakúsko:	168
Rumunsko:	168
Slovinsko:	169
Zhrnutie stratégie:	170

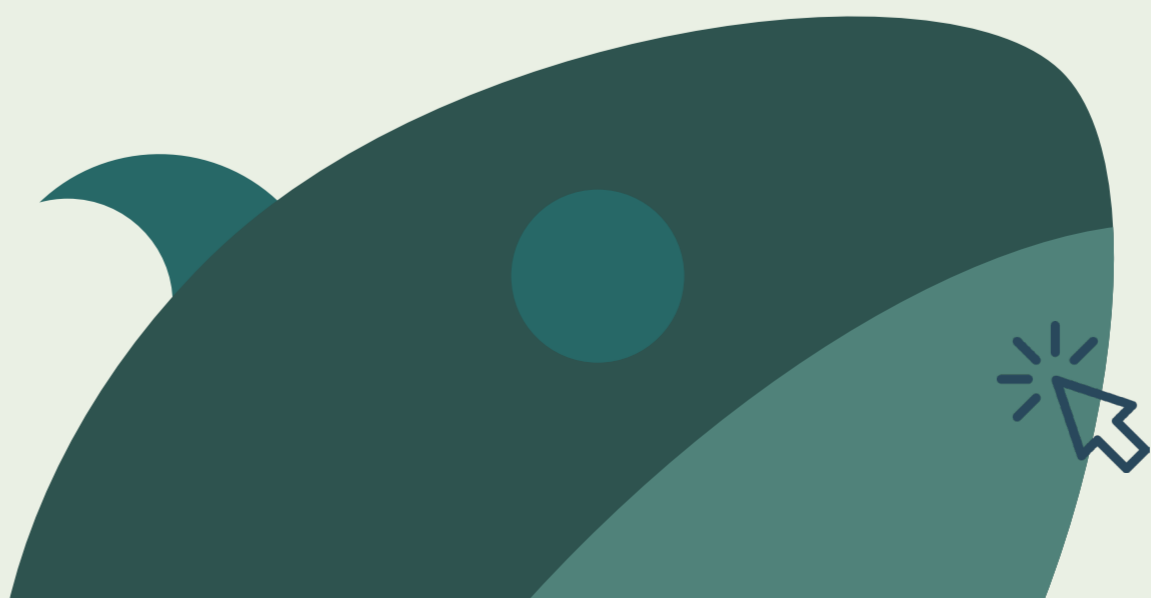
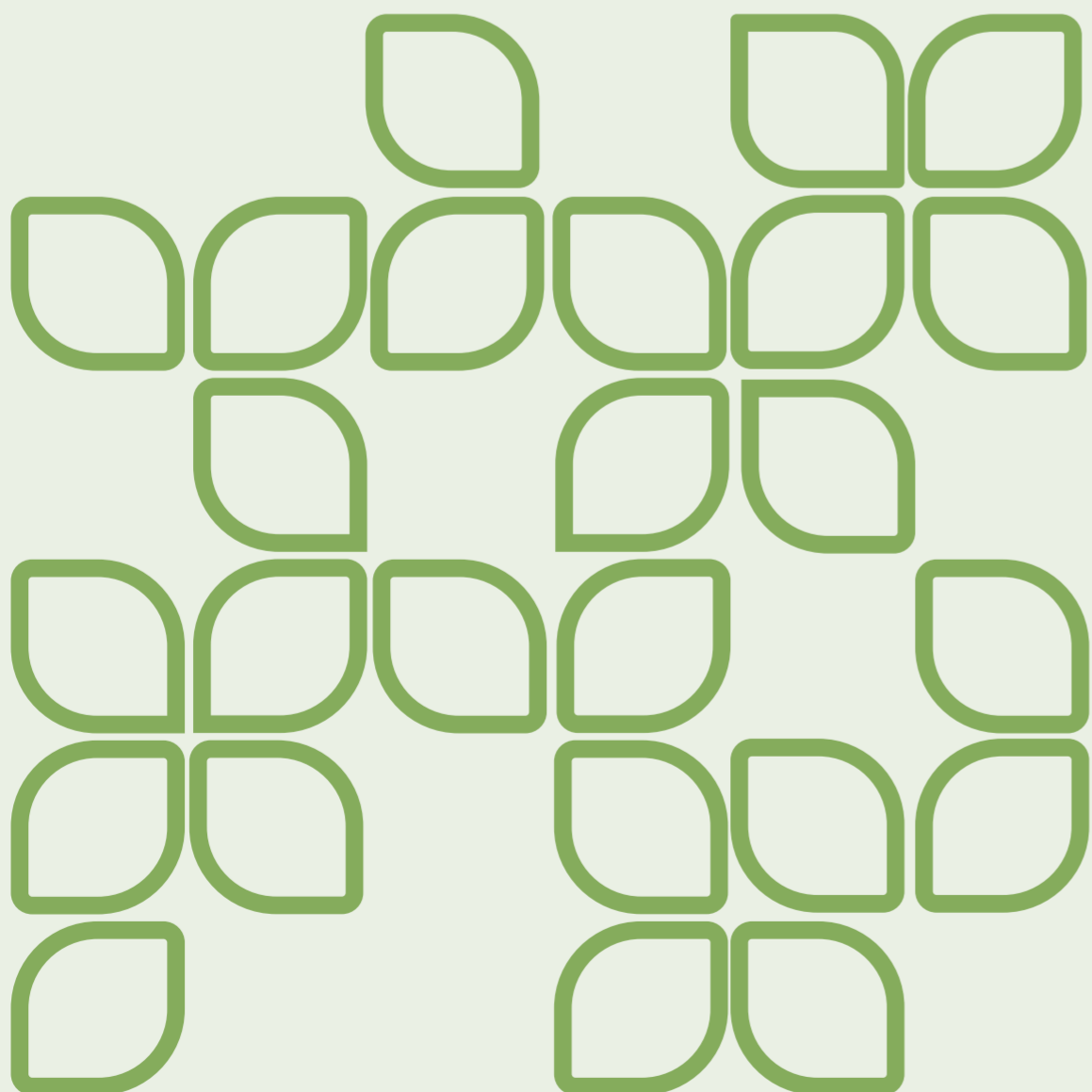

**Green
Station**
Cooperative

V tejto správe nájdete veľa zvierat, ak ich chcete lepšie spoznať, stačí na ne kliknúť a dozviete sa viac.

Kliknutím na logo si môžete pozrieť aj stránku o spoločnosti

Čo je Green Station

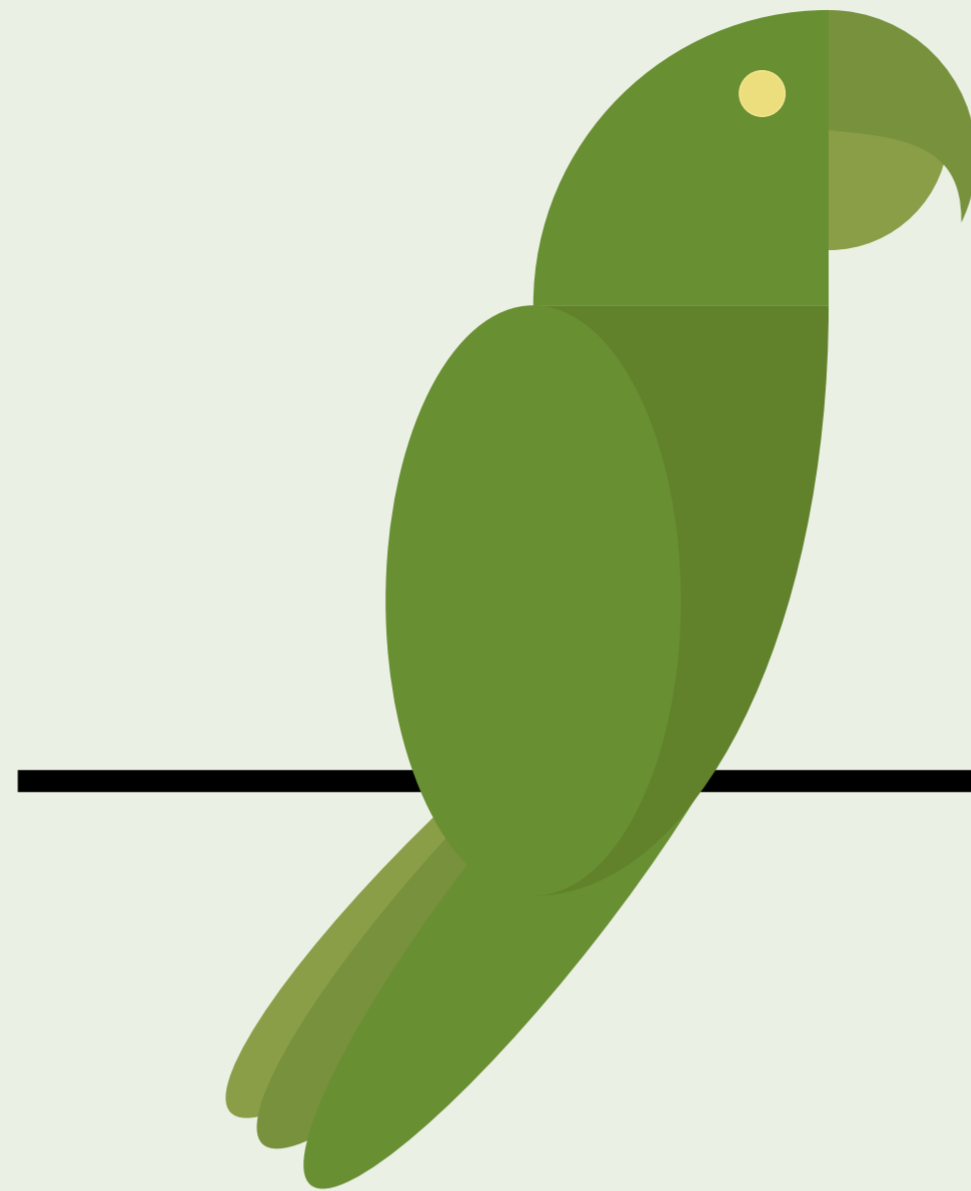
Green Station Cooperative

Ak hovoríme o myšlienke vzdelávania mladých ľudí v oblasti ekologických postojov, rozvíjania vedomostí v oblasti trvalo udržateľného rozvoja alebo integrovaného prístupu k zmene klímy, na úvod musíme spomenúť organizáciu the Green Station Cooperative, ktorá je hlavným realizátorom projektu a jej aktivity sa zameriavajú na podporu implementácie európskej stratégie Green Deal, a to najmä na podporu udržateľnejšej spotreby potravín a zdravého stravovania, ako aj na environmentálnu výchovu

Organizácia the Green Station Cooperative funguje nepretržite od roku 2014 a realizovala viac ako 30 veľkých projektov pre takmer 1 700 účastníkov. Tieto projekty sú určené najmä deťom, mládeži a ľuďom s obmedzenými možnosťami vrátane osôb so zdravotným postihnutím. Realizované projekty zahŕňajú ekologické, sociálne a digitálne problémy, ale aj témy zdravého stravovania, ktoré sa nesú v duchu bio a zero waste.

Cieľom organizácie je prevádzkovať spoločný ekologický podnik založený na osobitnej práci členov a pôsobiaci na ich sociálnu a pracovnú reintegráciu. V "Green Station" využívame sociálnu ekonomiku na konanie v prospech miestnych komunít a prírodného prostredia. Prikladáme veľký význam ochrane životného prostredia, podporujeme myšlienku obehového hospodárstva, t. j. minimalizáciu odpadu a maximálne využitie zdrojov. Zapájame sa do sociálnej a environmentálnej výchovy prostredníctvom mnohých projektov, ktoré realizujeme. Snažíme sa, aby si spoločnosť uvedomila dôležitosť zdravého stravovania a starostlivosti o životné prostredie. Vzdelávacie aktivity zahŕňajú napr. učenie sa o pestovaní ekologickej zeleniny a ovocia, workshopy o varení zdravých jedál, ako aj učenie sa o šetrení energiou a správnom triedení odpadu.

V Green Station, sledujeme ciele ako:

- 🌀 Environmentálne vzdelávanie mladých ľudí,
- 🌀 Propagácia zdravého stravovania, biopotravín a nulového odpadu tzv „zero waste”,
- 🌀 Vytváranie medziludských vzťahov,
- 🌀 Obnovenie a udržanie schopnosti členov organizácie zúčastňovať sa na živote miestnej komunity a plniť sociálne úlohy v mieste práce, bydliska alebo pobytu,
- 🌀 obnovenie a udržanie schopnosti samostatne pracovať na trhu práce,
- 🌀 vykonávanie spoločenských, kultúrnych a vzdelávacích aktivít pre svojich členov a miestnu komunitu, ako aj spoločensky prospešných činností v oblasti verejno-prospešných aktivít uvedených v zákone o verejno-prospešných a dobrovoľníckych prácach.

Medzi najdôležitejšie projekty a iniciatívy, ktoré organizácia Zielona Stacja realizuje, patria:

1. GREEN 3 SEAS FOR YOUTH - Cieľom projektu bolo posilniť spoluprácu v rámci iniciatívy Three Seas Initiative for climate, životné prostredie, udržateľný rozvoj a Európsku zelenú dohodu (European green deal). Budovanie silného partnerstva organizácií a inštitúcií pre klímu prispelo k zvýšeniu potenciálu iniciatívy zvýšením sociálneho kapitálu v rámci zúčastnených organizácií z Poľska, Litvy, Lotyšska, Slovenska, Slovinska, Českej republiky, Maďarska, Rumunska, Bulharska a Rakúska. Vďaka iniciatíve si mladí ľudia mohli zlepšiť svoje kompetencie, najmä jazykové, v spolupráci s organizáciami s medzinárodným dosahom. Vytvorili sme stratégiu, workshopy formujúce proenvironmentálne postoje a sociálnu kampaň, ktorá oslovila viac ako 100 000 mladých ľudí.

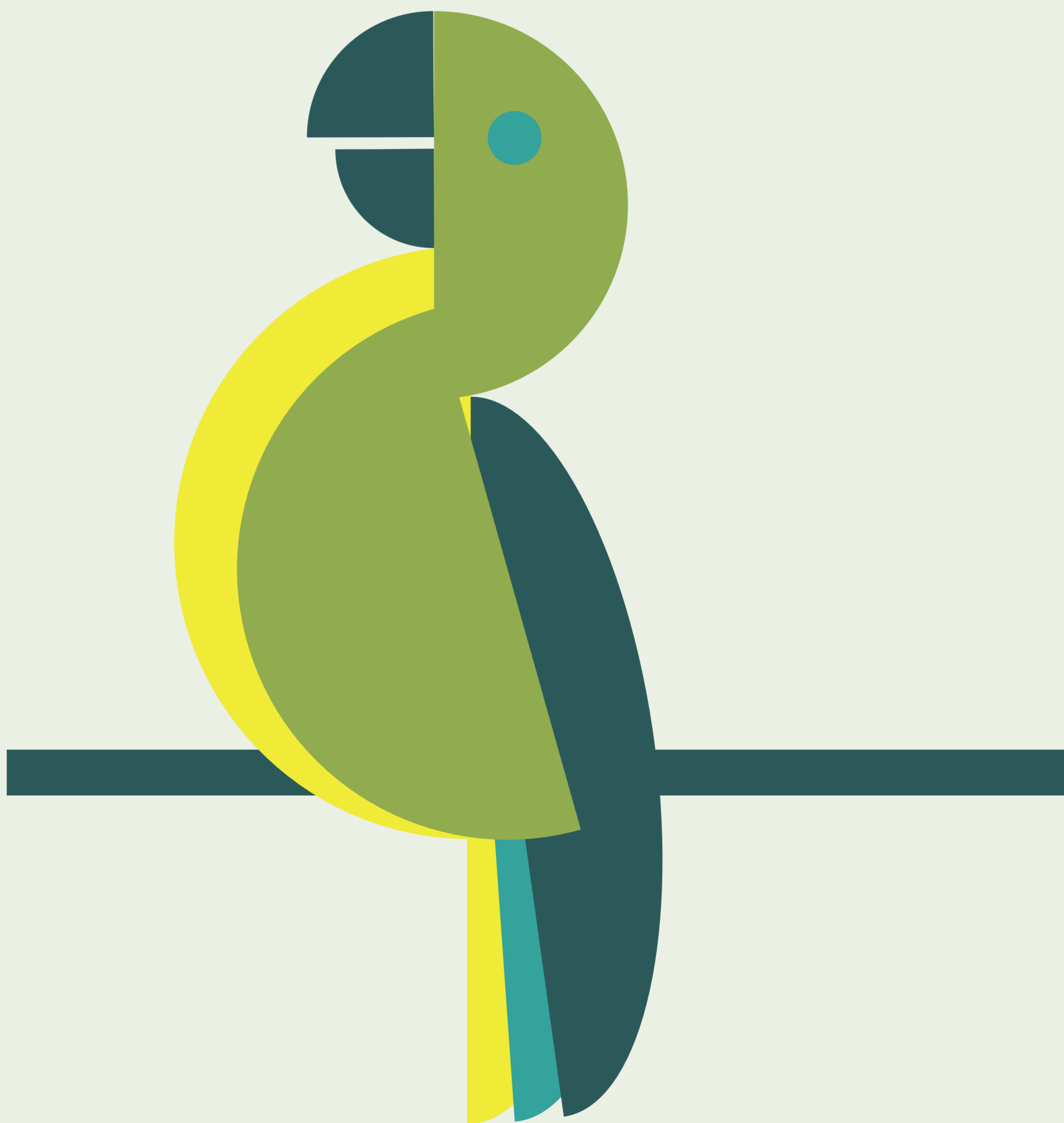
2. GREEN STATION - MODEL SOCIÁLNEJ FRANCHISE - v rámci tejto iniciatívy sme vytvorili sieť obchodov s ekologickými a prírodnými potravinami od miestnych výrobcov. Cieľom projektu bolo zvýšiť povedomie a znížiť problém plytvania potravinami a formovať proekologické postoje. Obchody prevádzkovali subjekty sociálnej ekonomiky v Gliwiciach, Zawiercie, Nysa, Głuchołazy, Cieszyn a Żywiec. Zelená stanica je modelom sociálnej franšízy zameranej na vytváranie stabilných pracovných miest pre sociálne vylúčené osoby. Začali sme spolupracovať s miestnymi dodávateľmi, ktorí nám poskytli zdravé a ekologické potraviny z vlastných plodín. Balíčky pripravovali zdravotne postihnutí ľudia, ktorí pod dohľadom asistentov vyberali objednávky, ktoré sa potom doručovali objednávateľom.

3. ŠKOLSKÉ EKOLOGICKÉ INKUBÁTORY - V rámci projektu sme uskutočnili súťaž na vytvorenie 10 školských eko workshopov, na ktoré sme pozvali žiakov zo všetkých 1315 základných škôl v Sliezskom vojvodstve. Žiaci základných škôl si zvýšili povedomie o základných princípoch ochrany prírody a biodiverzity, rozvíjali praktické zručnosti súvisiace s ochranou životného prostredia a zvýšili svoju aktivitu a zodpovednosť pri riešení environmentálnych problémov. Po vytvorení ekoworkshopu pedagógovia navrhli modelové workshopy, ktoré zapadali do koncepcie jej fungovania. Pre žiakov podieľajúcich sa na tvorbe workshopu sa uskutočnilo špeciálne školenie, vďaka ktorému sa stali eko ambasádormi.

4. SILESIAN SOLIDARITY YOUTH IN ACTION - cieľom projektu bolo podporiť mladých ľudí v mimoriadne ťažkej situácii, vrátane mladých ľudí umiestnených v ústavoch a ľudí so zdravotným postihnutím, pri získavaní a zlepšovaní sociálnych zručností dôležitých na trhu práce. V rámci projektu sa uskutočnili workshopy pre mladých ľudí zamerané na soft skills a následne skupina vďaka mikrograntom realizovala vlastné sociálne aktivity. Mladí ľudia realizovali svoje projekty samostatne, čo im dalo možnosť využiť získané vedomosti a zručnosti v praxi, a tým zvýšiť svoju angažovanosť v sociálnej oblasti. Prejavila sa tým aj ich kreativita a ochota aktívne sa zapájať do spoločenského života. Celkovo sme v rámci projektu podporili 195 mladých ľudí vo veku 15 - 19 rokov, z ktorých každý sa zúčastnil na 15 worksho-

Uvedené aktivity nám umožnili získať skúsenosti s realizáciou ekologických projektov, ktoré využívajú prírodné a miestne zdroje, ako aj s podporou a zvyšovaním úrovne environmentálnej výchovy detí, mládeže, seniorov a miestnej komunity a ich motiváciou k starostlivosti o prírodné prostredie, ako aj s formovaním proekologických postojov obyvateľov Sliezskeho vojvodstva.

Vo svete poznačenom rýchlymi klimatickými zmenami, vznikajúcimi environmentálnymi problémami a naliehavou potrebou udržateľnosti predstavuje stratégia “Green Three Seas for the Youth” plán na posilnenie postavenia mladých ľudí, aby aktívne prispeli k udržateľnej budúcnosti našej planéty. Táto stratégia zdôrazňuje potrebu integrovaného prístupu k zmene klímy a environmentálnej výchove, pričom podporuje aktívnu účasť mladých ľudí na rozhodovacom procese v oblasti životného prostredia. Veríme v posilnenie postavenia dnešnej mládeže, aby sa stala lídrom zajtrajška a vytvorila udržateľnú, inkluzívnu a odolnú budúcnosť.

Kapitola I, “Zelený trh práce”

sa zameriava na nespočetné možnosti, ktoré majú mladí ľudia k dispozícii v zelených odvetviach a sektoroch. Zelený trh práce sa vyvíja a rozširuje, od obnoviteľných zdrojov energie až po udržateľné poľnohospodárstvo, a ponúka mladým ľuďom širokú škálu kariérnych možností. Táto kapitola poskytuje prehľad o rôznych spôsoboch, ako môže mladá generácia svojou voľbou povolania významne prispieť k boju proti zmene klímy.

Kapitola II “Spravodlivý prechod”

sa zaoberá spravodlivým prechodom na udržateľné hospodárstvo, ktoré zabezpečuje blahobyt všetkých občanov, najmä mladých ľudí. Zdôrazňuje, že tento prechod musí byť spravodlivý, musí chrániť práva a záujmy pracovníkov a komunit a zároveň zabezpečiť, aby nikto nezostal pozadu. Kapitola sa zaoberá politikami a stratégiami potrebnými na spravodlivý prechod a tým, ako môžu mladí ľudia prispieť k tomuto prechodu a mať z neho

Kapitola III “Inkluzívne politiky v oblasti klímy”

Poukazuje na nevyhnutnosť inkluzívnych a demokratických rozhodovacích procesov pri tvorbe politik v oblasti klímy. Vzhľadom na rôznorodý vplyv zmeny klímy na rôzne komunity sa v tejto kapitole zdôrazňuje, že je dôležité zabezpečiť, aby boli vypočuté všetky hlasy, najmä hlasy mladých ľudí. Skúma sa v nej kľúčová úloha, ktorú môže mládež zohrávať pri tvorbe, implementácii a monitorovaní politik v oblasti klímy.

Kapitola IV, “Environmentálna výchova”

zdôrazňuje úlohu vedomostí a povedomia pri podpore ekologického myslenia. Obhajuje komplexnú environmentálnu výchovu ako prostriedok na vybavenie mladých ľudí vedomosťami, zručnosťami a postojmi potrebnými na to, aby mohli čeliť environmentálnym výzvam 21. storočia. V tejto kapitole sa rozoberajú rôzne vzdelávacie stratégie, prístupy a zdroje, ktoré môžu pomôcť vstúpiť mládeži hlbšie pochopenie a vzdať hold našemu životnému prostrediu.

“Green Three Seas for the Youth” je výzvou pre mladých ľudí na celom svete, aby sa aktívne zapojili do vytvárania udržateľnej budúcnosti pre seba a budúce generácie. Táto stratégia potvrdzuje neoddeliteľnú úlohu mládeže pri dosahovaní vyváženého a harmonického spoluzitia s prírodou a ponúka jasnú cestu, ako dosiahnuť významný vplyv.

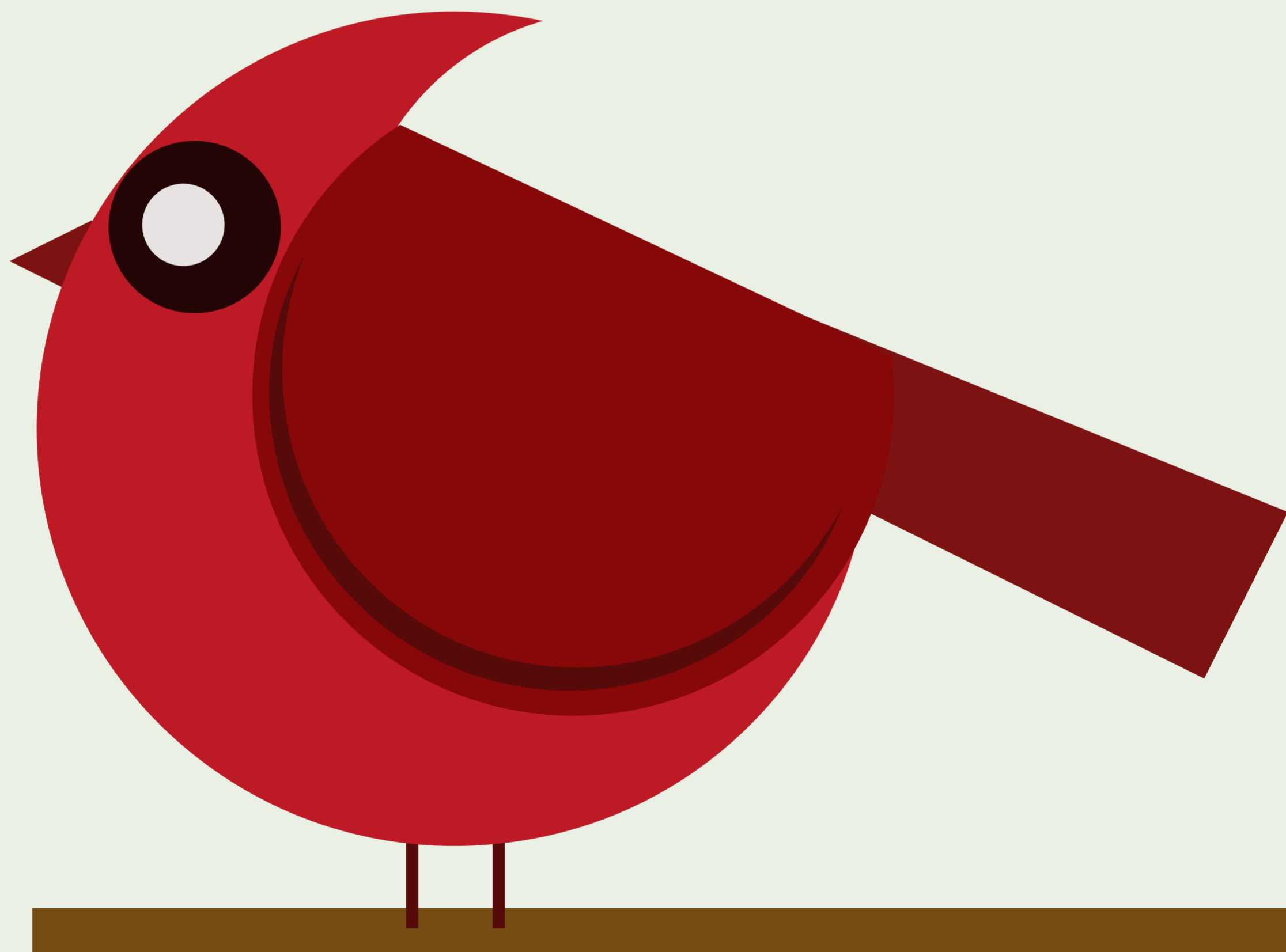

Kľúčové poznatky správy

- ☉ **Hospodárstvo s uzavretým okruhom:** Správa hovorí o tom, že je dôležité, aby sme menej plytvali a viac vecí opätovne používali. To znamená, že by sme mali opravovať pokazené veci, recyklovať odpad a hľadať nové spôsoby využitia starých vecí.
- ☉ **Environmentálna veda:** V správe sa venuje veľký priestor environmentálnej výchove. Autori poukazujú na to, že všetci musíme vedieť viac o tom, ako chrániť našu planétu.
- ☉ **Klimatická politika pre všetkých:** Správa zdôrazňuje, že klimatická politika musí zohľadňovať rôzne skupiny ľudí, aby sa na nej podieľali všetci a aby bola férová.
- ☉ **Férová zmena:** Autori zdôrazňujú, že je dôležité zabezpečiť, aby zmeny v hospodárstve boli spravodlivé pre všetkých. To znamená, že pri prechode na ekologickejšie hospodárstvo musíme pamätať na pracovníkov a nikoho nenechať bokom.
- ☉ **Malé kroky pre životné prostredie:** V správe sa uvádzajú jednoduché veci, ktoré môžeme urobiť v práci, aby sme pomohli životnému prostrediu, ako napríklad zhasínanie svetiel, keď nikto nie je v kancelárii, alebo používanie menšieho počtu jednorazových pohárov. Ukazuje, že aj malé zmeny môžu veľmi pomôcť.
- ☉ **Pomoc zraniteľným skupinám:** Správa poukazuje na to, že zákony musia chrániť aj znevýhodnené osoby, aby mali rovnaký prístup k spravodlivosti a mohli sa vyjadrovať k rozhodnutiam, ktoré sa ich týkajú. (strana 78)
- ☉ **Starostlivosť o prírodné zdroje:** Dokument hovorí o tom, že je dôležité, aby sme s prírodnými zdrojmi hospodárili zodpovedne, teda aby sme ničím neplytvali a všetko využívali s rozumom.
- ☉ **Hospodársky rast a životné prostredie:** V správe sa uvádza, že sa musíme zamerať na to, ako rastie naše hospodárstvo, ale aj na to, ako to ovplyvňuje životné prostredie. To znamená, že nemôžeme myslieť len na peniaze, ale aj na to, ako naše konanie ovplyvňuje planétu.
- ☉ **Boj proti greenwashingu:** Správa zdôrazňuje potrebu bojovať proti greenwashingu, teda praktikám, ktoré zavádzajú spotrebiteľov o skutočnom vplyve výrobkov a činností spoločností na životné prostredie. Záverom je, že sú potrebné prísnejšie predpisy a normy, ktoré pomôžu odlíšiť skutočné úsilie o udržateľnosť od prázdnych marketingových sľubov.
- ☉ **Podpora ekologických pracovných miest:** potreba vytvárať ekologické pracovné miesta, ktoré nielen prispievajú k ochrane životného prostredia, ale aj podporujú udržateľný sociálno-ekonomický rozvoj. V návrhu sa píše, aby sa budúci trh práce zameral na zamestnanosť v odvetviach, ktoré podporujú energetickú účinnosť, obnoviteľné zdroje energie, udržateľné nakladanie s odpadmi a zachovanie biodiverzity.

Trojstranná iniciatíva, Európska zelená dohoda a mládež

Definícia a účel Trojstrannej iniciatívy

Trojstranná iniciatíva je politický, hospodársky a kultúrny projekt, ktorý v roku 2015 začali realizovať prezidenti Poľska a Chorvátska. Zahŕňa krajiny Európskej únie nachádzajúce sa medzi Baltským, Čiernym a Jadranským morom - Poľsko, Českú republiku, Slovensko, Maďarsko, Rumunsko, Bulharsko, Slovinsko, Chorvátsko, Rakúsko, Litvu, Lotyšsko a Estónsko. Hlavným cieľom iniciatívy je posilniť hospodársku, infraštruktúrnú a energetickú spoluprácu, ako aj zvýšiť politickú súdržnosť medzi členskými krajinami, čo by malo viesť k rýchlejšiemu rozvoju regiónu a vyrovnaniu rozdielov so západnou časťou kontinentu.

Spolupráca v rámci Európskej zelenej dohody

🌀 Európska zelená dohoda je ambiciózny plán Európskej komisie na transformáciu členských krajín na klimaticky neutrálne hospodárstvo do roku 2050. Vďaka rôznym zdrojom energie a nerovnomernej úrovni hospodárskeho rozvoja môžu trojstranné krajiny k tomuto cieľu významne prispieť:

🌀 Výmena skúseností a osvedčených postupov v oblasti energetickej účinnosti a obnoviteľných zdrojov energie.

🌀 Medzihraničná spolupráca pri rozvoji energetických sietí a infraštruktúry na prepravu energie z obnoviteľných zdrojov.

🌀 Koordinácia činností v oblasti inovatívnych projektov, ako sú inteligentné siete, skladovanie energie a čistá doprava.

🌀 Zvyšovanie potenciálu v oblasti výroby energie z obnoviteľných zdrojov prostredníctvom spoločných investícií a infraštruktúrnych projektov.

Výzvy a možnosti

Výzvy:

☞ **Heterogenita ekonomík:** Trojstranné krajiny sa líšia stupňom hospodárskeho rozvoja a štruktúrou svojho energetického sektora, čo môže brániť jednotnému prístupu k Zelenej dohode.

☞ **Financovanie:** Vysoké náklady na prechod si vyžadujú prístup k značným finančným zdrojom, čo je výzvou najmä pre menej bohaté krajiny v regióne.

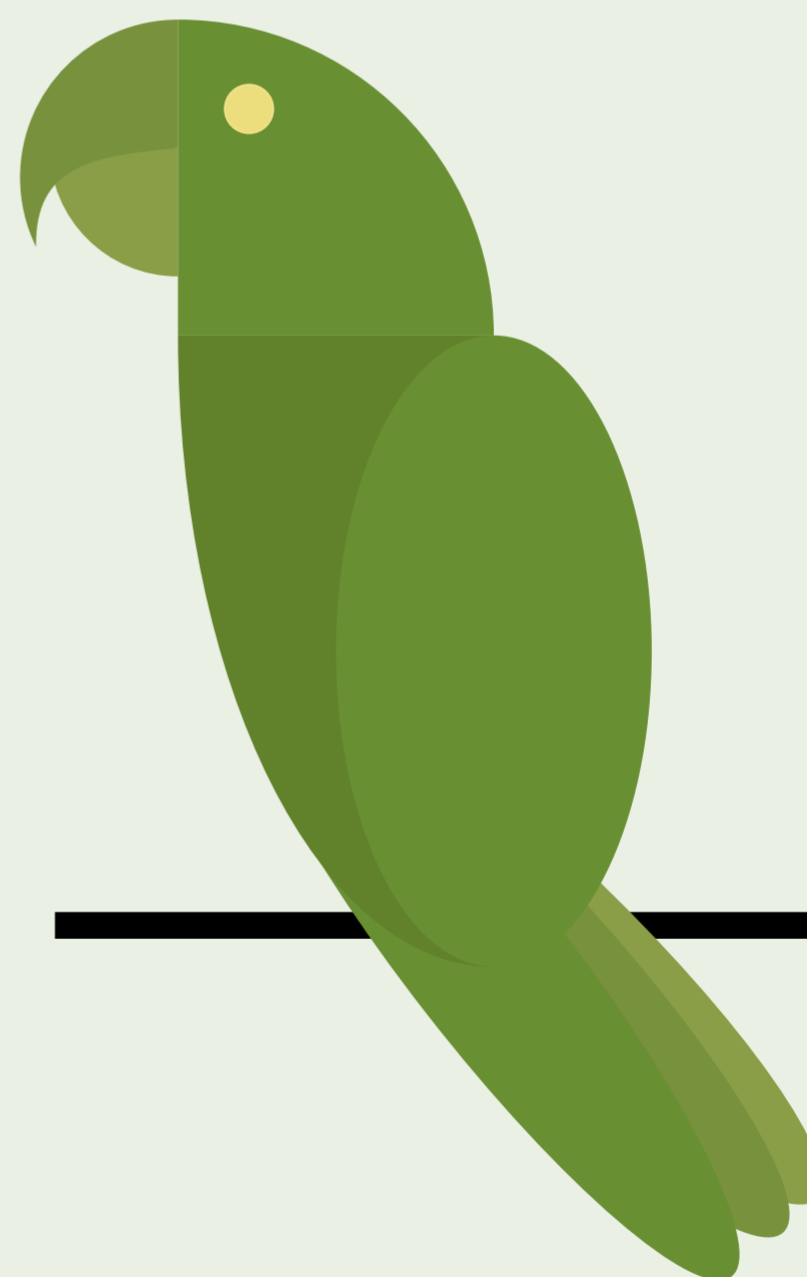
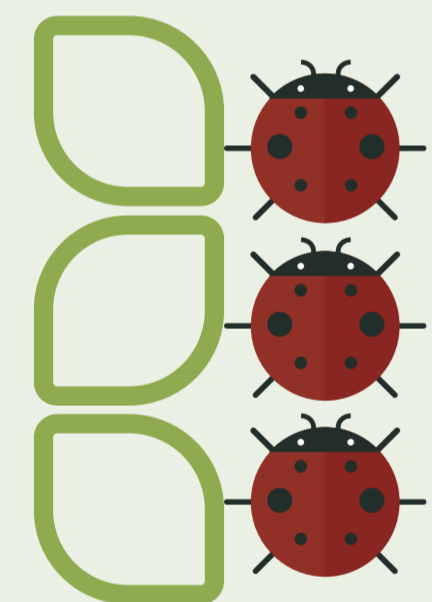
☞ **Prijatie zo strany verejnosti:** Energetický prechod si vyžaduje aj zmeny v povedomí a správaní spoločnosti, čo je dlhý a náročný proces.

Možnosti:

☞ **Regionálna spolupráca:** trojstranná iniciatíva poskytuje príležitosť na koordináciu činností, čo môže urýchliť zavádzanie inovácií a efektívnejšie využívanie finančných prostriedkov EÚ.

☞ **Nové technológie:** Región má príležitosť stať sa lídrom v niektorých technologických oblastiach, ako sú technológie súvisiace so zachytávaním a ukladaním CO₂ alebo rozvoj elektromobility.

☞ **Prilákanie investícií:** Politiky ekologickej transformácie môžu prilákať nové investície, domáce aj zahraničné, a to aj zo súkromného sektora.

Záverom možno konštatovať, že trojstranná iniciatíva má potenciál stať sa kľúčovým prvkom pri dosahovaní cieľov európskej zelenej dohody. Prostredníctvom efektívnej spolupráce a výmeny technologických poznatkov môžu krajiny pomôcť urýchliť energetickú a environmentálnu transformáciu v regióne. Vzájomná podpora medzi členskými štátmi môže tiež posilniť pozíciu strednej a východnej Európy na mape klimatickej politiky EÚ.

Budúcnosť trojstranného dohovoru v kontexte Zelenej dohody

Budúcnosť Trojstrany v kontexte európskej Zelenej dohody sa javí ako príležitosť pre synergiu činností na mnohých úrovniach:

☞ **Integrácia trhov s energiou:** Spolupráca môže priniesť integráciu energetických trhov, čo umožní efektívnejšie riadenie a distribúciu energetických zdrojov.

☞ **Rozvoj čistých technológií:** Krajiny v Trojstrane sa môžu stať inovačným centrom pre čisté technológie, najmä pokiaľ ide o skladovanie energie, biopalivá alebo riešenia energetickej účinnosti.

☞ **Výstavba infraštruktúry:** dôležitým aspektom je aj modernizácia a rozširovanie infraštruktúry, ktorá by podporovala ekologické zdroje energie a prispievala k znižovaniu emisií.

Iniciatíva Trojstrana v súvislosti s európskou zelenou dohodou čelí príležitosti premeniť výzvy na rozvojové príležitosti. Pri správnom riadení, investíciách a politickej a sociálnej angažovanosti môžu krajiny Trojstrany zohrávať dôležitú úlohu pri dosahovaní cieľov EÚ v oblasti klímy a energetiky a zároveň podporiť svoje hospodárstva a zvýšiť svoju medzinárodnú konkurencieschopnosť. Transformácia na udržateľnú budúcnosť je náročný proces, ale vďaka spolupráci a odhodlaniu môže trojstranná iniciatíva prispieť k budovaniu ekologickej, inovatívnej a prosperujúcej Európy.

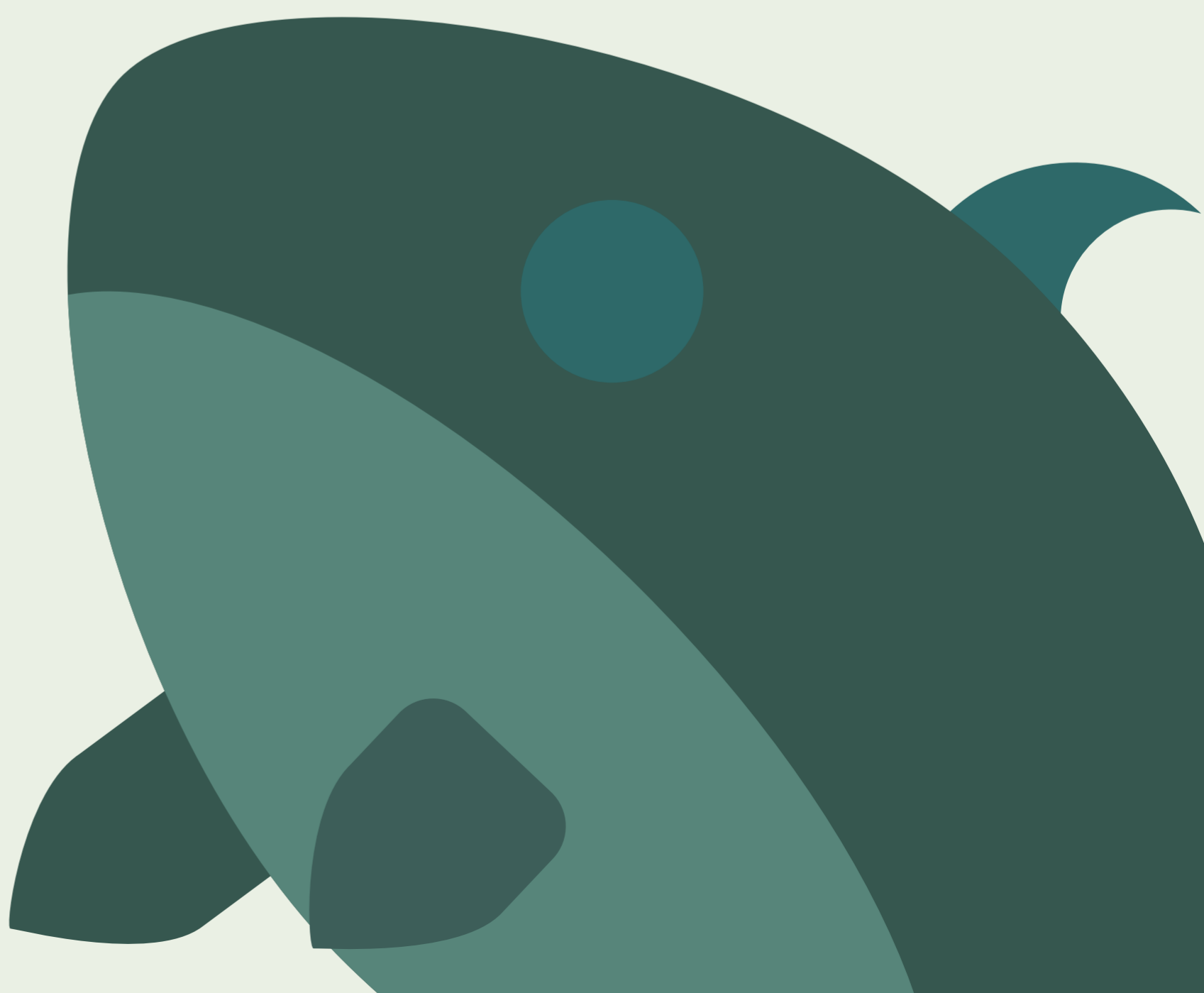

Úloha mládeže pri realizácii európskej Zelenej dohody

Vzhľadom na globálne výzvy spojené so zmenou klímy je Európska zelená dohoda ambicióznou iniciatívou na transformáciu Európskej únie na moderné, zdrojovo efektívne a konkurencieschopné hospodárstvo, ktoré do roku 2050 dosiahne klimatickú neutralitu. Dosiahnutie tohto cieľa si vyžaduje angažovanosť na mnohých úrovniach - od tvorcov politik cez podniky až po jednotlivých občanov. Mimoriadne dôležitú úlohu v tomto procese zohrávajú mladí ľudia, ktorých nadšenie, inovácie a odhodlanie dosiahnuť udržateľný rozvoj sú neoceniteľné. Mladí ľudia, ktorí sú nielen príjemcami budúcich zmien, ale aj ich aktívnymi účastníkmi, prinášajú nové poznatky a inovatívne nápady, ktoré môžu významne prispieť k úspechu Európskej zelenej dohody.

Mladí ľudia sú budúcnosťou Európy. Ich zapojenie je nevyhnutné pre úspešnú energetickú a environmentálnu transformáciu. Mladí ľudia majú nové nápady a nový pohľad na svet. Ich zapojenie môže pomôcť nájsť nové riešenia a šíriť ekologické postoje. Tu je niekoľko argumentov na podporu zapojenia mladých ľudí do realizácie Európskej zelenej dohody:

- ☞ Mladí ľudia si viac uvedomujú otázky životného prostredia a udržateľnosti - Štúdie ukazujú, že mladí ľudia si viac uvedomujú riziká zmeny klímy a udržateľnosti ako staršie generácie.
- ☞ Mladí ľudia sú ochotnejší konať- Mladí ľudia sú ochotnejší zapájať sa do environmentálnych aktivít.
- ☞ Mladí ľudia majú nové nápady a nový pohľad na svet - Mladí ľudia môžu pomôcť nájsť nové riešenia a šíriť environmentálne postoje.

Úloha mládeže pri realizácii Európskej zelenej dohody

1. Mládež ako katalyzátor zmien

Mladí ľudia sú vďaka svojej energii, kreativite a otvorenosti voči novinkám prirodzenými katalyzátormi zmien. Práve mladí ľudia často stoja na čele protestov a demonštrácií a požadujú opatrenia v prospech životného prostredia. Príkladom sú celosvetové štrajky za klímu, ktorých inšpiráciou bola Greta Thunbergová. Takéto akcie mobilizujú spoločnosť a vyvíjajú tlak na rozhodujúcich činiteľov, čím urýchľujú zavádzanie ekologických riešení.

3. Inovácie a ekologické technológie

Mladí ľudia sú často priekopníkmi v oblasti nových technológií. Podporujú vývoj a zavádzanie ekologických inovácií, ako sú aplikácie na monitorovanie spotreby energie, platformy na výmenu vecí alebo riešenia mestskej mobility. Týmto spôsobom prispievajú k vytváraniu udržateľného hospodárstva založeného na zelených technológiách.

5. Medzigeneračná spolupráca

Hoci mladí ľudia zohrávajú kľúčovú úlohu pri realizácii Európskej zelenej dohody, dôležité je aj budovanie mostov medzi generáciami. Spolupráca so skúsenými odborníkmi, aktivistami a tvorcami politík umožňuje spojiť svieži pohľad mladých ľudí so znalosťami a skúsenosťami starších generácií.

2. Environmentálna výchova a osвета

Mladí ľudia sú generáciou, ktorá najviac profituje z prístupu k informáciám. Vďaka environmentálnej výchove na školách a prístupu k vedomostiam na internete si mladí ľudia čoraz viac uvedomujú environmentálne riziká. Toto povedomie sa premieta do ich každodenných rozhodnutí - od spotreby až po spôsob cestovania.

4. Aktivizmus a zapojenie komunity

Mladí ľudia sa zapájajú do rôznych sociálnych iniciatív, od miestnych projektov až po globálne kampane. Dobrovoľníckou činnosťou, aktivitou v mimovládnych organizáciách alebo vytváraním environmentálnych start-upov mladí ľudia prispievajú k cieľom Európskej zelenej dohody na rôznych úrovniach.

6. Mládež vo vedúcich a rozhodovacích funkciách

Mladí ľudia sa čoraz častejšie zapájajú do rozhodovacích procesov na rôznych úrovniach - od miestnych rád mládeže až po poradné komisie inštitúcií EÚ. Ich perspektíva, svieži pohľad a nepodplatiteľný postoj k otázkam životného prostredia z nich robia neoceniteľných partnerov v dialógu o budúcnosti.

7. Mládež a hospodárstvo

Mladí ľudia sú nielen spotrebitelia, ale aj podnikatelia. Čoraz častejšie zakladajú start-upy a spoločnosti založené na princípoch trvalo udržateľného rozvoja. Prostredníctvom svojich podnikateľských aktivít inovujú riešenia, ktoré prispievajú k cieľom Európskej zelenej dohody.

9. Mládež a veda a výskum

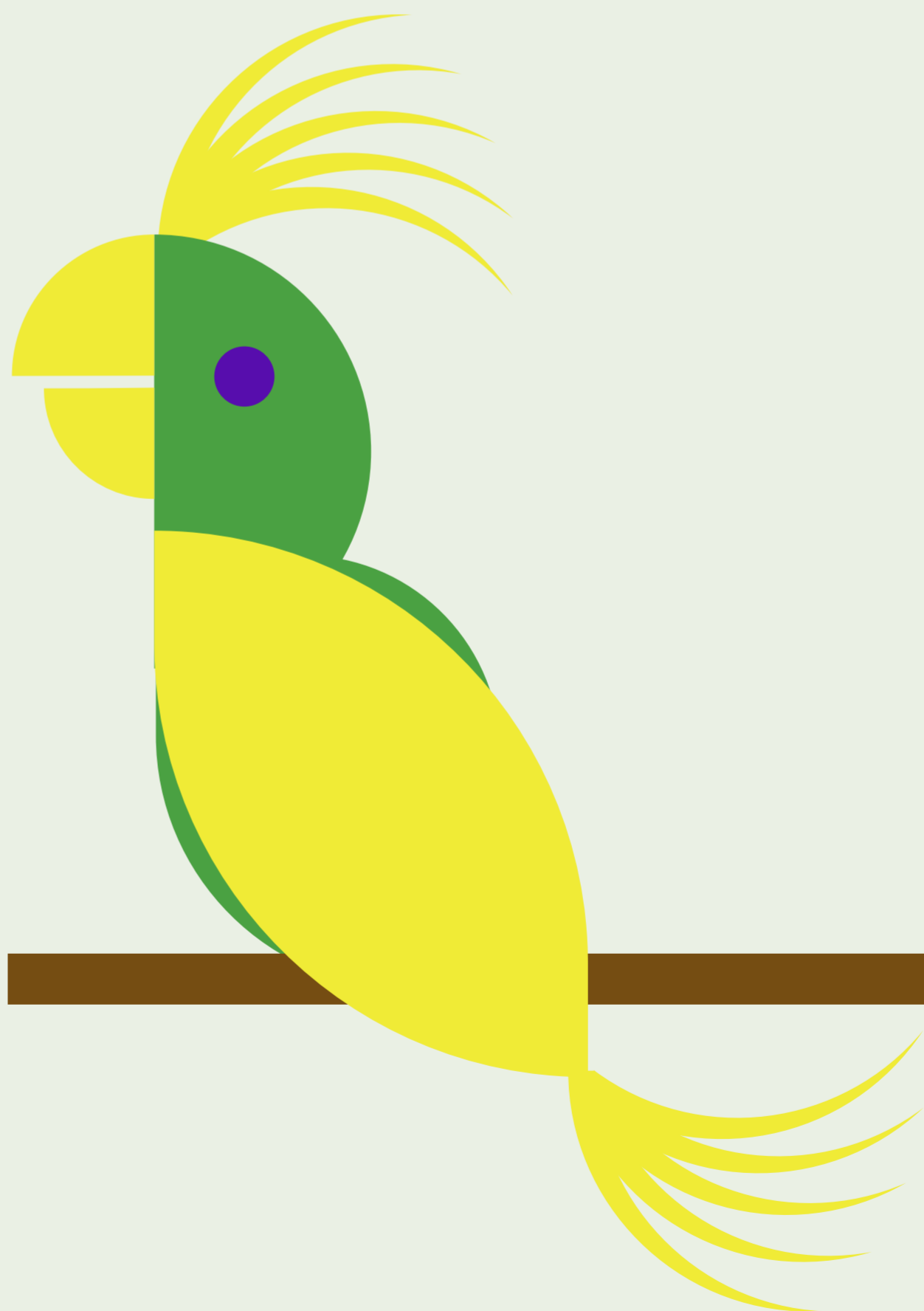
Mladí vedci, študenti a doktorandi vykonávajú výskum, ktorý prispieva k pochopeniu komplexných ekologických a klimatických procesov. Ich práca často slúži ako podklad pre politické rozhodnutia a stratégie implementácie Európskej zelenej dohody.

8. Mládež a kultúra a médiá

Mladí ľudia majú obrovský vplyv na populárnu kultúru a médiá. Prostredníctvom tvorby a spotreby obsahu propagujú environmentálne hodnoty, ovplyvňujú vnímanie širokej verejnosti a formujú spoločenské postoje k životnému prostrediu.

10. Mládež a partnerské vzdelávanie

Mládež má jedinečnú schopnosť osloviť svojich rovesníkov. Prostredníctvom rovesníckeho vzdelávania, workshopov a kampaní vedených mladými pre mladých sa environmentálne posolstvo dostáva k širokému publiku autentickým a presvedčivým spôsobom.

Príklady zapojenia mládeže do realizácie Európskej zelenej dohody:

Účasť na verejných konzultáciách

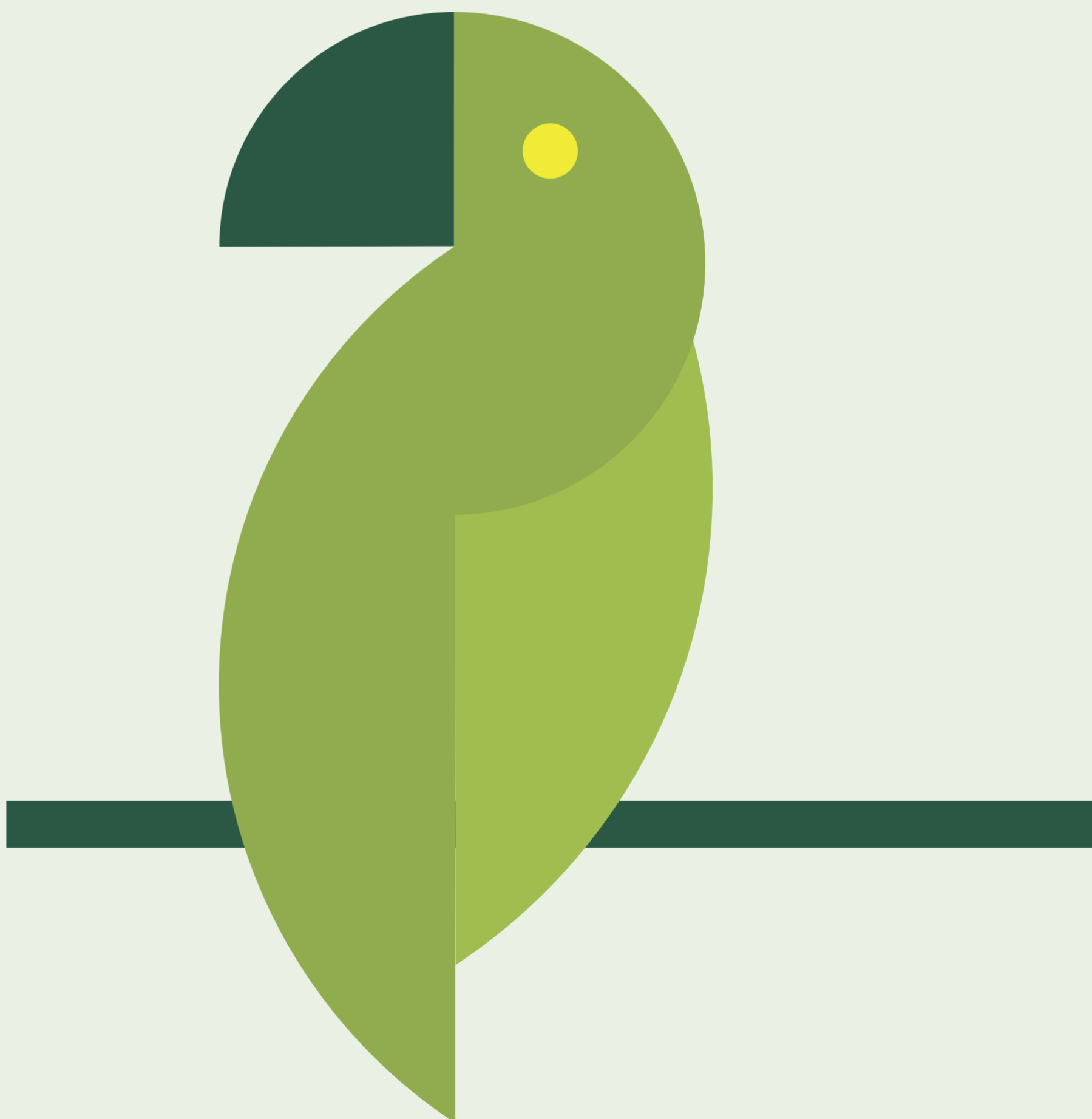
V roku 2022 Európska komisia uskutočnila verejnú konzultáciu o návrhu reformy systému obchodovania s emisiami. Tejto konzultácii sa zúčastnilo viac ako 200 000 ľudí, vrátane mnohých mladých ľudí. Mladí ľudia vyjadrili podporu reforme a predložili množstvo návrhov, ktoré by ju mohli zlepšiť.

Zapojiť sa do aktivít mimovládnych organizácií

Mladí ľudia sa aktívne zapájajú do činnosti environmentálnych mimovládnych organizácií. V Poľsku je veľa takýchto organizácií, napríklad Greenpeace, WWF alebo Klub Gaja. Mladí ľudia sa do ich aktivít zapájajú rôznymi spôsobmi, napríklad účasťou na protestných akciách, dobrovoľníckou prácou alebo vzdelávacími aktivitami.

Podpora proenvironmentálnych postojov

Mladí ľudia podporujú environmentálne postoje medzi svojimi rovesníkmi. Delia sa o svoje vedomosti a skúsenosti, aby povzbudili ostatných k činnosti na ochranu životného prostredia. Mladí ľudia organizujú informačné kampane, sociálne kampane alebo vzdelávacie podujatia.

Príklady aktivít mládeže v rámci Európskej zelenej dohody:

Rada mládeže pre klímu pri Európskej komisii

Rada mládeže pre klímu pri Európskej komisii je skupina mladých ľudí, ktorí radia Európskej komisii v otázkach klímy a udržateľnosti. Rada bola zriadená v roku 2020 a pozostáva z 20 mladých ľudí z celej Európy. Rada mládeže pre klímu je platforma, ktorá umožňuje mladým ľuďom aktívne sa podieľať na formovaní politiky EÚ v oblasti klímy.

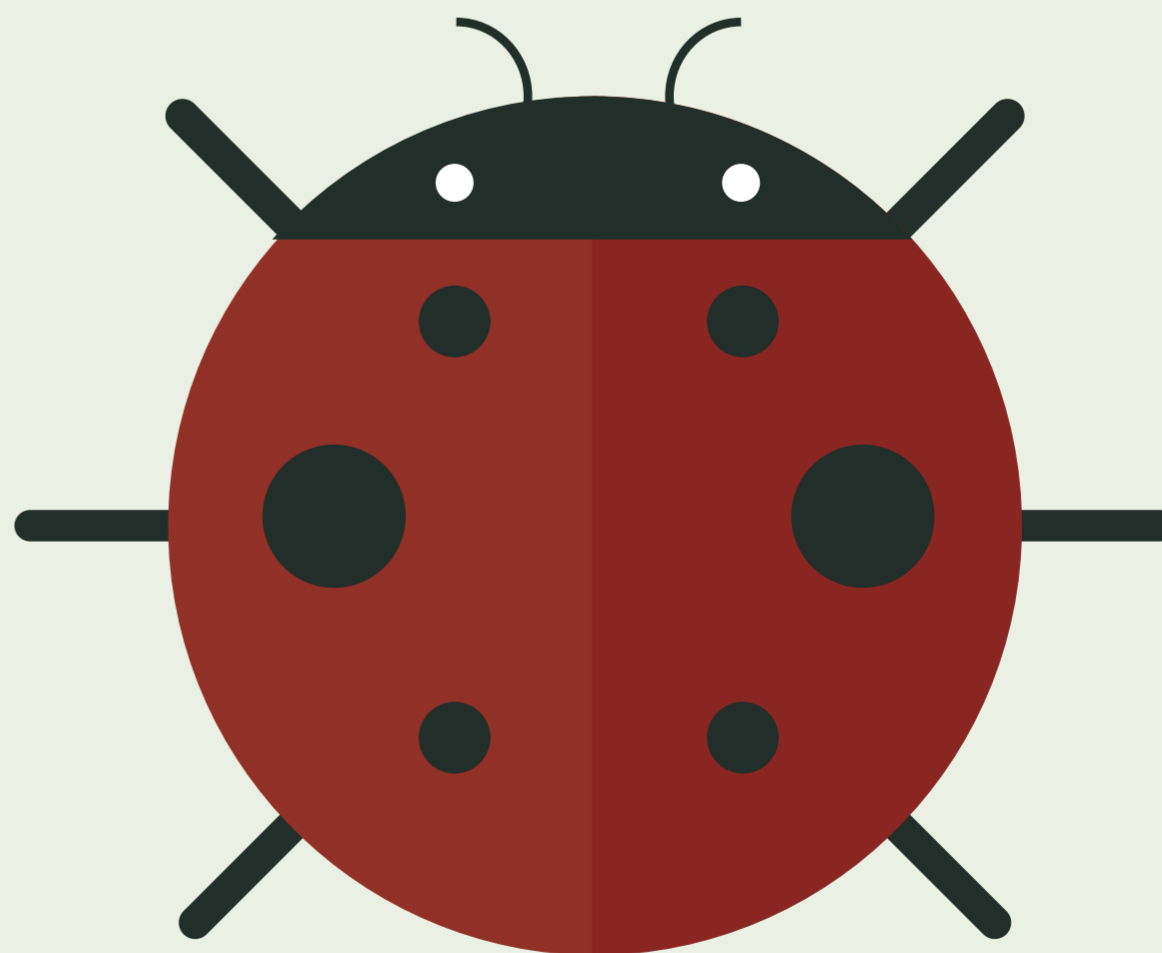
Iniciatíva “GenerationEU”

Iniciatíva GenerationEU je program, ktorý podporuje mladých ľudí v oblasti klímy. Program bol spustený v roku 2020 a je financovaný z Fondu obnovy EÚ. Iniciatíva “GenerationEU” podporuje projekty realizované mladými ľuďmi v oblasti obnoviteľných zdrojov energie, energetickej účinnosti alebo ochrany klímy.

Štrajk mládeže za klímu

Štrajk mládeže za klímu (Youth Climate Strike) je medzinárodné sociálne hnutie, ktoré organizuje protesty za opatrenia v oblasti klímy. Hnutie založila Greta Thunbergová v roku 2018 a rýchlo si získalo popularitu medzi mladými ľuďmi na celom svete. Youth Climate Strike je vyjadrením nespokojnosti mladých ľudí s nedostatočnými opatreniami v oblasti klímy. Hnutie viedlo k zvýšeniu povedomia verejnosti o zmene klímy a zvýšeniu tlaku na tvorcov politik.

Význam zapojenia mladých ľudí

- 1. Zelené kluby a organizácie** - Založením environmentálnych klubov môžu mladí ľudia inšpirovať ostatných a vytvoriť komunitu založenú na spoločných environmentálnych hodnotách. Takéto aktivity podporujú udržateľné postoje medzi rovesníkmi a ovplyvňujú celé komunity.
- 2. Miestne iniciatívy** - Čistiace kampane alebo výsadba stromov priamo ovplyvňujú miestne životné prostredie, čím sa stáva čistejším a priateľskejším pre obyvateľov. Takéto akcie učia zodpovednosti za svet okolo nás.
- 3. Ekologická doprava** - Výberom ekologických spôsobov dopravy sa mladí ľudia nielen starajú o životné prostredie, ale aj podporujú zdravý životný štýl a povzbudzujú ostatných k podobným rozhodnutiam.
- 4. Udržateľná spotreba** - uvedoméle nakupovanie môže výrazne znížiť našu uhlíkovú stopu. Podporovaním takýchto postojov mladí ľudia ovplyvňujú smerovanie spotrebiteľského trhu.
- 5. Ekologické iniciatívy na pracovisku** - Aj malé zmeny, ako napríklad triedenie odpadu, môžu mať významný prínos pre životné prostredie. Mladí ľudia ako nová pracovná sila môžu tieto zmeny uskutočniť na pracoviskách.
- 6. Digitálne aktivity** - V digitálnom veku majú mladí ľudia obrovský vplyv na sociálne médiá. Propagáciou environmentalizmu na internete môžu osloviť široké publikum.
- 7. Ekologické podujatia** - Organizovaním ekologických podujatí mladí ľudia vzdelávajú komunitu a propagujú udržateľné riešenia v praxi.
- 8. Ekologické dobrovoľníctvo** - Spoluprácou s environmentálnymi organizáciami získavajú mladí ľudia skúsenosti, ktoré sa môžu premeniť na budúcu kariéru.
- 9. Zelená móda** - propagáciou udržateľnej módy môžu mladí ľudia ovplyvniť odevný priemysel, ktorý je jedným z hlavných zdrojov znečistenia. Oprava, recyklácia a opätovné použitie oblečenia znižuje potrebu výroby nového oblečenia, čo vedie k menšej spotrebe zdrojov a menšiemu množstvu odpadu.
- 10. Ekologické varenie** - Propagáciou miestnych a sezónnych produktov môžu mladí ľudia ovplyvniť rozvoj miestnych fariem a znížiť emisie CO₂ spojené s prepravou potravín na veľké vzdialenosti. Okrem toho predchádzanie plytvaniu potravinami má priamy vplyv na znižovanie množstva odpadu.
- 11. Ekologické cestovanie** - Výberom ekoturistiky alebo udržateľnejšieho cestovania môžu mladí ľudia podporiť miestne komunity a chrániť životné prostredie. Tento prístup k cestovaniu kladie dôraz na ochranu prírody a kultúry miest, ktoré navštívia.
- 12. Ekologické vzdelávanie** - Účast' na kurzoch a školeniach v oblasti ekológie umožňuje mladým ľuďom získať vedomosti, ktoré potom môžu uplatniť v praxi, a to v pracovnom aj súkromnom živote.

13. Zelená politika - Zapojením sa do politiky majú mladí ľudia možnosť ovplyvniť tvorbu environmentálnej politiky na rôznych úrovniach štátnej správy.

14. Zelené plochy - Vytváranie zelených plôch, ako sú strešné záhrady a zelené steny, prispieva nielen k zlepšeniu kvality ovzdušia, ale ovplyvňuje aj psychickú pohodu obyvateľov.

15. Zelená energia - Podporou obnoviteľných zdrojov energie môžu mladí ľudia prispieť k zníženiu emisií skleníkových plynov a podporiť rozvoj technológií šetrných k životnému prostrediu.

16. Zelené výzvy - organizovaním a účasťou na rôznych výzvach, ako je napríklad "Týždeň bez plastov", môžu mladí ľudia zvýšiť environmentálne povedomie svojich rovesníkov a inšpirovať ich k činnosti.

17. Zelená komunita - Budovaním komunit založených na zelených hodnotách môžu mladí ľudia spolupracovať na ochrane životného prostredia a vymieňať si skúsenosti.

18. Zelené umelecké iniciatívy - Prostredníctvom umenia, ako je hudba, maľovanie alebo divadlo, môžu mladí ľudia sprostredkovať dôležité environmentálne posolstvá a emocionálnym a inšpiratívnym spôsobom osloviť široké publikum

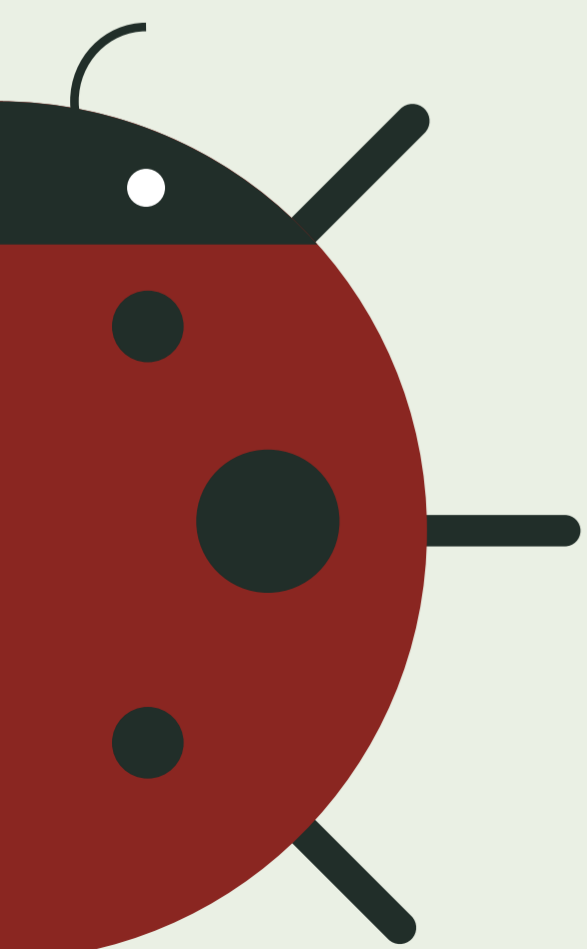
19. Ekologické podnikanie - Založením ekologických podnikov môžu mladí ľudia ponúkať výrobky a služby, ktoré sú nielen ziskové, ale aj šetrné k životnému prostrediu.

20. Zelené vzdelávacie iniciatívy - Vytváranie a podpora vzdelávacích programov zameraných na deti a mladých ľudí, ktoré sa venujú ekológii, pomáha formovať environmentálne povedomie už od útleho veku.

21. Zelené športy - Organizovanie a účasť na zelených športových podujatiach, ako je beh alebo cyklistické preteky, ktoré propagujú zdravý životný štýl a starostlivosť o životné prostredie.

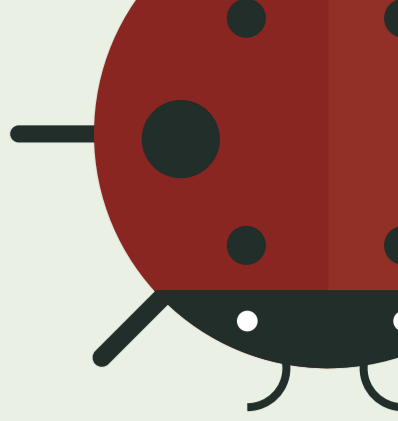
22. Zelené obytné priestory - Úprava domov a bytov udržateľným spôsobom s využitím riešení, ako je kompostovanie, zber dažďovej vody alebo inštalácia solárnych panelov.

23. Zelené sociálne akcie - Organizovanie sociálnych kampaní na zvýšenie povedomia verejnosti o environmentálnych rizikách a na podporu opatrení na ochranu životného prostredia.

Mladí ľudia so svojou aktivitou, vášňou a odhodlaním nie sú len príjemcami aktivít v rámci Európskej zelenej dohody, ale aj jedným z hlavných aktérov tohto procesu. Ich odhodlanie, inovácie a schopnosť mobilizovať komunity ich robia nenahraditeľnými v boji za udržateľnú budúcnosť Európy. Podpora ich iniciatív, načúvanie ich hlasom a začlenenie ich perspektív do rozhodovacích procesov sú kľúčom k úspechu pri dosahovaní ambiciózných zelených cieľov.

Úloha programu Erasmus+ pri realizácii Európskej zelenej dohody

Program Erasmus+ je jedným z najznámejších a najúspešnejších programov Európskej únie zameraných na podporu vzdelávacej mobility a medzinárodnej spolupráce. Hoci sa program Erasmus+ zameriava najmä na vzdelávanie a rozvoj mládeže, môže zohrávať kľúčovú úlohu pri realizácii Európskej zelenej dohody. Ako? Pozrime sa na to bližšie.

1. Environmentálne vzdelávanie

Prostredníctvom študentských výmen a odbornej prípravy vrámci programu Erasmus+ majú mladí ľudia možnosť spoznať environmentálne postupy v rôznych krajinách. Poznatky získané na takýchto cestách sa po ich návrate do domovskej krajiny často premietnu do miestnych environmentálnych iniciatív a projektov.

2. Medzinárodná spolupráca

Program Erasmus+ podporuje spoluprácu medzi univerzitami, mimovládnyimi organizáciami a inými inštitúciami z rôznych krajín. Spoločné projekty a iniciatívy sa môžu zameriavať na environmentálne riešenia, výmenu skúseností a osvedčených postupov v oblasti udržateľného rozvoja.

3. Podpora udržateľnej mobility

Hoci program Erasmus+ podporuje cestovanie, čoraz väčší dôraz sa kladie na udržateľnú mobilitu. Podporuje sa cestovanie vlakom namiesto lietadla, verejná doprava a bicykle a organizujú sa školenia a semináre o ekologickom životnom štýle počas pobytu v zahraničí.

4. Zvýšenie environmentálneho povedomia

Účastníci programu Erasmus+ majú možnosť pozorovať, ako rôzne krajiny a komunity riešia environmentálne problémy. Takéto skúsenosti zvyšujú environmentálne povedomie a motivujú k environmentálnym aktivitám.

5. Erasmus+ a ekologické inovácie

Program Erasmus+ financuje výskumné projekty a inovačné iniciatívy zamerané na ekológiu a udržateľnosť. Študenti, výskumní pracovníci a odborníci spolupracujú na vytváraní nových riešení, ktoré podporujú ciele Európskej zelenej dohody.

6. Budovanie siete ekologických lídrov

Účastníci programu Erasmus+ sa často stávajú vyslancami myšlienky udržateľného rozvoja vo svojich komunitách. Spoločne strávený čas v zahraničí, výmena skúseností a nadviazané vzťahy podporujú vytváranie siete mladých lídrov, ktorí budú v budúcnosti spolupracovať na ekologických projektoch v európskom meradle.

7. Zavedenie ekologickej agendy na univerzitách

Mnohí účastníci programu Erasmus+ sa po návrate do svojej domovskej krajiny stávajú aktivistami na svojich univerzitách a presadzujú zelené iniciatívy, ako je recyklácia, udržateľná doprava alebo znižovanie spotreby plastov. Univerzity sa tak stávajú ekologickejšími a zodpovednejšími.

8. Erasmus+ a miestne komunity

Z programu Erasmus+ nemajú prospech len študenti. Mnohé projekty sú zamerané na učiteľov, školiteľov alebo pracovníkov s mládežou, ktorí po návrate prinášajú získané vedomosti do svojich miestnych komunít, čím prispievajú k cieľom Európskej zelenej dohody na miestnej úrovni.

9. Podpora zeleného hospodárstva

Vďaka programu Erasmus+ majú mladí ľudia možnosť spoznať spoločnosti a organizácie, ktoré pracujú v oblasti zelených technológií, obnoviteľných zdrojov energie alebo ekologického poľnohospodárstva. Takéto skúsenosti ich môžu inšpirovať k tomu, aby si vybrali kariéru v sektore zeleného hospodárstva alebo založili vlastné zelené start-upy.

10. Erasmus+ ako nástroj diplomacie v oblasti klímy

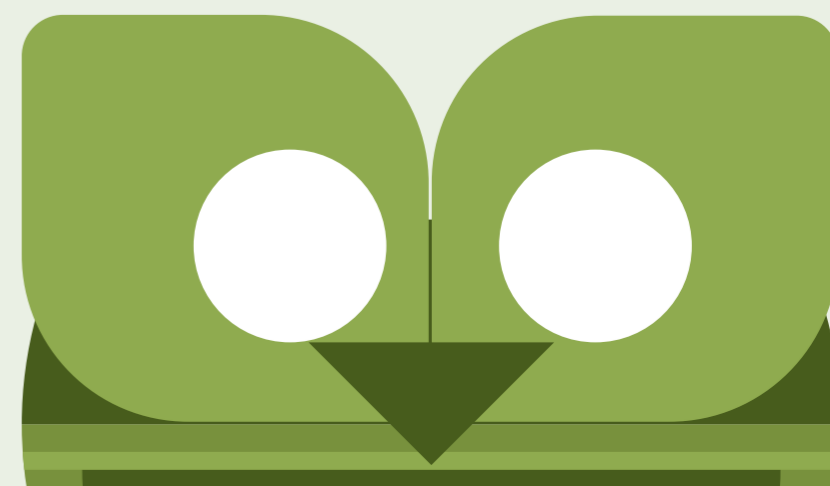
Program Erasmus+ môže slúžiť ako platforma na diskusiu a spoluprácu v oblasti klimatickej politiky na medzinárodnej úrovni. Spoločné projekty, konferencie a workshopy zamerané na ekológiu môžu prispieť k budovaniu konsenzu a spoločného prístupu ku globálnym klimatickým výzvam.

11. Zelené iniciatívy na univerzitách

Spolupráca v rámci programu Erasmus+ vedie k výmene osvedčených postupov medzi univerzitami. Mnohé univerzity zavádzajú inovatívne ekologické riešenia, ako sú systémy na zber dažďovej vody, zelené strechy alebo solárne panely. Vďaka programu Erasmus+ sa tieto nápady rýchlo šíria a prispôbujú v rôznych častiach Európy.

12. Erasmus+ a kultúra udržateľnej spotreby

Počas pobytu v zahraničí sú študenti povzbudzovaní, aby skúmali miestne trhy, užívali si miestne a sezónne výrobky a vyhýbali sa nadmernému konzumu. Takéto skúsenosti formujú ekologické postoje, ktoré si účastníci programu odnášajú domov.

13. Vytváranie partnerstiev a budovanie komunity

Erasmus+ umožňuje nielen získavanie individuálnych skúseností, ale aj vytváranie medzinárodných sietí ľudí so záujmom o životné prostredie. Tieto komunity často iniciujú spoločné projekty, kampane alebo start-upy na podporu udržateľnosti.

14. Environmentálne vzdelávanie pre učiteľov a školiteľov

Z programu Erasmus+ nemajú prospech len študenti. Učitelia, školitelia a pracovníci s mládežou sa zúčastňujú na špeciálnych kurzoch a školeniach zameraných na environmentálnu výchovu. Po návrate do svojich domovských krajín odovzdávajú získané vedomosti svojim študentom a zverencom.

Program Erasmus+ sa vyvíja v reakcii na globálne výzvy súčasnosti. Úloha programu Erasmus+ pri realizácii Európskej zelenej dohody sa neobmedzuje len na vzdelávanie a mobilitu. Je to komplexný program, ktorý môže pomôcť urýchliť zelenú transformáciu Európy na mnohých úrovniach. Vďaka odhodlaniu mladých ľudí, ich vášni a odhodlaniu sa Erasmus+ stáva mocným nástrojom v boji za zelenú a udržateľnú budúcnosť kontinentu. Podpora a rozvoj tohto programu je investíciou do budúcnosti, z ktorej budú mať prospech nielen jeho účastníci, ale aj celá Európa. Program Erasmus+ je vynikajúcim príkladom toho, ako môžu vzdelávacie iniciatívy prispieť k dosiahnutiu ekologických cieľov.

Trojstranná iniciatíva je platformou spolupráce medzi krajinami strednej a východnej Európy, ktorá sa rozprestiera od Baltského mora cez Jadran až po Čierne more. Iniciatíva zahŕňa: Poľsko, Českú republiku, Slovensko, Maďarsko, Rumunsko, Bulharsko, Litvu, Lotyšsko, Estónsko, Chorvátsko, Slovinsko a Rakúsko. Implementácia Európskej zelenej dohody v týchto krajinách predstavuje rôzne výzvy vzhľadom na ich jedinečné hospodárske, sociálne a geografické podmienky. Tu sú niektoré z nich:

15. Erasmus+ ako platforma pre globálne ciele udržateľného rozvoja

Program Erasmus+ je plne v súlade s globálnymi cieľmi trvalo udržateľného rozvoja (SDG - Sustainable Development Goals) OSN. Podporou environmentálneho vzdelávania, udržateľnej spotreby a výroby a opatrení v oblasti klímy prispieva program Erasmus+ k plneniu týchto cieľov na európskej úrovni.

Poľsko

- ☞ **Dekarbonizácia ťažkého priemyslu a výroby energie:** Poľsko je vo veľkej miere závislé od uhlia, čo predstavuje problém pri znižovaní emisií skleníkových plynov.
- ☞ **Modernizácia energetickej infraštruktúry:** Výmena zastaraných elektrární a prenosových sietí za moderné a technologicky účinné.
- ☞ **Rozvoj udržateľnej dopravy:** Zlepšenie kvality ovzdušia znížením emisií z odvetvia dopravy.

Česká Republi-

- ☞ **Zníženie závislosti od uhlia:** odobne ako Poľsko, aj Česká republika musí znížiť svoju závislosť od uhlia a zvýšiť podiel OZE v energetickom mixe.
- ☞ **Energetická účinnosť:** Modernizácia budov a priemyslu s cieľom zvýšiť energetickú účinnosť.

Slovensko

- ☞ **Vývoj OZE:** Slovensko má potenciál v obnoviteľných zdrojov energie, ktorý je potrebné lepšie využiť.
- ☞ **Modernizácia dopravy:** Rozvoj infraštruktúry pre elektrické vozidlá a zefektívnenie verejnej dopravy.

Maďarsko

- ☞ **Riadenie vodných zdrojov:** Maďarsko je obzvlášť citlivé na zmenu klímy, ktorá ovplyvňuje vodné zdroje.
- ☞ **Dekarbonizácia a energetická efektívnosť:** Výzvy na modernizáciu energetického sektora a zvýšenie energetickej účinnosti.

Rumunsko

🌀 **Modernizácia energetického sektora:** Rumunsko čelí potrebe modernizovať svoj energetický sektor vrátane rozvoja OZE.

🌀 **Rozvoj infraštruktúry:** Zlepšenie dopravnej a energetickej infraštruktúry na podporu udržateľného rozvoja.

Bulharsko

🌀 **Znečistenie ovzdušia:** Bulharsko čelí problému znečistenia ovzdušia, najmä v mestách.

🌀 **Energetická účinnosť:** Modernizácia budov a energetickej infraštruktúry s cieľom zvýšiť účinnosť.

Pobaltské krajiny (Litva, Lotyšsko, Estónsko)

🌀 **Integrácia trhov s energiou:** Krajiny pracujú na integrácii do európskeho energetického systému a na zvýšení energetickej bezpečnosti

🌀 **Rozvoj OZE:** Oblasťami rozvoja sú najmä veterná energia a biomasa.

Všetky tieto krajiny musia nájsť aj spôsoby financovania potrebných investícií, a to z domácich aj európskych zdrojov, ako je napríklad Fond spravodlivého prechodu. To si vyžaduje účinnú politiku, inovácie a medzinárodnú spoluprácu.

Chorvátsko a Slovinsko

🌀 **Udržateľný rozvoj cestovného ruchu:** Ochrana pobrežia a prírodných zdrojov pri rozvoji cestovného ruchu.

🌀 **Energetická účinnosť a OZE:** Modernizácia infraštruktúry a rozvoj obnoviteľných zdrojov energie.

Rakúsko

🌀 **Inovácie a zelené technológie:** Rakúsko sa ako rozvinutá krajina zameriava na inovácie a technológie na podporu ekologického prechodu.

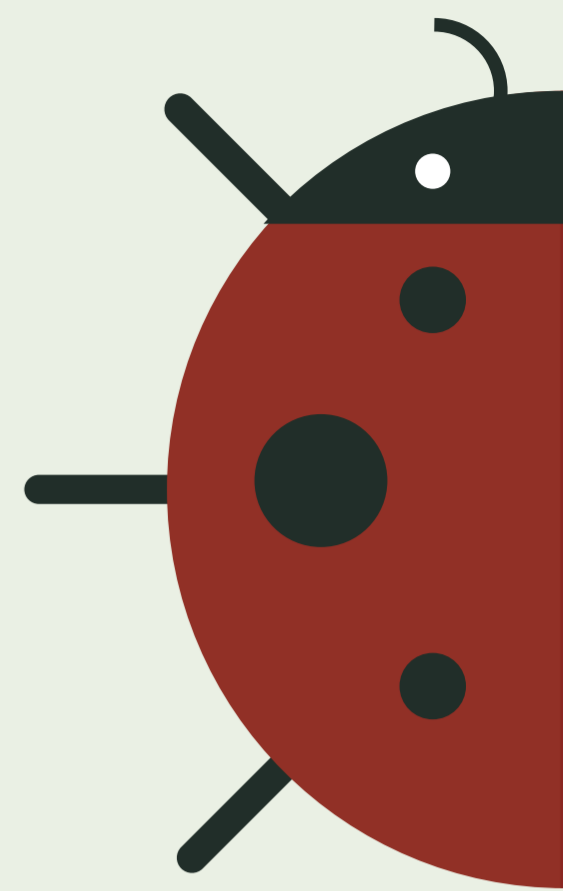
🌀 **Rozvoj mestskej mobility:** Rozvoj udržateľnej mestskej dopravy a infraštruktúry pre elektrické vozidlá.

Odporúčania mladých ľudí k EGD (European Green Deal)

Vzhľadom na rastúce výzvy spojené so zmenou klímy je Európska zelená dohoda nielen politickou reakciou, ale aj vyjadrením túžob mladej generácie, ktorá je odhodlaná požadovať udržateľnú budúcnosť. Táto správa odráža hlbokú túžbu mladých ľudí žiť vo svete, ktorý rešpektuje a chráni prírodné prostredie a zároveň poskytuje rovnosť, zdravie a možnosti rozvoja pre všetkých. Znižovanie emisií skleníkových plynov, podpora obnoviteľných zdrojov energie, environmentálne vzdelávanie, udržateľná doprava, ochrana biodiverzity a ďalšie - to sú len niektoré z očakávaní, ktoré mladí ľudia kladú na lídrov a tvorcov politik. V tejto správe sa zameriavame na tieto očakávania, aby sme pochopili a zdôraznili, aké dôležité je, aby boli mladí ľudia vypočutí a mali možnosť vyjadriť sa k tvorbe politik, ktoré priamo ovplyvnia ich budúcnosť a budúcnosť našej planéty.

1. **Zníženie emisií skleníkových plynov:** Emisie skleníkových plynov sú hlavnou príčinou globálneho otepľovania. Ich zníženie je kľúčom k stabilizácii klímy a k zabráneniu katastrofickým dôsledkom zmeny klímy.
2. **Podpora obnoviteľných zdrojov energie:** Obnoviteľné zdroje energie, ako sú vietor, slnko a voda, sú čisté a nevyčerpatelné. Ich rozvoj znižuje závislosť od fosílnych palív a prispieva k zníženiu emisií CO₂.
3. **Environmentálne vzdelávanie:** Environmentálne povedomie je kľúčom k zmene postojov a správania. Vzdelávanie v tejto oblasti umožňuje mladej generácii lepšie pochopiť a oceniť hodnotu životného prostredia.
4. **Udržateľná doprava:** Doprava predstavuje významný podiel na globálnych emisiách. Rozvoj ekologických spôsobov dopravy prispieva k zníženiu znečistenia ovzdušia a zlepšeniu kvality života v mestách.
5. **Zachovanie biodiverzity:** Biodiverzita je kľúčom k zdraviu ekosystémov. Jej ochrana zabezpečuje stabilitu životného prostredia a chráni druhy pred vyhynutím.
6. **Ekologické pracovné miesta:** Prechod na zelené hospodárstvo vytvára nové pracovné miesta, ktoré sú udržateľnejšie a odolnejšie voči krízam.
7. **Zníženie spotreby plastov:** Nadmerná spotreba plastov vedie k znečisťovaniu oceánov a poškodzuje morský život. Zníženie spotreby plastov pomáha chrániť vodné ekosystémy.
8. **Podpora mladých inovátorov:** Mladí ľudia sú zdrojom nových nápadov a inovácií. Podpora ich iniciatív urýchljuje vývoj udržateľných riešení.
9. **Udržateľná spotreba:** Nadmerná spotreba vedie k vyčerpaniu zdrojov a znečisťovaniu životného prostredia. Podpora udržateľnej spotreby pomáha zachovať environmentálnu udržateľnosť.
10. **Prispôsobenie sa zmene klímy:** Climate change is already a reality. Adaptation Zmena klímy je už realitou. Adaptácia umožňuje spoločnostiam lepšie sa vyrovnáť s jej dôsledkami, ako sú extrémne výkyvy počasia.
11. **Mestské zelené plochy:** Zelené plochy v mestách zlepšujú kvalitu ovzdušia, znižujú efekt mestského tepelného ostrova a zvyšujú pohodu obyvateľov.

12. Zvýšenie zapojenia komunity: Aktívna účasť komunity na rozhodovacích procesoch zabezpečuje, že politiky sú relevantnejšie a účinnejšie.

13. Udržateľné potraviny: Ekologické poľnohospodárstvo a miestne zdroje potravín znižujú uhlíkovú stopu a podporujú miestne hospodárstvo.

14. Ochrana vody: Voda je kľúčovým zdrojom pre život. Jej ochrana zabezpečuje prístup k čistej vode a chráni vodné ekosystémy.

15. Recyklácia: hospodárstvo s uzavretým cyklom znižuje potrebu využívania nových zdrojov a znižuje množstvo odpadu ukladaného na skládky.

16. Ekologické technológie: Investície do nových technológií prispievajú k udržateľnému rozvoju a vytváraniu inovatívnych riešení pre budúcnosť.

17. Medzinárodná spolupráca: zmena klímy je globálny problém. Medzinárodná spolupráca je kľúčom k účinným opatreniam.

18. Transparentnosť: Otvorená komunikácia o pokroku buduje dôveru verejnosti a umožňuje verejnosti monitorovať a hodnotiť kroky vlády.

19. Financovanie: Na dosiahnutie environmentálnych cieľov je potrebné primerane financovať iniciatívy a projekty.

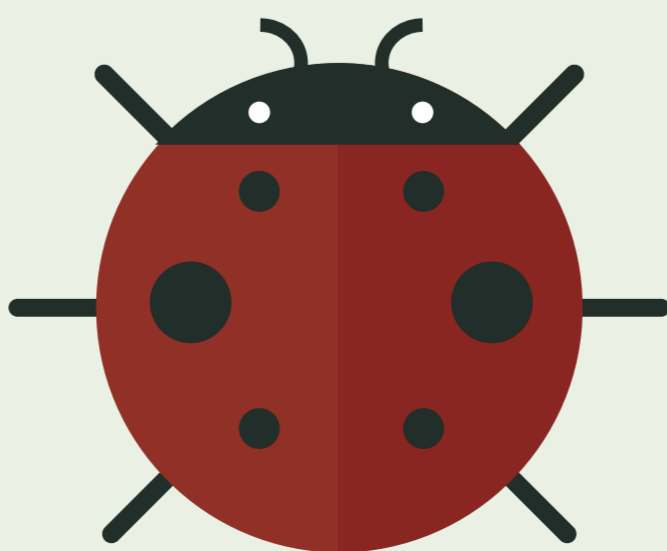
20. Dlhodobá vízia: Dlhodobé plánovanie umožňuje účinnejšie opatrenia a zabezpečuje, že prijaté rozhodnutia sú udržateľné a dobre premyslené.

21. Prístup k vzdelaniu: Mladí ľudia očakávajú prístup ku kvalitnému vzdelaniu, ktoré ich pripraví na budúcnosť.

22. Pracovné príležitosti: Mladí ľudia očakávajú po ukončení štúdia stabilné a výnosné pracovné miesta, najmä v sektore ekologických pracovných miest.

- 23. Prístup k zdravotnej starostlivosti:** Mladí ľudia chcú mať istotu, že budú mať prístup k zdravotnej starostlivosti, keď ju budú potrebovať.
- 24. Rovnosť a akceptácia:** Očakávajú spoločnosť, ktorá akceptuje rozmanitosť a podporuje rovnosť.
- 25. Bezpečnosť:** Chcú sa cítiť bezpečne vo svojom prostredí, a to fyzicky aj online.
- 26. Účasť na rozhodovacích procesoch:** Mladí ľudia chcú byť aktívne zapojení do rozhodovacích procesov týkajúcich sa ich budúcnosti.
- 27. Prístup k technológiám:** Očakávajú prístup k moderným technológiám, ktoré uľahčujú učenie, komunikáciu a osobný rozvoj.
- 28. Podpora duševného zdravia:** Mladí ľudia očakávajú prístup k podpore a službám v oblasti duševného zdravia.
- 29. Príležitosti na osobný rozvoj:** Chcú mať možnosť rozvíjať svoje vášne, talenty a záujmy..
- 30. Prístup ku kultúre:** Očakávajú prístup k rôznym formám kultúry, ako je hudba, umenie, divadlo a literatúra.
- 31. Udržateľnosť:** Chcú žiť v spoločnosti, ktorá dbá na udržateľnosť a budúcnosť planéty.
- 32. Možnosti cestovania:** Mladí ľudia chcú mať možnosť spoznávať svet, kultúry a ľudí
- 33. Priestor na sebvýjadrenie:** Očakávajú, že budú akceptovaní pre svoje sebvýjadrenie, či už ide o štýl obliekania, sexuálnu orientáciu alebo názory.
- 34. Prístup k informáciám:** Chcú mať prístup k spoľahlivým a aktuálnym informáciám o rôznych témach.
- 35. Priateľské prostredie:** Očakávajú prístup k cenovo dostupnému a pohodlnému bývaniu.
- 36. Zdravé vzťahy:** Chcú budovať zdravé a uspokojujúce vzťahy s rodinou, priateľmi a partnermi..
- 37. Možnosti jazykového vzdelávania:** V globalizovanom svete chcú mladí ľudia mať možnosť učiť sa rôzne jazyky.
- 38. Podporu v ťažkých situáciách:** Očakávajú podporu od spoločnosti a inštitúcií v ťažkých životných situáciách.

39. Pochopenie starších generácií: Chcú, aby ich staršie generácie chápali a rešpektovali napriek generačným rozdielom.

40. Príležitosť ovplyvniť budúcnosť: Mladí ľudia chcú mať skutočný vplyv na formovanie budúcnosti, a to tak svojej, ako aj celej spoločnosti.

41. Tieto očakávania odrážajú potreby a aspirácie mladých ľudí v dnešnom svete. Mnohí mladí ľudia sa chcú aktívne podieľať na formovaní svojho prostredia a budúcnosti.

42. Zníženie spotreby fosílnych palív: Mladí ľudia chcú, aby sa znížila závislosť od fosílnych palív, ktoré sú hlavným zdrojom emisií skleníkových plynov. Uvedomenie si ich vplyvu na zmenu klímy motivuje k hľadaniu alternatívnych zdrojov energie.

43. Zvýšenie recyklácie: Mladí ľudia chápu potrebu znížiť množstvo odpadu ukladaného na skládky. Účinná recyklácia znižuje tlak na prírodné zdroje a znižuje znečistenie.

44. Ochrana lesov: Lesy majú zásadný význam pre ekologickú rovnováhu, pretože plnia funkcie, ako je sekvestrácia uhlíka a ochrana biodiverzity. Ich ochrana je nevyhnutná pre zdravie planéty.

45. Zníženie znečistenia ovzdušia: Znečistenie ovzdušia ovplyvňuje ľudské zdravie a ekosystémy. Mladí ľudia chcú čistý vzduch pre svoje zdravie a pohodu.

46. Udržateľná móda: Módny priemysel je jedným z najviac znečisťujúcich odvetví. Mladí ľudia chcú zodpovednejšiu výrobu a spotrebu oblečenia.

47. Zníženie spotreby vody: Voda je vzácny zdroj a jej nadmerné využívanie vedie k vodným krízam. Mladí ľudia chápu potrebu udržateľného využívania tohto zdroja.

48. Zníženie plytvania potravinami: Plytvanie potravinami je nielen plytvaním zdrojmi, ale aj zbytočným vypúšťaním skleníkových plynov. Mladí ľudia chcú efektívnejší systém výroby a distribúcie potravín.

49. Ekologická mobilita: Znečistenie spôsobené dopravou je značné. Mladí ľudia chcú ekologické alternatívy, ktoré sú udržateľnejšie a zdravšie pre životné prostredie.

50. Podpora ekologického poľnohospodárstva: Ekologické poľnohospodárstvo má menší vplyv na životné prostredie a podporuje zdravé potraviny. Mladí ľudia chcú podporovať postupy, ktoré sú prospešné pre ľudí a planétu.

51. Ochrana morského života: Oceány sú citlivé na znečistenie, nadmerný rybolov a okyslenie. Mladí ľudia chápu ich kľúčovú úlohu v globálnom ekosystéme a chcú ich chrániť.

52. Environmentálna výchova: vedomosti sú kľúčom k zmene. Mladí ľudia sa chcú vzdelávať o ekológii, aby mohli prijímať relevantné rozhodnutia.

53. Ekologické inovácie: Technológie a inovácie môžu pomôcť vyriešiť mnohé environmentálne problémy. Mladí ľudia chcú investície do ekologických technológií.

54. Zníženie používania výrobkov na jedno použitie: Jednorazové výrobky, najmä plastové, predstavujú vážnu hrozbu pre životné prostredie. Mladí ľudia chcú znížiť ich spotrebu v prospech udržateľnejších riešení.

55. Zvýšenie zapojenia komunity: Mladí ľudia chcú byť vypočutí a zúčastňovať sa na rozhodovacích procesoch v oblasti životného prostredia, ktoré ovplyvnia ich budúcnosť.

56. Ochrana ohrozených druhov: Vymieranie druhov je alarmujúce. Mladí ľudia chcú

prijímať opatrenia na ochranu biodiverzity.

57. Podpora udržateľnej spotreby: Nadmerná spotreba vedie k vyčerpaniu zdrojov. Mladí ľudia chcú podporovať a uplatňovať udržateľnú spotrebu.

58. Zelené plochy v mestách: Zelené plochy zlepšujú kvalitu života, čistotu ovzdušia a biodiverzitu v mestách.

59. Znižovanie obsahu chemických látok v životnom prostredí: Chemikálie môžu mať vplyv na ľudské zdravie a ekosystémy. Mladí ľudia chcú obmedziť ich prítomnosť v životnom prostredí.

60. Zvýšenie transparentnosti spoločností: Mladí ľudia chcú vedieť, aké postupy používajú spoločnosti, a očakávajú, že budú konať environmentálne zodpovedne.

61. Podpora miestnych iniciatív: Miestne iniciatívy majú často priamy vplyv na komunitu. Mladí ľudia chcú podporovať miestne environmentálne aktivity a zúčastňovať sa na nich.

62. Zelené technológie vo vzdelávaní: Mladí ľudia chcú do vzdelávania zaviesť zelené technológie, napríklad digitálne učebnice a solárne panely v školách. Uvedomenie si ich vplyvu na zníženie spotreby papiera a energie motivuje k ich zavádzaniu.

63. Miestne zdroje energie: Podpora miestnych zdrojov energie, ako sú solárne panely, môže znížiť závislosť od fosílnych palív, čo prispieva k zníženiu emisií CO₂.

64. Zelené rekreačné priestory: Zelené zóny v mestách nielenže zlepšujú estetiku miesta, ale prispievajú aj k zlepšeniu kvality ovzdušia a zdravia obyvateľov.

65. Udržateľný cestovný ruch: Ekologický cestovný ruch rešpektuje životné prostredie a miestnu kultúru, čo prispieva k udržateľnému rozvoju destinácií.

66. Zelená výstavba: Zelené budovy využívajú menej energie a zdrojov, čo vedie k menšej uhlíkovej stope a nižším prevádzkovým nákladom.

67. Zníženie hluku: Hluk negatívne ovplyvňuje zdravie a pohodu ľudí. Mladí ľudia chcú tichšie a harmonickejšie prostredie.

68. Ekologická verejná doprava: Zelená doprava, ako napríklad električky a elektrické autobusy, znižuje emisie skleníkových plynov a znečistenie ovzdušia v mestách.

69. Ochrana pôdy: Pôda je kľúčovým zdrojom, ktorý poskytuje potraviny a suroviny. Jej ochrana je nevyhnutná pre udržateľnú budúcnosť.

70. Udržateľné farmy: Miestne ekologické farmy podporujú miestne hospodárstvo a poskytujú zdravšie potraviny bez chemikálií.

71. Ekologické iniciatívy na pracovisku: Zamestnávateľia, ktorí podporujú ekologické postupy, môžu pomôcť znížiť svoju uhlíkovú stopu a vytvoriť zdravšie pracovné prostredie.

72. Ekologické podujatia a festivaly: Zelené podujatia majú menší vplyv na životné prostredie a podporujú udržateľné postupy medzi účastníkmi.

73. Udržateľné obaly: Opakovane použiteľné alebo biologicky rozložiteľné obaly znižujú množstvo odpadu a znečistenia.

74. Obmedzenie svetla: Svetelné znečistenie ovplyvňuje nočné ekosystémy a denný rytmus človeka. Mladí ľudia chcú zodpovednejšie využívanie osvetlenia.

75. Udržateľné komunity: Ekologicky založené a spolupracujúce komunity môžu prispieť k trvalo udržateľnému rozvoju a zlepšeniu kvality života.

76. Vzdelávanie o udržateľnosti: Znalosti o ekológii a udržateľnosti umožňujú mladým ľuďom prijímať informované rozhodnutia a konať zodpovedne.

77. Ekologické investície: Investície do ekologických projektov prispievajú k trvalo udržateľnému rozvoju a vytváraniu pracovných miest v ekologickom sektore.

78. Udržateľné spotrebiteľské výrobky: Udržateľne vyrobené výrobky majú menší vplyv na životné prostredie a často sú pre spotrebiteľov zdravšie.

79. Ochrana mokradí: Mokrade majú zásadný význam pre biodiverzitu a reguláciu vody. Ich ochrana prispieva k zdraviu ekosystému.

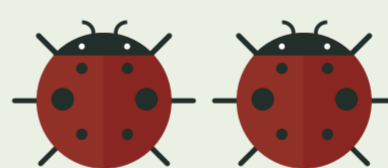
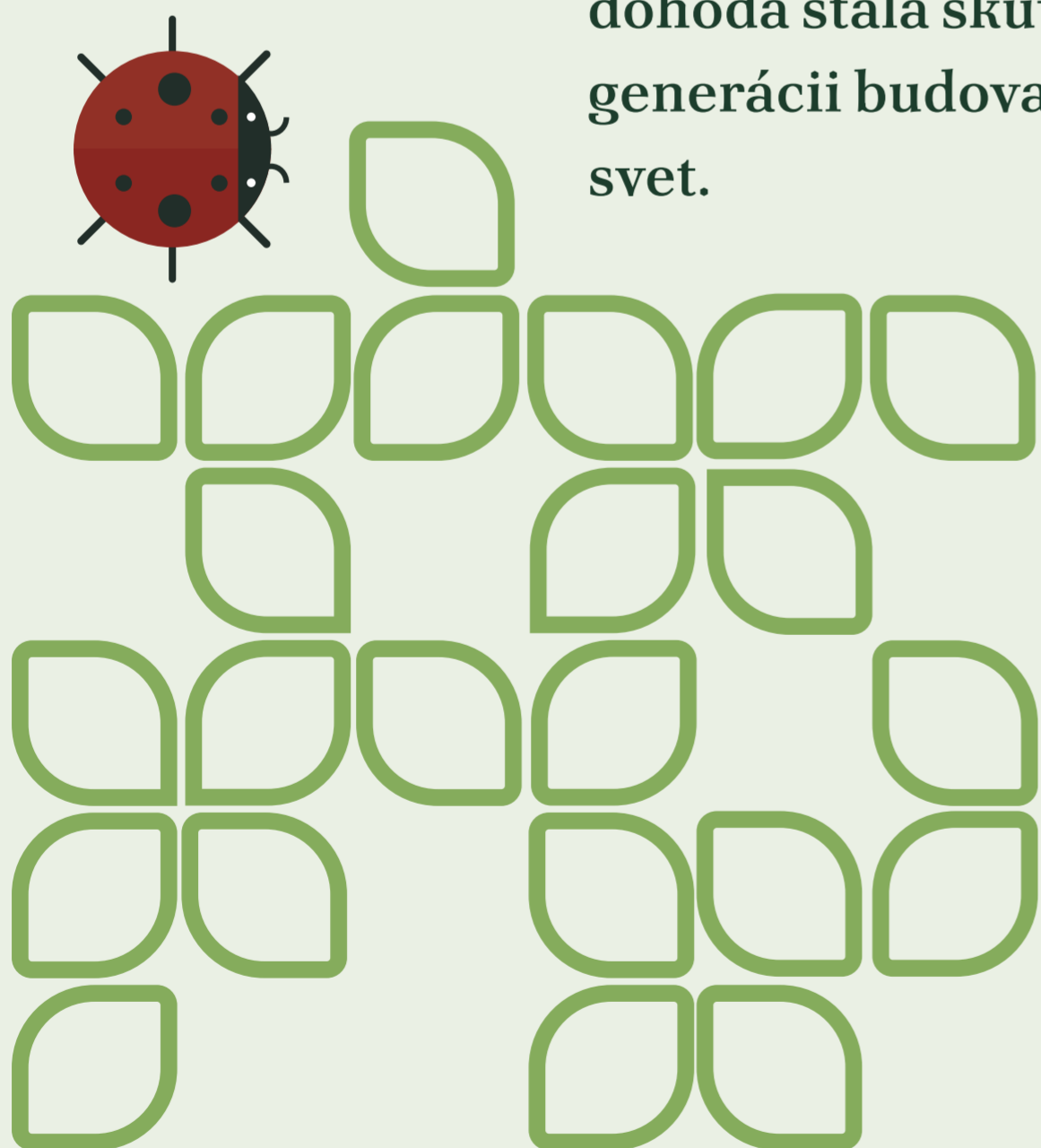
80. Zelené škôlky a školy: Vzdelávacie inštitúcie, ktoré podporujú ekologické postupy, môžu formovať postoje a správanie budúcich generácií.

81. Udržateľná spotreba vody: Zodpovedné využívanie vodných zdrojov zabezpečuje ich dostupnosť pre budúce generácie a chráni vodné ekosystémy.

Súhrnne možno povedať, že očakávania mladých ľudí od európskej zelenej dohody sú ambiciózne a zároveň nevyhnutné pre zdravú, spravodlivú a udržateľnú budúcnosť. Mladí ľudia jasne ukazujú cestu vpred - od znižovania závislosti od fosílnych palív cez podporu udržateľnej spotreby až po podporu inovácií a environmentálneho vzdelávania. Ich hlasy plné nádeje a odhodlania by mali byť kompasom pre opatrenia na všetkých úrovniach riadenia. Táto správa nielenže zdôrazňuje tieto očakávania, ale slúži aj ako výzva na konanie pre súčasných a budúcich lídrov. Musíme spolupracovať, aby sme zabezpečili naplnenie každého z týchto očakávaní a aby sa Európska zelená dohoda stala skutočnosťou, ktorá umožní mladej generácii budovať lepší zajtrajšok pre seba a pre svet.

Ekologické každodenné postupy ako príspe- vok každého rezidenta k implementácii EGD

Ekologické každodenné postupy zohrávajú kľúčovú úlohu pri dosahovaní cieľov Európskej ekologickej dohody, ktorej cieľom je premeniť EÚ na moderné, zdrojovo efektívne a konkurencieschopné hospodárstvo, ktoré do roku 2050 odstráni čisté emisie skleníkových plynov, oddelí hospodársky rast od využívania zdrojov a nikoho nenechá pozadu. Na našich každodenných rozhodnutiach záleží nemenej ako na politických rozhodnutiach prijatých v Bruseli alebo v hlavných mestách našich štátov. Tu je niekoľko dôvodov, prečo je individuálna činnosť dôležitá a ako prispieva k dosiahnutiu týchto cieľov:

Podpora udržateľného spotrebiteľského správania

Každodenné nákupné rozhodnutia, ako napríklad výber miestnych, ekologických alebo udržateľne balených výrobkov, znižujú uhlíkovú stopu a podporujú obehové hospodárstvo. Prostredníctvom informovaného nakupovania môžu spotrebiteľia vyvíjať tlak na výrobcov a maloobchodníkov, aby ponúkali ekologickejšie výrobky a služby.

Úspora zdrojov

Postupy, ako je šetrenie vodou, znižovanie spotreby energie vypínaním nepotrebných elektrických spotrebičov, používanie úsporných žiaroviek a izolácia domov, prispievajú k zníženiu celkového dopytu po energii a prírodných zdrojoch.

Vzdelávanie a environmentálne povedomie. Praktizovanie udržateľného životného štýlu a zdieľanie poznatkov o ekologických postupoch v rodine, medzi priateľmi a v komunite môže viesť k zmenám postojov a správania v širšom meradle, čo je nevyhnutné na dosiahnutie cieľov Európskej zelenej dohody.

Zníženie emisií CO₂

Výberom verejnej dopravy, jazdy na bicykli alebo chôdze namiesto jazdy autom, ako aj obmedzením leteckej dopravy môže každý z nás prispieť k výraznému zníženiu emisií uhlíka. Malé zmeny v mestskej a medzimestskej mobilite majú veľký vplyv na celkovú bilanciu emisií skleníkových plynov.

Zlepšenie kvality ovzdušia a zdravia

Používanie ekologických čistiacich prostriedkov, vyhýbanie sa fajčeniu v uzavretých priestoroch a výsadba rastlín, ktoré zlepšujú kvalitu ovzdušia, prispievajú k lepšiemu zdraviu a znižujú znečistenie.

Podpora biodiverzity

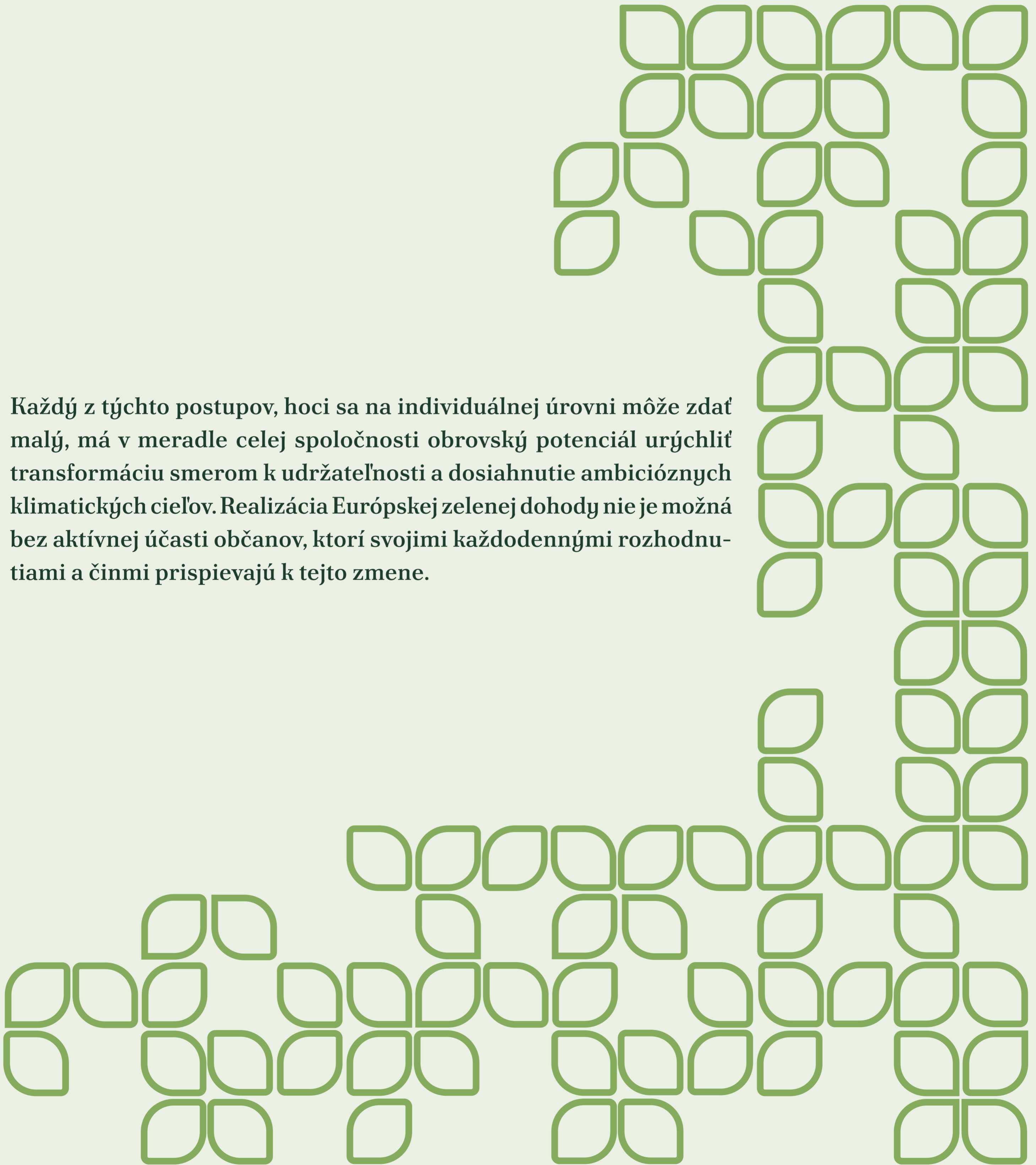
Činnosti ako zakladanie domácich záhrad, ochrana miestnych ekosystémov a vyhýbanie sa používaniu pesticídov a herbicídov prispievajú k ochrane a podpore biodiverzity, ktorá je dôležitým prvkom Zelenej dohody.

🌀 **Zníženie množstva odpadu**
Recyklácia, kompostovanie a vyhýbanie sa jednorazovým plastom pomáhajú znižovať množstvo odpadu ukladaného na skládky a do oceánov, čím podporujú ciele obehového hospodárstva.

🌀 **Podpora ekologických inovácií**
Používaním ekologických výrobkov a technológií môžu spotrebiteľia stimulovať trh k inováciám a vývoju ekologických technológií.

Každý z týchto postupov, hoci sa na individuálnej úrovni môže zdať malý, má v meradle celej spoločnosti obrovský potenciál urýchliť transformáciu smerom k udržateľnosti a dosiahnutie ambiciózných klimatických cieľov. Realizácia Európskej zelenej dohody nie je možná bez aktívnej účasti občanov, ktorí svojimi každodennými rozhodnutiami a činmi prispievajú k tejto zmene.

Okrem toho sme počas seminára vytvorili katalóg Ekologické každodenné postupy: prečo sú dôležité a ako ich realizovať?

1. **Triedenie odpadu** - Správne triedenie odpadu umožňuje efektívnejšie spracovanie odpadu. Umožňuje to opätovné použitie materiálov, ako je papier, sklo a plasty, čím sa znižuje potreba nových surovín a množstvo odpadu ukladaného na skládky.
2. **Šetrenie vodou** - Voda je vzácny zdroj, ktorého dostupnosť je obmedzená. Šetrenie vodou nielen znižuje účty, ale pomáha aj udržiavať rovnováhu vodných ekosystémov.
3. **Energeticky úsporné žiarovky** - Spotrebúvajú oveľa menej energie ako tradičné žiarovky, čo vedie k nižším emisiám CO₂ a nižším účtom za elektrinu.
4. **Vyhýbanie sa jednorazovým predmetom** - Jednorazové predmety, najmä tie z plastu, predstavujú obrovskú záťaž pre životné prostredie. Pri ich výrobe, preprave a likvidácii vzniká veľké množstvo CO₂ a iných znečisťujúcich látok.
5. **Kompostovanie** - Premení organický odpad na hodnotný kompost, ktorý sa môže použiť na obohatenie pôdy namiesto toho, aby putoval na skládku.
6. **Miestne nákupy** - podporte miestne hospodárstvo a znížte emisie spojené s diaľkovou prepravou výrobkov.
7. **Používajte ekologické tašky** - Opakovane použiteľné tašky výrazne znižujú množstvo plastových tašiek, ktoré sa dostávajú do životného prostredia a môžu znečisťovať pôdu a vodu stovky rokov.
8. **Znížte spotrebu energie** - Úspora energie v domácnosti sa premieta do nižších emisií skleníkových plynov a pomáha bojovať proti globálnemu otepľovaniu.
9. **Jazda na bicykli alebo chôdza** - Pomáha znižovať emisie a zároveň je prospešná pre zdravie.
10. **Znížte plytvanie potravinami** - Výroba potravín si vyžaduje značné zdroje. Plytvanie potravinami nie je len plytvanie produktmi, ale aj vodou, energiou a prácou vloženou do ich výroby.
11. **Používajte ekologické čistiace prostriedky** - Chránite vodu pred kontamináciou chemikáliami, ktoré môžu byť škodlivé pre vodné organizmy a ľudí.
12. **Zníženie spotreby papiera** - Pomáha chrániť lesy, ktoré sú kľúčové pre environmentálnu rovnováhu planéty.
13. **Nakupovanie v obchodoch s použitým tovarom** - Pôsobí proti plytvaniu zdrojmi a nadprodukcii a zároveň dáva oblečenie druhý život.
14. **Zníženie spotreby plastov** - Plasty sú jedným z hlavných znečisťovateľov našej planéty, ktorý trvalo znečisťuje pôdu a oceány.
15. **Podporujte ekologické postupy na pracovisku** - Kancelárie a pracoviská môžu výrazne znížiť svoju uhlíkovú stopu prostredníctvom jednoduchých zmien, ako je recyklácia alebo šetrenie energiou.

16. **výsadba stromov a rastlín** - Stromy absorbujú CO₂, poskytujú kyslík a sú biotopom pre mnohé druhy.

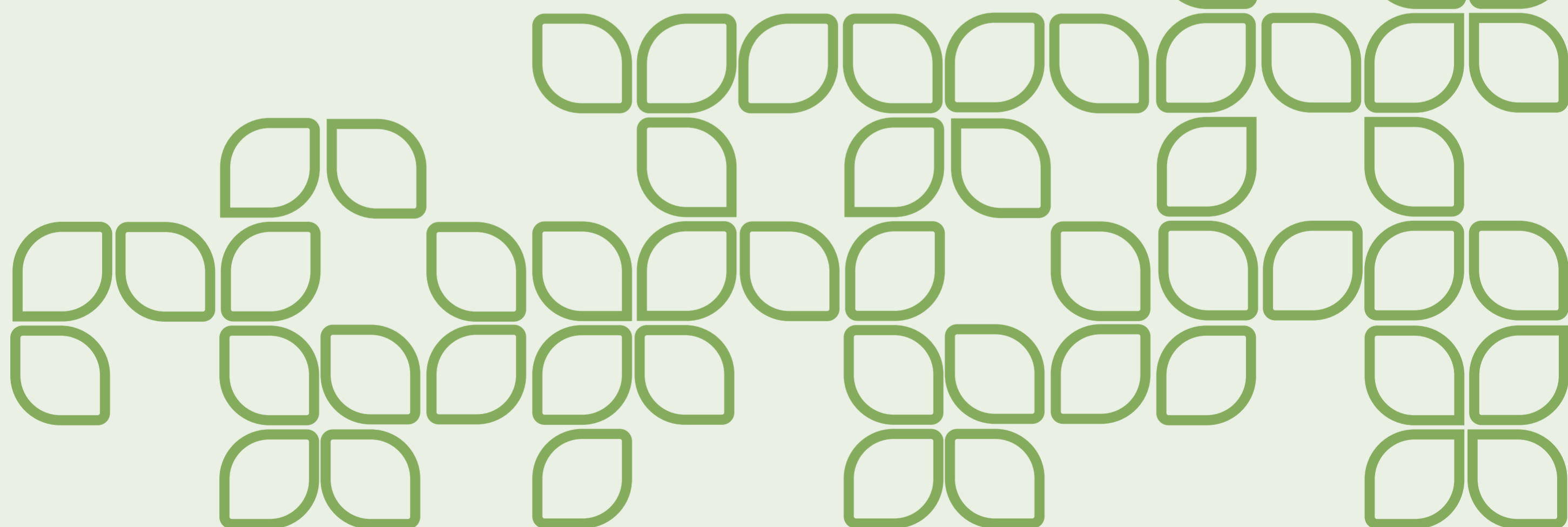
17. **Používanie termostatu** - Umožňuje regulovať teplotu vo vašej domácnosti, čím sa predchádza zbytočnej spotrebe energie.

18. **Zníženie spotreby teplej vody** - Ohrev vody je jedným z hlavných zdrojov spotreby energie v domácnosti.

19 **Zapojte sa do miestnych environmentálnych iniciatív** - Spolupracujte s miestnou komunitou na zlepšení životného prostredia v najbližšom okolí.

20. **Vzdelávanie a zdieľanie poznatkov** - Environmentálne povedomie je kľúčom k trvalým zmenám. Zdieľanie vedomostí a skúseností môže inšpirovať ostatných k činnosti.

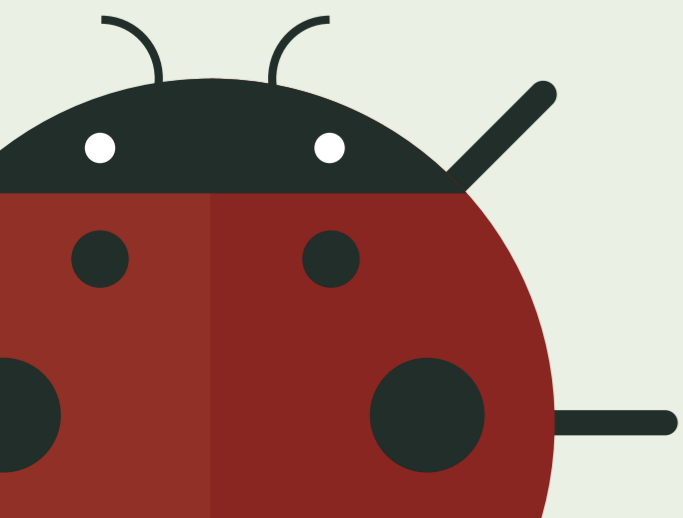
Každý z týchto postupov, hoci sa môže zdať malý, má obrovský vplyv v celosvetovom meradle. Každodenné ekologické návyky každého človeka sa sčítajú a vytvárajú významný vplyv na planétu.

Ekologické praktiky každodenného života: hlbší pohľad

1. Využívanie slnečnej energie - inštalácia solárnych panelov na dome umožňuje získavať čistú energiu, čím sa znižuje závislosť od fosílnych palív. Tým sa nielen znižujú emisie skleníkových plynov, ale aj účty za energiu.
2. Výber výrobkov s ekologickou certifikáciou- Certifikáty ako Fair Trade alebo Ecolabel zaručujú, že výrobok bol vyrobený udržateľným spôsobom. Podporou takýchto výrobkov spotrebiteľia pomáhajú podporovať zodpovedné obchodné postupy.
3. Používanie vodných filtrov - Balená voda vytvára obrovské množstvo plastového odpadu. Vodné filtre vám umožnia používať čistú vodu bez toho, aby ste museli kupovať fľaše.
4. Účasť na výmenných programoch. Výmena predmetov namiesto kupovania nových pomáha znižovať produkciu odpadu a podporuje kultúru opätovného používania.
5. Používanie prírodných čistiacich prostriedkov - Prírodné produkty, ako je ocot a jedlá sóda, sú účinné a nevnášajú do životného prostredia škodlivé chemikálie, ktoré môžu ohrozovať vodné ekosystémy..
6. Výber nízkoemisných spôsobov dopravy - Elektromobily alebo verejná doprava produkujú oveľa menej emisií ako tradičné spaľovacie autá, čím prispievajú k zlepšeniu kvality ovzdušia v mestách.
7. Používanie batérií na opakované použitie - znižujú množstvo odpadu, pretože sa dajú nabíjať viackrát namiesto toho, aby sa po jednom použití vyhodili.
8. Vypínanie spotrebičov zo zásuvky - Ponechávanie spotrebičov v pohotovostnom režime spotrebúva energiu. Ich vypínanie zo zásuvky pomáha šetriť energiu a znižovať účty.
9. Používanie ekologickej kozmetiky - Táto kozmetika sa vyrába bez chemikálií škodlivých pre životné prostredie a často v obaloch, ktoré možno opätovne použiť alebo recyklovať.
10. Stavba a bývanie v ekologických domoch Domy vyrobené z ekologických materiálov, s dobrou izoláciou a energeticky účinnými riešeniami spotrebujú menej energie, čo sa prejavuje v nižších emisiách CO₂.

- 11. Zakladanie dažďových záhrad - Pomáhajú prirodzene zhromažďovať dažďovú vodu, čím znižujú zaťaženie kanalizácie a riziko záplav.**
- 12 Účasť na programoch adopcie stromov** Stromy absorbujú CO₂, čím pomáhajú bojovať proti globálnemu otepľovaniu. Podporou programov výsadby stromov prispievame k ochrane klímy.
- 13. Vyberajte si ekologické darčeky -** Takéto darčeky sú často trvanlivejšie, vyrábajú sa udržateľným spôsobom a majú menšiu uhlíkovú stopu.
- 14. Používajte ekologické plienky -** opakovane použiteľné plienky výrazne znižujú množstvo odpadu v porovnaní s jednorazovými plienkami.
- 15 Výber udržateľných stavebných materiálov** Materiály ako bambus rýchlo rastú a sú obnoviteľné, takže sú udržateľnejšou voľbou ako niektoré tradičné materiály
- 16. Účasť v programoch na úsporu energie** - Prostredníctvom týchto programov môžete získať prístup k zdrojom a informáciám, ktoré vám pomôžu znížiť spotrebu energie v domácnosti.
- 17. Využívajte prirodzené svetlo -** Znižuje sa tým potreba umelého osvetlenia, čo sa prejavuje v úsporách energie.
- 18. Používajte ekologické hračky-** Tieto hračky sú často vyrobené z recyklovaných materiálov alebo biologicky rozložiteľných materiálov, čím sa znižuje ich vplyv na životné prostredie.
- 19. Zapojte sa do činnosti miestnych environmentálnych skupín**
- Spolupráca s ostatnými na presadzovaní udržateľných postupov v komunite môže priniesť výrazné výhody pre miestne životné prostredie.
- 20. Používanie prírodných metód boja proti škodcom**
- Namiesto toxických pesticídov možno používať prírodné prostriedky, ako sú dravce a rastliny odpudzujúce škodcov.

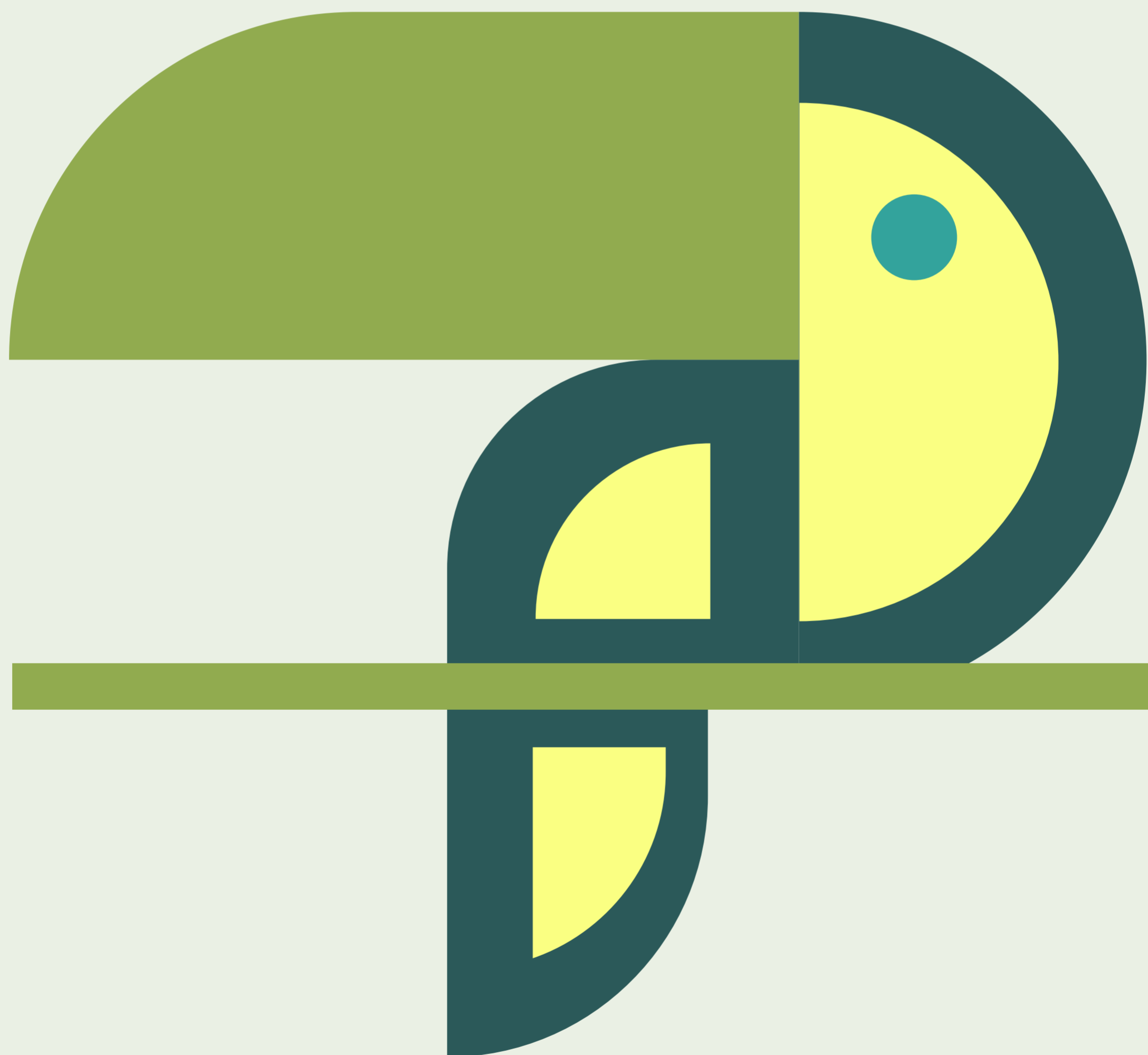

Každý z týchto postupov má svoje environmentálne opodstatnenie. Ich zavedenie do každodenného života môže byť prospešné nielen pre životné prostredie, ale aj pre zdravie a pohodu každého človeka. Spoločným konaním môžeme prispieť k vytvoreniu udržateľnejšej budúcnosti našej planéty.

Kapitola 1: Zelený trh práce

#1 DEFINÍCIA PRE POJEM “ZELENÉ

P ozadie: V posledných rokoch boli navrhnuté politiky “zeleného pracovného miesta” ako riešenie environmentálnych problémov spojených s globálnymi klimatickými zmenami a problémov s nezamestnanosťou v priemyselných krajinách. Aká je však definícia zeleného pracovného miesta? Podľa Medzinárodnej organizácie práce (MOP) (International Labour Organization (ILO)) sú zelené pracovné miesta dôstojné pracovné miesta, ktoré prispievajú k zachovaniu alebo obnove životného prostredia v tradičných odvetviach, ako je výroba a stavebníctvo, alebo v nových, vznikajúcich ekologických odvetviach, ako sú obnoviteľné zdroje energie a energetická účinnosť.

Zelené pracovné miesto pomáha:

Zlepšenie energetickej a surovinovej účinnosti

Obmedziť emisie skleníkových plynov

Minimalizovať množstvo odpadu a znečistenia

Chrániť a obnovovať ekosystémy

Podporovať prispôsobenie sa účinkom zmeny klímy

Ciele: Na podnikovej úrovni môžu ekologické pracovné miesta produkovať tovar alebo poskytovať služby, ktoré sú prospešné pre životné prostredie, napríklad ekologické budovy alebo čistá doprava.”

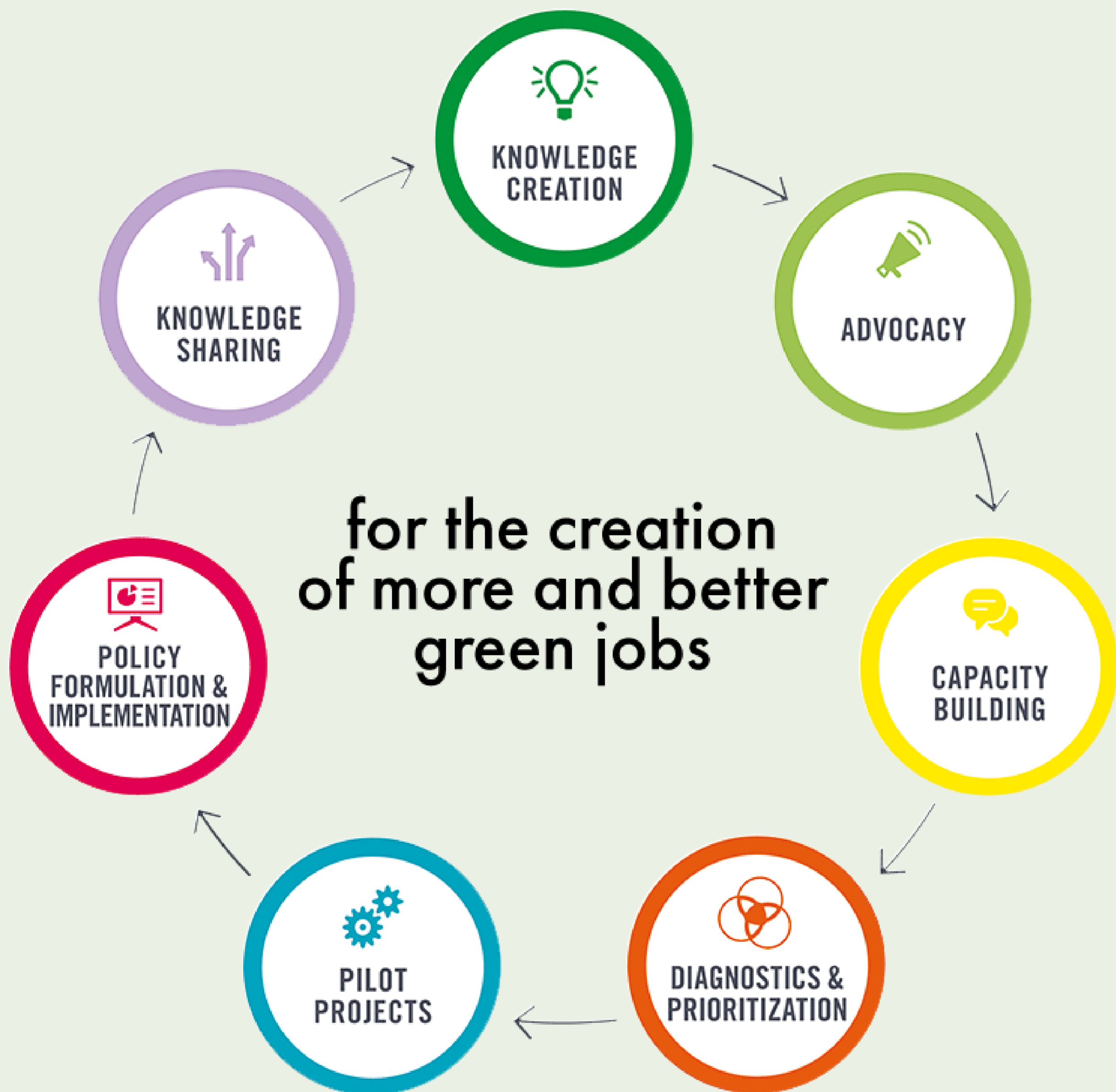

Targets

- ☉ Keď hovoríme o zelených pracovných miestach, ich definícia je často všeobecná. Zoznam ekonomických činností, ktoré sú finančne podporované štátom (pre nezamestnaných v Bulharsku), je tiež bez konkrétnych pracovných pozícií. To môže byť prekážkou, pretože každý si vyloží zákon po svojom.
- ☉ Vo väčšine definícií nie je zahrnuté udržateľné poľnohospodárstvo (v mnohých prípadoch opak monokultúry), ktoré by malo byť v súčasnosti jednou z priorít v súvislosti s prebiehajúcimi klimatickými zmenami.
- ☉ Definícia “zeleného pracovného miesta” v krajinách EÚ sa môže v jednotlivých krajinách líšiť. Príkladom Bulharska je, že zákon o nej nebol aktualizovaný od roku 2012.
- ☉ Musíme zjednotiť definície a vytvoriť funkčné systémy podpory pre “zelených” pracovníkov a procesy, ktoré by to všetko regulovali. Synchronizácia predpisov vo všetkých členských krajinách s európskymi predpismi
- ☉ Ako sa podporujú “zelení” pracovníci? Ak chceme urýchliť “zelený rast”, mali by existovať finančné stimuly (od znečisťujúcich spoločností alebo vládnych inštitúcií). Musíme tak urobiť kvôli rýchlo prebiehajúcim klimatickým zmenám.
- ☉ Témy “zeleného rastu” a “zelených pracovných miest” by mali byť prioritou na všetkých univerzitách, aby sa študenti nasmerovali na vypracovanie bakalárskych a diplomových prác v týchto oblastiach. Mala by sa sem zahrnúť aj prioritizácia zo strany škôl, aby sa s touto témou oboznámilo viac študentov predtým, ako urobia krok smerom k svojej kariére.
- ☉ EÚ musí viac podporovať zelené pracovné miesta a vytvoriť procesy s podrobnosťami týkajúcimi sa regulácie zelených pracovných miest.
- ☉ Ako sa vypočítavajú štatistiky EÚ o podpore “zelených pracovných miest”? Nemecko, Francúzsko a Belgicko sú na prvých miestach, ale ako sú na tom ostatné krajiny a ako sa o to stará EÚ?

2 Európsky zelený trh práce

Pozadie: Environmentálne hospodárstvo EÚ je malé (2,2 % HDP v roku 2017), ale rastie rýchlejšie ako celkové hospodárstvo (3,2 % ročný rast oproti 1,4 % v rokoch 2000 až 2017).

- V roku 2000 bolo 3,1 milióna ekologických pracovných miest, v roku 2017 ich bolo 4,2 milióna.

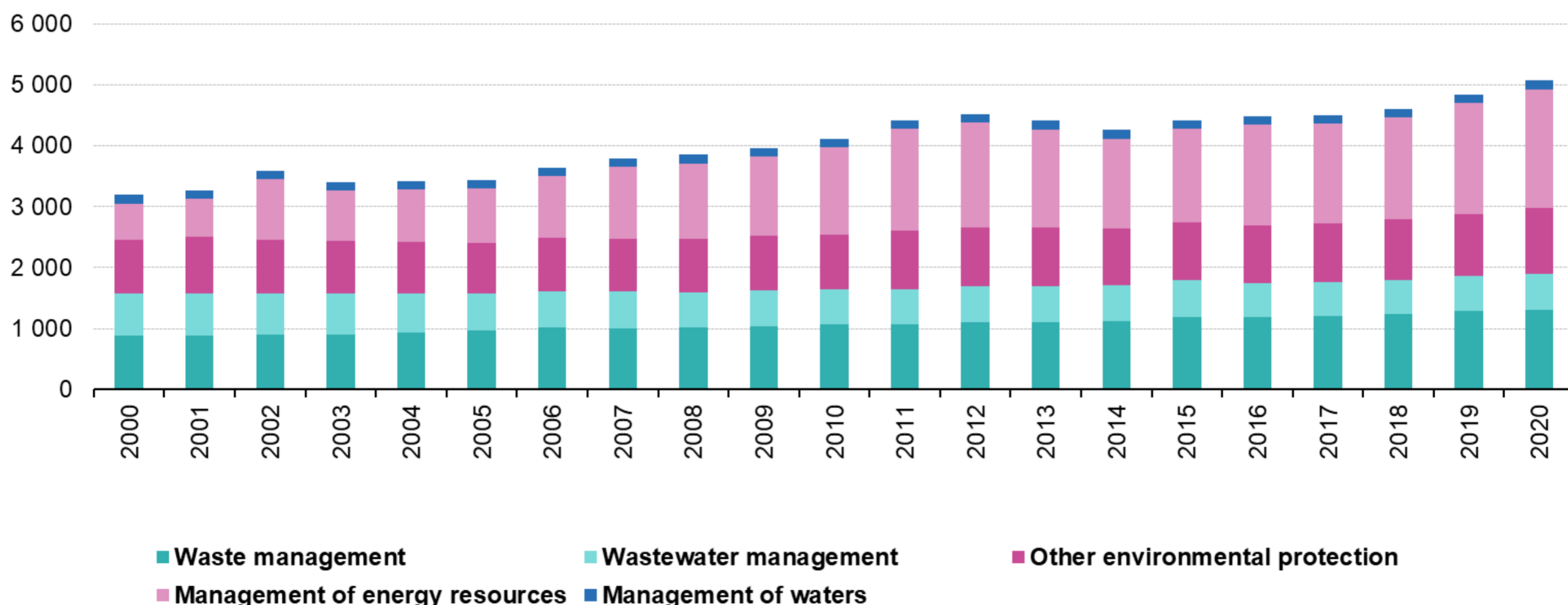
- Energetický manažment predstavuje 39 % hodnoty, ktorou prispieva zelený sektor, 27 % v prípade odpadového hospodárstva a 13 % v prípade odpadových vôd, pričom energetika je tiež hnacou silou tvorby zelených pracovných miest. V roku 2019 vynaložila EÚ-27 na ochranu životného prostredia (domácnosti, podniky a vlády) 269,1 miliardy EUR, čo predstavuje 1,9 % HDP, pričom 51,5 miliardy EUR bolo vynaložených na kapitál (investície).

Zelená zamestnanosť sa v rokoch 2000 až

2017 zvýšila najmä v sektore energetiky: obnoviteľné technológie (vietor, slnko) a úspory tepla/energie vytvorili v tomto období 0,9 milióna pracovných miest, ďalších 319 000 miest pribudlo v odpadovom hospodárstve a mierny pokles zaznamenala ostatná ochrana životného prostredia (-29 000 pracovných miest). Počet pracovných miest v oblasti odpadových vôd klesol o 162 000, ale profesie v oblasti vodného hospodárstva zostali na rovnakej úrovni (približne 130-140 000 pracovných miest na plný úväzok). Najrozšírenejšou oblasťou ekologických pracovných miest bol energetický manažment (35 %), nasledoval odpadový manažment (28 %), ostatná ochrana životného prostredia (21 %) a odpadové vody (13 %).

Employment in the environmental economy, by domain, EU, 2000-2020

(thousand full-time equivalents)

Note: Data for EU are estimated by Eurostat.

Source: Eurostat (online data code: env_ac_eggs1)

eurostat

V rokoch 2017-18 zamestnávala EÚ 1,2 milióna ľudí v oblasti obnoviteľných zdrojov energie. Najviac pracovných miest vytvorila pevná biomasa - 387 000 a veterná energia - 314 000. VEÚ je 208 000 zamestnancov v oblasti kvapalných biopalív a 96 000 pracovných miest v oblasti fotovoltaiiky. Nemecko, Francúzsko a Belgicko patrili v roku 2017 medzi desať najväčších krajín na svete z hľadiska prírastku nových kapacít. Širšie definície zelených pracovných miest s nepriamou zamestnanosťou v iných odvetviach, ktoré vyrábajú medziprodukty pre ekologický priemysel, ekologické poľnohospodárstvo a ekoturistiku, predpokladajú vyššiu úroveň zelenej zamestnanosti, až 20 miliónov pracovných miest, čo predstavuje 5 % pracujúceho obyvateľstva.

V roku 2019 predstavovali celkové výdavky na ochranu životného prostredia 269,1 miliardy eur. Napriek ambicióznejším pravidlám v oblasti životného prostredia zostala súčasná suma vďaka inováciám a efektívnosti reakcie na zákony konzistentná na úrovni približne 2 % HDP. V roku 2019 predstavovali podniky (najmä odborníci na odpadové vody a odpady) 57 % výdavkov na ochranu životného prostredia, vlády (22 %) a domácnosti (21 %). V roku 2019 predstavovali kapitálové investície v EÚ-27 51,5 miliardy eur (1/5 celkových investícií), zatiaľ čo prevádzkové výdavky a konečná spotreba predstavujú každá približne 40 %. Podniky investujú 57 % svojho kapitálu, zatiaľ čo vlády 43 %. Investície do ochrany životného prostredia predstavujú v roku 2019 len 1,7 % celkových investícií firiem, zatiaľ čo v prípade vlád ide o 4,9 % - predovšetkým bez hospodárenia so zdrojmi (energia, materiály atď.).

Zámery:

Zelený trh práce v EÚ sa väčšinou zameriava na energetický sektor. Je dôležité pomôcť rastu zeleného trhu práce v rôznych odvetviach, ako je poľnohospodárstvo, výroba, služby v oblasti cestovného ruchu a finančné služby. Väčšie investície do budovania kapacít v ekologickom priemysle, ekologickom poľnohospodárstve a ekoturistike predpovedajú vyššiu úroveň zelenej zamestnanosti, až 20 miliónov pracovných miest, čo predstavuje 5 % pracujúceho obyvateľstva. Preto by sa niektoré semináre o ekologickom poľnohospodárstve mali viac zameriavať na študentov poľnohospodárskych fakúlt. Ekopriemysel, ako napríklad obchody s nulovým odpadom a iné druhy ekologických výrobkov, by mal mať väčšiu prioritu pri financovaní výskumu a vývoja, aby vedel, ako vyrábať ekologické výrobky, ktoré môžu viac konkurovať na trhu.

3. SPRAVODLIVÉ PLATOVÉ ODMEŇOVANIE A ZDRAVÉ PRACOVNÉ

Pozadie: Nezamestnanosť je jedným z najpálčivejších problémov Európy. Viac ako 25 miliónov Európanov - viac ako 10 % obyvateľstva v produktívnom veku - je bez práce. Situácia mladých ľudí je ešte horšia, keďže takmer každý štvrtý mladý človek vo veku do 25 rokov je nezamestnaný. Ďalším obrovským problémom, ktorému čelia naše a budúce generácie, je ekologická kríza. Zavedením “zelených” a ekologických postupov v našom hospodárstve však môžeme zabezpečiť kvalitné ekologické pracovné miesta v boji proti nezamestnanosti a zároveň bojovať proti klimatickým zmenám a degradácii prírody. Zavádzanie zelených pracovných miest a prechod na zelený trh práce prebieha už niekoľko rokov, ale náš prieskum ukázal, že na dosiahnutie cieľov sú ešte potrebné mnohé zlepšenia. Počnúc vytvorením a implementáciou inkluzívnych politík, ktoré pomôžu zeleným pracovným miestam, aby boli prístupnejšie pre podniky aj pracovníkov.

Súčasná situácia predstavuje, že kritické suroviny sú zdrojom tvorby hodnoty v priemysle, a preto majú významný vplyv na nadväzujúce odvetvia.

Komplexná stratégia riadenia surovín je mimoriadne dôležitá a mala by zahŕňať vysoké environmentálne a spoločenské normy, pretože EÚ v súčasnosti poskytuje len 1 % surovín pre veternú energiu, menej ako 1 % lítiových batérií, menej ako 1 % palivových článkov, len 2 % surovín dôležitých pre robotiku a len 1 % fotovoltických modulov na báze kremíka (prognostická štúdia Komisie od roku 2021).

Úspory energie a efektívnejšie využívanie zdrojov pomáhajú znižovať výrobné náklady a zachraňujú továrne pred zatvorením, pričom zabezpečujú primeranú kompenzáciu pre pracovníkov. Žiaľ, realita je taká, že viac spoločností uprednostňuje znižovanie pracovných nákladov, než aby sa zamerali na energetické úspory pracoviska.

Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) vo svojom stanovisku z 25. marca 2021 “zdôrazňuje význam rozšírenia definície a paradigmy kritických surovín. Tradične sa za kritické suroviny považujú materiály pochádzajúce najmä z banského sektora. To je príliš úzky rozsah a obmedzuje to rast ekologických druhov energie. Materiály na báze dreva sa dnes môžu efektívne využívať na oveľa viac aplikácií ako v minulosti. Od textilného odvetvia až po nové technológie na výrobu ľahších a ekologickejších batérií, je to oblasť, v ktorej sa dosahuje pokrok veľkou rýchlosťou. Biohospodárstvo má jedinečné možnosti na zvýšenie udržateľnosti hospodárstva EÚ a na zabezpečenie geopolitickej stability nášho kontinentu. Využívanie obnoviteľných materiálov tiež pomôže zmierniť dôsledky klimatických zmien tým, že umožní zachytávanie emisií z fosílnych palív v zemi, čím sa vytvorí environmentálna udržateľnosť v sektore fosílnych palív;

Ciele:

Podpora inovácií a udržateľných investícií

Aktualizovať potreby vynakladania finančných prostriedkov na zastarané projekty a nápady

Investovať do nových technológií s udržateľnejšími výsledkami

Zámery:

Dosiahnutie ambiciózných a záväzných cieľov je možné vďaka schváleniu právneho a finančného rámca, ktorý zabezpečí udržateľné investície a podporí inovácie. Najpôsobivejším faktorom je, že úspešná realizácia opatrení v oblasti energetickej účinnosti môže v Európe vytvoriť alebo zachovať 2 milióny ekologických pracovných miest.

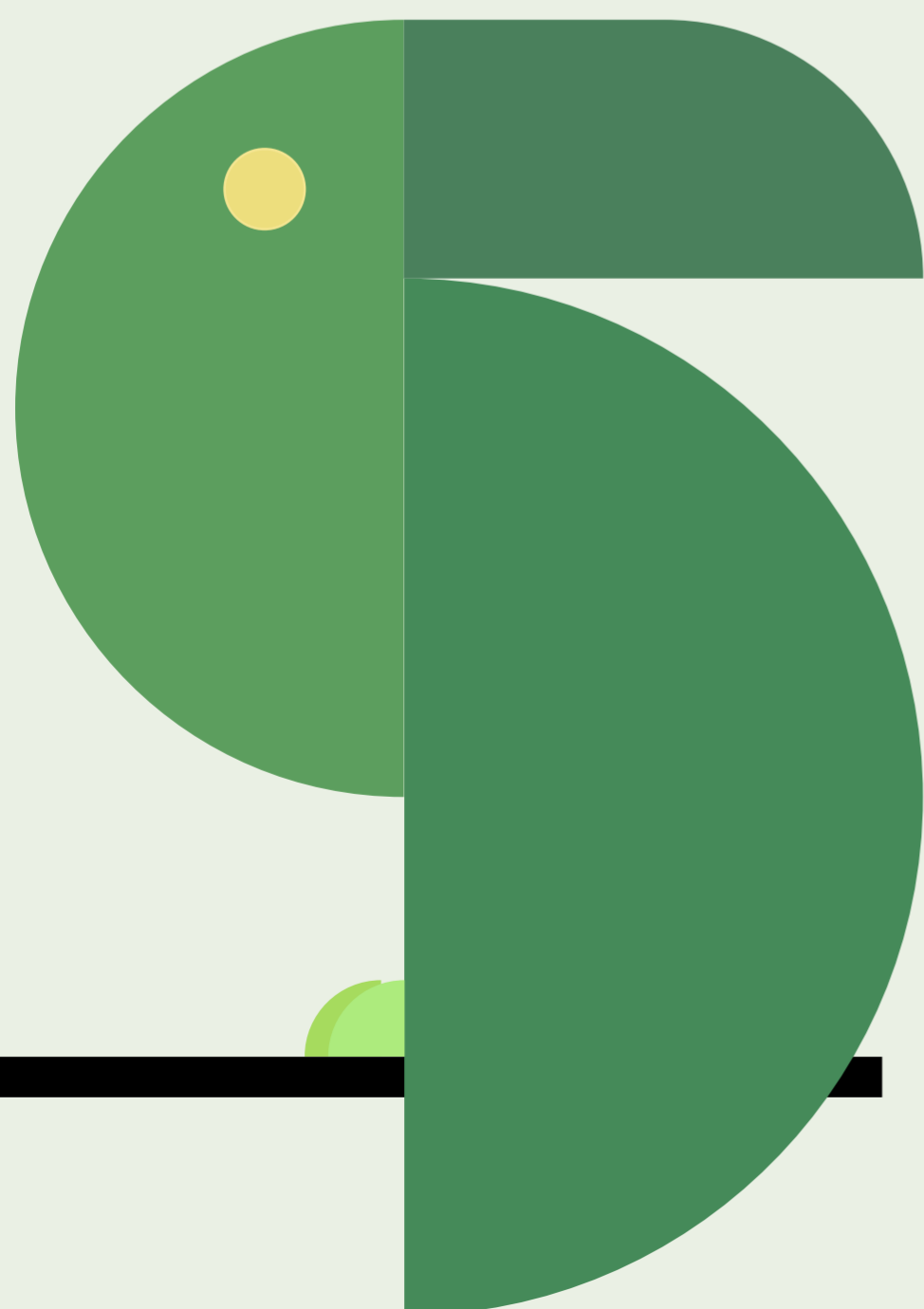
Väčší dôraz na povinné investície európskych regiónov do úspor energie a obnoviteľných zdrojov energie, ktoré prispievajú k tvorbe pracovných miest.

Najmä chudobnejšie členské štáty budú môcť vynaložiť viac európskych prostriedkov ako doteraz na opatrenia zamerané na ochranu životného prostredia a klímy.

Vynakladanie európskych prostriedkov na regionálny rozvoj na ekologické investície pomôže vytvoriť viac pracovných miest ako vynakladanie rovnakých prostriedkov na druhy činností financovaných v minulosti.

Je strategicky dôležité, aby EÚ znížila svoju závislosť, zachovala svoje toky, hodnotové reťazce a dodávateľské reťazce a podporovala, propagovala a digitalizovala ekosystémy, keďže ide o novú základnú kapacitu v rámci medzinárodnej (priemyselnej) súťaže;

Prechod na ekologické postupy v podnikoch môže pomôcť dosiahnuť zníženie podnikateľských nákladov pri zachovaní dôstojných miezd

4. ÚLOHA MENŠINOVÝCH SKUPÍN

Pozadie: Bežnou praxou je, že spoločnosti zamestnávajú ľudí z menšinových skupín na menej rozvinutých pozíciách a ponúkajú im nespravodlivé zaobchádzanie. Napríklad mnohí Rómovia z Bulharska sú zamestnaní na menej platených pracovných miestach s najhoršími podmienkami. V skutočnosti ekologické pracovné miesta podporujú dôstojné pracovné podmienky, ktoré poskytujú primeranú sociálnu ochranu, dostatočný príjem, zdravé pracovné podmienky a dodržiavanie práv pracovníkov a ich účasť na rozhodovaní, najmä na tom, ktoré ovplyvňuje ich život.

Keďže vzdelávanie je východiskovým bodom zmeny, vyzývame na širokú iniciatívu v oblasti vzdelávania a rekvalifikačný program zameraný na zelené pracovné miesta vo všetkých oblastiach. Prechod na ekologické hospodárstvo musí ponúknuť príležitosti všetkým: mladým aj starším, mužom aj ženám, vysokokvalifikovaným aj menej kvalifikovaným, nezamestnaným a/alebo zamestnaným. Zahrnutie takýchto programov odbornej prípravy by malo zabezpečiť, aby pracovník mohol získať zručnosti potrebné na zamestnanie na zelenom pracovisku bez ohľadu na jeho predchádzajúce skúsenosti. Vzdelávacie programy sú absolútne nevyhnutné na rozvoj plného potenciálu prechodu na zelené hospodárstvo, ktorý vytvára pracovné miesta. Identifikácia nových a budúcich potrieb v oblasti zručností je prvým krokom k zmene, identifikácii chýbajúcich zručností pracovníkov a vypracovaniu vzdelávacích programov.

Cieľ: Pozvať pracovníkov z menšinových skupín na zelený trh práce za rovnakých a spravodlivých pracovných podmienok tým, že im poskytne všetky potrebné dokumenty a odmenu.

Zámery:

Propagovať zelené pracovné príležitosti na úradoch práce v celej krajine

Umožniť rovnaký prístup k žiadosti o zamestnanie všetkým uchádzačom bez ohľadu na ich štatút a pôvod.

Vytvoriť jednotný systém poskytovania primeranej podpory pracovníkom z menšinových skupín

Organizovať workshopy a školenia s cieľom informovať pracovníkov z menšinových skupín o ich právach a povinnostiach a o tom, kde sa majú signalizovať v prípade vzniknutého problému.

Poskytovať priebežnú podporu pracovníkom počas prvého obdobia ich nového zamestnania s cieľom dosiahnuť ľahší prechod pracovného procesu.

5. SKÚMANIE OSVEDČENÝCH POS-

BURGENLAND, RAKÚSKO:

Miestna zelená energia a nové pracovné miesta.

Burgenland sa stáva prvým regiónom v Európe, ktorý pokrýva svoje potreby elektrickej energie prostredníctvom obnoviteľných miestnych zdrojov energie vrátane veternej, solárnej energie a energie z biomasy.

Veľa času, úsilia a množstvo prostriedkov sa vynaložilo na komunikačné kampane a zvyšovanie povedomia verejnosti s cieľom informovať občanov o tom, ako môžu prispieť k energetickej nezávislosti Burgenlandu a aké výhody im prináša udržateľný environmentálny prístup. Je to skvelý príklad a dôkaz predchádzajúceho prepojenia medzi dôležitosťou vzdelávania a úspešnosťou prechodu na ekologické pracovné miesta.

ČESKÁ REPUBLIKA

Nové pracovné miesta a úspory energie

V tomto príklade vláda podporuje úspory energie v súkromných domácnostiach poskytovaním priamej dotácie vo výške 30 - 75 % vynaložených nákladov. Zmeny uskutočnené prostredníctvom tohto programu ušetria domácnostiam len na nákladoch na vykurovanie až 1,5 miliardy EUR ročne.

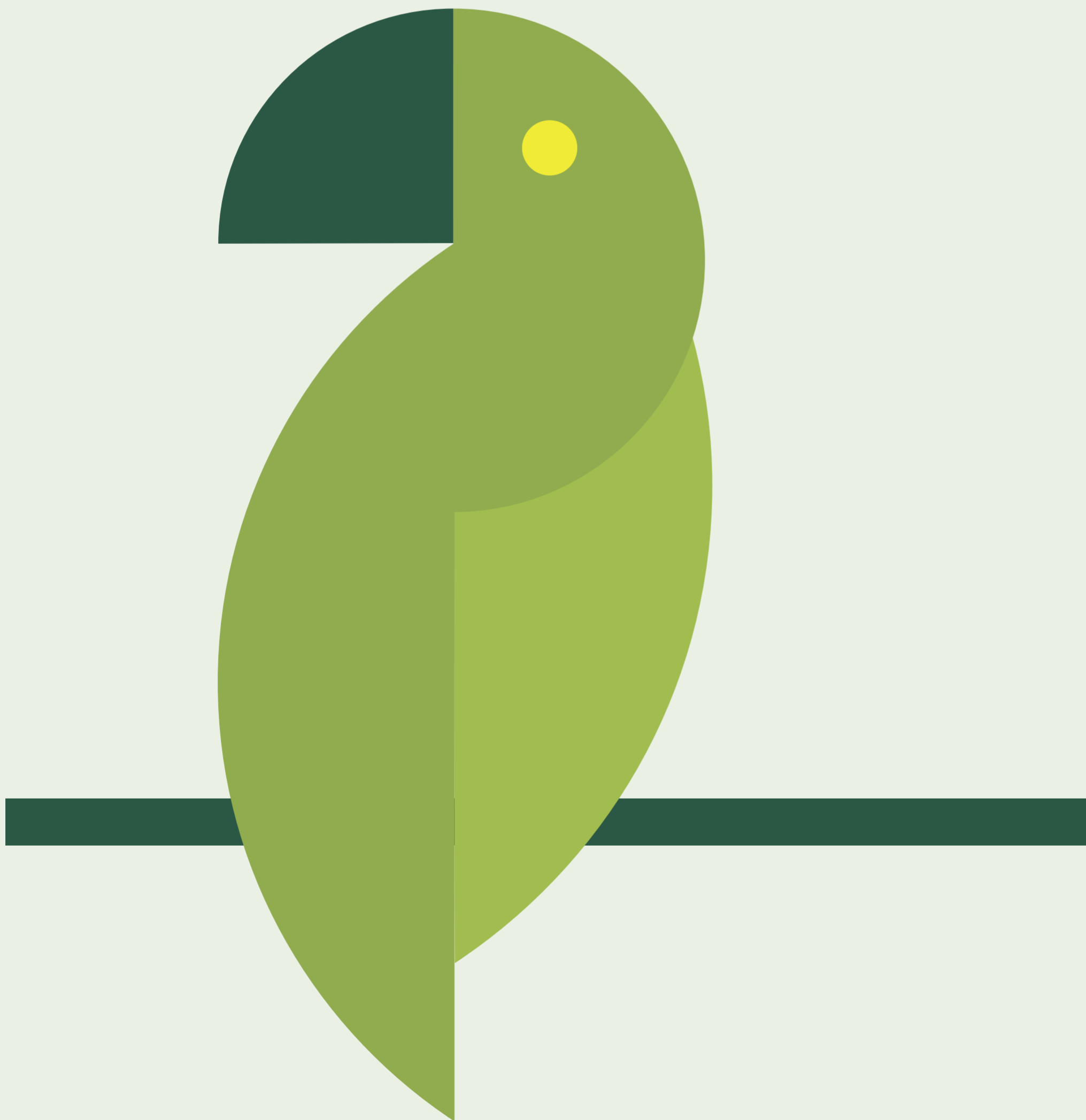
A jeden príklad mimo partnerstva pre tento projekt, ale s mimoriadne úspešným príbehom a realizáciou.

DEDINA ANAVRA V JUŽNOM GRÉCKU

je príkladom toho, ako sa z chudobnej, izolovanej dediny môže stať model udržateľného miestneho rozvoja.

Medzi rokmi 2000 až 2010 obec zaznamenala pokles miery nezamestnanosti na nulu a počet obyvateľov sa zdvojnásobil - z 300 na 550 obyvateľov. Tradiční chovatelia dobytky prechádzajú na integrované ekologické poľnohospodárstvo a vytvárajú tri farmy s celkovým počtom 25 000 zvierat. Vznikol aj verejný bitúnok, ktorý má certifikovanú ekologickú časť a spĺňa príslušné medzinárodné normy kvality. V snahe dosiahnuť energetickú nezávislosť obce bola v Anavre vybudovaná veterná farma pozostávajúca z 20 turbín, ktoré dokážu napájať 12 500 - 13 000 domácností. Okrem toho bol vytvorený ekologický a kultúrny park "Goura", ktorý podporuje rozvoj ekoturistiky. Okrem toho obyvatelia dediny vybudovali námestia a vodné čerpadlá, zdravotné stredisko, vzdelávacie a športové zariadenia, domov pre seniorov a útulok pre bezdomovcov.

6. ZELENÉ NÁPADY SA POUŽÍVAJÚ NA PROPAGAČNÉ ÚČELY

1. Propagujú sa hodnotné produkty/projekty? Zelené nápady ako marketingová stratégia.

V poslednom čase je téma “zeleného bývania” veľmi výrazná, čo dalo podnet na vznik mnohých marketingových stratégií zameraných na uspokojenie potreby verejnosti. Je však spoločnosť schopná “posúdiť”, ktoré projekty sú realizovateľné? Na sociálnych sieťach sa každý deň objavujú masívne kampane na veľkolepé plány, ale len zriedkakedy niektorá z nich dosiahne svoj cieľ. Bolo by oveľa užitočnejšie, keby sa namiesto toho zdieľali ekologické postupy - ktoré by každý mohol realizovať na miestnej pôde (a tak by toto hnutie mohlo byť oveľa populárnejšie). Ďalšou otázkou sú bioprodukty, pri ktorých nie je úplne jasné, či sú bio preto, že nie sú “ochutené” bohatou paletou chemikálií, alebo preto, že pri ich výrobe neutrpel nejaký iný prírodný objekt. Nech je pravda akákoľvek, ich rastúca popularita je faktom a je spôsobená práve kľúčovým slovom “zelený” (bio, eko atd.). Bio výrobky sú len jedným z príkladov mnohých priemyselných odvetví, ktoré dokázali profitovať vďaka marketingovej stratégii hľadania styčných bodov s podobnými “zelenými myšlienkami”.

2. Využívajú sa ekologické myšlienky skôr ako prostriedok na dosiahnutie zisku než na zlepšenie životného prostredia?

Zelené myšlienky zohrávajú dôležitú úlohu pri ochrane životného prostredia. Majú však všetky takýto účel? Okrem toho, že sú zelené myšlienky vášnivé a skutočne sa starajú o organizácie na ochranu prírody, zdieľajú ich aj iní... len kvôli ich popularite a zisku z nich. Tu môžeme rozlíšiť dve kategórie - komerčné, ale chrániace prírodu, a komerčné, zdanlivo “bio”, ktoré však neprispievajú k ochrane životného prostredia (práve naopak).

Ako sme už spomenuli v predchádzajúcej téme, kľúčové slová sú pri propagácii mimoriadne dôležité, a preto existuje mnoho organizácií/podnikov/spoločností, ktoré využívajú zelenú myšlienku a nadšenie okolo nej na budovanie zdanlivo vyhovujúcich politík a cieľov, ktoré však zostávajú len obrazom niečoho úplne iného. Je známe, že existuje mnoho programov

ktoré financujú rôzne projekty a podniky podporujúce životné prostredie, takže je to dobrá príležitosť investovať verejné peniaze do projektov, ktoré pravdepodobne nebudú mať zamýšľaný výsledok, pretože (v skutočnosti neekologicky orientované) podniky, ktoré ich organizujú, nie sú úplne pripravené a zvyčajne majú nedostatok kompetentných ľudí z tejto oblasti.

Preto je potrebné sprísniť kontrolu takýchto investícií a vytvoriť a vyjadriť verejnú mienku - to by bolo možné, keby sa ľuďom dostalo viac vzdelania (v škole, na univerzite a v práci...) o environmentálnych problémoch a ich riešení.

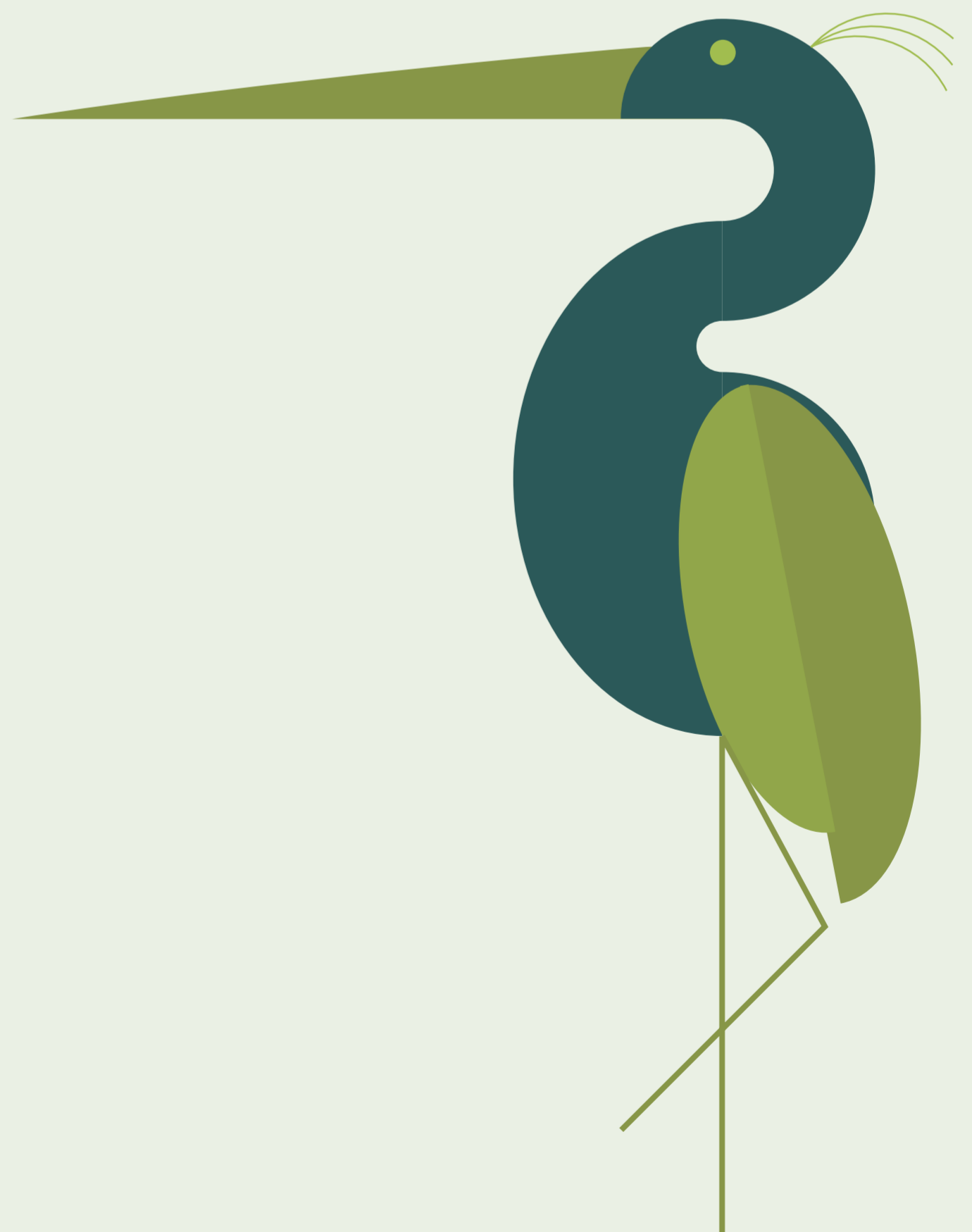
3. Ako môžeme ľudí oboznámiť so zelenými myšlienkami a ich významom? Aké sú spôsoby distribúcie?

Môžeme sa pozrieť na rôzne spôsoby, ako možno ľudí oboznámiť so zelenými myšlienkami a ich významom pre našu budúcnosť. Život každého z nás ovplyvňuje životné prostredie, preto sú všetky vekové skupiny dôležitou súčasťou procesu jeho zlepšovania.

- Deťom, ktoré práve začínajú chodiť do škôlky alebo do školy, môžeme predstaviť jednoduché postupy, ktoré môžu robiť doma, napríklad neplytváť vodou alebo elektrickou energiou a recyklovať odpad z domácnosti.

- Pre študentov škôl/univerzít sa môžu organizovať workshopy, na ktorých s nimi odborníci môžu diskutovať o aktuálnych environmentálnych problémoch, ako aj o ich riešení. Dôležité je tiež spomenúť, že sociálne siete sú takmer neoddeliteľnou súčasťou života dnešnej mládeže a v tomto prípade, môžu slúžiť ako skvelý sprostredkovateľ tohto typu čiastočne vzdelávacích informácií.

- Staršie publikum možno najľahšie osloviť prostredníctvom masmédií - novín, televízie, rozhlasu atď. O témach, ako je životné prostredie a spôsoby jeho zlepšenia, by sa malo hovoriť častejšie. Na zviditeľnenie zmeny je dôležitá účasť všetkých.

7. ZELENÝ TRH PRÁCE: DEFINÍCIA A POTREBA

Background: Nowadays one of the most discussed topics among researchers and policymakers is related to climate change and the most efficient response to its detrimental consequences. According to the European Commission (2019), the global atmosphere is warming and that may cause the extinction of no less than 1 million out of 8 million species. In this context, it has become more evident than ever that there is an urgent need to move forward with a mature initiative — “The Green Jobs”. Green jobs are any decent work that contributes to maintaining and restoring the quality of the environment, whether it is agriculture, industry, services, or administration. Because creation of the green labour market is not a choice, but an obligation.

Zámery

Dosiahnuť udržateľný život a prácu, a tým aj sprievodnú sociálnu transformáciu.

Významne prispieť k realizácii opatrení klimaticko-energetického rámca Európskej komisie do roku 2030.

Znížiť spotrebu energie a surovín, minimalizovať znečistenie a odpad, chrániť a obnovovať ekosystémy.

Umožniť spoločnostiam a komunitám prispôbiť sa zmene klímy a jej nevyhnutným dôsledkom.

Poskytovať kvalitné vzdelávanie v rôznych kurzoch zelených profesií, ako sú ekoprojektanti, zelení finančníci, odpadové hospodárstvo, veterné turbíny a mechatronika bicyklov.

Budovať dialóg zainteresovaných strán medzi zástupcami rôznych sociálnych a ekonomických komôr, ktoré zohrávajú kľúčovú úlohu pri smerovaní k zelenej ekonomike.

Vytvoriť online platformy slúžiace na zvyšovanie povedomia, motiváciu a informovanie väčšieho počtu potenciálne zainteresovaných mladých ľudí, aby sa posunuli ďalej a stali sa budúcimi zainteresovanými stranami a multiplikátormi.

Cieľ: Hlavným cieľom zeleného trhu práce je podpora príležitostí, spravodlivosti a spravodlivého prechodu na udržateľné hospodárstvo.

8. ZELENÉ VZDELANIE ZO ŠKÔL

Pozadie: Pre ekologizáciu sveta existuje veľký potenciál v posilnení prepojenia životného prostredia, energie, vzdelávania a zamestnanosti. Pretože nedostatok ľudského kapitálu s technickými riešeniami vedie k nesúladu zručností na trhu práce. Nesúlad zručností vedie k nezamestnanosti, zníženej produktivite a strate investícií a príležitostí na vytváranie pracovných miest. Dnes je potrebné dobre poznať zručnosti požadované v budúcnosti. Počiatočné alebo ďalšie vzdelávanie a odborná príprava poskytované školami, školiteľmi alebo podnikmi, ktoré sprostredkujú zručnosti, vedomosti a postoje potrebné na zamestnanie v konkrétnom povolání, sú potrebné v každej oblasti hospodárskej činnosti (ILO, 2013).

Cieľ: Vzdelávanie v oblasti ekologických pracovných zručností v bežných školách, odborných školách a iných vzdelávacích centrách na základe ekologických programov môže uľahčiť prechod k ekologickejšiemu ekonomikám a zabezpečiť, aby nové príležitosti využívala širšia časť spoločnosti.

Targets:

Mať špecializovaný učebný predmet, ktorý slúži na zvýšenie povedomia a formovanie postojov súvisiacich s ochranou životného prostredia počas základného vzdelávania.

Propagácia skutočnosti, že existuje široká škála ekologických pracovných miest pre všetky úrovne skúseností a vzdelania.

Riešenie nedostatkov v zručnostiach pri prechode na ekologické hospodárstvo vytváraním synergie medzi formálnym vzdelávaním a mimoškolskými aktivitami v školách, napríklad divadelnými skupinami.

Vzdelávanie učiteľov a príslušných odborníkov, najmä v odvetviach priamo súvisiacich so zelenou prácou, prostredníctvom bezplatných seminárov s cieľom dôkladne sa oboznámiť so zelenou prácou.

Konzultácie s učiteľom, výchovným poradcom alebo inými odborníkmi, ktorí im poradia, ako nájsť povolanie, ktoré je pre žiakov vhodné.

Pochopenie zelenej kariéry, ktorá si vyžaduje vysokoškolské vzdelanie, a zelenej kariéry, ktorá ho nevyžaduje.

Hľadanie možností stáží a dobrovoľníckej práce, ktoré môžu študentom umožniť získať skúsenosti, dozvedieť sa viac o konkrétnej práci a online prieskum potenciálnych pracovných miest.

Budovanie kapacít škôl pre celoživotné vzdelávanie s cieľom pochopiť a podporovať politiky a postupy udržateľného rozvoja.

9. PROPAGÁCIA ZELENÝCH PRACOVNÝCH MIEST CEZ SOCIÁLNE MÉDIÁ

Pozadie: Štúdia, ktorú uskutočnili UNICEF a UNESCO v spolupráci s názvom “Akcia pre ekologickejšie hospodárstvo s deťmi a mládežou” (2021), potvrdzuje, že väčšina mladých ľudí využíva platformy sociálnych médií, ako sú Facebook, YouTube a Twitter, aby sa podelili o svoje obavy týkajúce sa súčasných problémov vrátane zhoršovania životného prostredia a zmeny klímy. Zhodli sa, že sociálne médiá sú jedným z miest, kde môžu vyjadriť svoje obavy a tiež začať a sledovať trend alebo hnutie. Pretože takéto kanály im prinášali problémy a témy, namiesto toho, aby aktívne vyhľadávali príležitosti tam, kde neboli zjavné siete. Ako jasne vidíme, online sociálne siete sú všité do štruktúry nášho každodenného života a spoločnosti, ktoré propagujú svoje ekologické iniciatívy pomocou sociálnych médií, robia dobre pre planétu a zároveň sa zapájajú do efektívnej marketingovej komunikácie. Preto považujeme sociálne médiá a online marketing za kľúčové faktory na propagáciu našich ekologických myšlienok v online svete.

Cieľ: Propagácia zelených pracovných miest pre široké publikum prostredníctvom využitia platforiem sociálnych médií, ako sú Twitter, Facebook alebo Instagram, s cieľom rozšíriť ich dosah na mladých ľudí v oblasti zelených pracovných miest a príležitostí.

Zámery

Využívanie kanálov a tvári známych osobností a “influencerov” populárnych medzi mladými ľuďmi na rôznych platformách sociálnych médií ako multiplikátorov na propagáciu ekologických zručností a ekologických pracovných miest.

Vypracovanie jedinečnej zelenej propagačnej stratégie pre každú platformu na základe publika a metrík siete.

Zavedenie kalendára sociálnych médií na plánovanie príspevkov vopred a zároveň zabezpečenie toho, aby sme mali prehľad o tom, kedy zverejňovať príspevky, kedy zverejňovať titulky, vizuálne príspevky a na ktorých platformách ich zverejňovať, môže marketérom pomôcť udržať si prehľad o rôznych pohyblivých častiach sociálnych médií.

Byť aktuálny tým, že budeme klásť otázky relevantné pre zelený trh, vytvoríme skupinu na Facebooku pre naše publikum, budeme používať GIFy, videá a emotikony na spresnenie doručených správ a budeme využívať živé funkcie na Facebooku, Instagrame, TikToku a Youtube Live na diskusie o zelenom trhu práce a jeho relevantných oblastiach.

Propagácia environmentálnych dokumentárnych filmov na online streamovacích platformách, ako sú Netflix, Amazon Prime, a na platformách sociálnych médií, aby sa ekologické témy a zručnosti stali zábavou pre všetkých, a najmä pre mladých ľudí, aby ich oslovili a pochopili.

10. POSILNIŤ PROPAGÁCIU ZELEŇÝCH TECHNOLOGIÍ V MASMÉDIÁCH.

Pozadie: Rozsiahle mediálne pokrytie má potenciál prispieť k tomu, aby naša spoločnosť získala väčšie povedomie o rôznych aspektoch environmentálnych problémov a podnikla kroky na ochranu životného prostredia. Médiá sú veľmi dôležité pri formovaní povedomia verejnosti o globálnych klimatických zmenách a súvisiacich opatreniach, ako je napríklad propagácia zeleného trhu práce. Tu sa sústreďujú najmä na tri kľúčové otázky: informovať, vzdelávať a zamestnávať.

Existujú 4 významné masmediálne kanály - noviny, časopisy, rozhlas a televízia - ktoré zohrávajú dôležitú úlohu pri šírení povedomia medzi ľuďmi o zmene klímy a ochrane životného prostredia rýchlejšie ako osobné kontakty. Ďalej ich obohatila výroba a distribúcia tlačených materiálov, ako sú knihy, časopisy a brožúry.

Cieľ: Podporovať a využívať silu masmédií na propagáciu atraktívnych pracovných značiek a pracovných príležitostí v oblasti rôznych oblastí ekologických pracovných miest pre pozornosť veľkého počtu obyvateľov spoločnosti.

Zámery

Stretnutie s odborníkmi z médií, aby sme zistili, akým spôsobom uprednostňujú komunikáciu s nami (napr. e-mailom alebo telefonicky).

Presvedčiť zástupcov masmédií, že máme informácie a príbehy, ktoré budú zaujímavé pre ich publikum.

Nadviazať kontakt s konkrétnymi novinármi, ktorí majú osobný záujem o environmentálne otázky a propagáciu zeleného trhu práce.

Vytvárať a prezentovať informácie a príbehy, ktoré nájdu odozvu u redaktorov alebo producentov, ktorým nechýba vášeň pre zelené témy.

Zistiť, ktoré médiá naše publikum využíva, najmä, ale nie výlučne, na informácie týkajúce sa zelených tém.

Osloviť široké heterogénne publikum, ktoré sprostredkuje verejnú správu o dostupnosti zeleného trhu práce a jeho prínosoch pre svet.

Vytvoriť dlhodobý vzťah medzi cieľovým publikom a propagátormi zelených hodnôt.

11. PREPNÚŤ NA ZELENÚ V EXISTUJÚCICH SPOLOČNOSTIACH

Pozadie: Podľa štúdie “The Corporate Climate Responsibility Monitor”, ktorú vypracoval Thomas Day, do ktorej bolo zapojených 25 spoločností, sa zistilo, že mnohé z najväčších spoločností neplnia svoje vlastné ciele v oblasti boja proti klimatickým zmenám. Svetoznáme korporácie ako Apple, Sony, Amazon, Google, Ikea, BMW Group, Carrefour, Nestle, Unilever sú pod tlakom, aby znížili svoj vplyv na životné prostredie, pretože čoraz viac spotrebiteľov chce ekologické výrobky. Len 3 z 25 spoločností sa jasne zaviazali odstrániť 90 % emisií uhlíka zo svojich výrobných a dodávateľských reťazcov, a to Maersk, Vodafone a Deutsche Telekom.

V nasledujúcej tabuľke si môžeme pozrieť hodnotenia stratégií spoločností v oblasti zmeny klímy:

Hodnotenie integrity	Názov spoločnosti
Primerané	Maersk
Mierne	Apple
Nízke	Amazon
	Google
	Ikea
Veľmi nízke	Nestle
	Unilever

Liu (2013) uvádza, že hlavným dôvodom je skutočnosť, že spoločnosti sú často organizované ako korporácie, a preto využívajú obmedzenú zodpovednosť korporácie. V rozsahu, v akom je škoda spôsobená korporáciou väčšia ako majetok korporácie, môže žaloba o náhradu škody viesť k platobnej neschopnosti, v dôsledku ktorej mechanizmus zodpovednosti nie je schopný plniť svoje kompenzačné a preventívne funkcie. Z týchto dôvodov preto existuje nebezpečenstvo, že účinnosť režimu zodpovednosti v rámci environmentálnej zodpovednosti Európskej únie upravenej v smernici 2004/35/ES z 21. apríla 2004 o environmentálnej zodpovednosti pri prevencii a odstraňovaní environmentálnych škôd (ELD) by mohla byť ohrozená do tej miery, že prevádzkovatelia nebudú schopní plniť svoje povinnosti.

Cieľ: Pomôcť spoločnostiam prostredníctvom konzultácií o plánoch, ktoré môžu zaviesť všetky spoločnosti, aby splnili svoj podiel na boji proti globálnemu otepľovaniu.

Zámery

- ☞ Meranie a analýza emisií skleníkových plynov (GHG) ako prvý krok k zníženiu ich vplyvu na planétu a životné prostredie, a tým k zníženiu klimatických zmien.
- ☞ Znižovať spotrebu energie jednoduchými opatreniami na úrovni sedliackeho rozumu, napr. večerným zhasínaním svetiel v kancelárii, miernym znížením výkonu kúrenia alebo klimatizácie alebo odpojením zariadení zo zásuviek, keď to nie je potrebné.
- ☞ Zníženie množstva vyprodukovaného odpadu, bez ohľadu na to, či ide o priemyselný odpad veľkej spoločnosti alebo papierový odpad MSP z terciárneho sektora tým, že sa vyhnete jednorazovým šálkam, miešadlám a kapsuliam do kávovaru a namiesto nich dáte kuchynský riad, znížite počet výtlačkov, opätovne použijete papiere, správne vytriedite odpad na recykláciu a mnoho ďalších praktických možností.
- ☞ Správne využívanie zariadení a prístrojov, aby sa predišlo ich rýchlejšiemu znehodnoteniu, a oprava pomôcok, keď sa pokazia, namiesto ich výmeny za nové.
- ☞ Povzbudzovať zamestnancov, aby využívali verejnú dopravu, aby jazdili spoločne s ostatnými kolegami, ktorí bývajú v blízkosti, alebo aby im poskytovali zľavy na verejnú dopravu, aby sa dobrovoľne zúčastňovali na environmentálnych zbierkach alebo na projektoch čistenia a renovácie komunit.
- ☞ Výber infraštruktúr a zariadení šetrnejších k životnému prostrediu výberom energeticky najúčinnějších a etických, pokiaľ ide o výrobné normy.
- ☞ Spolupráca s dodávateľskými spoločnosťami, ktoré preukážu, že majú dobré environmentálne postupy.
- ☞ Zvyšovanie povedomia svojich zamestnancov, spotrebiteľov, médií a ďalších zainteresovaných strán prostredníctvom organizovania interných súťaží, hackathonov alebo kampaní o otázkach udržateľnosti.
- ☞ Podporovanie ekologických spôsobov práce, ktoré sú ekologickejšie ako iné: práca na diaľku, videokonferencie, e-mailová komunikácia atď.
- ☞ Mobilizácia za výzvu týkajúcu sa zmeny klímy na ich miestnej, regionálnej a národnej úrovni tým, že budú tlačiť na politikov a verejných činiteľov, aby konali v oblasti globálneho otepľovania.

12. ZELENÉ PODNIKANIE S PODPOROU VLÁDY

Zámery

Pozadie: Na konferencii OSN o zmene klímy v roku 2021 bola vysoko ocenená úloha podnikania pri riešení klimatickej krízy a rok 2022 bol vyhlásený za rok podnikateľských aktivít. Podniky si musia vytvoriť stratégiu a stanoviť ciele, ako aj ich plnenie v spolupráci medzi sebou a s vládami, aby podporili systémovú zmenu. Opatrenia v oblasti klímy začali kapitolu zrýchlených opatrení a podniky musia byť pripravené. Mnohé podniky si stanovili čisté nulové ciele a každý deň ich oznamujú. Pointa však spočíva v tom, že sa musia zamerať na znižovanie svojich emisií dnes prostredníctvom pravidelných opatrení, a nie na stanovovanie úloh, ktoré by bolo možné dosiahnuť až po mnohých rokoch v budúcnosti.

Cieľ: Hlavným cieľom je spojiť rôzne osvedčené postupy používané na podporu hladkého a udržateľného ekologického prechodu podnikateľov, ktoré sú zachované z akčných plánov rôznych vládnych orgánov na celom svete.

🌀 Ekologizácia priemyslu prostredníctvom prístupu k financiám a posilnenia finančnej kapacity sektora.

🌀 Odstránenie environmentálne škodlivých dotácií prostredníctvom dotačných zložiek celoštátneho dotačného systému.

🌀 Zabezpečenie infraštruktúry na podporu ekologizácie priemyslu (napr. čistenie odpadových vôd, recyklačné zariadenia a dodávky udržateľnej energie).

🌀 Podpora miestnych opatrení prostredníctvom spolupráce, zdrojov, budovania kapacít a inštitucionálnej podpory.

🌀 Zlepšenie právneho, daňového a riadiaceho rámca pre ekologickú prácu a zosúladenie sektorových politík a systémov s miestnou samosprávou a posilnením postavenia komunit.

🌀 Poskytovanie daňových úľav pre podnikateľov, ktorí sú:

a) ochotní vyškoliť mladých ľudí, ktorí sa uchádzajú o zamestnanie na zelených pracovných miestach, prostredníctvom školení a prípravných seminárov.

b) podporujú svojich skúsených zamestnancov, aby sa pri svojej každodennej práci priklonili k ekologickým postupom.

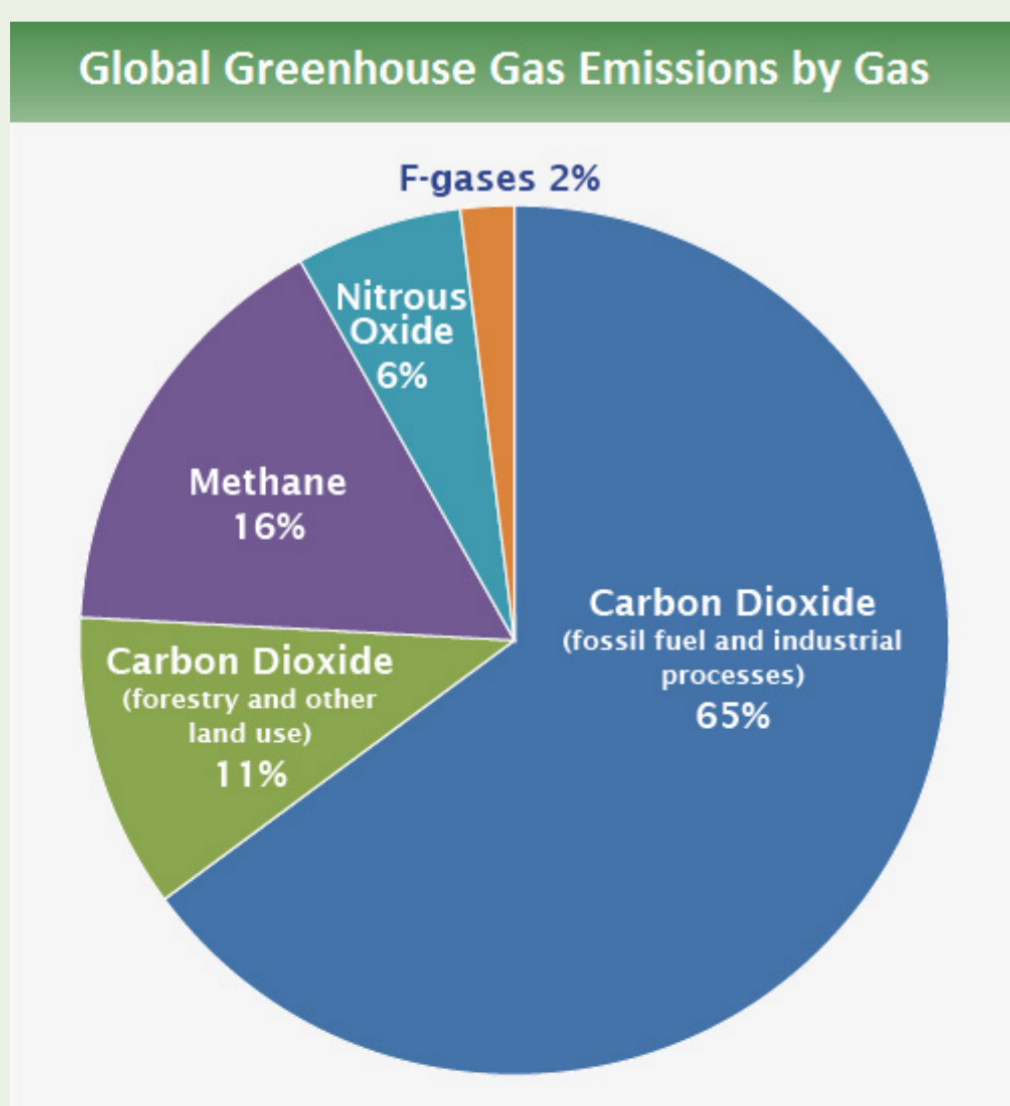
c) pripočítavajú podporné bonusy k mzdám svojich interných pedagógov zelenej práce.

13. SPRÁVNA POĽNO- HOSPODÁRSKA PRAX (SPP) NA ZELENOM TRHU PRÁCE

Pozadie: V publikácii Candice Stevensovej “Poľnohospodárstvo a zelený rast” sa zdôrazňuje, že moderné poľnohospodárstvo je energeticky veľmi náročné a používanie fosílnych palív predstavuje 10 % emisií z poľnohospodárstva vo forme oxidu uhličitého. Naproti tomu existuje súbor ekologických poľnohospodárskych metód a ekologických poľnohospodárskych postupov, ako aj organické a ekologické poľnohospodárstvo, ktoré je potrebné zaviesť. Umožnili by to certifikáty, ako sú napríklad osvedčenia o správnej poľnohospodárskej praxi (SPP) (z orig. Good Agricultural Practices (GAP)), ktoré predstavujú rôzne formy “zelených” poľnohospodárskych činností, ako je napríklad šetrné obrábanie pôdy, striedanie plodín, agrolesníctvo, integrované systémy rastlín a zvierat a obnova degradovaných plodín a pasienkov.

Cieľ: Hlavným cieľom je zamerať sa na potenciál udržateľného poľnohospodárstva pri vytváraní zelených pracovných miest a propagovať ho ako kľúčovú otázku 21. storočia pri podpore sociálneho rozvoja a udržateľnosti.

Sours: www.epa.gov/ghgemissions/global-greenhouse-gas-emissions-data (26.07.2023)

Zámery

Udržateľné hospodárenie s prírodnými zdrojmi, najmä s pôdou, vodou a biodiverzitou, a znižovanie nepriaznivých vplyvov na životné prostredie

Oddeliť hospodársky rast od zhoršovania životného prostredia a podporovať rozvoj komerčných ekologických odvetví a ekologických služieb.

Diverzifikácia ekologických pracovných miest a činností a prispievanie k rozvoju vidieka.

Podpora reformy na zmiernenie environmentálnej záťaže, ktorá môže podporiť spravodlivejšie príjmy poľnohospodárskych podnikov.

Dosiahnutie potravinovej bezpečnosti, zníženie chudoby a rozvoj vidieka prostredníctvom rastu ekologickej pracovnej kapacity.

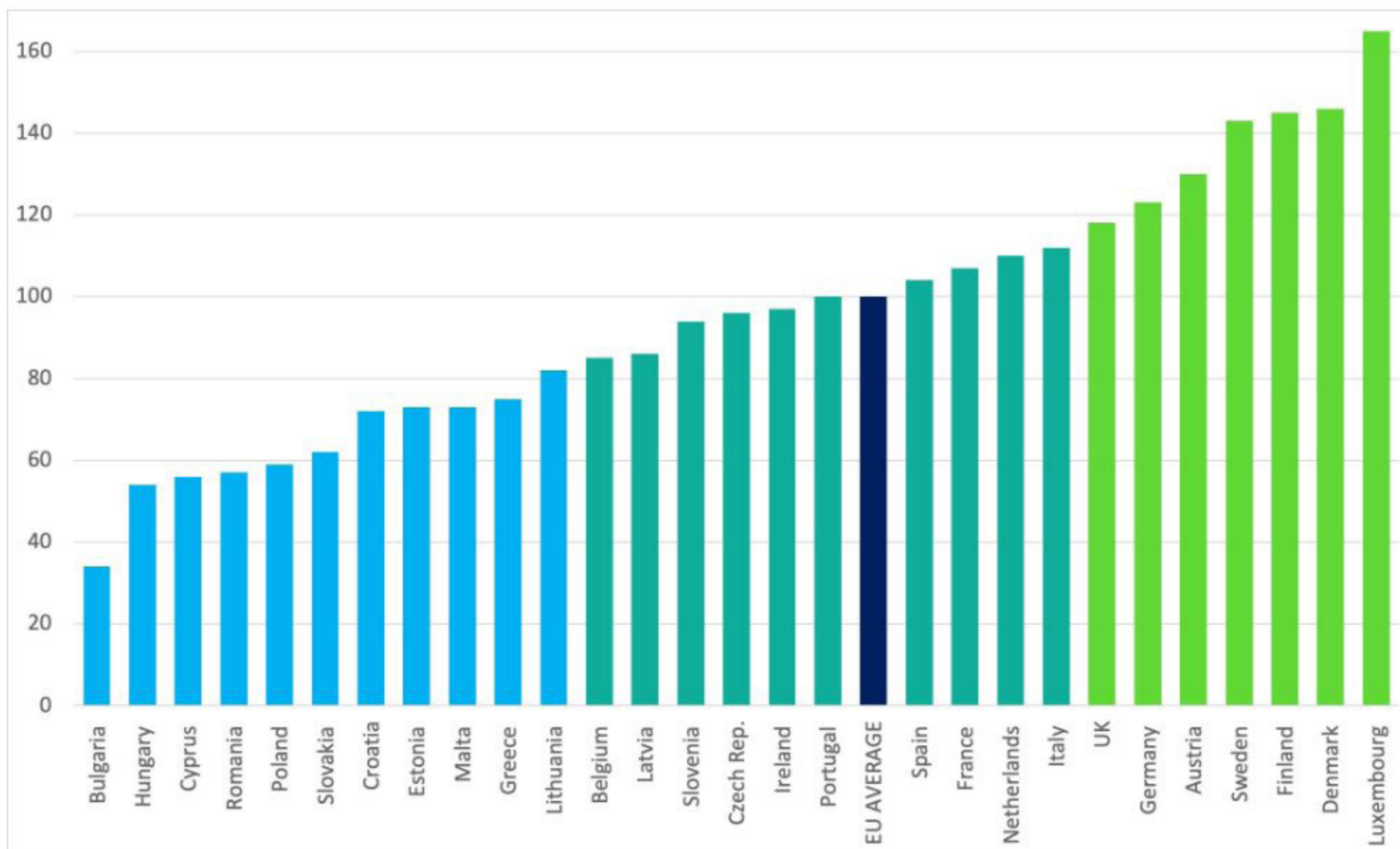

14. ZELENÉ PODNIKANIE NA NÁRODNEJ ÚROVNI V MAĎARSKU

Pozadie: Maďarsko je rozvinutá postindustriálna stredoeurópska krajina. Jej postsocialistická minulosť súvisiaca s environmentálnymi otázkami má významný vplyv na to, ako ďaleko môžu pokročiť ekologické inovácie. Od zmeny ústavy v roku 1989 krajina urobila veľký pokrok v oblasti ochrany životného prostredia, rekultivácie pôdy a ekologických inovácií, ale nové výzvy v dvadsiatom prvom storočí si vyžadujú ešte väčší pokrok, najmä v oblasti ekologického podnikania a súvisiaceho rozvoja a podpory podnikania. Vypracovaním Národnej stratégie pre inovácie v oblasti environmentálnych technológií vláda uznala význam zeleného hospodárstva. Aj keď pre nedostatok politickej vôle sa tento prístup nepodarilo realizovať, ale hospodárska situácia v skutočnosti obmedzuje možnosti vlády smerovať podporu rozvoja podnikania. Vo viacerých národných a medzinárodných výzvach sa často používajú pojmy "energetická efektívnosť", "obnoviteľné zdroje energie" a "inovácie", avšak "zelené podnikanie" je v Maďarsku stále relatívne nové a neslýchané. Platform2020Redesign. (2020) online platforma o udržateľnej a odolnej obnove od Covid-19, iniciatíva podporovaná japonským ministerstvom životného prostredia, UNFCCC a Inštitútom pre globálne environmentálne stratégie, uvádza, že len 12,5 % podnikov v Maďarsku upravilo svoje pracovné zásady smerom k zelenému mysleniu.

2019 Eco-innovation Scoreboard ranking and eco-innovation index composites for Slovakia

Cieľ: Hlavným cieľom je rozšíriť povedomie o zelenom podnikaní na národnej úrovni v Maďarsku a zároveň využiť rôzne osvedčené postupy na podporu hladkého a udržateľného prechodu podnikateľov prostredníctvom príslušných akčných plánov príslušných maďarských vládnych orgánov.

Zámery

Transformáciu rôznych programov štátnej pomoci na zelené sektory možno považovať za politiky, v ktorých Maďarsko dosahuje 5. miesto medzi krajinami OECD s 0,9 % HDP vynaloženými na podobné politiky a programy.

Vypracovanie ďalších národných operačných programov, ktoré sa realizujú v súlade s národnými, územnými a sektorovými cieľmi a plánmi, ako napríklad “Stratégia zeleného podnikania v Maďarsku”, s cieľom štruktúrovane rozdeliť rôzne európske fondy.

Rozšírenie operácií do nových oblastí prostredníctvom priamych odborných školení, príspevkov na odbornú prípravu a pomoci, ktoré sú rozhodujúce pre špecializovaný rozvoj pracovnej sily a celoživotné vzdelávanie ekologických podnikateľských subjektov.

Spracovanie ľahko dostupných dotácií na zamestnanie prostredníctvom okresného úradu práce vrátane dotácií na mzdy, o ktoré môže požiadať každý podnik, ktorý zaručí zamestnanie pracovníkov zeleného trhu práce na určité obdobie.

Zaradenie zelených podnikov do kategórie “podnikateľských subjektov s vysokou pridanou hodnotou”, ktoré môžu udržať nižšie uvedené výhody pre zelených podnikateľov v Maďarsku:

- Režim IP (Intellectual Property) box umožní podnikom znížiť 50 % zisku z licenčných poplatkov z platieb dane z príjmov právnických osôb.

- Výdavky na V&V (Výskum a vývoj) (z orig. R&D (Research & Development)) sa odpočítajú od základu dane z príjmu právnických osôb do výšky 200 % priamych nákladov na základný alebo aplikovaný výskum alebo experimentálny vývoj.

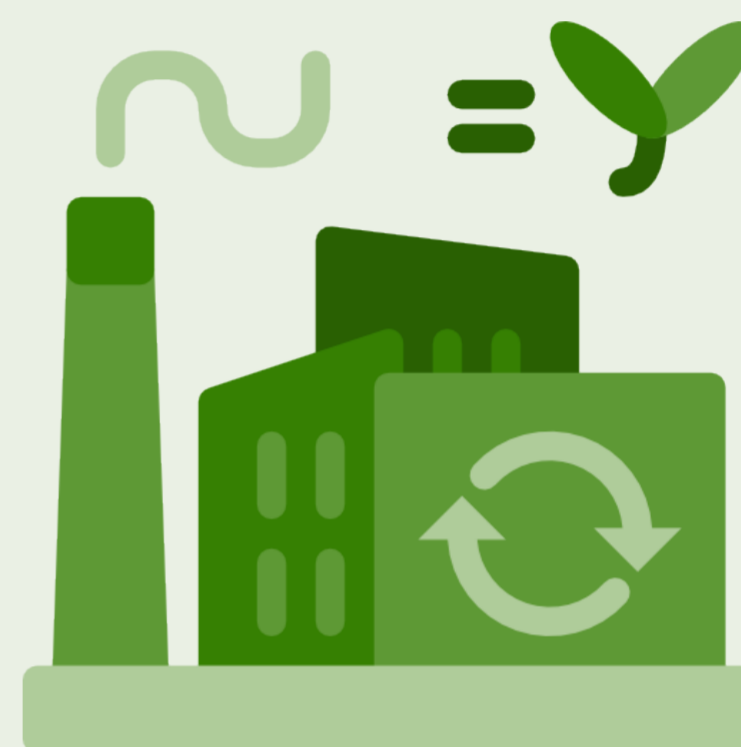
- Investície do energetickej efektívnosti budú odmenené daňovými úľavami vo výške 30 % súčasnej hodnoty investícií (maximálne 15 mil. EUR), ktoré bude možné využiť v nasledujúcich piatich rokoch.

15. ZALOŽIŤ A PODPOROVAŤ EKOLOGICKÝCH PODNIKATEĽOV.

Pozadie: Podnikavosť a iniciatíva sa vzťahujú na schopnosť jednotlivca vnímať svet okolo seba, snažiť sa ho zlepšiť a premeniť myšlienky na činy. Vyžadujú si tvorivosť, inováciu a podstupovanie rizika, ako aj schopnosť plánovať a riadiť projekty so zámerom dosiahnuť ciele.

Podnikanie je schopnosť:

- 🌀 chápať svoj život ako jedinečnú príležitosť s potenciálom;
- 🌀 riadiť projekty, ľudí a organizácie;
- 🌀 premeniť problémy a prekážky na príležitosti;
- 🌀 vybudovať vlastnú spoločnosť alebo podnik.
- 🌀 porozumieť ekonomike a financiám;
- 🌀 prežiť v konkurenčnom prostredí.

Oblasť ekologického podnikania tak predstavuje vynikajúci trhový potenciál. Podporu podnikateľským subjektom z tejto oblasti by mala ponúkať každá z hlavných inštitúcií a programov zameraných na podporu malých podnikov. Podnikatelia, ktorí sa rozhodnú “ozeleniť” svoju existujúcu firmu alebo prídu s novým podnikateľským nápadom v oblasti zeleného podnikania, by mali získať národnú podporu od príslušných inštitúcií, ako aj podporu z vybraných fondov Európskej únie. Zelené podnikanie predstavuje budúcnosť podnikania. Takéto inovácie majú veľký trhový potenciál, pričom konkurencia je stále pomerne malá, ale záujem potenciálnych zákazníkov rastie.

Preto ak máte v pláne zelený projekt alebo uvažujete o “ozelenení” svojho existujúceho podniku, teraz je ten správny čas.

Podľa Európskeho klimatického paktu je naliehavo potrebné:

- 🌀 propagovať a podporovať ekologické podnikanie,
- 🌀 zaoberať sa kvalifikáciou a rekvalifikáciou pracovníkov,
- 🌀 predvídať zmeny na pracoviskách budúcnosti.

Odvetvie udržateľných a environmentálnych tovarov a služieb pomáha kontrolovať znečistenie a prírodné zdroje, ktoré zahŕňa odpadové hospodárstvo, znečistenie ovzdušia, kontrolu pôdy, ako aj recykláciu, obnoviteľné zdroje energie a zásobovanie vodou. Ekologické pracovné miesta však nie sú dôležité len v ekologických odvetviach; profesie ako ekologické poľnohospodárstvo, udržateľné poľnohospodárstvo a ekoturistika sú veľmi závislé od zdravého životného prostredia, pričom mnohé ďalšie pracovné miesta sú ovplyvnené nepriamo. Zelený rast je výzvou a zároveň príležitosťou pre trh práce a zručnosti, ktoré sú zasa kľúčovými faktormi podporujúcimi ekologický rast.

To je základom iniciatívy za zelenú zamestnanosť, ktorá sa zaoberá výzvami a príležitosťami v oblasti zamestnanosti pri súčasnom prechode na ekologické, nízkouhlíkové hospodárstvo efektívne využívajúce zdroje. Tento prechod prinesie zásadné zmeny v celom hospodárstve a vo viacerých odvetviach: vytvorí sa viac pracovných miest, niektoré pracovné miesta sa nahradia a iné sa nanovo definujú. V tejto súvislosti je nevyhnutné lepšie zacielenie a koordinácia politik a nástrojov trhu práce, aby sa vytvorili potrebné podmienky na podporu ekologických pracovných miest, vyplnenie nedostatku zručností a pracovnej sily a predvídanie zmien v potrebách ľudského kapitálu. Jednotlivci, ako aj spoločnosť sa musia zamerať na oblasti s najväčším potenciálom, ako sú elektronika, batérie a vozidlá, textil, stavebníctvo a potravinárstvo. Je dôležité zdôrazniť, že environmentálne výzvy sa nekončia na hraniciach. Bude potrebné prijať viac opatrení na udržanie čistoty ovzdušia, vody a oceánov, udržateľného využívania pôdy a ekosystémov a zvládnuteľnosti klimatických zmien, čím všetky podniky v členských štátoch zdieľajú rovnakú zodpovednosť konať.

Na podniky zabezpečujúce ekologický rast sa vzťahujú tieto modely a koncepcie.

a) Obehové hospodárstvo

Na dosiahnutie cieľa EÚ o klimatickej neutralite do roku 2050 a na zastavenie straty biodiverzity je nevyhnutné stať sa obehovým hospodárstvom, v ktorom sa hodnota výrobkov a materiálov zachováva čo najdlhšie a v ktorom sa minimalizuje odpad a využívanie zdrojov.

Obehové hospodárstvo je stratégia udržateľného rozvoja, v ktorej ľudstvo spolupracuje s prírodou, a nie proti nej. Je to model, v ktorom odpad ako taký vlastne neexistuje. Všetky suroviny, výrobky a obaly sú uzavreté v dlhodobých kolobehoch. Celý obeh je navrhnutý tak, aby bol udržateľný. Všetky suroviny sú opätovne použiteľné, všetky výrobky sú opraviteľné, upraviteľné, recyklovateľné, opätovne použiteľné a spracovateľné. V kontexte našej stratégie by preto obchodné modely mali byť založené na princípe opätovného používania, a to priamo aj nepriamo. Na to, aby táto teoretická predstava fungovala v praxi, je potrebná vyššia miera politickej podpory, ktorá by viedla k vytvoreniu priaznivého prostredia.

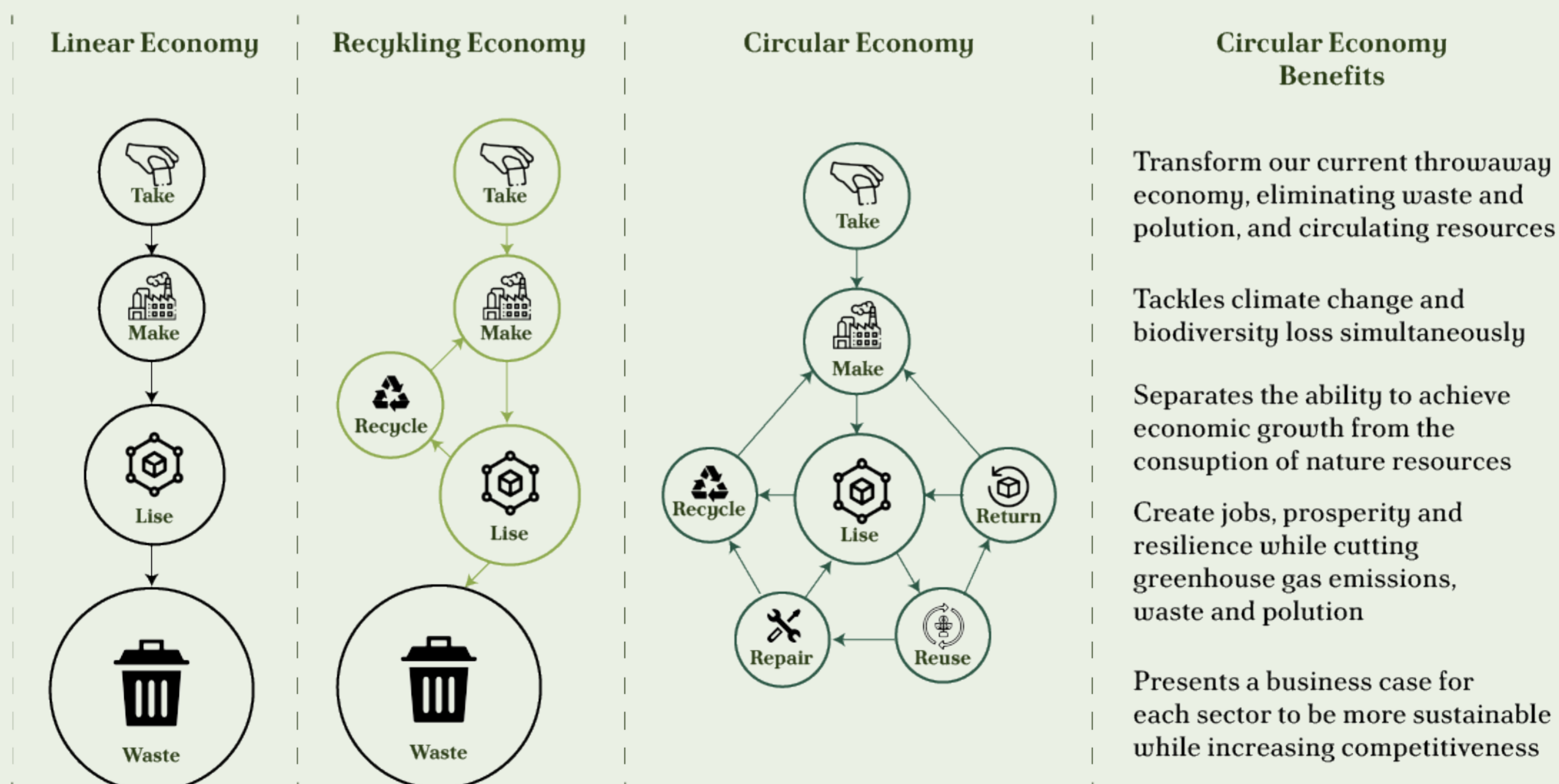
b) Prepojenie podnikov s permakultúrou

Permakultúra je pojem, ktorý ešte nie je dostatočne známy. Je to štýl vytvárania nielen záhrad, ale celého prostredia, v ktorom ľudia žijú, spôsobom, ktorý je udržateľný a neustále sa obnovuje. Permakultúra sa dá v podstate aplikovať v akomkoľvek rozsahu, okrem iného na záhrady, ľudské obydlia, farmy, obrábanú pôdu, balkóny, vodné plochy, výrobné procesy. Je to nový spôsob myslenia. Pri uplatňovaní hlavných princípov permakultúry sa uplatňujú tvorivé, inteligentné a vedomé návrhy, ktoré menia súčasné neefektívne a životnému prostrediu škodlivé návrhy. Hlavným cieľom je zabezpečiť blahobyt človeka a úroveň spotreby, aby to nebolo na úkor iných ľudí, životného prostredia, rastlín a zvierat. Pokiaľ ide o stratégiu, permakultúra je nesmierne dôležitý koncept, pretože umožňuje podnikom konať v súlade s prírodou, najmä pokiaľ ide o výrobu a spotrebu potravín. Napríklad potravinové reťazce a reštaurácie by mohli nakupovať ingrediencie z miestnych zdrojov z udržateľnej permakultúry a na oplátku by mohli poskytovať svoj organický odpad ako základ pre udržateľné poľnohospodárstvo.

c) Regeneračné podnikanie

Hahn a Tampe definujú pojem regeneratívneho podnikania ako "podnikanie, ktoré posilňuje a prosperuje vďaka zdraviu sociálno-ekologických systémov (SES) v koevolúcii." (Hahn a Tampe, 2021) Inými slovami, regeneratívne podnikanie uznáva svoje miesto v celom systéme, v ktorom pôsobí - spája komunitu, priemysel, zdroje do jedného fungujúceho celku -

a využíva túto znalosť vzájomných závislostí pri svojom strategickom rozhodovaní. Regeneratívne podnikanie by sa dalo prirovnať k rastline, ktorej sa darí len vtedy, keď jej pôda poskytuje tie najlepšie živiny, ktoré potrebuje. Rovnaký princíp sa teda dá uplatniť aj v podnikateľskej sfére, zdravé pracovné prostredie zvyšuje potenciál a správanie zamestnanca, ako bohatá výživa podporuje rast kvetov. Preto by sa podniky mali povzbudzovať, aby tento model využívali vo svojich vnútorných a vonkajších záležitostiach v snahe podporovať udržateľnejšiu budúcnosť.

Zámery

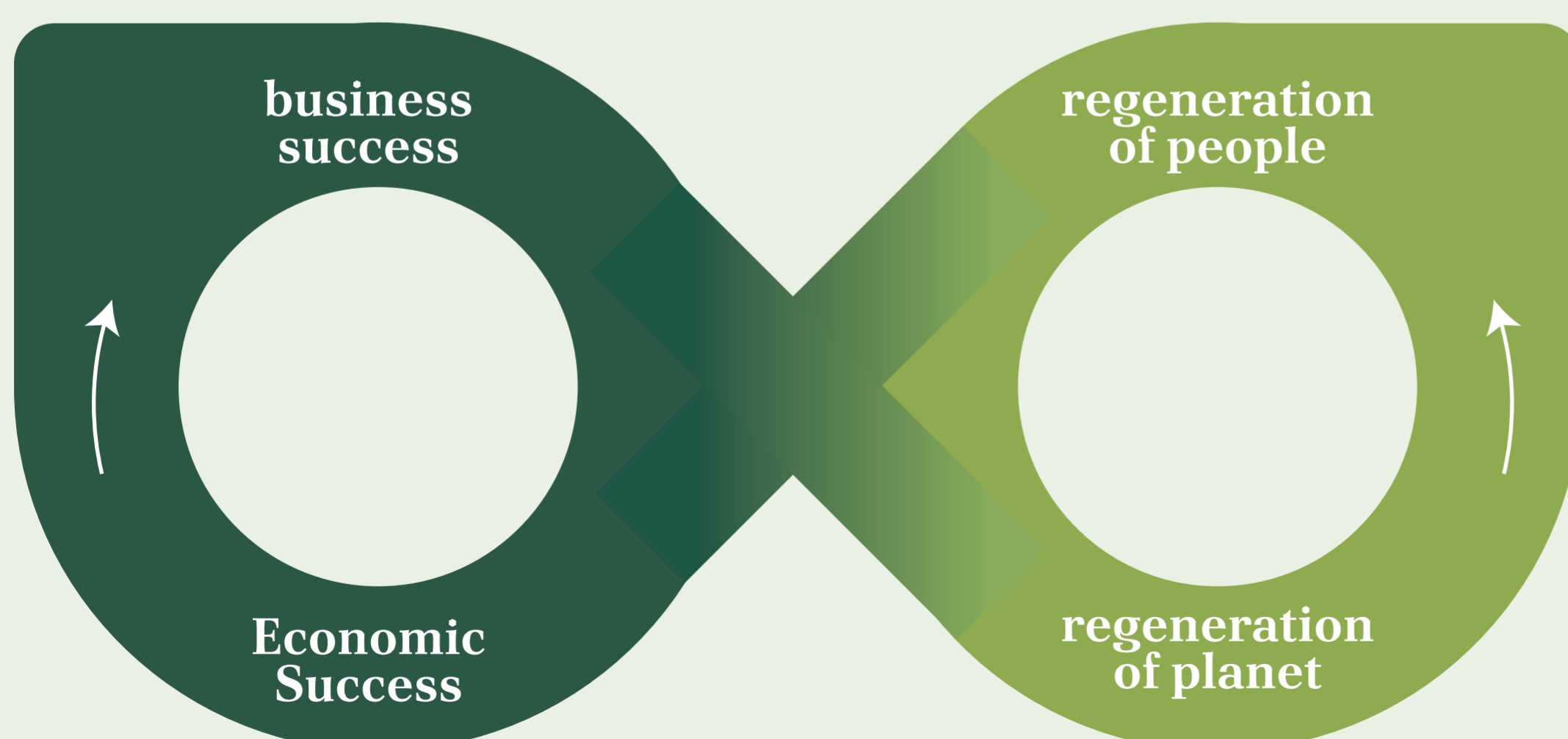
☞ Poskytovať podporu a vzdelávanie (školenia) o ekologických postupoch a hlavných aspektoch ekologického prechodu pre podniky a iné subjekty v podnikovom prostredí. o Vytvoriť príručku obsahujúcu všetky zelené postupy, ktorá by mohla slúžiť ako usmernenie pre podniky pri ich prechode

☞ Propagovať hlavné udržateľné koncepcie, ako je modrá ekonomika, obehové hospodárstvo alebo regenerácia podnikov.

☞ Zabezpečiť vysokú mieru dostupnosti zelených pracovných miest v snahe zvýšiť integráciu pracovníkov na zelený trh práce.

☞ Nadviazať dialóg so samosprávou a vládou v súvislosti s podporou zeleného prechodu, napríklad reformou daňových noriem alebo dotovaním zelených plátov.

REGENERATIVE VALUE CREATION

16. ZELENÉ FORMÁLNE VZDELÁVANIE

Školský systém neposkytuje vzdelávanie o ekologických zručnostiach ani o udržateľnosti alebo environmentálnych otázkach a ich naliehavosti spôsobenej zmenou klímy. Zatiaľ čo zmeny environmentálnych a ekologických potrieb sa v priebehu rokov menili a formovali, učebné osnovy stredoškolského vzdelávania zostávali systematicky rovnaké. S transformáciou trhu práce ako riešením na zvýšenie udržateľnej hodnoty rastie potreba získavania nových zručností v oblasti tvrdých zručností, ako aj mäkkých zručností. Každý si uvedomuje problémy spojené so zmenou klímy už od útleho veku, napriek tomu si deti a mládež neuvedomujú, že majú moc prispieť k zásadným zmenám. Čo sa týka slovenskej mládeže, hoci povedomie o klimatických zmenách výrazne vzrástlo, len 24 percent slovenskej mládeže verí, že sa môže aktívne podieľať na zmiernení dôsledkov klimatických zmien. V porovnaní so svojimi rovesníkmi z Veľkej Británie, Francúzska alebo Austrálie sa stali najskeptickejšou skupinou voči účinnosti akýchkoľvek klimaticky orientovaných obmedzení alebo ekologických aktivít. Pokiaľ ide o ich individuálny príspevok k ich vplyvu na životné prostredie, neveria v obmedzenie spotreby mäsa, v to, že by sa stali menej materialistickými, a tým znížili svoju spotrebu alebo podnikli "zelené" kroky pre svoj udržateľný život. Okrem toho, ako ukázali údaje, angažovanosť a záujem mladých ľudí o otázky životného prostredia sú veľmi nízke. (Ministerstvo životného prostredia, 2021) Preto možno konštatovať naliehavú potrebu reformy vzdelávacieho systému, pretože je nevyhnutné systematicky riešiť túto problematiku posilnením postavenia jednotlivcov.

Na základe Európskej komisie by sa zelené vzdelávanie v Európskej únii dalo rozdeliť do dvoch základných kategórií: Vzdelávanie pre klimatickú koalíciu, ktoré zahŕňa hlavné princípy a škodlivé dôsledky klimatických zmien, ako aj Vzdelávanie pre zelenú transformáciu, ktoré väčšinou zobrazuje politiky vzdelávania prispievajúce k zelenej a digitálnej transformácii Európskej únie. Po prvé, pokiaľ ide o koalíciu pre klímu, existuje množstvo aktivít pre študentov, učiteľov, ale aj iné zainteresované strany v oblasti vzdelávania, aby spoločne konali v oblasti inovatívnych riešení vzdelávania pre environmentálnu udržateľnosť. Hlavným cieľom tohto projektu je vyškoliť učiteľov, prepojiť vzdelávanie s vedou, rozvíjať ekologické zručnosti a kompetencie, zvyšovať povedomie a meniť sociálne správanie súvisiace so spotrebou a udržateľnými postupmi. Po druhé, projekt Learning for Green Transition patrí k základným politikám, ktoré by mohli nesmierne prispieť k priblíženiu sa k naplneniu Európskej zelenej dohody. Ako uvádza Európska komisia, "vzdelávanie a odborná príprava musia reagovať na výzvy a realitu 21. storočia, uspokojovať potreby učiacich sa a pomáhať im vyrovnať sa s pocitmi stresu a úzkosti, ktoré zažívajú tvárou v tvár planetárnej kríze. Vybaviť učiacich sa kompetenciami potrebnými na to, aby mohli formovať udržateľnejšie hospodárstvo a spoločnosť, musí byť vzdelávanie pre ekologický prechod transformačné a interdisciplinárne." (Európska komisia, 2022)

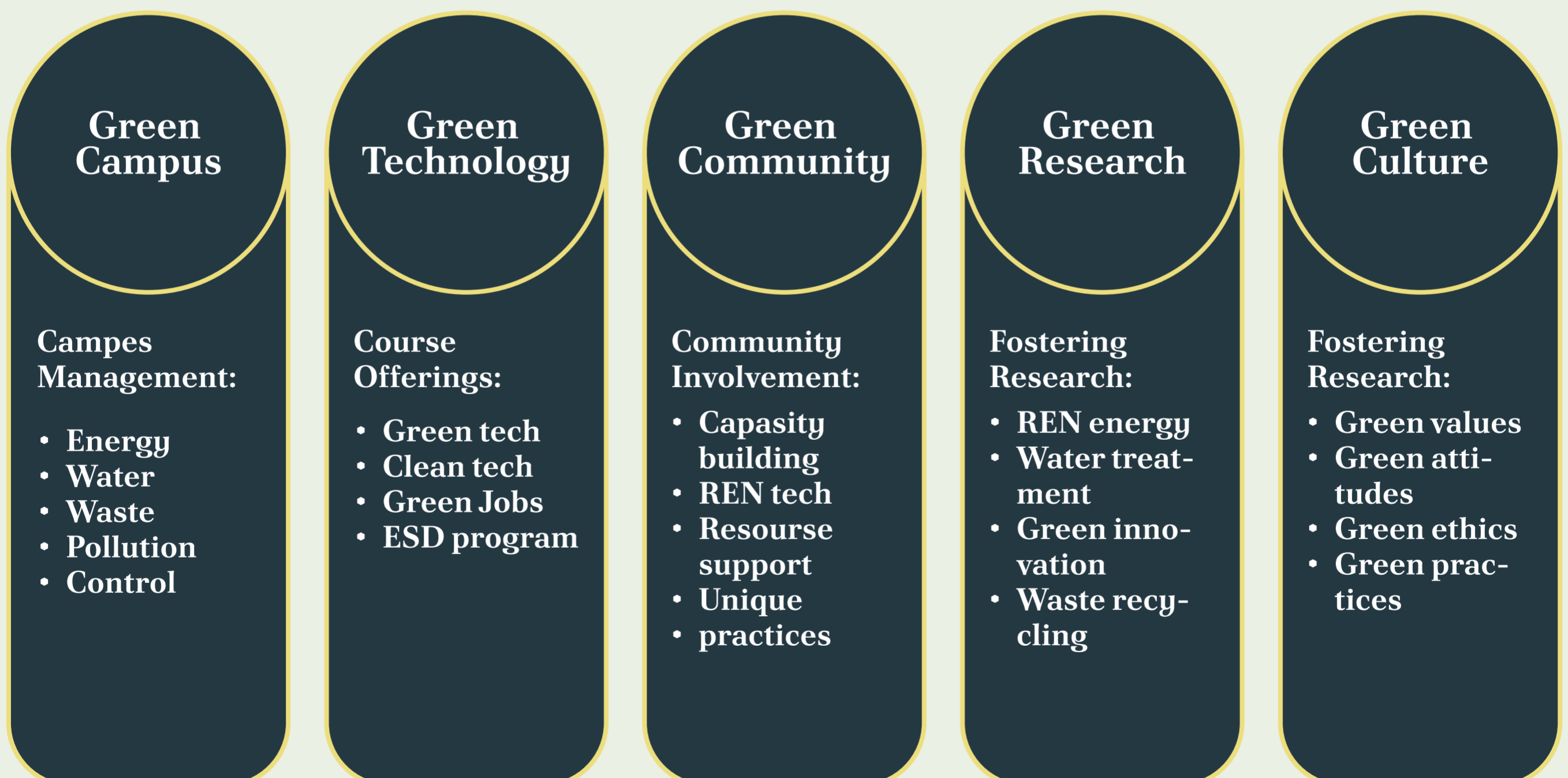

Okrem “ekologizácie” učebných osnov by ďalším možným riešením mohlo byť pridanie modulu “Environmentálna udržateľnosť” do učebných osnov. Takýto modul by pozostával z nasledujúcich tém:

- 🌀 Úvod do trvalo udržateľného rozvoja
- 🌀 Zmena klímy a jej vplyv na našu spoločnosť
- 🌀 Udržateľné hospodárenie s vodou, úloha podzemnej vody, hospodárenie s vodou a hygiena
  - 🌀 Energia a jej úloha v udržateľnosti - ako hospodáriť s energiou v domácnosti
- 🌀 Zelený prechod: budúcnosť zelenej zamestnanosti
- 🌀 Ekologický priemysel
- 🌀 Rozširovanie miest: Obnovenie miest
- 🌀 Zodpovedná spotreba a výroba
- 🌀 Udržateľné odpadové hospodárstvo
- 🌀 Život pod vodou
- 🌀 Život na súši

Všetky tieto témy by mali byť náležite zastúpené v učebných osnovách a mali by deťom poskytnúť pevný základ pre rozvoj ich zručností a vedomostí, ktoré by boli primerané a potrebné pre ich budúcnosť.

Okrem vyššie uvedeného je nevyhnutné zabezpečiť aj zelenú infraštruktúru školského prostredia, napríklad zavádzanie ekologických postupov (recyklácia, udržateľné využívanie energie a iné) na školskej pôde

Cieľ: V rámci školských vzdelávacích programov (od materských škôl až po vysoké školy) je potrebné zvýšiť povedomie o životnom prostredí, prírode a o tom, ako rozvíjať ekologické zručnosti..

Zámery:

- 🌀 Vytvorenie a podpora lesných škôlok a škôl, ktoré by podporovali a prehľbovali vzťah detí k prírode a zvyšovali ich environmentálne povedomie.
- 🌀 Vzdelávanie učiteľov v environmentálnych témach a udržateľnosti formálnymi a neformálnymi vzdelávacími metódami, keďže učitelia sú hnacou silou zmien a vzdelávania ďalších generácií.
- 🌀 Aktualizovať učebné osnovy pridaním (interaktívnych) prednášok o ekologickom prechode, udržateľnosti a životnom prostredí.
- 🌀 Do učebných osnov začleniť viac praktických ako teoretických seminárov, ktoré by deti povzbudili k tomu, aby si vyskúšali environmentálne a iné súvisiace témy.
- 🌀 Pri realizácii tejto stratégie spolupracovať s rôznymi zainteresovanými stranami, okrem iného s obcou, podnikmi.
- 🌀 Rekonštruovať zariadenia tak, aby boli ekologickejšie a digitálnejšie.

17. INTEGRÁCIA EKOLOGICKÝCH POSTUPOV DO NEFORMÁLNEHO VZDELÁVANIA

Podľa Európskej komisie “prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo vyvolá zásadnú transformáciu v mnohých odvetviach. Vytvorí sa nové pracovné miesta, niektoré pracovné miesta sa nahradia a iné sa nanovo definujú.” Preto je naliehavo potrebné propagovať a podporovať ekologické zamestnanie, zaoberať sa kvalifikáciou a rekvalifikáciou pracovníkov, ako aj predvídať zmeny na pracoviskách v budúcnosti. Hoci toto tvrdenie podčiarkuje dôležitosť tejto problematiky a potrebu prechodu, je viac ako nevyhnutné uplatňovať tieto postupy a rozvoj kľúčových a mäkkých zručností v prostredí neformálneho vzdelávania, kde sa účastníci budú učiť a budovať svoje schopnosti formou hry, a nie “rozprávaním” a “pasívnym učením sa”.

NEFORMÁLNE VZDELÁVANIE A JEHO ÚLOHA V UDRŽATEĽNOSTI

Neformálne vzdelávanie sa vo všeobecnosti uskutočňuje mimo tradičného školského prostredia, hoci to tak nemusí byť vždy. Rozdiel medzi formálnym a neformálnym vzdelávaním nie je v tom, kde žiak získava neformálne vzdelanie, niekedy môže žiak získať neformálne vzdelanie aj v škole, ide však o štýl a povahu toho, ako sa jednotlivec vzdeláva. V prostredí neformálneho vzdelávania by sa účastníci (žiaci) mali cítiť bezpečne a mali by toto prostredie považovať za priateľské a dôveryhodné. V neformálnom vzdelávaní sa často používajú interaktívne taktiky učenia, okrem iného prostredníctvom hier, hrania rolí, diskusií, sledovania práce. Všetky tieto uvedené aktivity sú nevyhnutné pri napĺňaní konkrétneho učenia, napr. v tomto prípade učenia sa ekologických a zelených zručností.

Funkcie prostriedkov neformálneho vzdelávania:

- ☞ Učenie prostredníctvom hier a zábavy
- ☞ Socializácia a začlenenie najzraniteľnejších a marginalizovaných skupín
- ☞ Zvyšovanie povedomia o dôležitých (environmentálnych) otázkach
- ☞ Povzbudzovanie žiakov k aktivite v tejto sfére a k ďalším aktivitám v rámci ich voľnočasových aktivít, a tým z nich urobiť “hnacie sily zmeny”
- ☞ Zobrazenie problematiky vizuálnejšími a interaktívnejšími prostriedkami

Ciel: Zvyšovanie miery ekologických zručností detí, mládeže a dospelých prostredníctvom prostriedkov neformálneho vzdelávania

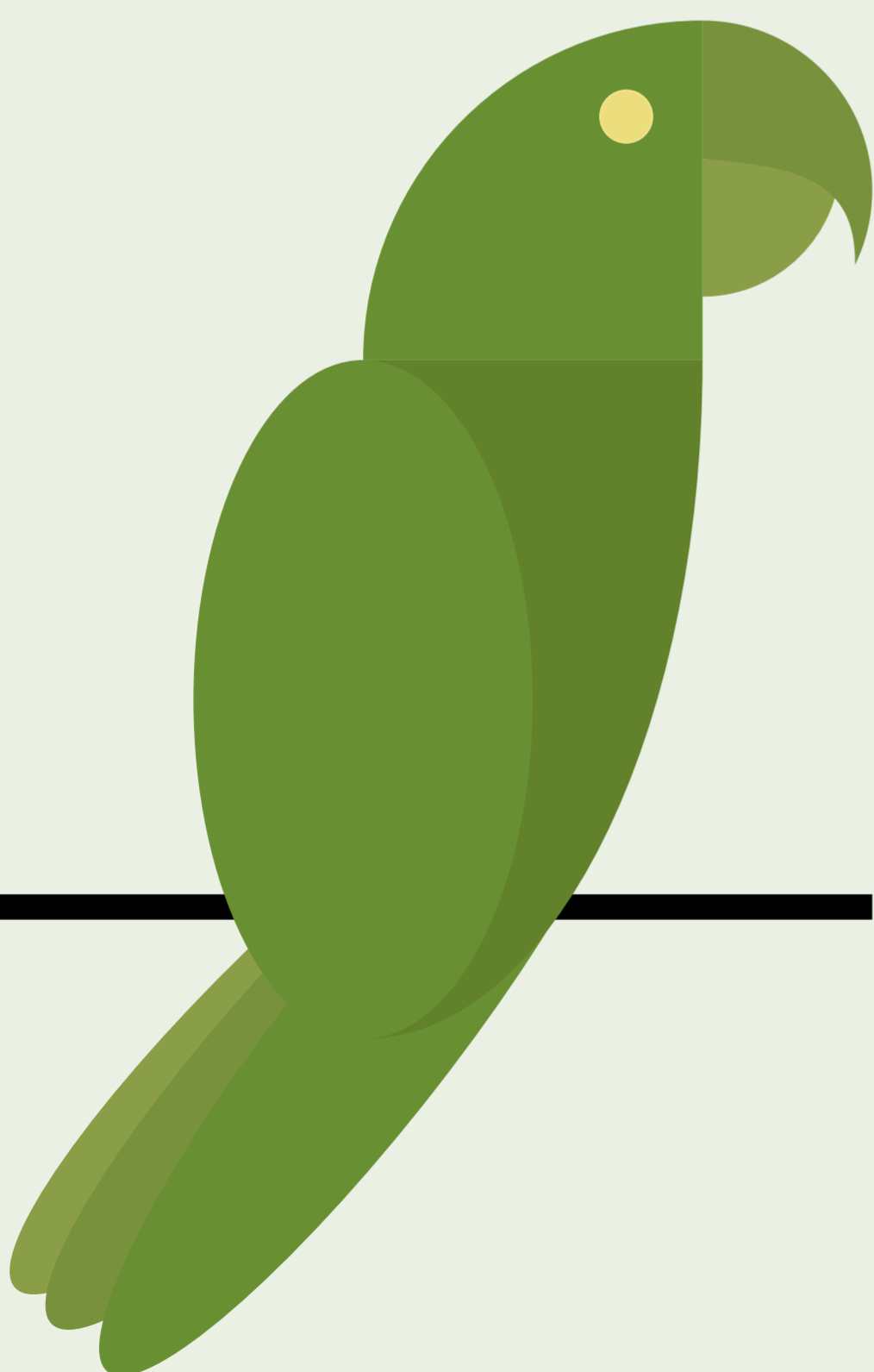
Zámery:

☞ Vytváranie ekologických a udržateľných programov pre študentov, učiteľov, vychovávateľov, pracovníkov s mládežou.

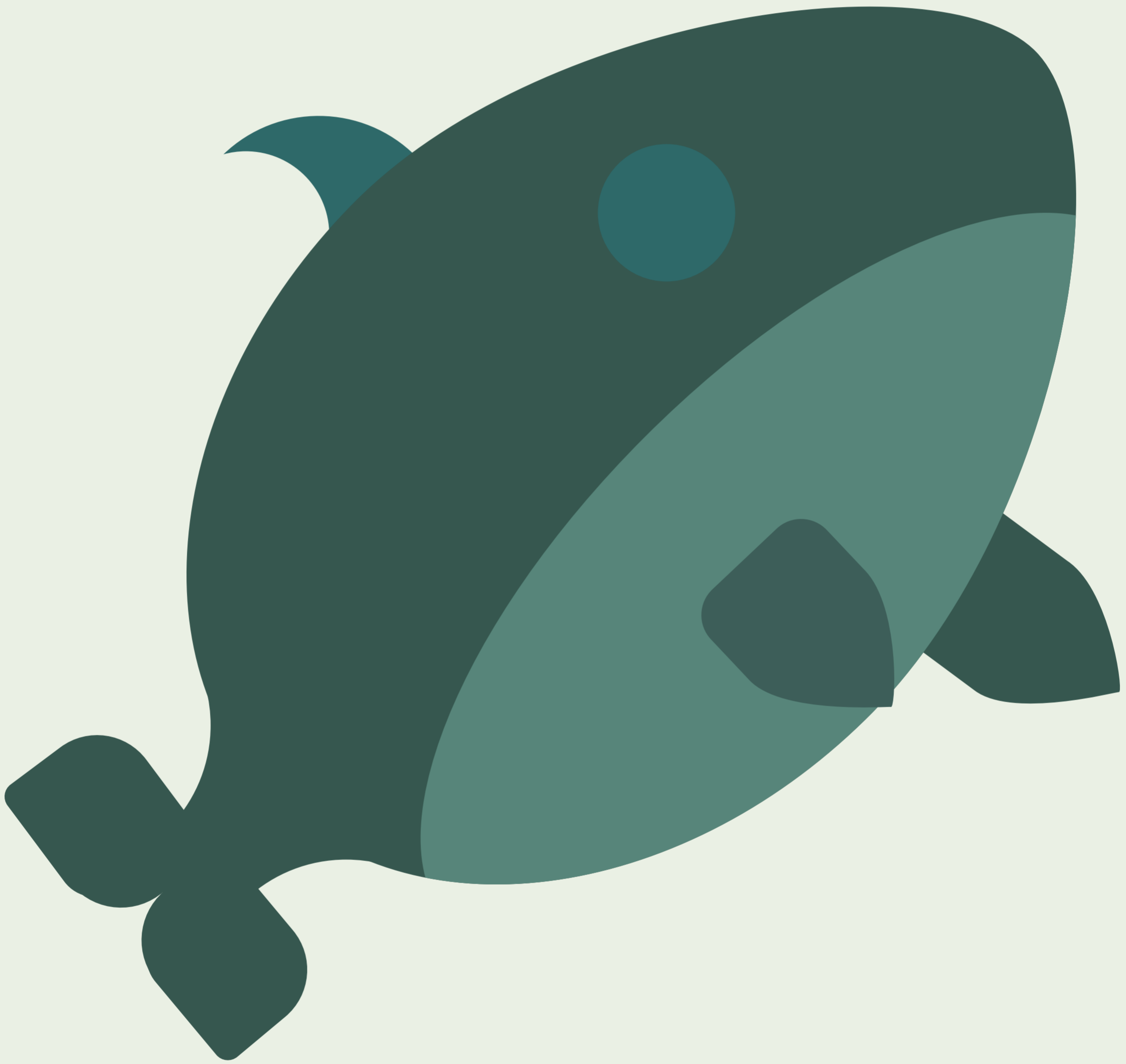
☞ Partnerstvá medzi pedagógmi a podnikateľmi vytvorenie skupiny školiteľov z rôznych podnikov, ktorí budú zabezpečovať pravidelné aktivity s mimovládnyimi organizáciami, aktivistami atď. Realizovať študijné návštevy v podnikoch, ktoré prešli ekologickým prechodom. Organizovať medzinárodné školenia zamerané na zmenu každodenných neekologických postupov. Stretnutia a zasadnutia zamerané na budovanie partnerstiev. (Medzi zelenými podnikateľmi, ale aj ne-zelenými podnikateľmi)

☞ Realizácia národných a medzinárodných školení pre zraniteľné subjekty na trhu práce, ako sú čerství absolventi a nezamestnaní.

☞ Stáže v spoločnostiach, ktoré prevádzkujú zelené postupy.

Kapitola 2: Spravodlivý prechod

1. EURÓPSKA ZELENÁ DOHODA (z orig. European green deal (EGD))

Pozadie: Európska zelená dohoda bola prijatá Európskou komisiou v decembri 2019 ako súbor iniciatív, ktoré definujú politiku EÚ pre prijímanie opatrení v sektoroch vrátane obchodu, energetiky, biodiverzity a priemyselnej politiky. Hlavným cieľom je vytvoriť z Európy životaschopný zelený kontinent, ktorý bude do roku 2050 klimaticky neutrálny.

EGD je dynamický nástroj, preto sa stále priebežne vyvíja. Počas väčšiny rokov 2020 - 2021 budú vypracované a prijaté stratégie, plány a legislatívny rámec na vykonávanie EGD. Vzhľadom na naliehavosť prijatia opatrení v reakcii na COVID-19 však rýchlosť prijímania EGD išla trochu pomalšie.

Cieľ: Hlavným cieľom Európskej zelenej dohody je dosiahnuť riešenia, ktoré sú výhodné pre životné prostredie aj hospodárstvo pri navrhovaní ekologickejšej, digitálnejšej a udržateľnejšej Európy, ktorá sa bude uberať "zelenou" cestou a dodržiavať harmonogram zavádzania kľúčových prvkov EGD.

Zámery

Za účasti spojencov a obchodných partnerov Európskej únie na celom svete stáť na čele globálnych opatrení proti zmene klímy.

Uplatňovať spravodlivý a inkluzívny prístup s cieľom dosiahnuť spravodlivý prechod niektorých regiónov, priemyselných odvetví a pracovníkov, ktorí majú prechod na ekologické hospodárstvo sťažený.

Dosiahnuť stratégiu "od farmy po vidličku" spravodlivého, zdravého a ekologického potravinového systému.

Zaviesť akčný plán obehového hospodárstva do dôslednejšej praxe prostredníctvom mobilizácie priemyslu pre čisté a udržateľné hospodárstvo.

Nahradiť toxické látky čistými, cenovo dostupnými a bezpečnými dodávkami energie s cieľom dosiahnuť nulové znečistenie prírodného prostredia.

Efektívne využívať energiu a zdroje pri výstavbe a rekonštrukcii v záujme zachovania a obnovy ekosystémov a biodiverzity.

Urýchliť prechod na udržateľnú a inteligentnú mobilitu.

2. ZELENÝ PRECHOD

Pozadie: Ľudská civilizácia sa počas viac ako 10 000 rokov neustále a rýchlo rozvíjala až do takej miery, že stabilita zemskej klímy, ktorá tento rozvoj umožnila, je teraz ohrozená. Na celom svete sú sociálne dôsledky meniacej sa klímy aj ich fyzické prejavy čoraz zjavnejšie. Kým svet neprejde na hospodárstvo s nulovou čistou hodnotou a kým sa medzitým neprispôsobí meniacemu sa životnému prostrediu, budú sa obidva tieto javy naďalej rozširovať, pravdepodobne nelineárne. Preto je logické, že čoraz viac krajín a podnikov sa zaväzuje urýchliť opatrenia v oblasti klímy. Okrem toho väčšina týchto zámerov stále nie je podložená konkrétnymi plánmi alebo sa neplní. Realizácia by bola tiež náročná, keďže dosiahnutie čistej nulovej hodnoty si vyžaduje podporu inkluzívneho rastu a hospodárskeho rozvoja. Nebezpečenstvo zle naplánovaných alebo neorganizovaných opatrení v krátkodobom horizonte by bolo potrebné starostlivo zvážiť oproti nebezpečenstvu neprimeranej alebo oneskorenej reakcie v dlhodobom horizonte.

Cieľ: Hlavným cieľom čistých nulových emisií je dosiahnuť univerzálnu transformáciu siedmich energetických systémov a systémov využívania pôdy, ktoré sú priamymi zdrojmi globálnych emisií

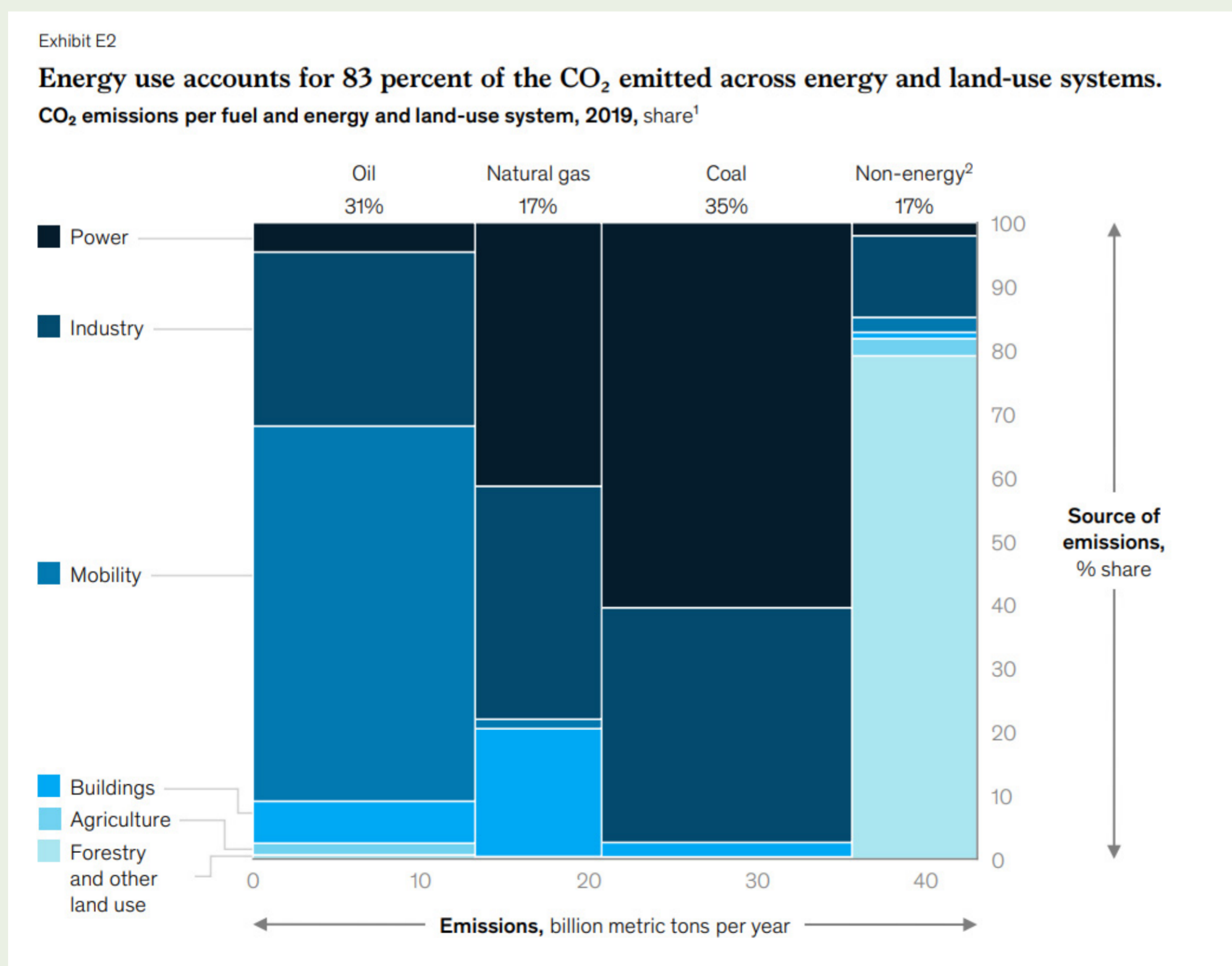

Figure Source: McKinsey Sustainability Insights (September 2021, data for 2019)

Zámery

Elektrifikovať väčšinu procesov a zariadení, ktoré v súčasnosti využívajú uhľovodíky, ako aj prejsť na obnoviteľné zdroje energie pre elektrickú sieť.

Modernizovať a dekarbonizovať elektrickú sieť splnením troch hlavných čiastkových úloh:

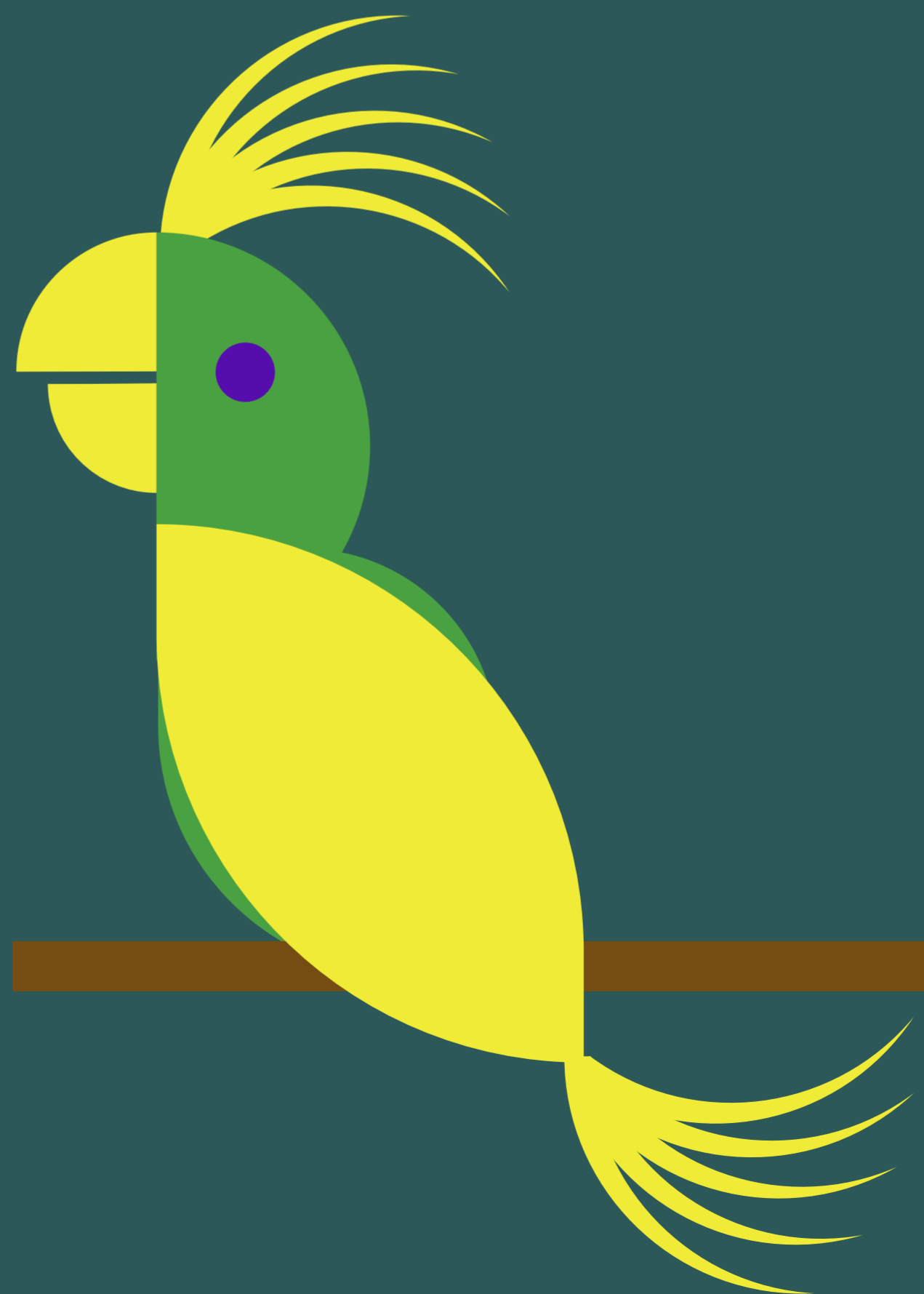
Urýchliť výstavbu infraštruktúry obnoviteľných zdrojov energie; sledovať plán na dosiahnutie 1,5 °C;

Enhancing energy-storage capability to control solar and wind energy's erratic output;

Umiestnenie ďalších predných a zadných zdrojov rozšírením prenosovej a distribučnej siete.

Využívanie vodíka vo väčšom rozsahu ako univerzálneho zdroja čistej energie alebo paliva vďaka jeho spaľovaniu s vysokou hustotou energie a bez uhlíkového prvku.

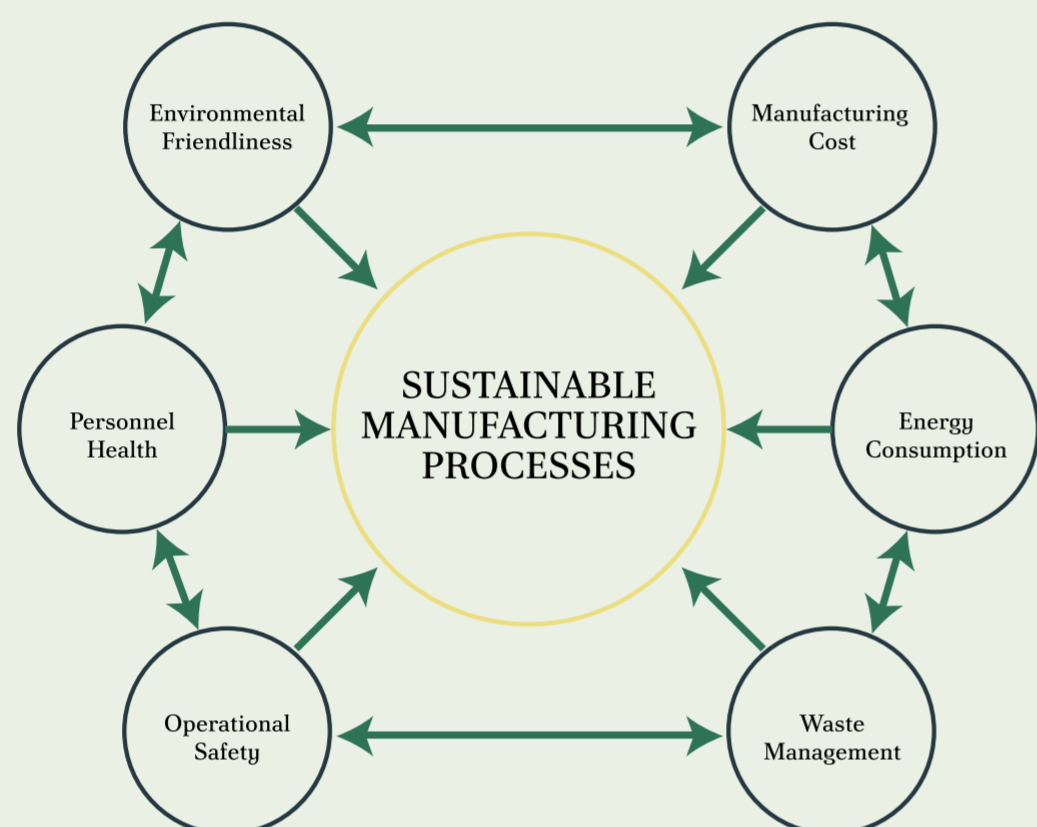
Znížiť emisie CO₂ a dekarbonizovať ťažko odbúrateľné priemyselné odvetvia, napr. oceliarne, rafinérie a energetické zariadenia, ktoré využívajú uhlie alebo plyn, rozšírením rozsahu zachytávania, využívania a ukladania uhlíka (CCUS) (z orig. carbon capture, use, and storage) capture, use, and storage (CCUS).

3. DIGITALIZÁCIA V OBEHOVOM HOSPODÁRSTVE

Pozadie: Keďže tradičné lineárne hospodárstvo založené na modeli “take-make-dispose” (zober, vyrob, zlikviduj) neustále zlyháva pri riešení výziev udržateľnosti vo svete, ktorý si súčasne vyžaduje hospodársky pokrok, ekologickú udržateľnosť a sociálnu prosperitu, koncept obehového hospodárstva získal na celosvetovej úrovni značný rozmach. Zatiaľ čo príležitosti a sociálno-politické aspekty obehového hospodárstva sa celosvetovo skúmajú a podporujú v záujme hospodárskeho rastu, technologické aspekty potrebné pri vytváraní funkcií obehového hospodárstva nie sú dobre premyslené ani naplánované v dôsledku toho, že politická scéna sa dostáva na najvyššiu úroveň bez akýchkoľvek technologických dôsledkov.

Cieľ: Kľúčovým cieľom je uznať, že technologická kapacita na vytváranie udržateľných hodnôt je tým, čo poháňa obehové hospodárstvo.

Zámery

☞ Aktívne zapojiť dôležité publikum a aktérov do skúmania riešení obehového hospodárstva prostredníctvom technológií.

☞ Stimulovať regeneratívnu výrobu, ktorá ponúka zdroje vo formách podporujúcich priaznivé účinky na životné prostredie, okrem iného vrátane výživnej a stabilnej pôdy, zvýšenej biodiverzity, zvýšenej kvality ovzdušia a vody.

☞ Získať z ekosystému, ktorý je viac digitálny, a zároveň sa brániť proti centralizovanej digitálnej platforme kontrolovanej dominantným prevádzkovateľom.

☞ Vytvoriť spoločnú digitálnu infraštruktúru pre obehové hospodárstvo, ktorá urýchli proces zmien a zníži čas, náklady a riziká spojené s uvádzaním koncepcií obehového hospodárstva do praxe.

☞ Posunúť postoj a vnútorné predsudky od obmedzeného dlhodobého dôrazu na spoluprácu zameranú na ekosystém a na obmedzenú koncentráciu spoločnosti na vzťahy založené na transakciách.

4.6 R PRE UDRŽATELNOSŤ EKOLOGICKÉHO PRECHODU

Pozadie: Pri skládkovaní komodít sa okrem straty energie obsiahnutej vo výrobkoch a materiáloch uvoľňujú do životného prostredia aj nebezpečné vedľajšie produkty zo skládok. S rozširovaním množstva skládok rastie aj množstvo pôdy potrebnej na uloženie odpadu, čo poškodzuje ekosystém. Hmotnosť materiálu by spôsobila, že plocha skládky by sa časom zväčšovala, pretože používanie domácich spotrebičov rástlo. To znamená, že časom budú zdroje surovín čoraz obmedzenejšie a emisie zo skládok by exponenciálne rástli. Podľa štúdie “Sustainable manufacturing: Modelling and optimization challenges at the product, process and system levels” od Jayal et al. (2010), reduce (zníženie), reuse (opätovné použitie), recycle (recyklácia), recover (obnovenie), redesign (redizajn), and remanufacture (opätovná výroba) sú 6 R udržateľnosti.

Cieľ: Hlavným cieľom aplikácií udržateľnosti životného cyklu na tovary je pomôcť pri šetrení surovín a pri znižovaní ďalších negatívnych vplyvov na životné prostredie, pretože na Zemi je len obmedzený počet zdrojov.

Zámery

Zlepšiť systém odpadového hospodárstva, ktorý znižuje tvorbu, zber, prepravu a spracovanie odpadu, aby sa zabránilo ukladaniu nespracovaného tuhého komunálneho odpadu na skládky.

Vyvrátiť názor, že reprodukovateľné výrobky sú nekvalitné, aby sa pre ne vytvoril trh.

Podporovať podniky v kampaniach na zvyšovanie povedomia verejnosti zo strany národných vlád, ktoré propagujú repasované výrobky pre ich kvalitu a environmentálne výhody, ako aj ich rovnocennosť s úplne novými výrobkami.

Sprístupniť špecializovanejšie školenia v oblasti repasovaných výrobkov, aby mohli repasátori pracovať na konkrétnom výrobku.

Poskytnúť správcom zariadení, majiteľom nehnuteľností, nájomcom a ďalším partnerom najnovšie nástroje a informácie na zvýšenie udržateľnosti, zníženie výdavkov a optimalizáciu odpadového hospodárstva v príslušných nehnuteľnostiach.

Vytvoriť aktualizovaný súbor cieľov na základe strategického plánu inštitúcie na ročnom základe pomocou nástroja na stanovenie cieľov. Metóda tvorby cieľov sa bude meniť podľa toho, ako budú k dispozícii nové technológie a možnosti.

5. UDRŽATELNÁ DOPRAVA PRE EKOLOGICKÝ PRECHOD

Zámery

Pozadie: Doprava sa podieľa takmer 64 % na celosvetovej spotrebe ropy, 27 % na celkovej spotrebe energie a 23 % na celosvetových emisiách oxidu uhličitého (Institute for Transportation and Development Policy (2020)), preto je doprava v centre mnohých problémov sociálneho a hospodárskeho rozvoja. Podľa Rady EÚ pre dopravu je udržateľný dopravný systém dostupný, funguje spravodlivo a efektívne, ponúka rôzne možnosti mobility, podporuje konkurencieschopné hospodárstvo a vyvážené podporuje rast oblasti. Udržateľná doprava zároveň využíva obnoviteľné zdroje na úrovni ich tvorby alebo pod ňou, pričom minimalizuje vplyv na využívanie pôdy a produkciu hluku, obmedzuje emisie a odpad v rámci možností planéty absorbovať ich. V správe OSN o cieľoch udržateľného rozvoja do roku 2020 sa však uvádza, že na základe údajov z roku 2019 z 95 krajín má len polovica svetovej mestskej populácie ľahký prístup k verejnej doprave.

Cieľ: Hlavným cieľom je rozvoj udržateľných dopravných možností, aby sa naplnili globálne rýchlo rastúce dopravné potreby, najmä potreby systémov a služieb hromadnej dopravy.

Zvýšiť využívanie verejnej dopravy a aktívnej dopravy, napríklad chôdze alebo jazdy na bicykli.

Podporovať vodíkové vozidlá ako nový druh dopravy v mestách, najmä autobusy vybavené palivovými batériami, ktoré vyrábajú elektrickú energiu.

Nasmerovať štátne dotácie od fosílnych palív k ekologickým spôsobom dopravy v celoštátnom meradle.

Riešiť problémy súvisiace s rastom miest využívaním iniciatív zameraných na priestorovo efektívnu mobilitu pri vytváraní nových obytných zón v mestách.

Využívať inteligentné systémy riadenia dopravy, ktoré umožňujú monitorovanie a riadenie dopravy, predpovedanie dopravných podmienok a vyrovnanie preťaženia ciest s aktuálnymi dopravnými modelmi.

Naprogramovať na miestnej úrovni prispôbenú mobilnú aplikáciu na riadenie cestovania, ktorá kombinuje mnohé možnosti dopravy v danej lokalite a poskytuje spotrebiteľom bezproblémovú cestu.

6. VÝROBA ENERGIE Z OBNOVITELNÝCH ZDROJŮ PRE EKOLOGICKÝ PRECHOD

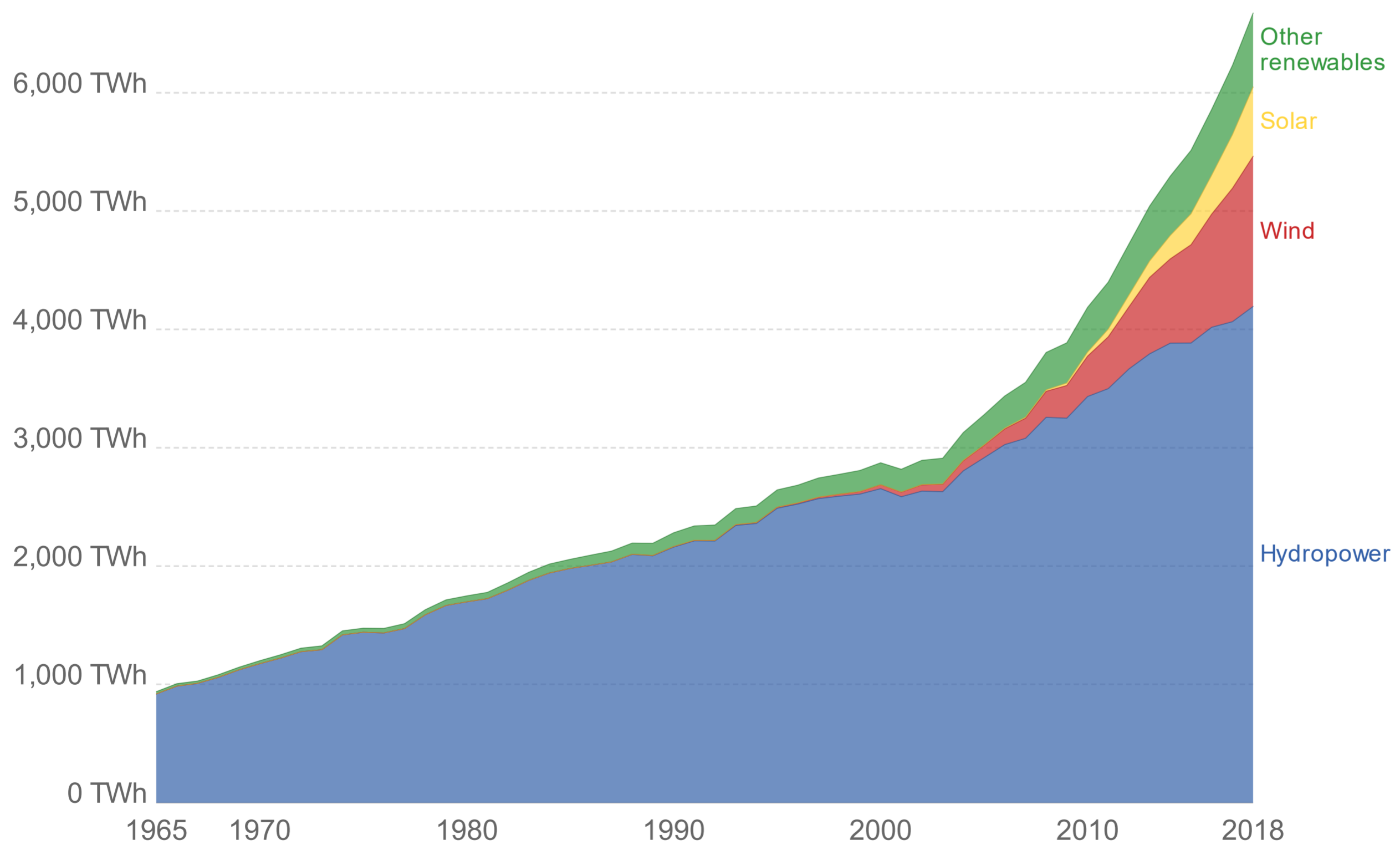
Pozadie: Obnoviteľná energia a energetická účinnosť predstavujú najväčšiu časť potenciálu znižovania emisií uhlíka do roku 2050, hoci všetky nízkouhlíkové technológie sú dôležité. Z technického hľadiska je možné transformovať energetický systém tak, aby sa splnil cieľ Parížskej dohody udržať globálne otepľovanie pod 2 °C, ale na to by boli potrebné výrazné legislatívne zmeny, prísne ceny uhlíka a väčší technologický pokrok. V roku 2050 by zložky svetových dodávok energie museli byť približne zo 70 % nízkouhlíkové.

V nasledujúcom grafe je znázornená tendencia výroby energie z obnoviteľných zdrojov vo svete od minulého storočia.

Cieľ: Hlavným cieľom je nahradiť našu závislosť od ničivých a neudržateľných fosílnych palív, ktoré vyrábame a používame, obnoviteľnými zdrojmi energie tým, že tieto budú cenovo dostupnejšie, spoľahlivejšie a efektívnejšie pri každodennom používaní.

Renewable energy generation, World

Source: BP Statistical Review of Global Energy (2019)

OurWorldInData.org/renewable-energy • CC BY

Note: 'Other renewables' refers to renewable sources including geothermal, biomass, waste, wave and tidal. Traditional biomass is not included.

Zámery

☞ Podporovať používanie štandardného súboru strategických ukazovateľov pre udržateľný rozvoj na sledovanie diagnostiky, vývoja a budúcich perspektív národných, regionálnych a globálnych energetických systémov.

☞ Podporovať systémy, ktoré kvantitatívne merajú hospodársky rast, zásoby palív, využívanie fyzických aktív a environmentálne dôsledky okrem iných otvorených národných a globálnych hodnotení energetiky.

☞ Vyhodnocovať potenciál na zlepšenie makroekonomickej efektívnosti systému, najmä, ale nielen, ak podporujú pokrok v oblasti energetickej efektívnosti konečného využitia.

☞ Vytvoriť plány a súvisiace štruktúry na pomoc najchudobnejším národom sveta pri získavaní primeraného a lacného prístupu k najmodernejším energetickým službám a pri predchádzaní každoročnej úmrtnosti spôsobenej spaľovaním palív v nedostatočne vetraných domácnostiach.

☞ Vytvoriť prístupy na komplexné preskúmanie súčasných svetových požiadaviek na potraviny, vodu a energiu - s ohľadom na to, ako je každá z nich kľúčová, ako môžu súperiť o tie isté prírodné ekosystémy a ako sa môžu navzájom ovplyvňovať.

☞ Vykonávať verejné hodnotenia funkcií ekosystémov a ich obmedzení s cieľom podporiť komunikáciu o ich využívaní.

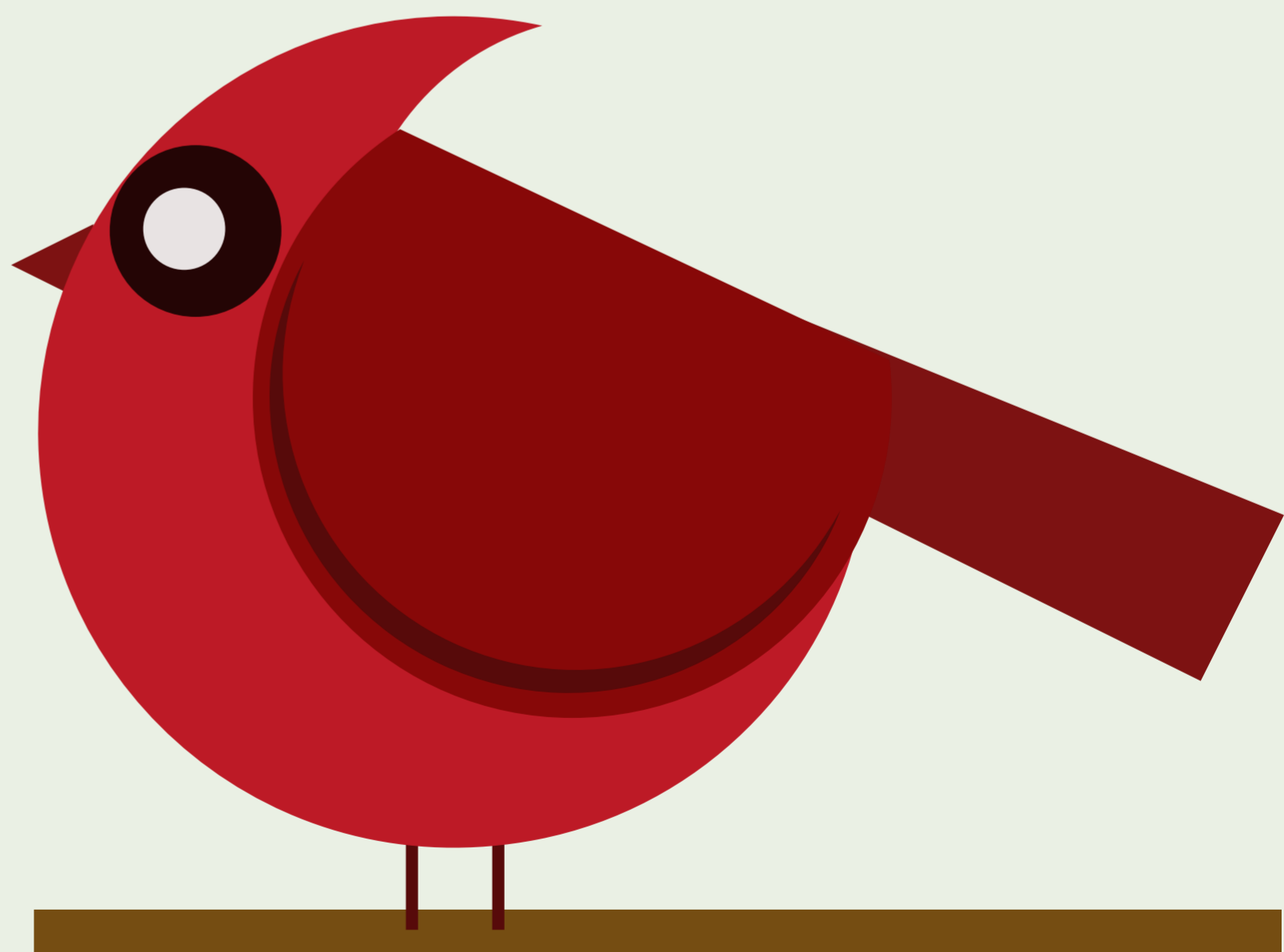

7. CENOVĎ DOSTUPNÉ BÝVANIE PRE EKOLÓGICKÝ PRECHOD

Pozadie: Sektor bývania, ktorý sa už dostal do problémov vo viacerých európskych krajinách, je ďalej zatažovaný účinkami COVID-19 a rastúcou infláciou po vojne na Ukrajine. Sociálnu nerovnosť prehĺbuje pretrvávajúci nedostatok prístupu k lacnému bývaniu a dlhodobé problémy prináša neschopnosť uprednostniť udržateľnosť. V celosvetovom meradle je obytné bývanie zodpovedné za 17

% emisií skleníkových plynov súvisiacich s energiou a procesmi. Regulácie na priemernej úrovni môžu podľa Buildings Performance Institute Europe (BPIE) do roku 2030 znížiť emisie o 42 %. Pri pokročilejších opatreniach podporujúcich rozsiahlu sanáciu v spojení s cieľmi v oblasti obnoviteľných zdrojov energie by sa emisie mohli znížiť o 60 %.

Cieľ: Cieľom prísnejších právnych predpisov v oblasti bývania na európskej úrovni je podporiť riešenia, ako je financovanie nízkouhlíkovej renovácie a zvýšenie verejných investícií do ekologického a cenovo dostupného bývania.

Zámery

- ☉ Prilákať viac financií do primeraného a cenovo dostupného bývania, aby sa zabezpečili nízko-príjmoví alebo zraniteľní členovia spoločnosti a zároveň sa zvýšila ponuka bývania a znížilo rastúce napätie v oblasti cien bytov.
- ☉ Pomáhať miestnym lídrom, ktorí môžu bojovať za cenovo dostupné bývanie medzi zainteresovanými stranami v komunite a podporovať projekty ekologického udržateľného rozvoja.
- ☉ Šíriť medzi obyvateľstvom povedomie o dlhodobých finančných výhodách udržateľného rozvoja, ako aj o jeho výhodách pre životné prostredie a ľudské zdravie.
- ☉ Preskúmať miestny plán, pravidlá využívania pôdy, nariadenia o zónach, obmedzenia parkovania a stavebné predpisy s cieľom začleniť viac “zelených” možností.
- ☉ Prijat širokú škálu politických alternatív, ako sú oslobodenia od poplatkov, zrýchlené preskúmanie a financovanie energeticky účinných technológií, obnoviteľných zdrojov energie a iných iniciatív na zníženie nákladov.
- ☉ Zhodnotiť nehnuteľnosti preskúmaním fyzického stavu majetku sídla a preskúmať, ako môže ekologizácia týchto budov zapadnúť do environmentálneho veľkoplánu.

8. STRATÉGIA KLIMATICKEJ NEUTRALITY NA ÚROVNI PODNIKOV

Pozadie: Európsky zákon o klíme definuje pojem uhlíkovej neutrality ako dosiahnutie čistej uhlíkovej stopy 0. Na dosiahnutie uhlíkovej neutrality je potrebná rovnováha medzi tvorbou uhlíka a jeho absorpciou v zachytných zariadeniach. Všetky globálne emisie skleníkových plynov (GHG) musia byť kompenzované zachytávaním uhlíka, aby sa dosiahli čisté nulové emisie. Cesta k dosiahnutiu klimatickej neutrality oprávnene kladie do centra pozornosti pôvod skleníkových plynov z ľudskej činnosti. Samotné zníženie emisií skleníkových plynov na dosiahnutie klimatickej neutrality nestačí. Európska komisia odporučila, aby sa v jej prognózach na dosiahnutie stanoveného klimatického cieľa do roku 2030 zohľadnili uhlíkové úniky. Väčšina podnikov a ľudí nie je schopná úplne odstrániť všetky emisie skleníkových plynov spojené s ich činnosťou a produkciou..

Cieľ: Cieľom úspešnej stratégie klimatickej neutrality je zmeniť existujúce predpisy a prijať nové, ktoré pomôžu dosiahnuť cieľ znížiť emisie o 55 % do roku 2030.

Zámery

Dosiahnuť úplnú klimatickú neutralitu v súlade s definovanými cieľmi zníženia emisií do roku 2030 znížením vlastných emisií spoločnosti.

Stanoviť podnikový cieľ zníženia emisií skleníkových plynov z produktov a služieb distribučnej siete, pričom sa zohľadnia všetky dodávateľské vrstvy prostredníctvom diskusie s dodávateľmi a nákupných rozhodnutí, ktoré sú ohľaduplné voči klíme.

Znížiť vplyv na životné prostredie v celom hodnotovom reťazci s dôrazom na pomoc svojim partnerom a klientom pri znižovaní ich emisií a plnení ich klimatických cieľov.

Zjednodušiť svojim spotrebiteľom informovanosť a prijímanie rozhodnutí, ktoré sú ekonomicky výhodné a zároveň ekologicky zodpovedné voči ich spotrebiteľským požiadavkám, s cieľom plynulého ekologického prechodu v rámci jednej generácie.

Pokračovať v rozširovaní svojho sortimentu decentralizovaných energetických produktov, ako sú ohrievače vody, solárna energia a batérie.

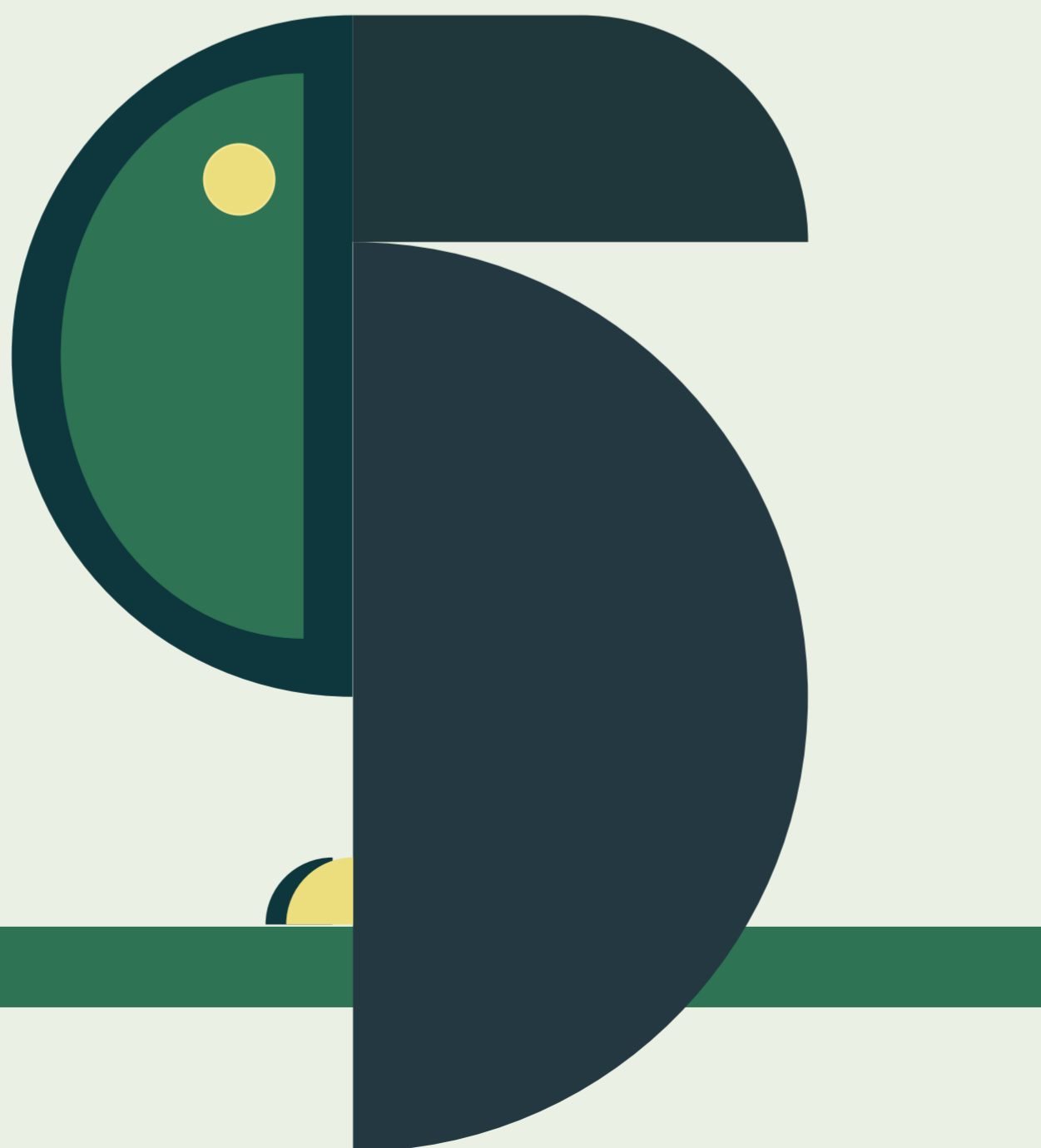
Skúmať životaschopné alternatívy s nižšou stopou, maximalizovať využívanie zdrojov, minimalizovať emisie vo svojom dodávateľskom reťazci a prispieť k väčšej dekarbonizácii spoločnosti začlenením klimatických opatrení a programov odmeňovania.

9. GREENWASHING AKO PREKÁŽKA V EKOLOGICKOM PRECHODE

Pozadie: Podľa definície environmentálnych tvrdení, ktorú uvádza OECD, sú environmentálne tvrdenia činnosti, ktoré prostredníctvom marketingu alebo reklamy naznačujú alebo vytvárajú dojem, že výrobok je šetrnejší k životnému prostrediu ako podobné výrobky alebo má aspoň menší negatívny vplyv na životné prostredie. Tvrdenia, že výrobok je ekologickejší vďaka svojmu zloženiu, spôsobu výroby, spôsobu likvidácie a predpokladanému zníženiu spotreby energie alebo znečistenia, sú niektoré príklady, ktoré sa označujú ako “greenwashing”, ak nie sú pravdivé alebo ich nemožno potvrdiť. Spotrebiteľom by sa mali poskytovať len dôveryhodné informácie, ktoré boli vedecky podložené, aby im pomohli pri rozhodovaní o kúpe na základe informácií. Je to nemožné dosiahnuť, keď sa falošné ekologické tvrdenia a len niekoľko opatrení na presadzovanie ochrany spotrebiteľov prijímajú až po tom, ako už škoda vznikla.

Cieľ: Cieľom spravodlivého ekologického prechodu pre spotrebiteľov musí byť záruka, že nepravdivé a nepodložené tvrdenia sa nikdy nedostanú na trh a spravodlivý trh sa od začiatku vytvorí prostredníctvom regu-

Zámery

Vypracovať, s prihliadnutím na skúsenosti získané z porovnateľného systému v oblasti regulácie, jasný, rýchly a účinný proces predbežného schvaľovania ekologických tvrdení;

Určiť orgán EÚ (napríklad Európsku environmentálnu agentúru), ktorý bude zodpovedný za preskúmanie vedeckej podpory tvrdení predložených na predbežné schválenie;

Zriadiť registračný portál, kde by sa mali zverejňovať všetky schválené tvrdenia spolu s požiadavkami na konkrétne použitie každého tvrdenia a všetky príslušné obmedzenia jeho použitia;

Pred použitím tvrdenia vložiť podpornú dokumentáciu do databázy informácií o konkrétnom výrobku;

Vykonávať kontrolu vo vnútri informačného systému o výrobku zo strany agentúr pre kontrolu súladu;

Založiť centralizovaný akreditačný systém pre zelené značky;

Určiť určité množstvo spoľahlivých a uznávaných environmentálnych značiek bez ďalších akreditačných požiadaviek.

10. Podpora malých a stredných podnikov (MSP) pri zelenom prechode

Pozadie: Zelené MSP vo všeobecnosti podporujú ochranu životného prostredia, biodiverzity a klímy prostredníctvom svojich tovarov, služieb a obchodných činností. Robia to však rôznymi spôsobmi. Podľa správy GIZ z roku 2017 o súbore nástrojov pre zelené a inkluzívne podnikanie sa niektoré MSP zameriavajú na znižovanie vplyvu svojho výrobného procesu na životné prostredie (napríklad prostredníctvom postupov efektívneho využívania zdrojov), zatiaľ čo iné sa sústreďujú na zelené výstupy a poskytujú ekologický tovar a služby. OECD (2013), “Green Entrepreneurship, Eco-Innovation And SMEs” (Zelené podnikanie, ekologické inovácie a MSP) podporuje, že MSP podporujú inkluzívny rast vytváraním pracovných miest, ale výskum kvality zamestnanosti je menej rozsiahly. Okrem toho prostredníctvom ekoinovácií, ekoprijímania a ekopodnikania môžu MSP podporovať udržateľný rast. MSP čelia pri snahe vstúpiť do žiaducich odvetví rôznym prekážkam, a to napriek ich uznávanému potenciálu pre hospodársky rast a sociálne reformy. Tieto prekážky súvisia s nevhodnými právnymi predpismi a regulačnými rámcami, obmedzeným prístupom k úverom za primerané sadzby, obmedzenými schopnosťami riadenia firiem a nevhodnými marketingovými platformami.

Cieľ: Cieľom prechodu na ekologický rast je zachovanie inštitúcií, zákonov a politík, ktoré podporujú malé investície do ekologických tovarov a služieb a ich prístup na trh..

Zámery

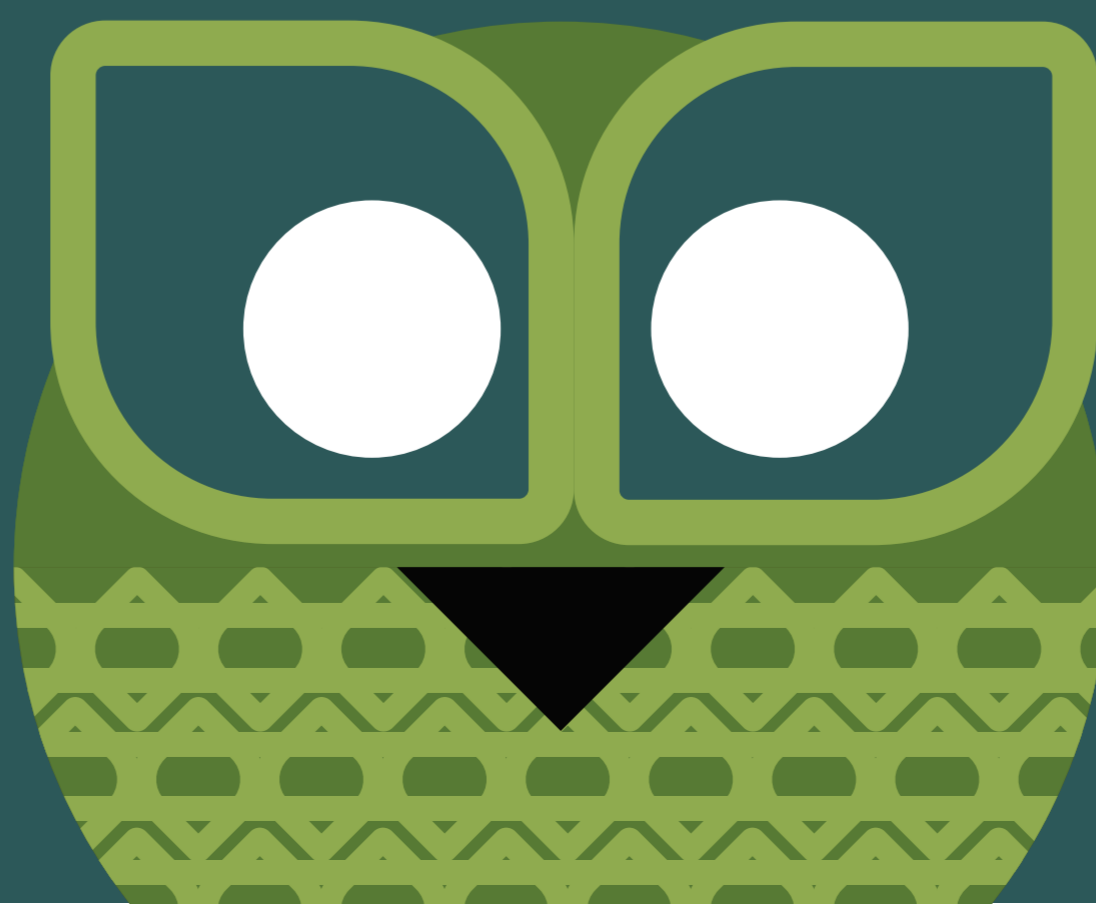
Zaviesť vládne iniciatívy na zvýšenie rozsahu zamerané na pomoc stredným podnikom pri využívaní ich potenciálu a urýchlení rastu.

Ponúkať kompletnú pomoc a uľahčiť malým a stredným podnikom získavanie finančných prostriedkov, kontaktov, poradenstva a koučingu.

Vybudovať rozsiahlu databázu a komunitu podnikateľských anjelov s cieľom zabezpečiť regionálny rast sektora rizikového kapitálu a trhu začínajúcich podnikov.

Venovať startupom väčšiu pozornosť v snahe podporiť inovácie a hospodársky význam pomocou rizikového financovania.

Podporovať podnikateľský prístup a schopnosti mladých ľudí žijúcich v štvrtiach s nízkymi príjmami a vstúpiť im podnikateľské zručnosti prostredníctvom formálneho vzdelávania s cieľom podporiť spravodlivosť.

11. ZELENÝ PRECHOD - 0 EMISIÍ SKLENÍKOVÝCH PLYNOV

Pozadie: Cieľom Európskej zelenej dohody je dosiahnuť, aby sa Európa do roku 2050 stala prvým klimaticky neutrálnym kontinentom a zároveň si zachovala hospodársky rast a prosperitu. Je to európska stratégia rastu. Prechod na klimaticky neutrálnu hospodárstvo s nulovými čistými emisiami skleníkových plynov (GHG) v priebehu iba 28 rokov predstavuje priemyselnú revolúciu nevídanou rýchlosťou, ktorá má významný vplyv na hrubý domáci produkt (HDP), investície, zamestnanosť, konkurencieschopnosť, distribúciu, verejné financie a menovú stabilitu. Tento prehľad načrtáva očakávaný vplyv prechodu na klimaticky neutrálnu hospodárstvo na hospodárske ukazovatele na základe analýz akademikov a think-tankov a hodnotenia vplyvu plánu klimatických cieľov, ktoré vypracovala Komisia (IA), a zameriava sa najmä na hospodársku produkciu (HDP), verejný dlh, konkurencieschopnosť, trhy práce, ceny energie, infláciu a distribučné účinky. Politiky zmierňovania zmeny klímy ovplyvňujú hospodársku produkciu. Podľa IA

sa očakáva, že prechod na čistú nulu bude mať len obmedzený vplyv na celkovú produkciu (HDP), ale jej zloženie sa zmení zo spotreby na investície. Okrem toho je pravdepodobné, že vplyv na sektorovú produkciu, investície a trh práce bude významný, čo vytvára potrebu politických opatrení na zabezpečenie spravodlivého prechodu. Existuje riziko negatívnych krátkodobých vplyvov, ak sa zníži spotreba a výroba, napr. v dôsledku stanovenia cien uhlíka. Zvýšené investície, napríklad do nízkouhlíkových technológií, by však potenciálne zvýšili produktivitu a hospodársky rast v dlhodobom horizonte. Prechod na klimatickú neutralitu si vyžaduje spoľahlivé hospodárske riadenie, aby sa zvládlo riziko pre makroekonomickú a finančnú stabilitu. Stratégia Komisie pre udržateľný rast v rámci európskeho semestra je postavená na štyroch aspektoch konkurencieschopnej udržateľnosti. Parlament vyzval, aby sa popri súčasnom prístupe k fiškálnej a rozpočtovej politike doplnil ukazovateľ klímy a koordinované úsilie o realizáciu digitálneho a environmentálneho prechodu.

Cieľ: Na posúdenie vplyvu ekologického prechodu na konkurencieschopnosť je dôležité zohľadniť národné rozdiely v klimatickej politike. Vo všeobecnosti platí, že vyššie národné klimatické ambície majú za následok vyššie náklady pre podniky. EÚ sa zaviazala k ambicióznejšej klimatickej politike, ktorej cieľom je stať sa do roku 2050 prvým klimaticky neutrálnym kontinentom na svete.

Možné následky:

Vplyv na hospodársky rast. Európska zelená dohoda by mohla byť buď miernym prínosom, alebo obmedzenou prekážkou rastu HDP.

Vplyv na verejný dlh. Prechod na klimatickú neutralitu bude pravdepodobne zahŕňať značné verejné výdavky.

Vplyv na zamestnanosť. Mechanizmus spravodlivého prechodu má zabezpečiť, aby sa prechod uskutočnil spravodlivým spôsobom, a to uľahčením pracovných príležitostí a podporou rekvalifikácie občanov.

Vplyv na distribúciu a konkurencieschopnosť. Prechod na klimatickú neutralitu zahŕňa významné distribučné účinky.

Vplyv na ceny energie a infláciu. Prechod na ekologickejšie hospodárstvo bude mať svoj štrukturálny vplyv na všeobecný vývoj cien a najmä cien energií.

12. OBEHOVÉ HOSPODÁRSTVO - 6R

Pozadie: Konceptia obehového hospodárstva (OH) získala vo svete značnú dynamiku, pretože tradične známe lineárne hospodárstvo založené na modeli “take - make - dispose” stále nedokáže čeliť výzvam udržateľnosti vo svete, ktorý si súčasne vyžaduje udržateľný hospodársky rast, ochranu životného prostredia a blahobyt spoločnosti. Planéta Zem má len obmedzené a obmedzené zdroje a vzhľadom na neustále vyčerpávanie zdrojov alarmujúcim tempom a ťažkosti a obavy z nahradenia prírodných materiálov syntetickými látkami má svet vážne problémy, pretože naďalej využívame a zneužívame “zdanlivo bohaté” pozemské zdroje pre nekonečné ľudské potreby prostredníctvom ťažby, spracovania, výroby a používania, pričom drvivá väčšina výrobkov/materiálov po skončení životnosti naďalej smeruje na skládky. Ide o týchto 6 R: reduce (zníženie), reuse (opätovné použitie), recycle (recyklácia), recover (obnovenie), redesign (redizajn), and remanufacture (opätovná výroba). Prístup udržateľnej výroby sa zameriava na širšiu metodiku 6R založenú na inováciách pre výrobky počas viacerých životných cyklov. Tento prístup 6R ponúka uzavretý systém viacerých životných cyklov výrobkov ako základ udržateľnej výroby. Táto hierarchia odpadového hospodárstva je vlastne súčasťou rámca EÚ pre odpady (smernica 2008/98/ES) a všetky krajiny EÚ majú politiky, ktoré určujú priority odpadového hospodárstva podľa tohto poradia. Bohužiaľ, stále vidíme, že väčšina odpadu sa spracováva metódami nižšieho rangu a je potrebné vykonať ešte veľa práce, aby sa prešlo na najlepšie obehové metódy.

Ciel: Myšlienka obehového hospodárstva spočíva v tom, že prestaneme vyhadzovať to, čo považujeme za odpad, až kým nedosiahneme spoločnosť, v ktorej sa odpad vôbec nehromadí. Koncepčné posolstvo obehového hospodárstva je veľmi silné, pretože je založené

na znižovaní plytvania zdrojmi prostredníctvom efektívneho navrhovania a implementácie výrobkov a procesov na zlepšenie efektívnosti využívania zdrojov s kruhovým materiálovým tokom zahrňajúcim zhodnocovanie, opätovné použitie, recykláciu a opätovnú výrobu výrobkov.

Implementácia obehového hospodárstva a metódy 6R v rôznych aspektoch:

Nič sa nepremrhá, každý “odpad” sa stáva aktívom a žiadna hodnota sa nestratí.

Všetky výrobky sa po skončení ich primárneho použitia zhodnocujú a buď opätovne používajú, vyrábajú alebo recyklujú pre viacero generácií, to sa musí stať nevyhnutnosťou.

Myšlienka Redukcie spočíva v tom, že to, čo nikdy nie je, nemôže byť nikdy vyhodené.

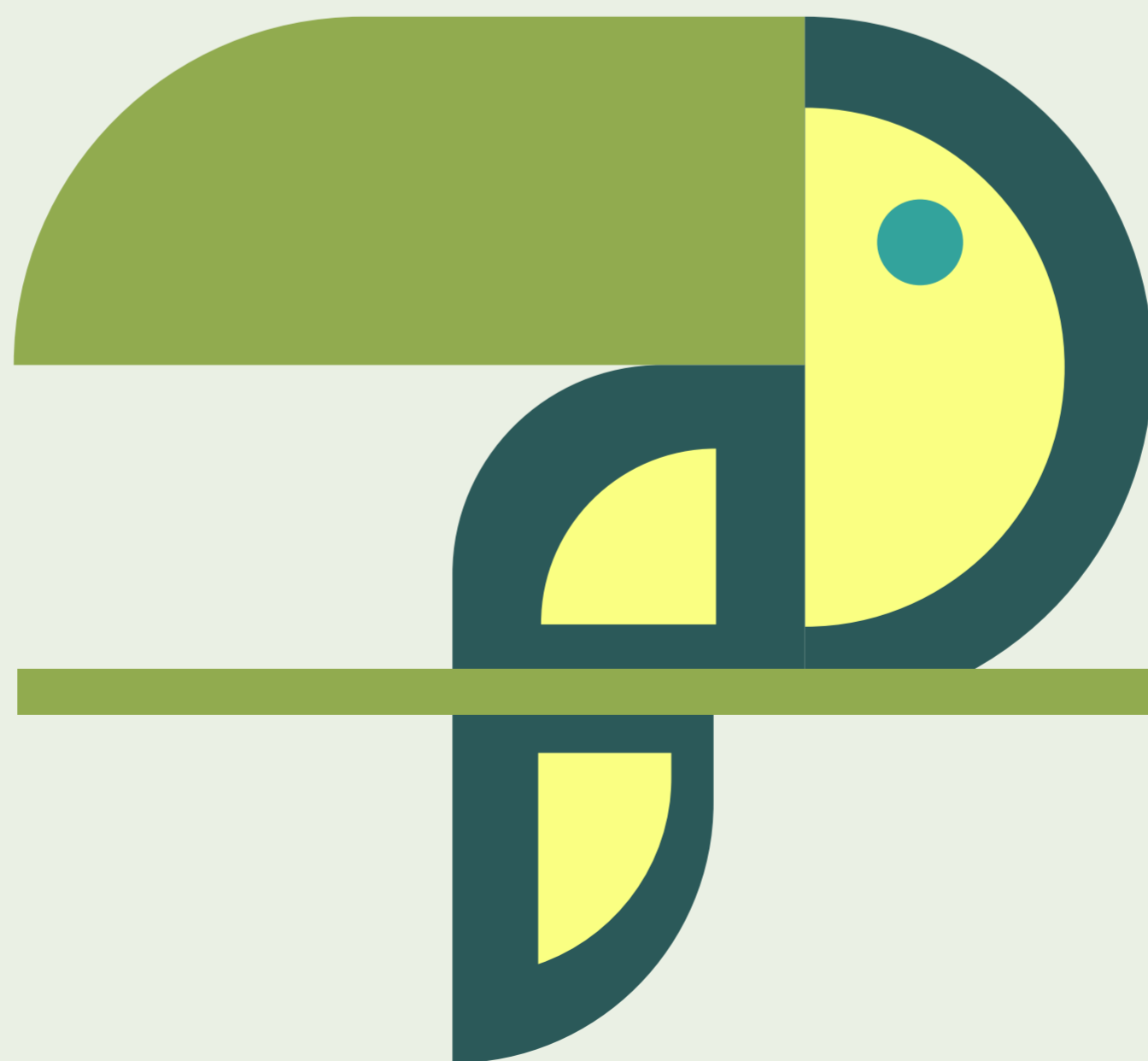
Ak niečo naozaj potrebujeme, je najlepšie to využiť čo najlepšie.

Ak sa veci pokazia a už ich nemôžeme používať, mali by sme zvážiť, či ich môžeme opraviť.

Namiesto opravy toho, čo je pokazené, je možné vziať aj dobre fungujúce časti pokazeného zariadenia a použiť ich na niečo nové.

Ak výrobok alebo jeho časti už naozaj nemôžete dobre využiť, často je najlepšou možnosťou recyklácia.

Posledným R obehového hospodárstva je obnovenie. Keď je príliš ťažké recyklovať niečo na jeho zdroje alebo tieto zdroje už jednoducho nie sú potrebné, väčšinu vecí možno premeniť na energiu spaľovaním alebo inými (bio)chemickými procesmi.

13. STRATÉGIA KLIMATICKEJ NEUTRALITY

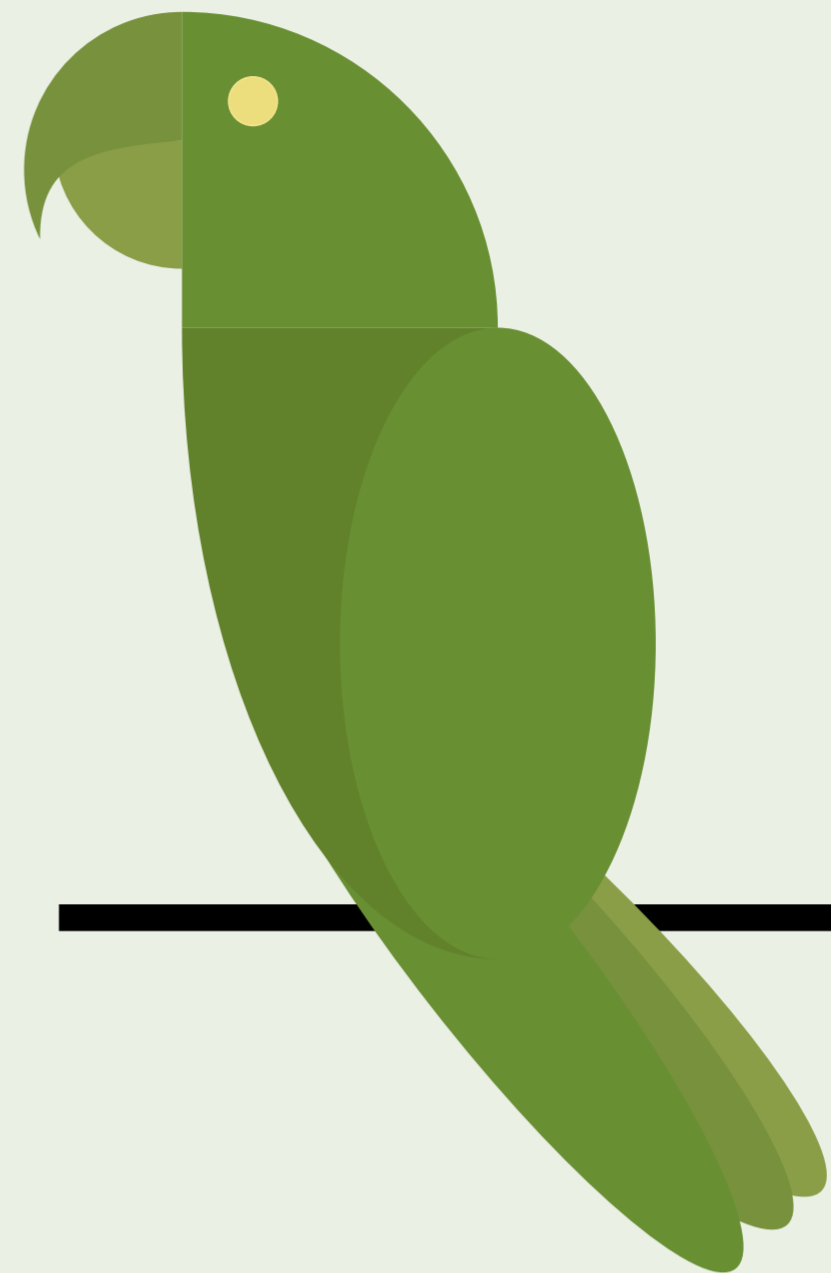

Pozadie: Stať sa “klimaticky neutrálnym” znamená čo najviac znížiť emisie skleníkových plynov, ale aj kompenzovať všetky zostávajúce emisie. Takto sa dá dosiahnuť nulová čistá emisná bilancia. Nulová čistá emisná bilancia sa dosiahne vtedy, keď sa neutralizuje množstvo skleníkových plynov vypustených do atmosféry. To sa dá dosiahnuť sekvestráciou uhlíka, t. j. odstránením uhlíka z atmosféry, alebo kompenzačnými opatreniami, ktoré zvyčajne zahŕňajú podporu projektov zameraných na klímu. Na ciele EÚ v oblasti klimatickej neutrality a zelenej dohode

je skutočne nové to, že si vyžadujú opatrenia zo všetkých sektorov hospodárstva a integrujú klimatické a environmentálne aspekty do všetkých oblastí politiky EÚ. To je známe ako uplatňovanie hľadiska klímy (climate mainstreaming). Najmä odvetvie energetiky si vyžaduje zásadnú transformáciu. Výroba a využívanie energie sú v súčasnosti zodpovedné za 75 % emisií skleníkových plynov v EÚ. Je súčasťou každého aspektu nášho života, od našich stien a okien a elektrických spotrebičov až po spôsob cestovania a výrobné metódy..

Cieľ: Implementovať cieľ klimatickej neutrality a Zelenú dohodu. Bude si to vyžadovať opatrenia zo strany všetkých odvetví hospodárstva a integráciu klimatických a environmentálnych aspektov do všetkých oblastí politiky EÚ.

Zámery:

Ľudia a komunity, ktoré sú najviac ohrozené prechodom: uľahčenie pracovných príležitostí a ponuka rekvalifikácie pri súčasnom zvyšovaní energetickej účinnosti a boji proti energetickej chudobe.

Spoločnosti a odvetvia v priemyselných odvetviach s vysokou uhlíkovou náročnosťou: pomôžte zatriktívniť prechod na nízkouhlíkové technológie pre investície a poskytnite pôžičky a finančnú podporu a zároveň investujte do výskumu a inovácií a do vytvárania nových firiem.

Členské štáty alebo regióny, ktoré sú vysoko závislé od fosílnych palív: investujte do nových ekologických pracovných miest, udržateľnej verejnej dopravy, obnoviteľných zdrojov energie, digitálneho pripojenia a infraštruktúry čistej energie.

Investovanie do technológií šetrných k životnému prostrediu.
Pomoc pri rozvoji ekologickejších foriem dopravy.

Zabezpečenie vyššej energetickej účinnosti budov.

Medzinárodná spolupráca s cieľom zlepšiť normy na celom svete

14. VYTVÁRANIE KVALITNÝCH PRACOVNÝCH MIEST

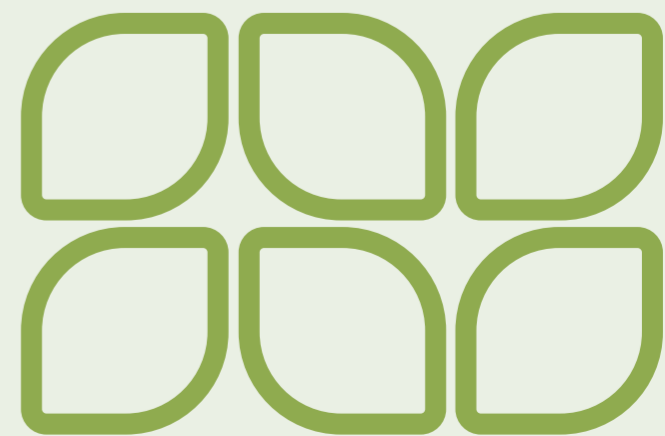
Pozadie: Neexistuje žiadna všeobecne uznávaná definícia “kvalitnej práce”. Ako sa uvádza na stránke o rozvoji pracovnej sily na webovej stránke Fordovej nadácie, “kvalitné pracovné miesta sú minimálne tie, ktoré sú platené udržateľnou mzdou a ponúkajú kariérny postup, čo umožňuje pracovníkom akumulovať finančné prostriedky”.

Vytváranie pracovných miest zostáva kľúčovým meradlom úsilia o hospodársky rozvoj. Ale časy, keď všetky pracovné miesta boli do určitej miery “dobrými pracovnými miestami”, sú už preč. Rast hospodárstva sa čoraz viac rozdeľuje, pričom na jednej strane sú pracovné miesta v oblasti špičkových technológií s vysokými mzdami a na druhej strane pracovné miesta s nízkymi mzdami v sektore služieb. Mnohé pracovné miesta “strednej triedy” so strednou mzdou sa zmenšili, automatizovali alebo odišli do zahraničia. Hospodárski rozvojoví pracovníci sa snažia vytvoriť pracovné miesta, ktoré by poskytovali také mzdy a výhody, aké boli štandardom v priemyselnej ére. Keďže úloha ekonomických developerov sa rozšírila a zahŕňa všetko od transferu technológií po prilákanie maloobchodu s cieľom rozšíriť daňovú základňu komunity, táto profesia musí preskúmať typy pracovných miest, ktoré vytvára, a to, do akej miery spĺňajú potreby jednotlivcov a komunít v globalizovanej ekonomike založenej na zručnostiach. V tomto kontexte sa úspech jednotlivcov rovná

úspechu podnikov a komunít. Napriek tomu sa otázke vytvárania kvalitných pracovných miest z pohľadu ekonomických developerov venuje pomerne málo výskumu; väčšina literatúry na tému kvalitných pracovných miest pochádza z oblasti rozvoja pracovnej sily alebo odstraňovania chudoby. Cieľom tohto príspevku je vyplniť túto medzeru a identifikovať úlohu ekonomických developerov pri vytváraní kvalitných pracovných miest a zlepšovaní kvality existujúcich pracovných miest. Rovnako dôležité je, že táto správa dokumentuje aj to, ako sa samotný hospodársky rozvoj mení v reakcii na meniace sa hospodárstvo. Vytváranie kvalitných pracovných miest a obnova strednej triedy v globálnej ekonomike založenej na vedomostiach si vyžaduje nové stratégie, nových partnerov, nové ciele a nové meradlá úspechu. Je to mapa vznikajúcej praxe hospodárskeho rozvoja - ktorá, ako ukazuje výskum prípadových štúdií, musí byť inkluzívnejšia, strategickjšia, adaptívnejšia a systémovo orientovaná.

Cieľ: Cieľom ekonomických developerov je poskytovať príležitosti v celom spektre úrovni zručností a odvetví, aby sa v ekonomickej štruktúre komunity dosiahol pokrok.

Zámery:

☞ Vytvárať kvalitné pracovné miesta, ktoré sú prospešné pre ľudí, podniky a miesta. Sú semenkom, z ktorého vyrastá širšia prosperita, ktorá poskytuje pracovníkom príležitosť na sebestačnosť, ekonomickú istotu a pocit kontroly nad ich životom.

☞ Vytvárať kvalitné pracovné miesta, ktoré môžu byť v súlade s hospodárskou konkurencieschopnosťou.

☞ Kvalitné pracovné miesta, ktoré sú prínosom pre miestne ekonomiky. Podľa definície kvalitného pracovného miesta dostávajú pracovníci vyššie mzdy, ktoré potom míňajú na bývanie, tovar a služby.

☞ Poskytovanie služieb osobám s nízkou kvalifikáciou alebo ťažko zamestnateľným osobám ako prostriedok na odstránenie chudoby.

Zdroj obrázku: <https://www.nga.org/news/commentary/defining-job-quality-for-reemployment-and-recovery/#9>

15. SOCIÁLNA A EKONOMICKÁ FÉROVOSŤ A ROVNOSŤ

Pozadie: Pri diskusii o spravodlivosti vzniká prvá koncepčná výzva, pretože je ťažké preložiť ju z angličtiny do iných európskych jazykov. Mnohé jazyky totiž nemajú priamy výraz pre 'fairness'(férovosť), ale prekladajú ho ako 'spravodlivosť', 'správnosť', 'vhodnosť', 'rovnosť' alebo 'poctivosť'. V niektorých európskych jazykoch sa slovo 'fér' or 'férovosť' stalo výpožičkou, ktorá sa do jazyka dostala bez prekladu (Gulyas 2018). Férovosť a rovnosť spolu súvisia, ale vôbec nie sú synonymá. Spravodlivosť sa opiera o určité normatívne kritériá, zatiaľ čo rovnosť sa vzťahuje na kvalitu rovnakého postavenia, hodnoty alebo kvantitu, ktorá si striktne nevyžaduje žiadne normatívne kritériá. Európania sú dnes v priemere vzdelanejší a žijú zdravšie, dlhšie a prosperujúcejšie ako kedykoľvek v minulosti. Tento pohľad na priemerné výsledky však zakrýva veľké rozdiely, a to tak v rámci európskych krajín, ako aj medzi nimi. Príjmy 20 % najbohatších domácností v Európe sú v priemere päťkrát vyššie ako príjmy 20 % najchudobnejších domácností a v niektorých členských štátoch až osemkrát vyššie. Väčšina ukazovateľov blahobytu vykazuje sociálny

Goal: Social justice, fairness and relative equality can be important drivers of competitiveness, especially at the regional and city level. Equal and fairer societies exhibit higher levels of life-satisfaction, happiness and, more broadly, improved social outcomes. This can be achieved without necessarily incurring efficiency costs.

gradient podľa úrovne vzdelania, povolania, príjmu a sociálneho postavenia. Veľká recesia posilnila existujúce sociálno-ekonomické rozdiely. Zraniteľné skupiny - osoby s nízkou úrovňou vzdelania, nezamestnaní a jednotlivci so skúsenosťami migrantov - vo veľkej miere znášali následný hospodársky pokles a úsporné programy. Obzvlášť tvrdo boli zasiahnuté juhoeurópske krajiny. Narastajúce rozdiely vo viacerých sociálno-ekonomických dimenziách prispeli k pocitu nespravodlivosti a nespokojnosti v Európe. Nedávne údaje ukazujú, že 38 % Európanov si nemyslí, že sa s nimi zaobchádza spravodlivo, a 41 % nesúhlasí s tým, že majú v živote rovnaké príležitosti. Férovosť je subjektívny fenomén, ale ďalekosiahle dôsledky vnímania neférovosti si vyžadujú bližší pohľad na jej faktory a základnú dynamiku. Táto správa analyzuje niektoré z najpodstatnejších rozmerov férovosti v súvislosti s programom férovej, inkluzívnej a sociálnej Európskej únie (EÚ).

Zámery:

☞ Vytvárať pracovné príležitosti s cieľom zvýšiť prístup k platenému zamestnaniu, keďže je kľúčovým faktorom určujúcim nerovnosť príjmov.

☞ Vytvárať fiškálne politiky, ako sú systémy progresívneho zdaňovania a transfery, ktoré majú tendenciu znižovať nerovnosť v príjmoch domácností, aby sa (do určitej miery) kompenzovala nerovnosť na trhu práce.

☞ Znížiť mzdovú nerovnosť a rozdiely v odmeňovaní mužov a žien. Ako naznačuje nedávny výskum, vlády majú značný priestor na využívanie minimálnej mzdy ako nástroja politiky.

☞ Rozšírenie minimálnej mzdy a kolektívneho vyjednávania na nízko platených pracovníkov bude vo všeobecnosti užitočné pri znižovaní nerovnosti medzi ženami, migrantmi a zraniteľnými skupinami, ktoré sú medzi týmito pracovníkmi nadmerne zastúpené.

16. Daňové úľavy pre stredné príjmy a malé a stredné podniky

Pozadie: Malé a stredné podniky (MSP) sú hnacím motorom každého hospodárstva. Sú rozhodujúcim motorom rastu a inovácií. Poskytujú pracovné miesta, podporujú miestne komunity a sú motorom inovácií

MSP alebo malý a stredný podnik je spoločnosť, ktorá zamestnáva menej ako 250 ľudí. Sú tiež zodpovedné za vytvorenie dvoch z každých troch nových pracovných miest. MSP sa často označujú za chrbticu hospodárstva, pretože sú veľmi dôležité pre rast. Sú pružné a dokážu sa rýchlo prispôbiť zmenám na trhu. MSP sú tiež zvyčajne inovatívnejšie ako väčšie podniky, čo môže viesť k vzniku nových produktov a služieb, ktoré môžu pomôcť poháňať hospodárstvo vpred. Sú tiež dôležitou súčasťou finančného prostredia. Sú dôležitou súčasťou hospodárstva, pretože sú motorom inovácií. MSP sú pružnejšie a agilnejšie ako väčšie podniky, čo im umožňuje rýchlo reagovať na zmeny na trhu. Majú tiež nižšie režijné náklady, čo im poskytuje konkurenčnú výhodu. MSP sú často na čele nových trendov a technológií a je pravdepodobnejšie, že budú experimentovať s novými nápadmi.

Zohrávajú tiež dôležitú úlohu pri podpore miestnych komunít. Poskytujú pracovné miesta a daňové príjmy, ktoré pomáhajú udržiavať miestne podniky a služby. MSP sa často zapájajú do komunitných projektov. K miestnej ekonomike prispievajú aj tým, že nakupujú tovar a služby od miestnych podnikov. Vo väčšine krajín tvoria MSP väčšinu všetkých podnikov a poskytujú väčšinu všetkých pracovných miest.

Malé a stredné podniky tvoria vo väčšine krajín prevažnú väčšinu podnikov a výrazne prispievajú k zamestnanosti a hospodárskemu rastu, ale čelia osobitným výzvam, najmä pokiaľ ide o prístup k financovaniu a pomerne vysoké náklady na dodržiavanie daňových predpisov. Vlády majú k dispozícii celý rad politických nástrojov - vrátane daňových politik - ktoré môžu podporiť rast a rozvoj MSP.

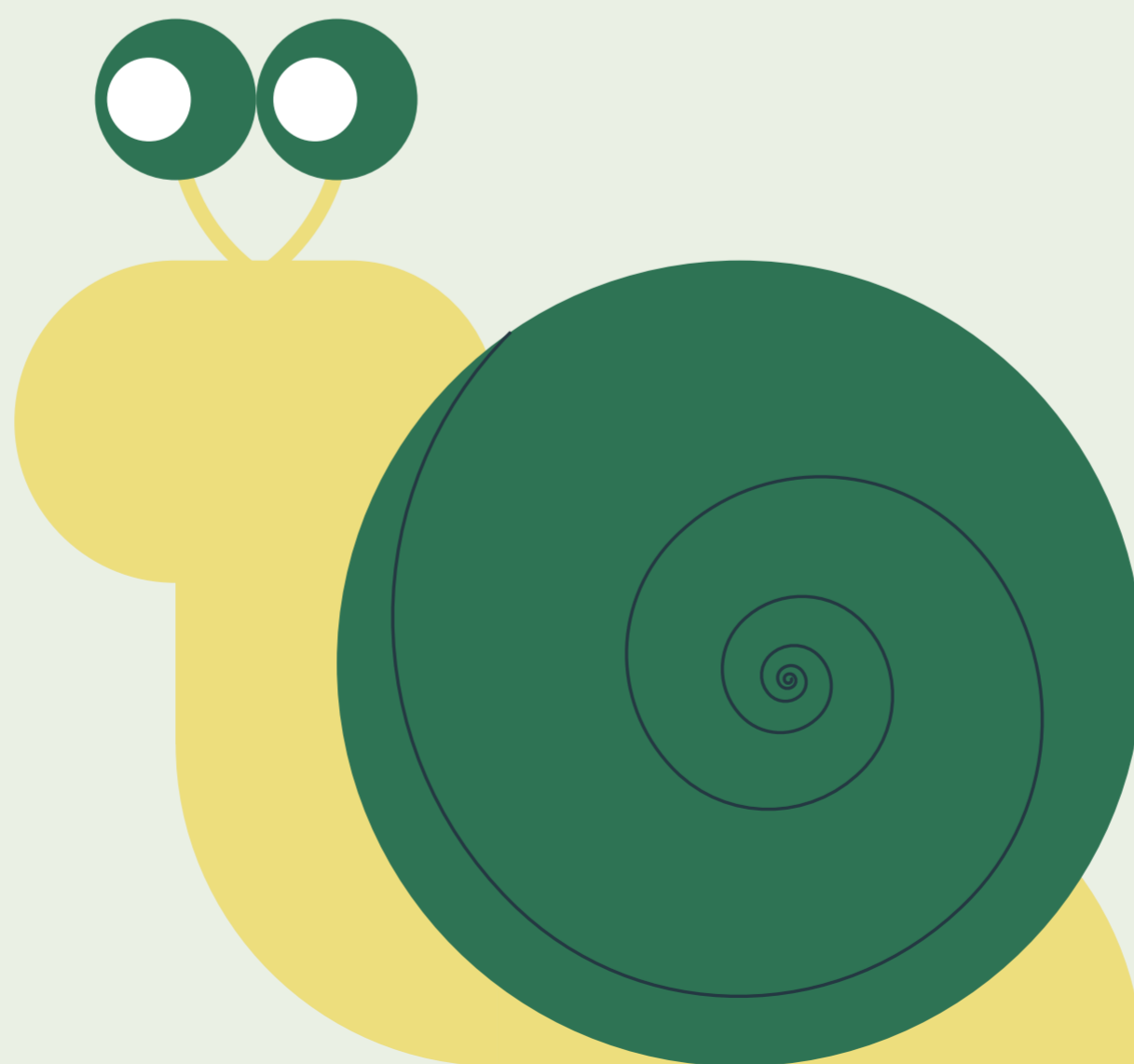
V Európskej únii tvoria 99,8 % všetkých podnikov a 67 % celkovej zamestnanosti. Okrem toho sa MSP všeobecne považujú za motor rastu a inovácií v hospodárstve. Európska komisia (EK) preto považuje "schopnosť stavať na rastovom a inovačnom potenciáli malých a stredných podnikov" za kľúčovú pre budúcu prosperitu Európskej únie (EÚ). Vytvorenie "prvotriedneho prostredia pre MSP" sa tak stalo hlavným cieľom Európskej komisie.

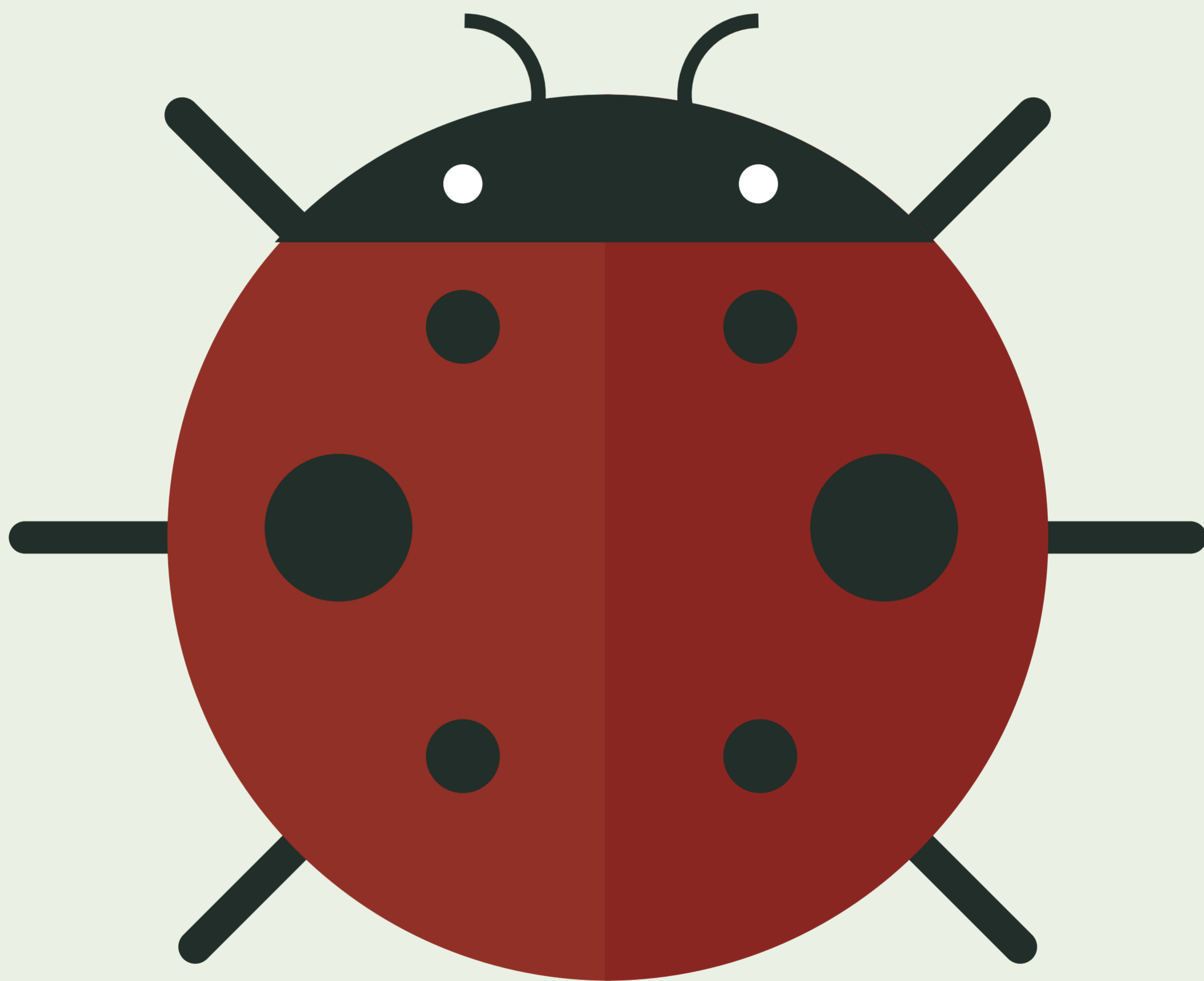
Cieľ: Európa zdôrazňuje význam všeobecne spravodlivých, jednoduchých, predvídateľných a transparentných daňových kódexov. Ide o postupnú súčasť atraktívneho podnikateľského prostredia pre všetky podniky (vrátane MSP), ktorej výhodou je zníženie neúmerne vysokého zaťaženia MSP v oblasti dodržiavania predpisov. Každý daňový stimul musí spĺňať základné požiadavky, ako je transparentnosť, účinnosť a neutralita. Všetky daňové stimuly musia spĺňať základné požiadavky, ako je transparentnosť, účinnosť a neutralita.

Zámery

- 🌀 Zabezpečiť stimulačné páky zdaňovania zisku pre malé a stredné podniky (stimulácia investícií a inovácií, podpora finančného stavu podnikov a stimulácia výroby a využívanie zrýchlených odpisov v daňovom účtovníctve).
- 🌀 Vykonávať daňovú stimuláciu inovácií a investičných procesov využívaním investičných daňových úľav a zliav.
- 🌀 Stimulovať platenie dane zo zisku znížením sadzby dane zo zisku až na 5 % pre malé podniky, ktoré si zachovajú alebo zvýšia počet svojich zamestnancov, ak zúčtované mzdy zamestnancov nie sú nižšie ako priemerné mzdy pre príslušné odvetvia.

Kapitola 3: Inkluzívne politiky v oblasti klímy

1. SOCIÁLNE KAMPANE NA PODPORU EKOLOGICKÉHO POVEDOMIA

Pozadie: Zvýšená informovanosť verejnosti je potrebná na zvýšenie nadšenia a podpory, inšpiráciu k vlastnej aktivite a činnosti a mobilizáciu miestnych odborných znalostí a zdrojov. Zvyšovanie politického povedomia je kľúčové, pretože politici a tvorcovia politik zohrávajú v procese úpravy politiky rozhodujúcu úlohu. Na zvýšenie informovanosti väčších skupín ľudí sú pri zvyšovaní povedomia potrebné dobré komunikačné taktiky.

“Kampaň na zvyšovanie povedomia” možno všeobecne definovať ako kombináciu viacerých komunikačných taktík pre určité publikum v určitom časovom období. Hoci sa ciele kampaní na zvyšovanie povedomia líšia v závislosti od kontextu, zvyčajne zahŕňajú vzdelávanie cieľového publika o konkrétnych problémoch a ponuku zmien správania, ktoré by mohli pomôcť vyriešiť alebo zmierniť tieto problémy.

Hoci sa zvyšovanie informovanosti často považuje za kľúčové v počiatočných fázach adaptačného procesu, výskum (Manuti, 2013) ukazuje, že úroveň informovanosti sa v priebehu času mení v dôsledku vonkajších faktorov. Preto je zvyšovanie informovanosti kľúčové nielen na začiatku, ale aj počas celého procesu.

Na základe informácií z prieskumu Lloyd's Register Foundation World Risk Poll 2020, sa na grafe 1 porovnáva podiel respondentov prieskumu, ktorí považujú zmenu klímy za hlavné nebezpečenstvo v celej Európe. Respondenti vo východnej Európe sú v priemere menej znepokojení zmenou klímy ako respondenti v západnej Európe napriek tomu, že v rámci jednotlivých regiónov existujú veľké rozdiely vo vnímaní klimatických rizík. Podobný vzorec sme zaznamenali aj vo východnej Európe, a to v rámci EÚ aj mimo nej.

Share of people who see climate change as a threat?

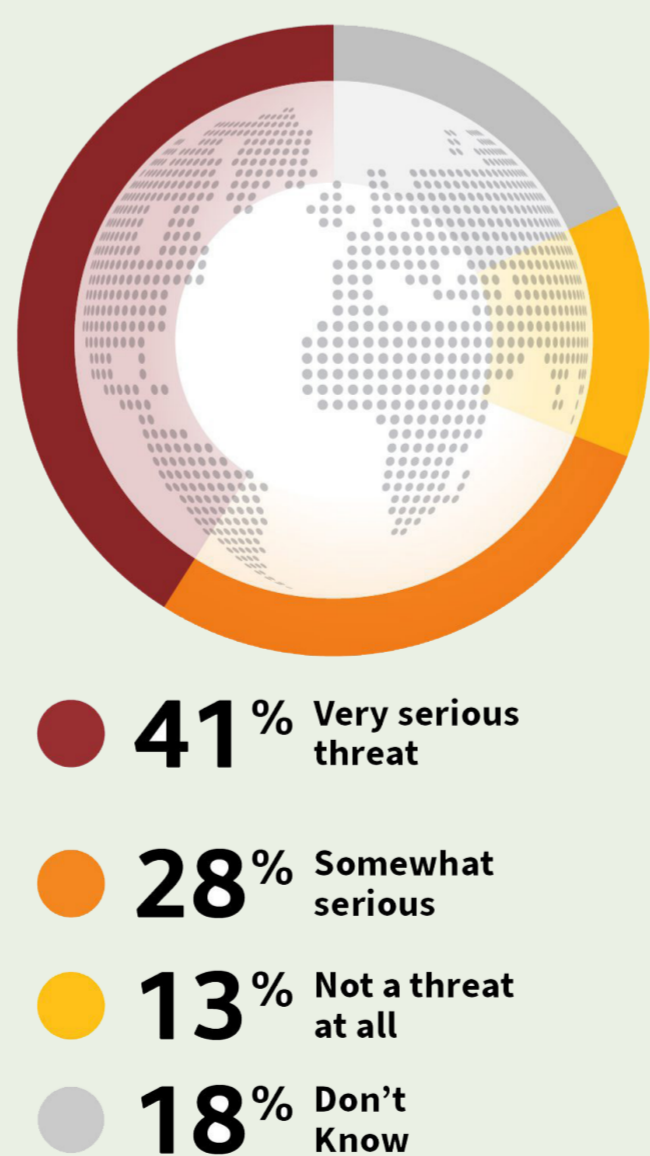

Figure 1: Authors' calculations based on Lloyd's Register Foundation World Risk Poll 2020

Ciele: Kampane na zvýšenie povedomia sa môžu zamerať na konkrétne skupiny zainteresovaných strán, spoločnosti alebo širokú verejnosť. Môžu sa tiež zamerať na obyvateľstvo v regióne, ktoré je postihnuté konkrétnym klimatickým nebezpečenstvom. Cieľom je dosiahnuť dlhodobé zmeny správania. Zvyšovanie povedomia zlepšuje znalosti jednotlivcov, organizácií, manažérov v podnikoch a priemysle a rozhodovacích orgánov. Snaží sa zabezpečiť, aby si všetky relevantné regionálne a subregionálne organizácie uvedomovali účinky zmeny klímy a prijímali vhodné opatrenia na riešenie týchto účinkov.

Zámery:

- 🌀 Zvyšovanie povedomia širokej verejnosti, verejných inštitúcií a súkromného sektora o problémoch životného prostredia;
- 🌀 Povzbudzovanie verejných orgánov k organizovaniu informačných kampaní s cieľom zvýšiť úroveň povedomia a posilniť ekologické postupy a správanie ľudí;
- 🌀 Povzbudzovanie mladých ľudí, aby prijali opatrenia týkajúce sa problémov životného prostredia prostredníctvom rôznych iniciatív;
- 🌀 Propagácia environmentálnych zdrojov pre širokú verejnosť, ako sú príručky, články, dokumentárne filmy a elektronické platformy;
- 🌀 Zabezpečiť, aby si všetci, najmä mladí ľudia, uvedomovali, ako ich správanie ovplyvňuje životné prostredie.
- 🌀 Zohľadňovať vplyv každej politiky a každého životného rozhodnutia na životné prostredie a zároveň zabezpečiť, aby sa mladí ľudia zapájali do tvorby politiky trvalo udržateľného rozvoja na všetkých úrovniach.
- 🌀 Posilniť postavenie celej spoločnosti, najmä mladých ľudí, aby pôsobili ako aktéri zmien v oblasti životného prostredia a trvalo udržateľného rozvoja.
- 🌀 Posilniť medzivládnu spoluprácu s cieľom zastaviť výrobu a spotrebu, ktoré poškodzujú životné prostredie.

2.SKÚMANIE OSVEDČENÝCH POS-

Cestovanie a transport

- 'Tubeway' - systém mobility budúcnosti a moduly eco-wall (Rakúsko) - Celosvetová energetická kríza vyvolala potrebu alternatívnych spôsobov dopravy a ekologického bývania. Tubeway je koncept systému verejnej dopravy využívajúceho solárnu energiu, ktorý je navrhnutý tak, aby sa napojil na súčasné dopravné siete, zatiaľ čo moduly eco-wall pomáhajú budovať udržateľné domy využívajúce obnoviteľnú energiu. V kombinácii môžu tieto projekty poskytnúť efektívne budúce riešenia mobility a ekologického bývania.

- 100 bicyklov pre 100 rodín (Taliansko) - Cesty v rámci mesta sa často zbytočne trávajú v premávke alebo na parkoviskách. Cieľom iniciatívy kolektívneho nákupu "100 bicyklov pre 100 rodín" je pomôcť účastníkom nahradiť ich autá nízkouhlíkovou alternatívou, ktorá nemá žiadne obmedzenia týkajúce sa miesta parkovania. Bicykel s prístreškom na všetky ročné obdobia umožňuje rodinám cestovať bezpečne, zábavne a ekologicky. Bicykel je vybavený aj elektromotorom, ktorý pomáha vodičom, či už prepravujú deti alebo idú na nákup.

- Kampaň "Rakúsko šetrí energiu" (Rakúsko)
- V roku 2013 spustilo rakúske ministerstvo životného prostredia rozsiahlu informačnú kampaň v rámci svojej iniciatívy na ochranu klímy. Jej cieľom je zvýšiť povedomie o znižovaní spotreby tepla, palív a elektrickej energie a zmeniť návyky zdôraznením súvisiacich úspor. Internetový tréner úspor energie a praktická vrecková brožúra poskytujú občanom tipy na úspory energie a umožňujú im sledovať zníženie spotreby energie v eurách a emisiách CO₂.

Budovanie a bývanie

- Solarstromerzeugung.de webový portál (Nemecko) - Solarstromerzeugung.de je nemecký informačný portál o solárnej energii. Na webovej stránke sa dozviete, ako inštalovať, čistiť, udržiavať a financovať solárne moduly. Umožňuje tiež používateľom v celej krajine porovnať ceny solárnych panelov od rôznych spoločností. Doteraz projekt odpovedal na viac ako 5 000 žiadostí o fotovoltické systémy od jednotlivcov, ktorí sa zaujímajú o klímu.

- Sociálna elektrina (Cyprus) - Sociálna elektrina je zábavná a vzdelávacia aplikácia na Facebooku, ktorej cieľom je informovať občanov o ich spotrebe energie porovnávaním ich správania s ich priateľmi, susedstvom, mestom alebo krajinou. Spotrebitelia používajú aplikáciu na zlepšenie svojej spotreby energie a zníženie svojej uhlíkovej stopy. Po šiestich mesiacoch sa do projektu zaregistrovalo viac ako 1 000 používateľov a na jeho stránke na Facebooku bolo viac ako 1 450 priateľov.

- Úspory energie v školských budovách (Lotyšsko) - Stredná škola Skaistkalnes pripravuje projekt energetického auditu a výmeny vykurovacieho systému, ktorý má pomôcť znížiť jej emisie uhlíka. V troch školských budovách inštaluje účinnejšie vykurovacie systémy, vymení 84 okien, zaizoluje podkrovné priestory a prestavia kotolne a radiátory na systém cirkulácie vody, ktorý nespája fosílna palivá. Projekt znižuje emisie uhlíka aj celkové náklady na vykurovanie a zároveň zlepšuje životné prostredie školy a okolitú klímu.

Opätovné použitie a

- CO₂ Diet (Bulharsko) - CO₂ Diet je inovatívna a interaktívna online platforma, ktorá podporuje ľudí v znižovaní emisií CO₂. Prostredníctvom tejto platformy je možné jednoducho vypočítať emisie CO₂, ktoré vznikajú pri každodenných činnostiach ľudí. CO₂ Diet obsahuje tipy na zníženie vplyvu na životné prostredie, napríklad odpojením nepoužívaných spotrebičov od elektrickej siete. Organizácia CO₂ Diet, ktorá vznikla v roku 2009, už zorganizovala aj niekoľko verejných podujatí.

- Vyjadrenie myšlienok, vykonanie činov (Grécko) - Druhá experimentálna základná škola na Rhodose iniciuje prebiehajúce environmentálne projekty, ktorých cieľom je ochrana miestnych lesov, morí, flóry a fauny. Škola so sídlom na Rodose, hlavnom letovisku gréckeho ostrova, v posledných rokoch úspešne realizuje projekty recyklácie, úspory energie a hospodárenia s vodnými zdrojmi, čím pomáha zvyšovať environmentálne povedomie žiakov, učiteľov aj rodičov. Tieto aktivity sú ďalej propagované na školských blogoch, v časopisoch a brožúrach.

- Lepší svet - Geresnispasaulis.lt (Litva) - The Geresnis Pasaulis (Lepší svet) podporuje opätovné použitie a obnovu vyhodenených predmetov s cieľom podporiť udržateľnú spotrebu, zdieľanie, spoluprácu a budovanie komunity v prospech všetkých. Webová stránka Geresnispasaulis.lt ukazuje, ako znížiť nadmernú spotrebu lepším využitím predmetov, čo najviac predĺžiť ich životnosť alebo ich darovať iným, ktorí ich môžu využiť. Stránka poskytuje nápady, rady a inšpiratívne príklady, ako to urobiť.

Nakupovanie a stravovanie

- Záhrada pre budúcnosť (Belgicko) - Prehodnotenie spôsobu pestovania ovocia a zeleniny by mohlo byť kľúčom k udržateľnej produkcii potravín. "Záhrada pre budúcnosť" je permakultúrny projekt, ktorý pomáha znižovať emisie CO₂ tým, že odstraňuje potrebu priemyselných hnojív, ochrany proti škodcom, zavlažovania a ťažkých strojov. Prispieva tiež k miestnemu potravinovému systému, ktorý môže ukladať tony uhlíka do zeme. V Belgicku projekt "Záhrada pre budúcnosť" vydláždil cestu podobným projektom a v súčasnosti existuje 25 permakultúrnych iniciatív po celej krajine.

- Pohľad do budúcnosti - ECOCENTRE (Poľsko) ECOCENTRE je centrum environmentálneho vzdelávania na podporu ekologických riešení, ktoré spájajú tradičné a moderné technológie. Projekt ukazuje, ako zelené technológie využívajúce obnoviteľné zdroje energie, ako je napríklad slnečná energia, fungujú v praxi vo vidieckych oblastiach. Cieľom je ukázať, že ekologické riešenia dobre fungujú v miestnych podmienkach, sú nákladovo efektívne a výrazne znižujú emisie skleníkových plynov. Ocenené centrum navštívilo v rokoch 2002 - 2013 30 000 návštevníkov

- Z farmy na vidličku udržateľným spôsobom (Malta) - Zlé poľnohospodárske postupy, dlhý potravinový reťazec a potreba rozsiahlej prepravy potravín patria k najväčším prispievateľom k zmene klímy. V reakcii na to Maltské hnutie ekologického poľnohospodárstva (MOAM) rozvíja miestne ekologické poľnohospodárstvo s cieľom podporiť udržateľnú produkciu potravín a zvýšiť environmentálne povedomie. Jeho program ekologického poľnohospodárstva prispieva k ochrane biodiverzity, ochrane pôdy a vody a znižuje potrebu dopravy.

Výroba a inovácie

- Klimatická skupina WWF (Rakúsko) - Klimatická skupina WWF je vedúcou platformou pre spoločnosti v Rakúsku, ktoré sa aktívne zapájajú do dobrovoľného úsilia o zmiernenie emisií CO₂. Znížením svojich emisií a podporou klimaticky uvedomelého správania prispievajú zúčastnené spoločnosti k dosiahnutiu globálnych cieľov v oblasti zmeny klímy. Medzi súčasných členov patria spoločnosti IKEA, Allianz, Pfanner, Fronius, Erste Group a SPAR Austria, ktoré pomohli klimatickej skupine WWF zabrániť celkovo 400 000 tonám emisií CO₂.

- Box - inovatívny ekodizajn (Belgicko) - Cieľom tohto projektu je vytvoriť interiérový objekt, ktorý je jednoduchý, nadčasový, ekologický a multifunkčný. Box je vyrobený z ekokože, materiálu s negatívnou uhlíkovou stopou, a možno ho použiť ako stoličku, stôl, skrinku, úložný prvok, box na sťahovanie a mnoho ďalšieho. A navyše sa dá ľahko postaviť v akejkoľvek miestnej dielni, čím sa znížia emisie z dopravy a ešte viac sa minimalizuje uhlíková stopa tohto inovatívneho predmetu s ekologickým dizajnom.

- BIOMASA – nízkouhlíkové kotly na pelety pre verejné budovy (Slovensko) - Projekt BIOMASA pomáha modernizovať staré kotly na fosílna palivá na moderné nízkouhlíkové alternatívy na pelety. Cieľom projektu je prispieť k zníženiu emisií skleníkových plynov vo verejných budovách na Slovensku. V rámci projektu sa doteraz vymenilo viac ako 114 uhoľných kotlov, vytvorilo viac ako 33 pracovných miest a zabezpečilo 12 000 ton lokálne vyrobených peliet

3. ONLINE VZDELÁVANIE O EKOLÓGII A ŽIVOTNOM PROSTREDÍ

Pozadie: Vzdelávanie z online zdrojov a elektronických kurzov sa v posledných desaťročiach rýchlo rozvíja a počet online študentov rastie podstatne rýchlejšie ako celkový počet študentov vysokých škôl. Niektoré štúdie a neoficiálne dôkazy naznačujú, že miera úbytku študentov v online kurzoch je často oveľa vyššia ako v prípade prezenčných kurzov na akademickej pôde. Aj sociálne médiá začali zohrávať dôležitú úlohu vo vzdelávaní, najmä pre mladých ľudí..

Problém: Hoci je environmentálna výchova povinná v učebných osnovách, nie je povinná vo vzdelávaní učiteľov a v profesijných štandardoch. Kontext vzdelávania je neštruktúrovaný a nemá jasne stanovené ciele vzdelávania, čo sťažuje mladým ľuďom získať na konci vzdelávacieho procesu určité vedomosti a kompetencie. V štúdiu, Learn for Our Planet, ktorá analyzovala vzdelávacie plány a rámce učebných osnov v takmer 50 krajinách vo všetkých regiónoch. Viac ako polovica sa vôbec nezmieňuje o zmene klímy, zatiaľ čo len 19 % hovorí o biodiverzite..

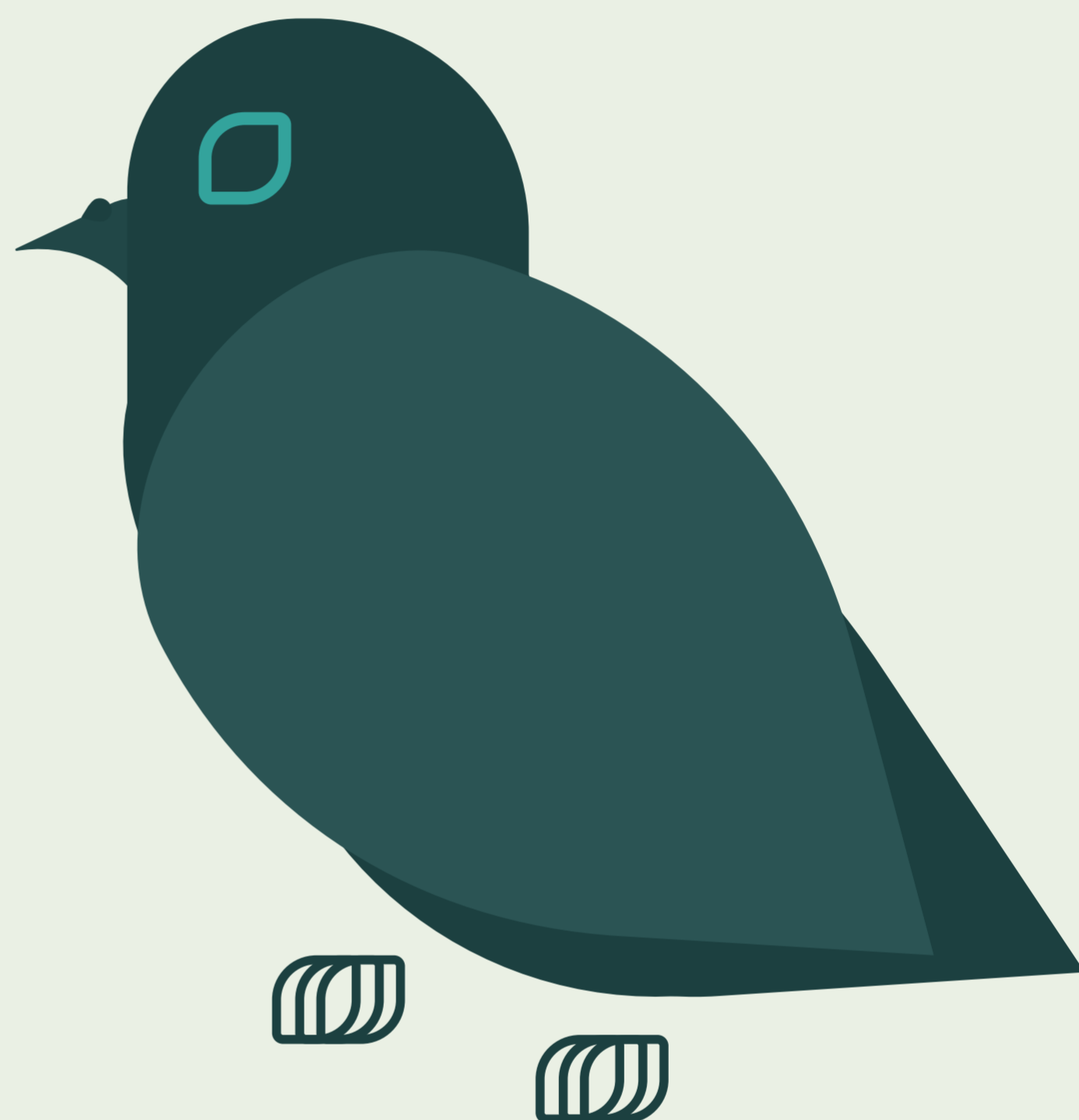
Cieľ: UNESCO preto vyzvalo, aby sa environmentálna výchova stala do roku 2025 základnou súčasťou učebných osnov vo všetkých krajinách. Na svetovej konferencii viac ako 80 ministrov a námestníkov ministrov a 2 800 zainteresovaných strán v oblasti vzdelávania a životného prostredia prijalo Berlínsku deklaráciu o vzdelávaní pre udržateľný rozvoj, v ktorej sa uvádza celý rad politík na transformáciu vzdelávania zahŕňajúcich vyučovanie, učenie, odbornú prípravu a občiansku angažovanosť. Podpora rozvoja nástrojov a metód učenia sa je kľúčová pre rozvoj učebných osnov v oblasti životného prostredia, ktoré podporia rozvoj kompetencií mladých ľudí v tejto oblasti. Pre mladých ľudí a budúce generácie je dôležitá aj podpora metód online vzdelávania, aby sa naplnili potreby mladých ľudí, ktoré sa nedosiahnu formálnym vzdelávaním.

Zámery:

- 🌀 Zvyšovanie povedomia o dôležitosti vzdelávania v oblasti životného prostredia a udržateľnosti;
- 🌀 Podpora rozvoja základných učebných osnov v oblasti životného prostredia v krajinách východnej Európy;
- 🌀 Podpora existujúcich zdrojov na vzdelávanie o životnom prostredí a zmene klímy;
- 🌀 Podporovať metódy online vzdelávania s cieľom naplniť potreby mladých ľudí, ktoré sa nedajú dosiahnuť formálnym vzdelávaním.
- 🌀 Propagovať metódy online vzdelávania ako udržateľné a vhodné pre potreby mladých ľudí;
- 🌀 Propagácia a pochopenie koncepcie environmentálnej gramotnosti;

4. ONLINE ZDROJE PRE SE-BAVZDELÁVANIE

Články:

🌐 **Earth Times** sú nezávislé medzinárodné nestranné noviny o životnom prostredí a trvalo udržateľnom rozvoji vrátane vzájomne súvisiacich otázok populácie, ľudských práv a obchodu.

🌐 **EcoWatch** EcoWatch informuje svoje publikum o dôležitých vedecky podložených správach o širokej škále tém vrátane klimatických zmien, energie, oceánov, zvierat, potravín, politiky a zdravia.

🌐 **ENN (Environmental News Network)** má za cieľ informovať, vzdelávať, umožňovať a vytvárať platformu pre globálne environmentálne aktivity. Rýchlo sa stáva zbierkou zdrojov, učiteľov, odborníkov a nástrojov, ktoré poskytujú objektívne informácie a poznatky o čoraz zložitejšej oblasti environmentálnych vied.

🌐 **Environmental Health News** je publikácia Environmental Health Sciences, neziskovej, nestrannej organizácie, ktorej cieľom je presadzovať vedu do verejnej diskusie a politiky v otázkach environmentálneho zdravia vrátane zmeny klímy.

🌐 **Grist** sa zaoberá novými problémami aj riešeniami týkajúcimi sa energie a ekologického života, ako aj niekoľkými ďalšími oblasťami. Cieľom časopisu je "vyzdvihovať riešenia, odhaľovať nespravodlivosť a poskytovať našim čitateľom kontext, vedomosti a nástroje, aby mohli niečo zmeniť"

🌐 **Inside Climate News** je nezisková, nestranná spravodajská organizácia ocenená Pulitzerovou cenou, ktorá poskytuje spravodajstvo a analýzy o klimatických zmenách, energetike a životnom prostredí pre verejnosť a rozhodovacie orgány. Slúži ako strážny pes vlády, priemyslu a advokačných skupín a núti ich zodpovedať sa za svoje politiky a činy.

🌐 **Treehugger** je stránka o trvalo udržateľnom rozvoji, ktorá ponúka rady, prehľadnosť a inšpiráciu pre ekologicky zmýšľajúcich ľudí aj pre začiatočníkov v oblasti ekologického života.

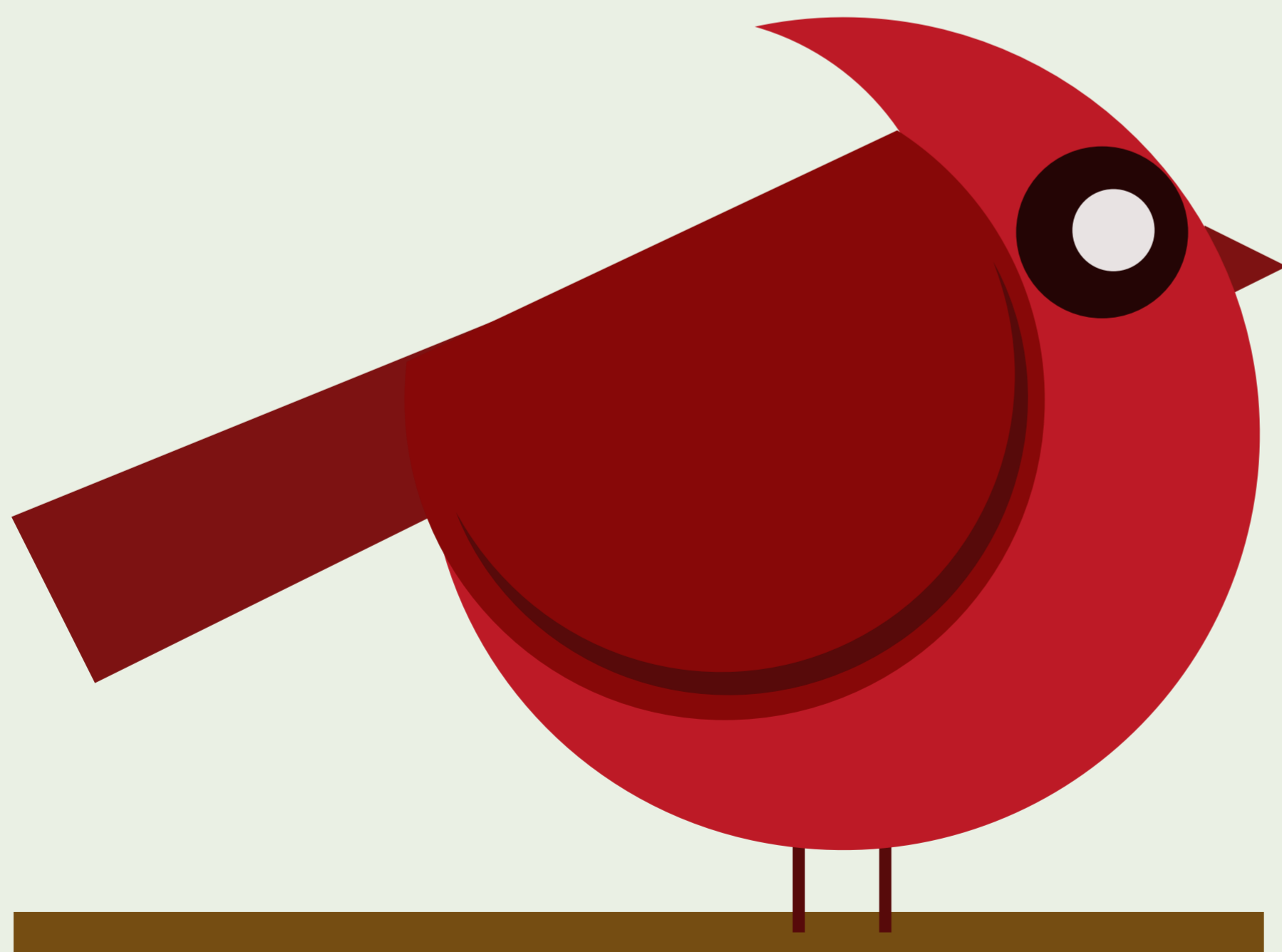

E-knihy a príručky: e-knihy a príručky sú veľmi dobre dostupné pre každého v rôznych online knižniciach univerzít z celého sveta. Niektoré príklady sú: University of Washington, Free-ebooks.net, Goodside ebooks or Barnes&Noble.

Online podujatia a školenia: online podujatia pomáhajú mladým ľuďom spoznať viac informácií prostredníctvom neformálnych a informálnych metód vzdelávania. Zároveň sa najmä prostredníctvom európskeho prostredia vytvárajú online komunity mladých ľudí, ktoré podporujú udržateľný rozvoj.

Dokumenty a filmy: Dokumentárne filmy poskytujú inovatívny prístup k zobrazovaniu informácií, ktoré by inak boli statické, presvedčivým a zrozumiteľným spôsobom. Mladí ľudia trávajú každý rok viac času získavaním vedomostí prostredníctvom alternatívnych kanálov. Najodporúčanejšie dokumentárne filmy pre environmentálnu výchovu sú: 8 billion angels, David Attenborough: A life on our planet, Kiss the ground, Cowspiracy, My Octopus Teacher, Seaspiracy, Blackfish alebo I am Greta.

Obsah sociálnych médií: V poslednej dobe sa mladí ľudia učia prostredníctvom kanálov sociálnych médií, na zatriktívnenie príspevkov/videí sa používajú rôzne metódy, ako napríklad: bezplatné zdroje, videoškolenia, infografiky, často kladené otázky, priemyselný výskum, prípadové štúdie, tipy a triky a príspevky typu “ako na to”.

5. VZDELÁVACIE PLATFORMY PRE VEDOMOSTI O ŽIVOTNOM PROSTREDÍ

Prečo práve online vzdelávanie a e-kurzy?

Elektronické vzdelávanie v školách aj v podnikoch zmenilo vzdelávanie tým, že umožňuje študentom aj zamestnancom učiť sa vlastným tempom v príjemnom prostredí. Je zrejmé, že elektronické vzdelávanie bude dôležité pre budúcnosť vzdelávania, pokiaľ ide o distribúciu vzdelávacích zdrojov.

Vzdelávanie drží krok s digitálnou transformáciou, pretože študenti využívajú výhody elektronického vzdelávania a individualizovanej výučby. V dôsledku pandémie, ktorá náhle vytrhla miliardy žiakov z vyučovania, získalo eLearning na popularite. Aj vzdelávacie inštitúcie využívajú stratégie online vzdelávania, aby držali krok s dobou. Na udržanie záujmu žiakov využíva eLearning najmodernejšie technológie, ako je gamifikácia a rozšírená realita (AR)/ virtuálna realita (VR), aby napredoval k pútavejším formátom.

Tu je niekoľko príkladov platforiem, na ktorých majú ľudia prístup k bezplatným kurzom o environmente:

- Green Future Academy:

<https://greenfuture-ea.greenpeace.org/en/>

- Green Learning:

<https://gef.eu/project/green-learning/>

- Green Learning:

<https://greenlearning.ca/>

- Future Learn: On Future Learn platform there are some options of free courses about Nature & Environment <https://www.futurelearn.com/>

- Green Academy:

<https://www.green-academy.eu/>

- FEE Academy:

<https://feeacademy.global/>

- Alison - Empower Yourself - <https://alison.com/>

- The Environmental Learning Platform for Primary Schools - <https://earthcubs.com/>

- UNCC: E-learn:

The One UN Climate Change Learning Partnership (UN CC:Learn) je spoločná iniciatíva viac ako 30 multilaterálnych organizácií, ktoré pomáhajú krajinám dosiahnuť opatrenia v oblasti zmeny klímy prostredníctvom všeobecnej gramotnosti v oblasti klímy a rozvoja aplikovaných zručností. UN CC:Learn poskytuje strategické poradenstvo a kvalitné vzdelávacie zdroje s cieľom pomôcť ľuďom, vládam a podnikom pochopiť zmenu klímy, prispôbiť sa jej a budovať odolnosť voči nej. UN CC:Learn podporuje the Swiss Agency for Development and Cooperation (SDC). <https://unccelearn.org/>

- Open Learn:

<https://www.open.edu/openlearn/nature-environment/free-courses>

- Learning for Nature:

<https://www.learningfornature.org/en/>

- UI Green Metric Online Courses on Sustainability:

<https://greenmetric.ui.ac.id/online-course>

6. SKÚMANIE NEFORMÁLNYCH METÓD PRE EFEKTÍVNU ENVIRONMENTÁLNU VÝCHOVU

Pozadie štúdie:

Skúmanie neformálnych metód pre efektívnu environmentálnu výchovu je téma, ktorej cieľom je preskúmať efektívnosť neformálnych metód vo vyučovaní environmentálnej výchovy. Neformálne metódy vzdelávania sú tie, ktoré sa uskutočňujú mimo tradičného školského prostredia a môžu zahŕňať zážitkové učenie, komunitné aktivity alebo samostatné učenie. Posilnenie vedomostí a zručností jednotlivcov, aby sa stali environmentálne uvedomelými občanmi, má zásadný význam pre podporu udržateľnosti. Neformálne metódy vzdelávania sa ukázali ako účinný prístup k dosiahnutiu tohto cieľa. Prostredníctvom dynamických a interaktívnych aktivít sa jednotlivci môžu dozvedieť o environmentálnych problémoch a o tom, ako podniknúť kroky na ich riešenie. Cieľom tejto štúdie je preskúmať využívanie neformálnych metód vzdelávania na poskytovanie účinnej environmentálnej výchovy, čo v konečnom dôsledku prispeje k udržateľnejšej budúcnosti. V posledných rokoch sa zvyšuje záujem o skúmanie neformálnych metód environmentálnej výchovy, pretože tieto metódy môžu ponúknuť jedinečné a pútavé príležitosti na učenie a zmenu správania. Cieľom tejto výskumnej témy je preskúmať účinnosť týchto metód a identifikovať osvedčené postupy ich využívania v programoch environmentálnej výchovy.

Riešenie:

Využívanie neformálnych metód vzdelávania sa ukázalo ako účinný prístup k poskytovaniu environmentálnych vedomostí a zručností jednotlivcom. Tieto metódy zahŕňajú dynamické a interaktívne aktivity, ktoré sú navrhnuté tak, aby jednotlivcov zapojili do vzdelávania o environmentálnych problémoch a spôsoboch ich riešenia. Skúmanie neformálnych metód vzdelávania na účely účinnej environmentálnej výchovy môže prispieť k podpore udržateľnosti a dosiahnutiu environmentálne uvedomelšej spoločnosti. Neformálne metódy

environmentálnej výchovy možno integrovať do formálnych vzdelávacích programov, čo môže viesť ku komplexnejším a efektívnejším výsledkom environmentálnej výchovy. Integrácia neformálnych metód s formálnym vzdelávaním môže poskytnúť komplexnejší prístup k environmentálnej výchove, ktorý môže pomôcť žiakom prepojiť ich vedomosti a porozumenie s reálnymi environmentálnymi problémami.

Popis problému:

Znečistenie (ovzdušia, pôdy a vody), zemetrasenia a globálne otepľovanie patria medzi mnohé problémy, ktoré ovplyvňujú životné prostredie, ľudské zdravie a vedú k hospodárskym stratám. Napriek zvyšujúcemu sa povedomiu a záujmu o environmentálne otázky značný počet jednotlivcov stále nemá dostatočné vedomosti o témach, ako je zmena klímy, zelená dohoda EÚ a jednoduché každodenné opatrenia, ktoré môžu podniknúť, aby niečo zmenili. Tento nedostatok vedomostí môže mať významný vplyv na životné prostredie, ľudské zdravie a hospodárske straty. Preto je potrebné preskúmať alternatívne metódy vzdelávania, ktoré môžu poskytnúť účinné environmentálne vzdelávanie na preklopenie tejto medzery v znalostiach.

Životné prostredie ohrozuje celý rad problémov vrátane znečistenia (ovzdušia, pôdy a vody), zemetrasení a globálneho otepľovania. Tieto problémy majú ďalekosiahle dôsledky vrátane poškodenia ľudského zdravia a hospodárskych strát. Účinná environmentálna výchova má zásadný význam pre ochranu nášho domova - Zeme.

Napriek dôležitosti environmentálnej výchovy nemusia byť tradičné metódy založené na vyučovaní účinné pri zapájaní žiakov alebo podpore zmeny správania. Neformálne metódy environmentálnej výchovy, ako sú komunitné programy a zážitkové učenie, môžu byť účinnejšie pri zapájaní učiacich sa a podpore environmentálne udržateľného správania. Mnohí jednotlivci nemusia mať prístup k formálnym programom environmentálneho vzdelávania z dôvodu takých faktorov, ako sú geografické podmienky, sociálno-ekonomický status alebo iné prekážky. Neformálne metódy environmentálnej výchovy môžu byť prístupnejšie a inkluzívnejšie, pretože poskytujú jednotlivcom príležitosti dozvedieť sa o environmentálnych otázkach a zapojiť sa do nich bez ohľadu na ich pôvod alebo lokalitu.

Zámer: Tento text je určený učiteľom na školách, univerzitách a všetkým, ktorí sa zaujímajú o environmentálnu výchovu.

Cieľ:

Naším cieľom je podporovať environmentálne zodpovedné správanie a umožniť žiakom, aby sa stali aktívnymi a angažovanými občanmi, ktorí dokážu prijímať informované rozhodnutia a prijímať opatrenia na riešenie environmentálnych výziev, ktorým čelia ich komunity a svet. Prostredníctvom tejto metódy môžu žiaci získať vedomosti, zručnosti a hodnoty, ktoré sú nevyhnutné na budovanie udržateľnej budúcnosti a na vytváranie pozitívnych sociálnych a environmentálnych zmien. Naším cieľom je touto metódou doplniť formálne vzdelávanie v triedach tým, že ponúkneme praktickejšie, zážitkové a neformálne vzdelávacie prostredie, ktoré môže lepšie vyhovovať potrebám a záujmom učiacich sa.

Zámer:

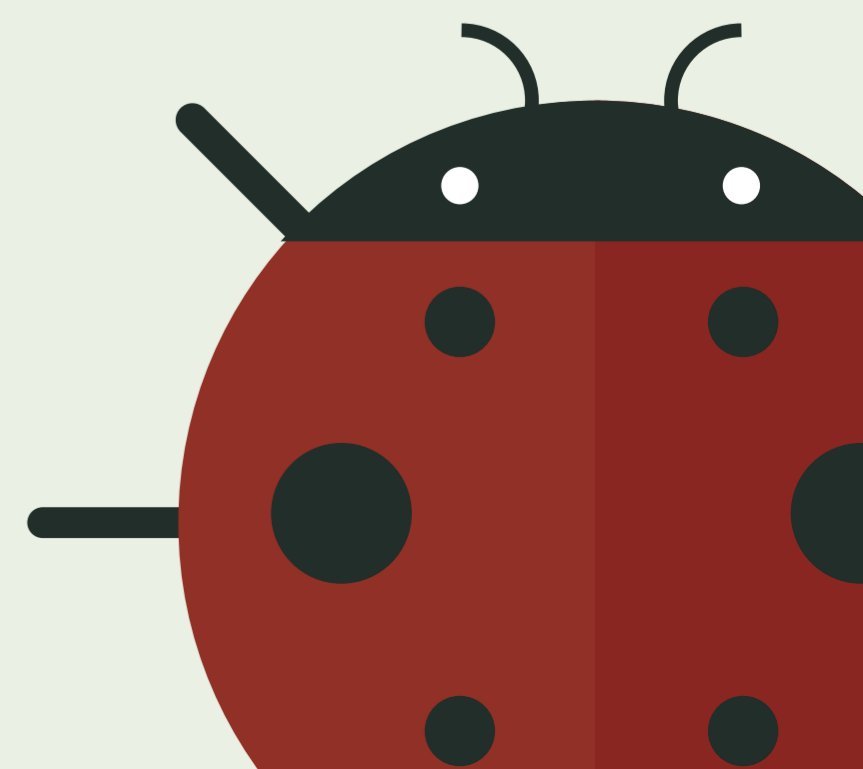
Cieľové skupiny neformálnych metód environmentálnej výchovy sa však môžu líšiť v závislosti od konkrétneho programu alebo realizovanej aktivity. Vo všeobecnosti sme sa však rozhodli, kto budú naše cieľové skupiny. Sú to:

🌀 **Komunitné skupiny:** Túto metódu chceme využiť na zapojenie miestnych komunít do environmentálnej výchovy a činnosti, na podporu kolektívnej činnosti a komunitných riešení.

🌀 **Vzdelávatelia a školitelia:** Túto metódu chceme využiť na školenie a podporu pedagógov a školiteľov v oblasti environmentálnej výchovy, čím im pomôžeme rozvíjať ich zručnosti a vedomosti v tejto oblasti.

🌀 **Dospelí účastníci vzdelávania:** Túto metódu chceme využiť na zapojenie dospelých učiacich sa do environmentálnej výchovy, čím im poskytneme príležitosti na celoživotné vzdelávanie a budovanie zručností.

🌀 **Deti a mládež:** Neformálne programy environmentálnej výchovy môžu byť obzvlášť účinné pri zapájaní mladých ľudí a pri vštepovaní zmyslu pre environmentálnu zodpovednosť a starostlivosť o životné prostredie od útleho veku.

7. PRÍLEŽITOSTI PRE EURÓPSKU MLÁDEŽ DOZVEDIEŤ SA O ENVIRONMENTÁLNYCH OTÁZKACH A ZAPOJIŤ SA DO ENVIRONMENTÁLNEHO ÚSILIA

Pozadie: Zelená výchova, známa aj ako environmentálna výchova alebo výchova k trvalej udržateľnosti, je vzdelávací prístup, ktorý zdôrazňuje vzájomnú závislosť environmentálnej, ekonomickej a sociálnej udržateľnosti. Zelené vzdelávanie nadobúda v Európe čoraz väčší význam ako prostriedok na riešenie výziev, ktoré prináša zmena klímy a mnohé ďalšie environmentálne problémy, ktoré s ňou súvisia. Environmentálne vzdelávanie je dôležitou súčasťou zvyšovania environmentálneho povedomia a udržateľnosti. Mladí ľudia v Európskej únii (EÚ) majú množstvo príležitostí dozvedieť sa o environmentálnych otázkach a zapojiť sa do environmentálneho úsilia.

Žámer: Tento text je určený mladým ľuďom a všetkým, ktorí sa zaujímajú o environmentálnu výchovu. Cieľom textu je informovať mladých ľudí o rôznych zdrojoch dostupných v EÚ, ako je program Erasmus+, online vzdelávacie platformy, environmentálne organizácie, mládežnícke siete a národné a miestne iniciatívy. Účelom tohto textu je poskytnúť komplexný prehľad o možnostiach, ktoré majú mladí ľudia v EÚ, aby sa učili o životnom prostredí a zapojili sa do environmentálneho úsilia. Cieľom je poskytnúť mladým ľuďom vedomosti a zručnosti potrebné na to, aby mali pozitívny vplyv na životné prostredie.

1. Online vzdelávacie platformy: Existuje niekoľko online vzdelávacích platforiem, ako napríklad Coursera, edX a Udemy, ktoré ponúkajú bezplatné a platené kurzy na environmentálne témy. Tieto platformy poskytujú mladým ľuďom flexibilný a dostupný spôsob, ako sa učiť o životnom prostredí od odborníkov v tejto oblasti. Mladí ľudia v EÚ môžu využiť tieto možnosti vzdelávania na rozšírenie svojich perspektív a rozvoj životaschopných iniciatív na boj proti rôznym environmentálnym problémom.

Cieľ: Cieľom tohto textu je informovať čitateľov o rôznych možnostiach, ktoré majú mladí ľudia v EÚ, aby sa dozvedeli o otázkach životného prostredia.

2. Environmentálne organizácie: Mnohé environmentálne organizácie, ako napríklad Greenpeace a Friends of the Earth, ponúkajú zdroje a vzdelávacie materiály o environmentálnych témach. Tieto zdroje môžu byť pre mladých ľudí skvelým spôsobom, ako sa dozvedieť o environmentálnych problémoch a o tom, ako môžu niečo zmeniť.

1. **Mládežnícke siete:** Existuje niekoľko mládežníckych sietí, ako napríklad Európske fórum mládeže, ktorých cieľom je posilniť postavenie mladých ľudí v oblasti životného prostredia. Tieto siete poskytujú mladým ľuďom príležitosti dozvedieť sa o environmentálnych otázkach, nadviazať kontakty s podobne zmýšľajúcimi jednotlivcami a zúčastňovať sa na kampaniach a aktivitách.

2. **Národné a miestne iniciatívy:** Mnohé krajiny a regióny EÚ majú vlastné iniciatívy zamerané na vzdelávanie mladých ľudí v oblasti životného prostredia. Niektoré krajiny majú napríklad mládežnícke environmentálne organizácie, iné zas programy, ktoré poskytujú finančné prostriedky na iniciatívy v oblasti environmentálneho vzdelávania.

TEurópska komisia pomáha členským štátom EÚ v ich úsilí:

1. Poskytnúť žiakom a pedagógom vedomosti, zručnosti a postoje potrebné pre ekologickejšie a udržateľnejšie hospodárstvo a spoločnosť
2. Pomáhať vzdelávacím a školiacim inštitúciám pri začleňovaní udržateľnosti do vyučovania a učenia sa a do všetkých aspektov ich činnosti.
3. Dosiahnutie konsenzu o zásadných a transformačných zmenách, ktoré si vyžaduje vzdelávanie a odborná príprava v oblasti udržateľnosti a ekologického prechodu.

Medzi iniciatívy, ktoré existujú na vzdelávanie a uľahčenie ekologického vzdelávania, patria:

- ☞ The Education for Climate Coalition je rastúca komunita študentov, učiteľov a organizácií, ktoré sa zaoberajú zmenou klímy a udržateľnosťou.
- ☞ Odporúčanie Rady o vzdelávaní pre ekologický prechod a udržateľný rozvoj pomáha členským štátom pri zavádzaní udržateľnosti do vzdelávania a odbornej prípravy
- ☞ The European sustainability competence v oblasti udržateľnosti sa uvádzajú vedomosti, zručnosti a postoje, ktoré musia žiaci všetkých vekových kategórií získať pre ekologický prechod a udržateľný rozvoj.
- ☞ Špeciálna pracovná skupina pre udržateľnosť v školskom vzdelávaní pravidelne vypracúva vstupné dokumenty a kľúčové posolstvá. Udržateľnosťou a ekologickým prechodom sa zaoberajú aj pracovné skupiny pre odborné vzdelávanie a prípravu, vzdelávanie dospelých a vysokoškolské vzdelávanie.
- ☞ Program Erasmus+ a Európsky zbor solidarity financujú rôzne iniciatívy súvisiace s udržateľnosťou vo vzdelávaní a odbornej príprave, ako sú výmeny študentov a zamestnancov, výskum a dobrovoľníctvo.
- ☞ Program Horizont Europe má vyhradenú výzvu na predkladanie návrhov v oblasti vzdelávania o zmene klímy a udržateľnosti.
- ☞ Program InvestEU umožňuje členským štátom prístup k financovaniu infraštruktúry udržateľného vzdelávania a rozvoja zručností
- ☞ Iniciatíva Researchers at Schools spája mladých výskumníkov s učiteľmi a žiakmi v oblasti zmeny klímy a udržateľného rozvoja

🌀 Program Erasmus+ DiscoverEU Green route inšpiruje mladých ľudí k plánovaniu a objavovaniu Európy udržateľným spôsobom.

🌀 V rámci súťaže European Innovative Teaching Award 2022 sa vyberá 50 výnimočných projektov zameraných na udržateľnosť.

🌀 The EU Learning Corner obsahuje učebné a vzdelávacie materiály pre základné a stredné školy o udržateľnosti a klimatickej a environmentálnej kríze.

🌀 Niektoré organizácie v celej EÚ:

🌀 The European Environmental Bureau je sieť environmentálnych organizácií z celej Európy, ktorá podporuje environmentálne vzdelávanie a povedomie, ako aj programy a zdroje zamerané na mládež.

🌀 The European Climate Foundation: Táto organizácia sa zameriava na vzdelávanie a zvyšovanie povedomia o zmene klímy vrátane programov a zdrojov pre mládež.

🌀 Youth Environment Europe je európska sieť environmentálnych mládežníckych organizácií, ktorej cieľom je poskytnúť mladým ľuďom zručnosti a vedomosti potrebné na vytvorenie udržateľnejšej budúcnosti.

🌀 European Youth Parliament for the Environment (EYPE) (Európsky parlament mládeže pre životné prostredie): Táto organizácia združuje mladých ľudí z celej Európy s cieľom diskutovať a rozvíjať environmentálne politiky.

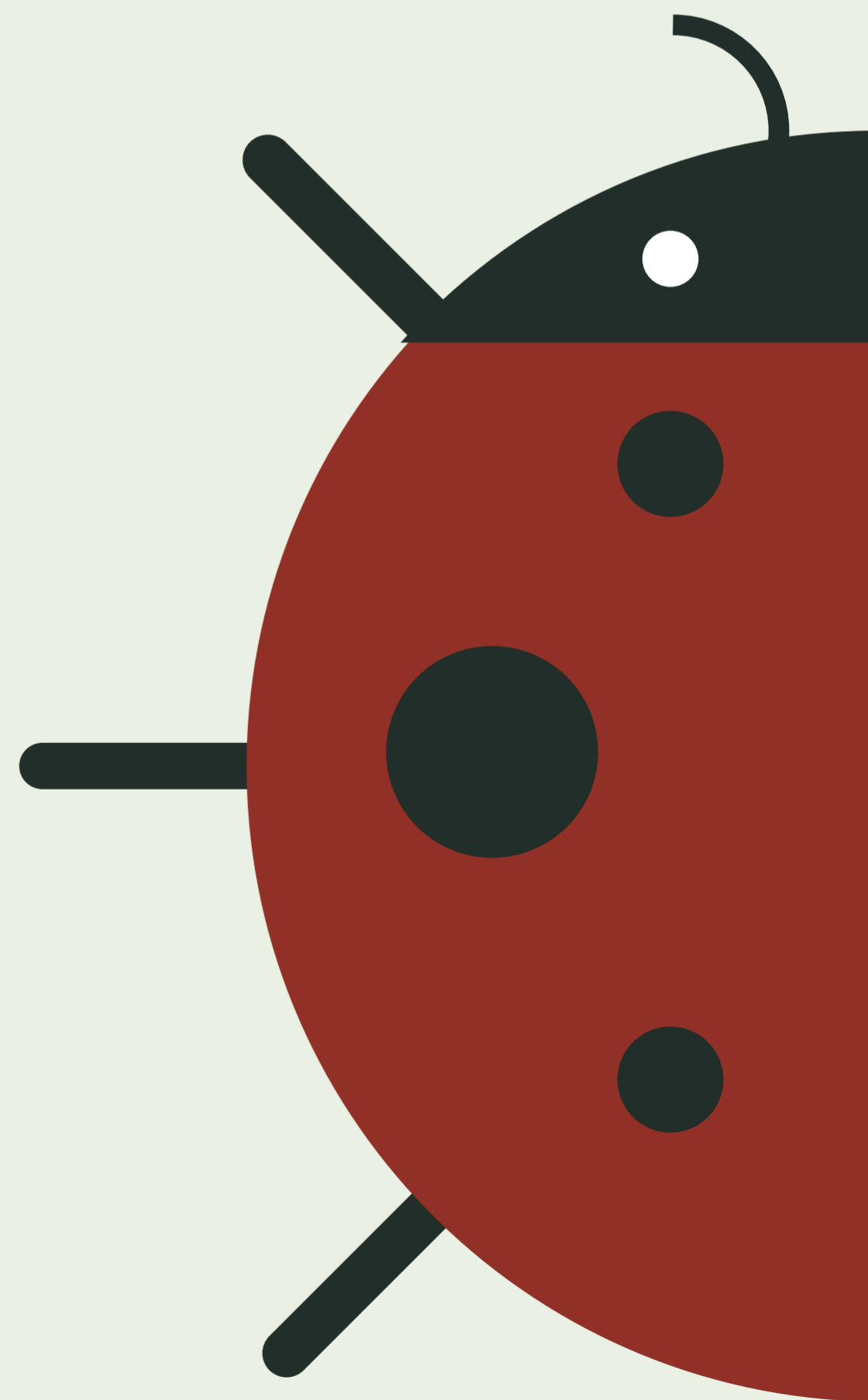
🌀 Green Dot: Green Dot a partnerské organizácie prostredníctvom rôznych miestnych, regionálnych a národných vzdelávacích programov a aktivít prispeli k rozvoju bežných postojov, hodnôt a činností, ako aj k vytvoreniu európskej platformy pre environmentálne povedomie. Mnohé z aktivít sa realizujú v rámci programov spolupráce s výrobnými a maloobchodnými podnikmi, vládami a recyklačnými spoločnosťami.

🌀 Plant-for-the-Planet: Je to mládežnícka organizácia, ktorej poslaním je vysádzať stromy na boj proti zmene klímy a zvyšovať environmentálne povedomie mladých ľudí.

Young Friends of the Earth Europe: Európska pobočka Priateľov Zeme, ktorá sa zameriava na environmentálne vzdelávanie a aktivity v celej Európe.

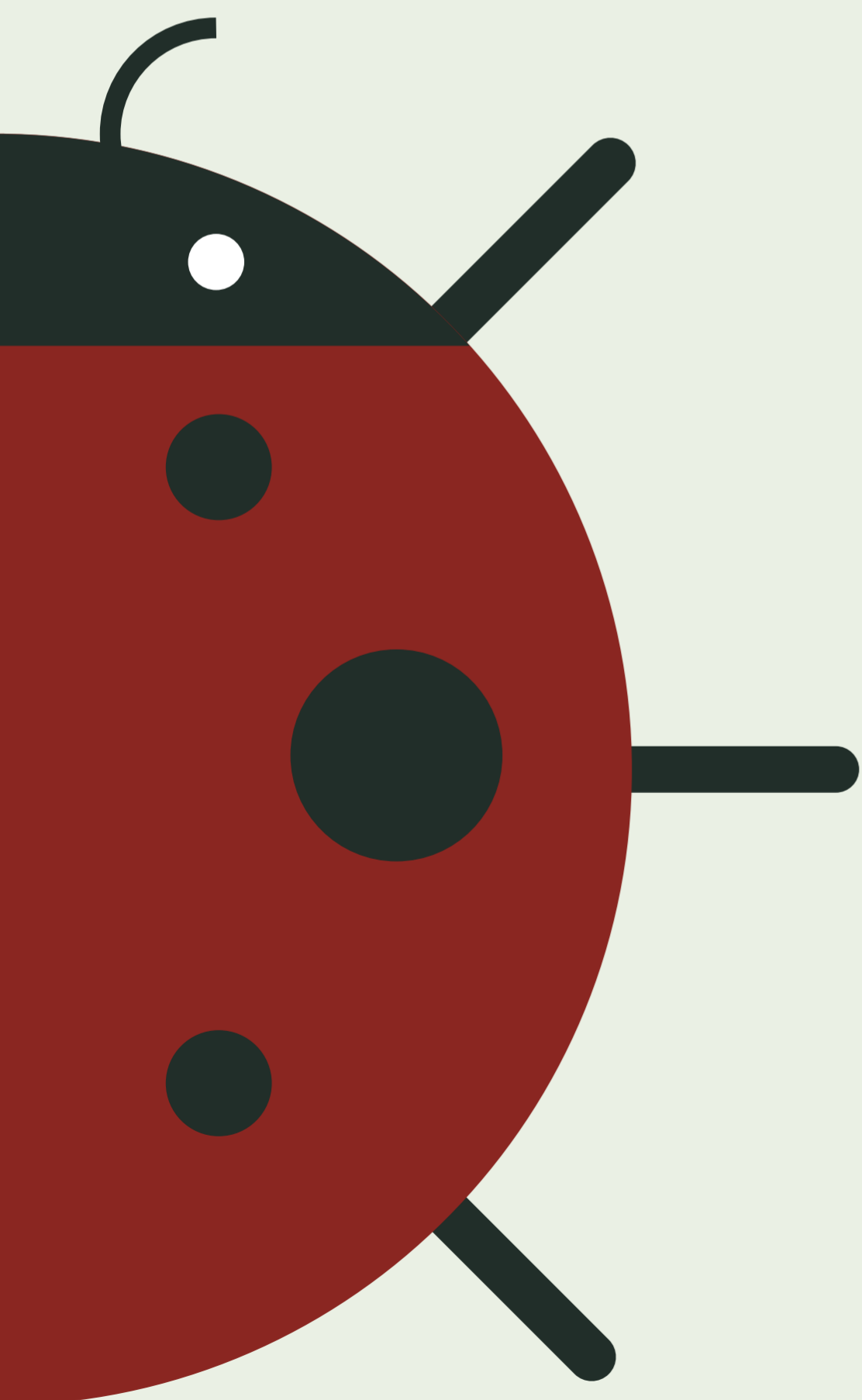
Power Shift Network: Sieť mládežníckych organizácií v celej Európe, ktoré sa snažia presadzovať klimatickú spravodlivosť a environmentálnu udržateľnosť.

Fridays for Future: Hnutie vedené mládežou, ktoré vzniklo vo Švédsku v roku 2018 a odvtedy sa rozšírilo po celom svete. Hnutie sa zasadzuje za okamžité opatrenia na boj proti zmene klímy a zabezpečenie environmentálnej udržateľnosti.

Ako sa môžu mladí ľudia zapojiť?

- 🌀 Program Erasmus+: Ide o vzdelávací, tréningový, mládežnícky a športový program EÚ, ktorý finančne podporuje širokú škálu projektov vrátane tých zameraných na environmentálne vzdelávanie a udržateľnosť..
- 🌀 Mládežnícke výmeny: Tieto projekty spájajú skupiny mladých ľudí z rôznych krajín, aby sa učili o konkrétnych témach, ako je environmentálna udržateľnosť.
- 🌀 Európsky zbor solidarity: Ide o program EÚ, ktorý dáva mladým ľuďom z celej EÚ a ďalej príležitosť dobrovoľne pracovať na projektoch, ktoré prispievajú k prospechu komunit a životného prostredia.
- 🌀 European Voluntary Service: Ide o program, ktorý umožňuje mladým ľuďom dobrovoľne pracovať v zahraničí až jeden rok na rôznych projektoch vrátane tých zameraných na environmentálnu udržateľnosť.
- 🌀 Iniciatívy vedené mládežou zahŕňajú Európsky pakt mládeže pre klímu, ktorý si kladie za cieľ zapojiť mladých ľudí do vývoja politiky EÚ týkajúcej sa klímy, a iniciatívu Youth4Climate ktorá povzbudzuje mladých ľudí, aby prijímali opatrenia v oblasti zmien klímy.

8. INTEGROVANIE ENVIRONMENTÁLNEHO VZDELÁVANIA: PRAKTICKÁ PRÍRUČKA PRE ŠKOLY A UNIVERZITY

Pozadie:

Udržateľnosť sa propaguje od 70. rokov minulého storočia s cieľom riešiť environmentálne problémy, avšak snaha o ich kontrolu bola v porovnaní s rýchlým rastom rozvoja nevyvážená, čo viedlo k zvýšeniu emisií skleníkových plynov a ďalších environmentálnych problémov (Denan et al., 2017). S cieľom zvýšiť povedomie a povzbudiť k akciám v oblasti životného prostredia bol sloganom prvej Konferencie OSN o ľudskom prostredí s názvom “Only One Earth” v roku 1972. Táto konferencia umiestnila trvalo udržateľný rozvoj na globálnu agendu a viedla k vytvoreniu Svetového dňa životného prostredia (United Nations, 2022). Klimatické opatrenia sú jedným z Cieľov trvalo udržateľného rozvoja (SDG), stanovených Organizáciou spojených národov (Cieľ 13), ktorý si kladie za cieľ identifikovať environmentálne problémy na globálnej aj miestnej úrovni a zvýšiť povedomie o potrebe ochrany a zachovania životného prostredia s cieľom zmierniť dopady klimatických zmien. Vzdelávanie sa vníma ako nevyhnutná súčasť pri tvorbe spoločenskej zmeny smerom k ekologickejšej budúcnosti, a inštitúcie s implementovanými

cieľmi udržateľnosti majú väčšiu pravdepodobnosť, že budú svojim študentom oznamovať potrebu zmien (Stephens et al., 2008). Environmentálne vzdelávanie získalo medzinárodné uznanie na prvej svetovej konferencii OSN o ľudskom prostredí v roku 1972 a má za cieľ vytvoriť povedomie o ekonomickej, sociálnej, politickej a ekologickej vzájomnej závislosti a poskytnúť jednotlivcom príležitosť získať znalosti, hodnoty, postoje, záväzok a zručnosti potrebné na ochranu a zlepšenie životného prostredia a vytvorenie nových vzorov správania sa voči životnému prostrediu (UNESCO, 1977).

Environmentálne vzdelávanie (EV) zohráva kľúčovú úlohu pri poskytovaní celostného vzdelávania tým, že podporuje hlbšie porozumenie prírode a nášho vzťahu k nej. Tým, že vybavuje študentov potrebnými znalosťami a zručnosťami, EV im umožňuje čeliť environmentálnym výzvam a stať sa zodpovednými globálnymi občanmi. Okrem toho je EV silným nástrojom na vštípenie súcitu voči životnému prostrediu. EV transformuje učenie do hmatateľného, skúsenostného procesu tým, že študentov zasiahne reálnymi environmentálnymi udalosťami a podmienkami (Fua et al, 2018).

Cieľ: Snažíme sa uľahčiť integráciu a realizáciu environmentálneho vzdelávania na školách a univerzitách poskytovaním relevantných informácií a zdrojov.

Cieľové publikum: študenti, učitelia, zainteresované strany a tvorcovia politiky v oblasti predškolského a vyššieho vzdelávania..

Cieľom tejto iniciatívy je poskytnúť náhľady a praktické usmernenia k integrácii environmentálneho vzdelávania (EV) do učebných osnov škôl a univerzít a zároveň umožniť študentom skúsenostné učenie. Cieľom je podporiť implementáciu udržateľných postupov a zelených iniciatív v rámci vzdelávacích inštitúcií a povzbudiť vytváranie partnerstiev s komunitou a programov na profesijný rozvoj pre pedagógov. Nakoniec, tento projekt má za cieľ vybaviť študentov znalosťami a zručnosťami potrebnými na riešenie environmentálnych problémov a prevzatie zodpovedného občianstva.

Príklady implementácie environmentálneho vzdelávania v školách a univerzitách:

1. Zelený batoh (Mochila Verde)

Pilotný projekt environmentálneho vzdelávania zameraný na 6-ročných žiakov v rámci rôznych pedagogických aktivít na témy životného prostredia a energie v meste

2. Pedi-BUS

Podobne ako skutočný autobus, deti chodia pešo do školy a zo školy s jedným alebo viacerými dobrovoľnými rodičmi po určenej trase, zastavujúc sa na určitých “autobusových” zastávkach, kde sú zozbierané alebo odovzdané podľa stanoveného rozvrhu.

3. Vzduch, ktorý dýchame (O ar que respiramos)

Mesto vyvinulo tento program pre deti vo veku od 10 do 12 rokov, zahrňujúci približne 160 študentov ročne. Je súčasťou Plánu na zlepšenie kvality ovzdušia pre lisabonský región a údolie rieky Tajo 2011-2014, ktorý sa špecificky zameriava na kvalitu ovzdušia. Študenti sú pozvaní na zamyslenie sa nad dôležitosťou vzduchu ako životne dôležitého zdroja, učia sa o hlavných znečisťovateľoch vzduchu, ich zdrojoch, ich vplyve na verejné zdravie a životné prostredie a o ľudskej úlohe pri zlepšovaní kvality ovzdušia. Táto aktivita je procesom dvojitého učenia, vnútorne aj mimo triedy - kampaň “Najlepší vzduch pre všetkých” privádza študentov k návšteve monitorovacej stanice kvality ovzdušia a zelenej zóny v Lisabone, kde deti dostávajú informácie a tvoria si svoj vlastný informačný materiál na domove.

Niekoľko spôsobov, ako implementovať environmentálne vzdelávanie (EV) v školách a univerzitách:

☞ Začleniť environmentálne vzdelávanie do študijného osnovy a praktikovať ho hravou metódou. EV môže byť integrované do rôznych predmetov nielen vedeckých, ale aj spoločenských vied a jazykových umení. Napríklad sociálne triedy môžu pokryť, ako sa menil stav Zeme v minulosti v porovnaní s prítomnosťou, o environmentálnych politikách a snahách o zachovanie. Okrem toho môžu učitelia v rámci hodín písania slohových prác povzbudiť študentov, aby písali básne alebo esaje o Zemi ako jedinej, ktorú máme, alebo o témach ako “Aký má význam našej budúcnosti, ak je Zem zničená?”

☞ Poskytovať príležitosti na praktické učenie, ktoré možno realizovať v každodennom živote. EV sa najlepšie učí prostredníctvom priamych skúseností, ako sú exkurzie, projekty služby spoločnosti a laboratórne aktivity. Napríklad študenti sa môžu zúčastniť alebo zorganizovať čistenie pláží, výsadbu stromov alebo zbierať údaje o miestnych populáciách divokej fauny, takže sa študenti budú učiť aktívnym spôsobom mimo triedy.

☞ Podporovať zelené iniciatívy a udržateľné praktiky počas štúdia. Školy a univerzity môžu slúžiť ako modely udržateľnosti tým, že implementujú zelené iniciatívy, ako sú napríklad používanie bicyklov na cestu do školy, programy recyklácie, energeticky efektívne budovy a kompostovacie iniciatívy.

Partnerstvá medzi školou a ekologickou komunitou: Využiť technológie a digitálne zdroje:

Spolupracovať s miestnymi environmentálnymi organizáciami, ako sú parkové systémy, ochranné organizácie a environmentálne agentúry alebo ich pozvať do školy na rozhovory so študentmi poskytne dodatočné zdroje a príležitosti pre študentov a učiteľov na lepšie pochopenie a implementáciu EV.

Technológia a digitálne zdroje sú súčasťou života mladých ľudí. Môžu sa zapojiť do online hier (vzdelávacích hier) týkajúcich sa životného prostredia, online simulácií a virtuálnych exkurzií, ktoré zlepšujú EV tým, že poskytujú interaktívne a angažujúce vzdelávacie zážitky.

Poskytovať profesijný rozvoj pre učiteľov:

Poskytovanie príležitostí na profesijný rozvoj pre učiteľov alebo prednášateľov prostredníctvom seminárov alebo konferencií týkajúcich sa EV im môže pomôcť integrovať do svojho vyučovania a rozvíjať zručnosti potrebné na efektívne vzdelávanie študentov o environmentálnych otázkach.

KAPITOLA 4:

Environmentálna výchova

1. DEFINÍCIA ENVIRONMENTÁLNEJ SPRAVODLIVOSTI

The European Commission assists EU Member States in their efforts to:

Pozadie: Zabezpečiť, aby všetci ľudia, bez ohľadu na ich rasu, farbu pleti, národnú príslušnosť alebo sociálno-ekonomický status, mali rovnakú ochranu pod zákonom a rovnakú možnosť podieľať sa na formovaní a presadzovaní environmentálnych politík a regulácií, je podstatou environmentálnej spravodlivosti.

Je nevyhnutné stanoviť, implementovať a presadzovať environmentálne zákony a politiky, aby sme dosiahli environmentálnu spravodlivosť. Tieto zákony a politiky by mali chrániť každého, bez ohľadu na rasu alebo finančnú úroveň.

Cieľ: Európska Zelená dohoda je predovšetkým program, ktorý má položené základy v snahách presunúť priemysel do nízkouhlíkovej ekonomiky. Avšak pod povrchom vedie Európska Zelená dohoda k žiadúcemu prechodu: k potenciálnemu rozvoju v Európe, ktorý zohľadňuje klimatickú spravodlivosť.

Zámery

☞ Ak chceme urýchliť budovanie právneho štátu v oblasti životného prostredia v celosvetovom meradle, aby sme zaručili, že vlády budú rešpektovať, chrániť a naplňovať právo na čisté a zdravé životné prostredie, ktoré je nevyhnutné pre trvalo udržateľný rozvoj, musíme zaručiť, že svoju úlohu budú plniť aj podniky a inštitúcie.

☞ Posilniť vnútroštátne právne rámce, ktoré pomôžu pri presadzovaní spravodlivého a environmentálne zodpovedného hospodárenia s prírodnými zdrojmi. Aby zraniteľné, vylúčené a marginalizované skupiny obyvateľstva mali prístup k spravodlivosti a informáciám a mohli sa podieľať na rozhodovaní, musia tieto právne rámce zahŕňať aj takéto komunity.

☞ Podporovať inštitúcie v oblasti spravodlivosti a ľudských práv, ktoré sú ľahko dostupné, aby tí, ktorí sú najviac v núdzi, tí, ktorí sú najviac vylúčení, a tí, ktorí sú najviac marginalizovaní, mohli získať pomoc, ktorú potrebujú, a mať hlas vo vláde. Ak sa im poskytne príležitosť alebo priestor, ženy a príslušníci menšín môžu byť účinnými nositeľmi zmien a obhajcami environmentálnej spravodlivosti.

☞ Zmeniť náš pohľad na práva budúcich generácií a práva na čisté a bezpečné životné prostredie je nevyhnutné. Environmentálne politiky a rozhodnutia musia zahŕňať mnoho ľudí z rôznych spoločenských vrstiev.

2. INFRAŠTRUKTÚRA ODOLNÁ VOČI KLIMATICKÝM ZMENÁM

Pozadie: Fyzické dôsledky premenlivosti a zmeny klímy budú mať vplyv na infraštruktúrne siete, ale tieto siete budú mať kľúčový význam aj pri posilňovaní odolnosti. Príklady extrémnych udalostí ukazujú šírku tejto zraniteľnosti. Na ilustráciu, OECD pri modelovaní potenciálnych vplyvov veľkej povodne v Paríži zistila, že sektor infraštruktúry by znášal 30 - 55 % priamych povodňových škôd, zatiaľ čo 35 - 85 % strát podnikov by bolo spôsobených prerušením dopravy a dodávok elektriny, a nie samotnou povodňou. Priame straty a nepriame náklady na prerušenie prevádzky možno minimalizovať tým, že sa zabezpečí odolnosť infraštruktúry voči zmene klímy.

Zámery

Cieľ: Pri určovaní priorít, plánovaní, projektovaní, výstavbe a prevádzke nových infraštruktúrnych aktív sa musí zohľadniť potenciál zmeny klímy počas životnosti týchto aktív. Z dôvodu zmeny klímy by mohlo byť potrebné upraviť alebo reorganizovať spôsob, akým zaobchádzame s našou súčasnou infraštruktúrou.

- ☞ Zlepšením podmienok, za ktorých možno budovať infraštruktúru odolnú voči zmene klímy, môžeme lepšie pripraviť naše komunity na výzvy, ktoré prináša meniaci sa klíma.
- ☞ Budovanie infraštruktúry, ktorá je odolnejšia voči účinkom zmeny klímy, môže zvýšiť spoľahlivosť služieb, predĺžiť životnosť aktív a chrániť návratnosť investícií.
- ☞ Investície do infraštruktúry odolnej voči zmene klímy musia byť podporované verejným aj súkromným sektorom.
- ☞ Identifikácii investičných možností napomáha vypracovanie a šírenie plánov infraštruktúry.
- ☞ Rozvoj metód verejného obstarávania, ktoré pri posudzovaní konkurenčných ponúk zahŕňajú odolnosť voči zmene klímy zohľadnením nákladov počas celej životnosti aktíva podľa viacerých scenárov ako príkladov verejných politík, ktoré podporujú odolnosť.
- ☞ Začlenenie verejného financovania do procesu získavania súkromného financovania infraštruktúry odolnej voči zmene klímy.

3. RURALIZÁCIA EURÓPSKEJ ZELENEJ DOHODY

Zámery

Na dosiahnutie hlavných cieľov stratégií v oblasti biodiverzity bude EÚ musieť prijať nové právne predpisy a aktualizovať existujúce. Súčasnú právnu predpisovú EÚ týkajúcu sa životného prostredia a vody sa tiež musia vhodným spôsobom implementovať a presadzovať.

Priamo z toho vyplýva, že orgány na úrovni obcí, regiónov, štátov a EÚ by mali spolupracovať s cieľom zaručiť, aby sa náš kultúrny kapitál zvelaďoval a zachoval pre budúce generácie.

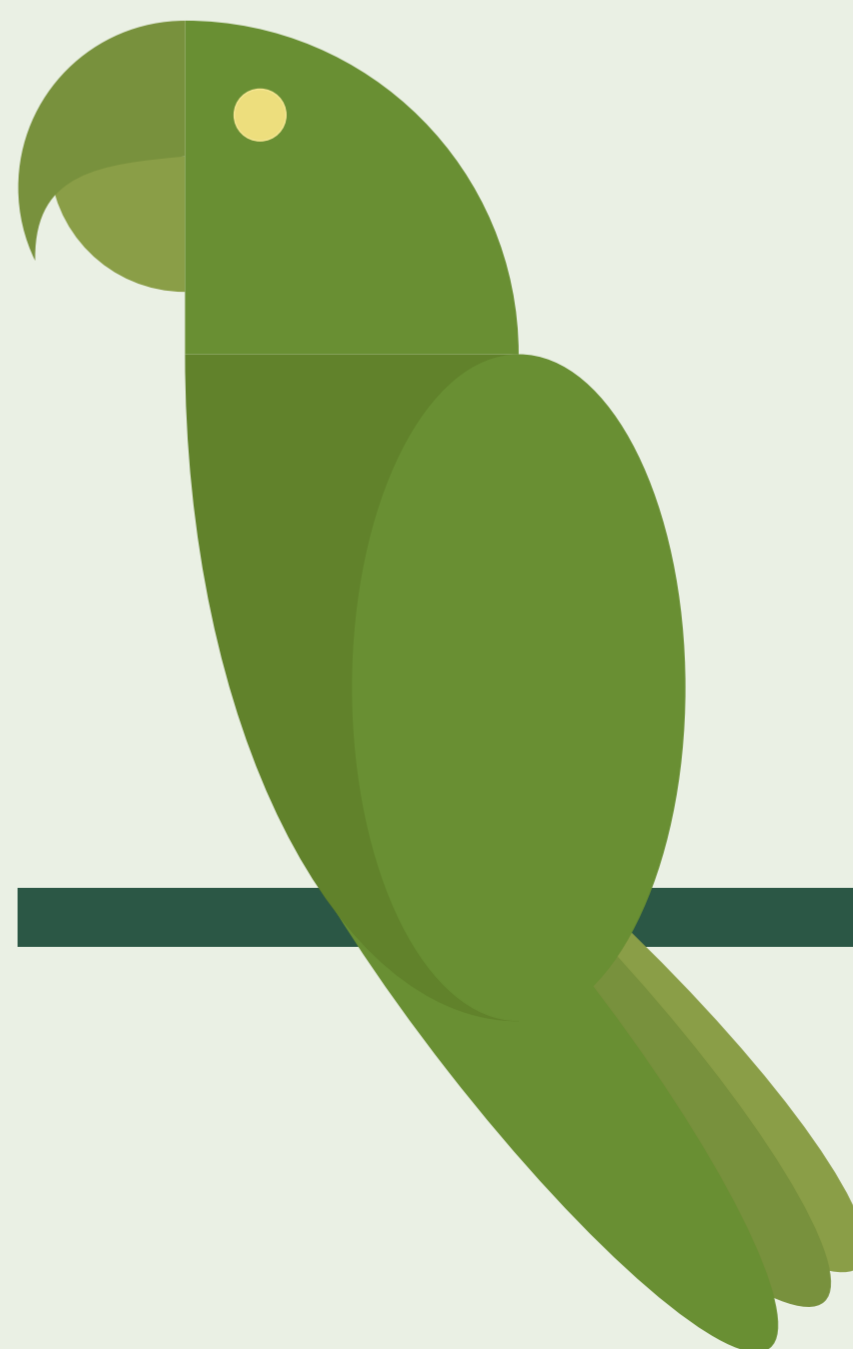
Je potrebné vypracovať regionálne politiky v oblasti kultúrneho dedičstva na základe Európskeho akčného rámca pre kultúrne dedičstvo a programu EÚ Kreatívna Európa s pomocou fondov rozvoja vidieka, iných európskych štrukturálnych a investičných fondov a národnej a regionálnej pomoci.

Plán od farmy po vidličku je začiatkom správnym smerom, ale je potrebné vykonať viac práce, aby sa zabezpečila konzistentná poľnohospodárska, potravinová a obchodná politika a politika verejného zdravia. Je potrebná jednotná potravinová politika pre Európu, ktorej ústredným prvkom bude agroekológia a potravinová demokracia.

Okrem toho je potrebné venovať väčšiu pozornosť plastovému odpadu, ako aj cieľom zníženia emisií metánu a ambicióznejším cieľom zníženia emisií amoniaku, ktoré je potrebné doplniť pravidelným monitorovaním kvality ovzdušia vo vidieckych oblastiach.

Pozadie: Európska zelená dohoda (EGD) je navrhovaný program, ktorý má byť plne transformačnou iniciatívou pre celú Európu. Od toho, do akej miery bude táto Komisia úspešná pri implementácii Zelenéj dohody vo vidieckych oblastiach, bude závisieť, aký odkaz po sebe zanechá. Zelená dohoda má zásadný význam pre revitalizáciu a odolnosť vidieckych komunít v celej EÚ. V dôsledku toho môže Zelená dohoda priniesť novú dynamiku vo vidieckych oblastiach a poskytnúť týmto regiónom nové príležitosti prispieť k budovaniu odolnejšej budúcnosti pre obyvateľov vidieka aj miest.

Cieľ: Ústredným bodom je rozvoj regionálnych sietí výroby a distribúcie potravín, ktoré spĺňajú ľudské aj ekologické požiadavky. Vo viacerých častiach Európy sa tento ideál už podarilo dosiahnuť, pričom stovky poľnohospodárskych podnikov, družstiev, obecných samospráv a občianskych organizácií poskytujú miestne riešenia problémov vidiekas.

4. TRANSFORMÁCIA POTRAVÍN A PÔDY PROSTREDNÍCTVOM STRATÉGIE “ZFARMY NA VIDLIČKU”

Pozadie: Európska komisia pred dvoma rokmi spustila stratégiu “z farmy na vidličku”, ambiciózny program v rámci Európskej zelenej dohody. V rámci celkového transformačného úsilia sa dosiahol veľký pokrok, čo je vidieť na nasledujúcich klimatických záväzkoch Európy v roku 2021, ako aj na politike zameranej na potravinový systém. Veľa sa však zmenilo po ukrajinskom konflikte a jeho bezprostredných dôsledkoch pre európsku energetickú a potravinovú bezpečnosť..

Ciel: Po globálnej potravinovej kríze sa v dôsledku konfliktu na Ukrajine zmenili priority a odhodlanie riešiť štrukturálne nedostatky. Medziregionálna vzájomná závislosť a rastúci objem komodít pestovaných skôr na palivo a iné účely ako na ľudskú spotrebu zdôrazňujú potrebu štrukturálnych úprav smerom k väčšej udržateľnosti.

Zámery

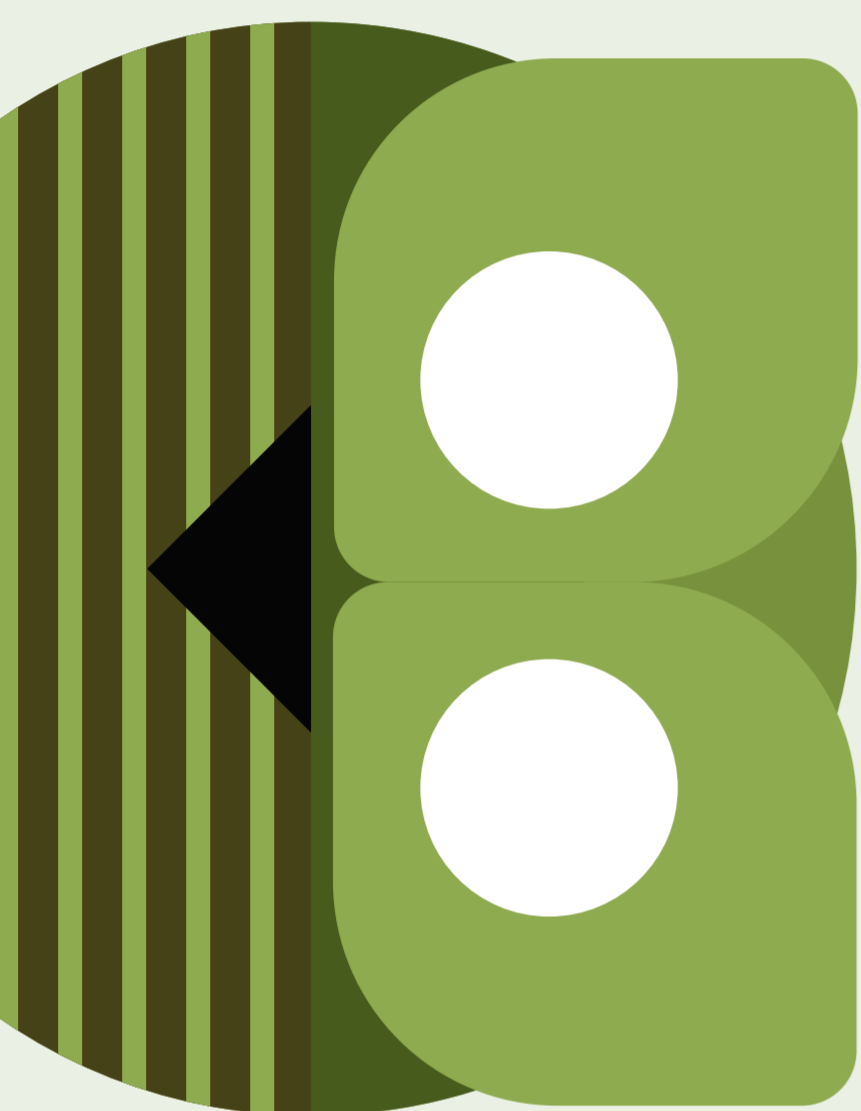
- ☞ Pravidlá udržateľnosti by mali byť starostlivo stanovené tak, aby nenarušovali poľnohospodársku produktivitu.
- ☞ Prístup F2F je stále mimoriadne relevantný, ale bolo ho potrebné preorientovať a prispôbiť novému prostrediu, v ktorom došlo k zvýšeniu cien potravín ako priamemu dôsledku konfliktu na Ukrajine.
- ☞ V rámci širšieho prechodu na udržateľné potravinové systémy a systémy využívania pôdy v Európe a na celom svete môžu konkrétne nástroje hodnotenia pomôcť tvorcom politik pri posudzovaní odolnosti potravinových systémov a systémov využívania pôdy, skúmaní konkrétnych politických možností na prispôsobenie existujúcich rámcov a zvyšovaní flexibility.
- ☞ Aby bola stratégia účinná, budú sa musieť všetci členovia EÚ zaviazat' k jej vykonávaniu na vnútroštátnej úrovni. Ak chcú krajiny účinne prijať model F2F, budú musieť inovovať na viacerých frontoch. Musia financovať výmenu informácií, poradenské služby, nové technológie a základný výskum. Dôležitým aspektom realizácie ich cieľov je spolupráca so zavedenými podnikmi, ktoré už majú potrebné znalosti a zručnosti.
- ☞ Okrem toho bude pre realizáciu plánu nevyhnutná medzinárodná spolupráca. Európska únia bude potrebovať prísnejšie obchodné politiky, aby zabránila akýmkoľvek zmenám zo strany iných krajín, ktoré by mohli ohroziť environmentálnu transformáciu Európy

5. EGD PRE AUTOMOBILOVÝ PRIEMYSEL A DOPRAVNÝ SEKTOR

Pozadie: Európska zelená dohoda znamená prechod na ekologickejšie hospodárstvo. To spôsobí revolúciu v automobilovom a dopravnom priemysle. Výrobcovia automobilov musia splniť prísne emisné pravidlá EÚ, aby do roku 2050 dosiahli uhlíkovú neutralitu. To viedlo k prechodu na elektrické a hybridné vozidlá a k investíciám do alternatívnych palív, ako je vodík. Verejná doprava, cyklistika a chôdza tiež menia dopravný priemysel. Európska ekologická dohoda vyžaduje, aby sa podniky prispôbili a inovovali tak, aby splňali nové environmentálne kritériá, inak riskujú, že v rýchlom meniacom odvetví zaostanú.

Zámery

- 🌀 Zníženie emisií oxidu uhličitého z nových automobilov na úroveň z roku 2021 alebo nižšiu do roku 2030.
- 🌀 Do roku 2035 zastaviť predaj úplne nových automobilov so spaľovacími motormi.
- 🌀 V záujme zníženia emisií spôsobených dopravou podporovať používanie alternatívnych palív, ako sú vodík a biopalivá.
- 🌀 Zvýšiť využívanie ekologických foriem dopravy, okrem iného vrátane verejnej dopravy, bicyklov a pešej dopravy.
- 🌀 Zvýšenie celkovej energetickej účinnosti budov s cieľom znížiť emisie spôsobené ich vykurovacími a chladiacimi systémami.
- 🌀 Podpora inštalácie nabíjacej infraštruktúry pre elektromobily prostredníctvom finančnej podpory.
- 🌀 Zvýšenie využívania digitálnych technológií s cieľom zlepšiť fungovanie dopravných sietí a znížiť emisie.
- 🌀 Rôznymi výskumnými a vývojovými aktivitami chceme podporiť výrobu a distribúciu nízkouhlíkových automobilov.
- 🌀 Zníženie percenta emisií spôsobených nákladnou dopravou zvýšením využívania železničnej a riečnej dopravy.

Cieľ: Cieľom Európskej zelenej dohody pre automobilový priemysel a odvetvie dopravy je znížiť emisie skleníkových plynov v týchto odvetviach a prejsť na udržateľnejšie spôsoby dopravy, čím sa tieto odvetvia stanú udržateľnejšími a šetrnejšími k životnému prostrediu.

6. ZÁSADY OBEHOVÉHO HOSPODÁRSTVA PRI DOSAHOVANÍ CIEĽOV EGD

Pozadie: Zásady obehového hospodárstva zohrávajú kľúčovú úlohu pri dosahovaní cieľov Európskej zelenej dohody, ktorá je ambicióznym plánom na dosiahnutie klimatickej neutrality Európskej únie do roku 2050. Obehové hospodárstvo je hospodársky model, ktorého cieľom je minimalizovať odpad, optimalizovať využívanie zdrojov a znížiť vplyv hospodárskych činností na životné prostredie. Prijatím zásad obehového hospodárstva môže EÚ prejsť na nízkouhlíkové hospodárstvo efektívne využívajúce zdroje.

Európska zelená dohoda uznáva význam zásad obehového hospodárstva pri dosahovaní svojich cieľov. Jedným z kľúčových cieľov Zelenej dohody je vytvoriť v Európe obehovejšie hospodárstvo. Cieľom Zelenej dohody je podporiť udržateľné modely výroby a spotreby zvýšením používania recyklovaných materiálov, znížením tvorby odpadu a zlepšením efektívnosti využívania zdrojov.

Cieľ: EÚ by mala pokračovať v zavádzaní rôznych opatrení, ako je stanovenie nových noriem pre ekodizajn, podpora používania recyklovaných materiálov vo výrobkoch a podpora zavádzania obehových obchodných modelov. Očakáva sa, že tieto opatrenia znížia vplyv na životné prostredie a vytvoria nové obchodné príležitosti pre spoločnosti.

Zámery

- 🌀 Zavedenie politiky udržateľných výrobkov, ktorá bude od výrobcov vyžadovať, aby navrhovali výrobky, ktoré sú odolné, opakovane použiteľné a opraviteľné.
- 🌀 Zvýšenie používania recyklovaných materiálov vo výrobkoch, ako sú plasty, textil a stavebné materiály.
- 🌀 Zníženie tvorby odpadu zavedením opatrení na predchádzanie vzniku odpadu a zvýšením miery recyklácie.
- 🌀 Povzbudzovanie podnikov, aby prijali obehové obchodné modely, ako sú napríklad platformy na zdieľanie výrobkov a služieb.
- 🌀 Zavádzanie opatrení na zníženie vplyvu jednorazových plastov a mikroplastov na životné prostredie.
- 🌀 Zlepšenie efektívnosti využívania zdrojov v kľúčových odvetviach, ako sú potraviny, voda a suroviny.
- 🌀 Posilnenie trhu s druhotnými surovinami a zvýšenie ich využívania vo výrobných procesoch.

7. STANOVENIE CIEN UHLÍKA PRI ZNIŽOVANÍ EMISIÍ SKLENÍKOVÝCH PLYNOV V EÚ

Pozadie: Ceny uhlíka sú trhovým nástrojom, ktorý môže zohrávať významnú úlohu pri znižovaní emisií skleníkových plynov v Európskej únii (EÚ). Stanovením ceny uhlíka sa stanovuje cena emisií uhlíka, a to buď prostredníctvom dane z uhlíka, alebo systému “cap-and-trade”, s cieľom podnietiť spoločnosti, aby znížili svoje emisie a investovali do nízkouhlíkových technológií.

Na riešenie tohto problému EÚ zaviedla reformu systému EU ETS (Emissions Trading System), ktorá zahŕňa ambicióznejší cieľ zníženia emisií, sprísnenie emisného stropu a nový mechanizmus na odstránenie nadbytočných kvót z trhu. Očakáva sa, že tieto zmeny zvýšia cenu uhlíka a podnietia spoločnosti, aby znížili svoje emisie a investovali do nízkouhlíkových technológií

Cieľ: Cieľom je motivovať spoločnosti, aby znížili svoje emisie skleníkových plynov stanovením ceny uhlíka. To sa dosahuje prostredníctvom systému EÚ na obchodovanie s emisiami, ktorý vytvára trh s emisiami uhlíka a podnecuje spoločnosti k znižovaniu emisií stanovením limitu množstva emisií, ktoré sa môžu vypúšťať.

Zámery

- 🌀 Rozšírenie systému EÚ na obchodovanie s emisiami (ETS) o ďalšie odvetvia, ako je lodná, letecká a cestná doprava.
- 🌀 Zavedenie mechanizmu úpravy hraníc pre emisie oxidu uhličitého (CBAM), ktorým sa stanoví cena za dovoz tovaru s vysokou uhlíkovou náročnosťou, aby sa vytvorili rovnaké podmienky pre spoločnosti v EÚ.
- 🌀 Vytvorenie sociálneho klimatického fondu na pomoc zraniteľným domácnostiam a odvetviám pri riešení nákladov na prechod na nízkouhlíkové hospodárstvo.
- 🌀 Poskytovanie podpory na rozvoj mechanizmov stanovovania cien uhlíka v iných krajinách prostredníctvom programov vonkajšej spolupráce EÚ.
- 🌀 Podpora rozvoja trhov s uhlíkom na medzinárodnej úrovni prostredníctvom Parížskej dohody a iných medzinárodných rámcov.
- 🌀 Zvýšenie transparentnosti a presnosti podávania správ o emisiách a monitorovania s cieľom podporiť účinné stanovovanie cien uhlíka.
- 🌀 Poskytovanie podpory na vývoj a zavádzanie nízkouhlíkových technológií a infraštruktúry prostredníctvom výskumných a inovačných programov EÚ.

8. MEDZINÁRODNÁ SPOLUPRÁCA PRI DOSAHOVANÍ CIEĽOV EGD

Pozadie: Medzinárodná spolupráca zohráva dôležitú úlohu pri dosahovaní cieľov Európskej zelenej dohody. Zmena klímy je celosvetový problém, ktorý si vyžaduje kolektívne opatrenia, a EÚ musí spolupracovať s ostatnými krajinami na vypracovaní a vykonávaní účinných politík v oblasti klímy, zdieľať osvedčené postupy a vymieňať si poznatky a technológie. Parížska dohoda poskytuje rámec pre medzinárodnú spoluprácu v oblasti klímy a EÚ je odhodlaná ju vykonávať. EÚ už vytvorila partnerstvá s inými krajinami a regiónmi na podporu opatrení v oblasti klímy, ako napríklad dialóg na vysokej úrovni medzi EÚ a Čínou o zmene klímy a partnerstvo EÚ a Afriky v oblasti zmeny klímy. EÚ musí zabezpečiť, aby jej vlastné politiky a opatrenia boli v súlade s cieľmi Európskej zelenej dohody, podporovali udržateľný hospodársky rast, investovali do nízkouhlíkových technológií a podporovali prechod na zelené hospodárstvo.

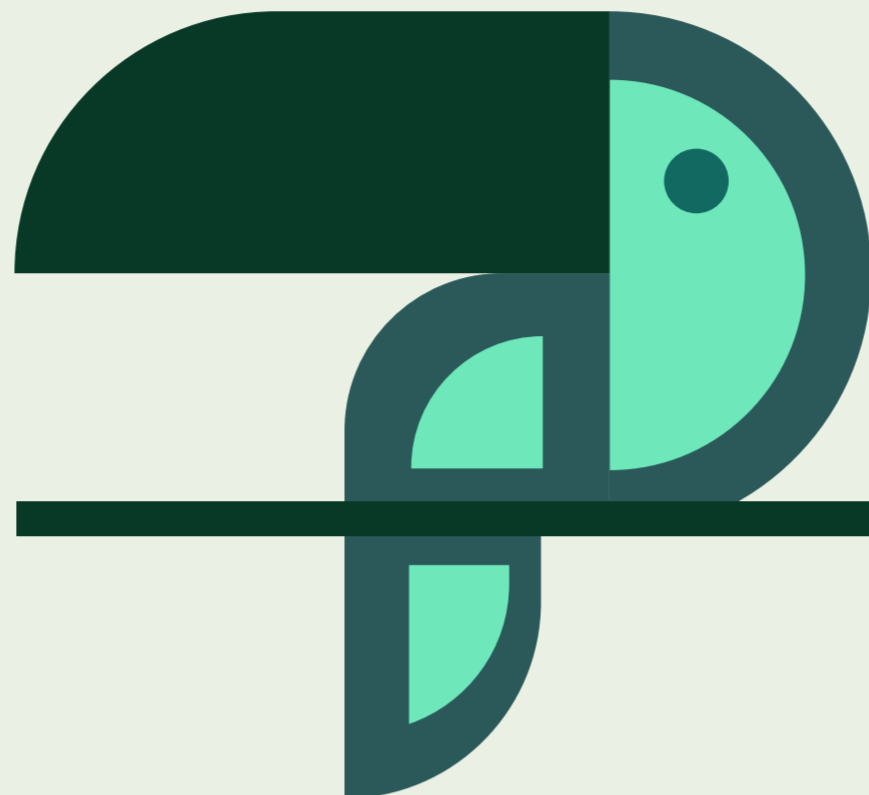
Cieľ: EÚ musí zabezpečiť, aby jej vlastné politiky a opatrenia boli v súlade s cieľmi európskej zelenej dohody, a zároveň podporovať udržateľný hospodársky rast, investovať do nízkouhlíkových technológií a podporovať prechod na zelené hospodárstvo.

Zámery

- 🌀 Povzbudzovanie ostatných krajín, aby si stanovili ambiciózne ciele v oblasti klímy a usilovali sa o ich dosiahnutie.
- 🌀 Rozvíjanie partnerstiev s inými krajinami a regiónmi na podporu opatrení v oblasti klímy a výmenu poznatkov a technológií.
- 🌀 Pokračovanie v implementácii Parížskej dohody a zvyšovanie globálnych ambícií v oblasti znižovania emisií skleníkových plynov.
- 🌀 Podpora udržateľného financovania a investícií do infraštruktúry odolnej voči zmene klímy v rozvojových krajinách.
- 🌀 Posilnenie spolupráce s medzinárodnými organizáciami, ako je OSN, na podporu globálnych opatrení v oblasti klímy.
- 🌀 Zavedenie mechanizmu úpravy uhlíkových hraníc s cieľom zabezpečiť, aby politiky EÚ v oblasti klímy neviedli k úniku uhlíka, a povzbudiť ostatné krajiny, aby prijali podobné politiky.

9. POTENCIÁLNE VÝHODY A NEVÝHODY EGD PRE RÔZNE REGIÓNY A SOCIÁLNE SKUPINY V RÁMCI EÚ

Pozadie: Európska zelená dohoda má potenciál priniesť širokú škálu výhod pre rôzne regióny a sociálne skupiny v Európskej únii, ale môže predstavovať aj určité výzvy a nevýhody.

Na jednej strane je cieľom EGD podporiť udržateľný hospodársky rast a vytvoriť nové príležitosti pre podniky, najmä v sektore zelených technológií. To by mohlo viesť k vytvoreniu nových pracovných miest a podporiť hospodársky rozvoj, najmä v regiónoch, ktoré sú silne závislé od fosílnych palív. Okrem toho by prechod na obnoviteľné zdroje energie a udržateľnejšie spôsoby dopravy mohol viesť k zlepšeniu kvality ovzdušia a vody, čo by mohlo byť prospešné pre zdravie a pohodu ľudí žijúcich v silne znečistených oblastiach.

Prechod na ekologické hospodárstvo však môže pre niektoré regióny a sociálne skupiny predstavovať aj určité výzvy. Napríklad v oblastiach, ktoré sú veľmi závislé od fosílnych palív, môže dôjsť k strate pracovných miest a hospodárskemu úpadku, najmä ak nedostanú primeranú podporu na prechod na nové, ekologické odvetvia. Okrem toho môžu domácnosti s nízkymi príjmami čeliť vyšším nákladom na energiu, ak sa zvýši cena uhlíka, a existuje riziko, že náklady na prechod na ekologické hospodárstvo môžu neúmerne dopadnúť na marginalizované komunity.

Zámery

Cieľ: Politiky by mali zohľadňovať špecifické potreby a okolnosti rôznych komunit. To by mohlo zahŕňať poskytovanie podpory a stimulov pre regióny, ktoré sú silne závislé od fosílnych palív, aby prešli na ekologické odvetvia, ako aj zabezpečenie toho, aby náklady na prechod nepociťovali len domácnosti s nízkymi príjmami.

☞ Poskytovanie podpory a stimulov pre regióny, ktoré sú silne závislé od fosílnych palív, na prechod na ekologické odvetvia.

☞ Zabezpečenie toho, aby náklady na prechod nepociťovali len domácnosti s nízkymi príjmami.

☞ Podpora spravodlivého a nestranného prechodu na ekologické hospodárstvo, EGD má potenciál byť prínosom pre všetky regióny a sociálne skupiny v EÚ.

10. VPLYV EGD NA ENERGETICKÚ BEZPEČNOSŤ A ENERGETICKÚ NEZÁVISLOSŤ V RÁMCI EÚ.

Pozadie: Európska zelená dohoda bude mať pravdepodobne významný vplyv na energetickú bezpečnosť a nezávislosť v rámci Európskej únie. Jedným z kľúčových cieľov Európskej zelenej dohody je prechod na udržateľnejší energetický systém, ktorý si bude vyžadovať odklon od fosílnych palív a prechod na obnoviteľné zdroje energie. Tento prechod by mohol mať viaceré dôsledky na energetickú bezpečnosť a nezávislosť.

Na jednej strane by zvýšenie využívania obnoviteľných zdrojov energie, ako sú veterná a solárna energia, mohlo zvýšiť energetickú bezpečnosť v rámci EÚ, keďže tieto zdroje sú menej závislé od dovozu z krajín mimo regiónu. Okrem toho by investície do opatrení na zvýšenie energetickej účinnosti mohli znížiť dopyt po energii a znížiť závislosť EÚ od dovozu fosílnych palív. To by mohlo pomôcť izolovať EÚ od potenciálnych porúch na globálnych trhoch s energiou a znížiť jej vystavenie geopolitickým rizikám spojeným s dovozom energie.

Prechod na udržateľný energetický systém však môže predstavovať aj určité výzvy z hľadiska energetickej nezávislosti. Napríklad výroba technológií obnoviteľných zdrojov energie, ako sú solárne panely a veterné turbíny, v súčasnosti dominuje malý počet krajín mimo EÚ. To by mohlo viesť k závislosti od dovozu týchto technológií, čo by mohlo ohroziť energetickú nezávislosť.

Cieľ: Na riešenie týchto výziev bude musieť EÚ vypracovať stratégiu, ktorá vyváži potrebu prechodu na udržateľnejší energetický systém s cieľom zabezpečiť energetickú bezpečnosť a nezávislosť.

Zámery

- ☞ Dosiahnutie klimatickej neutrality do roku 2050, čo si bude vyžadovať výrazné zníženie využívania fosílnych palív a zvýšenie využívania obnoviteľných zdrojov energie.
- ☞ Zvýšenie podielu energie z obnoviteľných zdrojov v energetickom mixe EÚ na minimálne 32 % do roku 2030, čo pomôže znížiť závislosť od fosílnych palív a zvýšiť energetickú bezpečnosť.
- ☞ Zlepšenie energetickej účinnosti do roku 2030 aspoň o 32,5 %, čo zníži dopyt po energii a zníži závislosť EÚ od dovozu fosílnych palív.
- ☞ Posilnenie energetickej infraštruktúry a prepojení EÚ, čo zlepší odolnosť energetického systému a uľahčí integráciu obnoviteľných zdrojov energie.
- ☞ Podpora vývoja a zavádzania nových technológií v oblasti obnoviteľných zdrojov energie, čo pomôže znížiť závislosť EÚ od dovozu technológií v oblasti obnoviteľných zdrojov energie.
- ☞ Podpora spolupráce v oblasti energetiky a výmeny poznatkov s inými krajinami a regiónmi, čo pomôže zabezpečiť bezpečné a udržateľné dodávky energie pre EÚ.

FINANCOVANIE ŽIVOTNÉHO

The Three Seas Initiative, iniciatíva, ktorú v roku 2015 spustili Chorvátsko a Poľsko, združuje 12 európskych štátov ležiacich v povodí Jadranského, Baltského a Čierneho mora, ako sú Rakúsko, Bulharsko, Chorvátsko, Česká republika, Estónsko, Litva, Lotyšsko, Poľsko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko a Maďarsko. Jedným z cieľov je aj urýchlenie ochrany životného prostredia v týchto krajinách.

Siedme celoeurópske environmentálne hodnotenie s údajmi do konca roka 2021 bolo zverejnené v roku 2022. Ide o posledné zo série hodnotení, ktoré sa datujú od roku 1995. Prvá ministerská konferencia v rámci procesu Životné prostredie pre Európu sa konala v roku 1991 na zámku Dobříš vo vtedajšom Československu. Bola to prvá celoeurópska konferencia ministrov zodpovedných za životné prostredie.

Prvé celoeurópske hodnotenie životného prostredia - Životné prostredie Európy: Dobříšské hodnotenie z roku 1995 - bolo zamerané na strednú a východnú Európu.

Podľa najnovšieho celoeurópskeho environmentálneho hodnotenia sa emisie skleníkových plynov od ôsmej ministerskej konferencie Životné prostredie pre Európu (Batumi, Gruzínsko, 8. - 10. júna 2016) znížili len nepatrne. Stagnujúce emisie

odrážajú neschopnosť kontrolovať spotrebu energie alebo dostatočne investovať do obnoviteľných zdrojov energie .

Región sa stále vo veľkej miere spolieha na fosílna palivá. Napriek negatívnym vplyvom fosílnych palív na životné prostredie všetky krajiny naďalej v rôznej miere uplatňujú dotácie na fosílna palivá.

Počet predčasných úmrtí v dôsledku vystavenia prízemnému ozónu sa v období 2009 - 2018 zvýšil odhadom o 24 %, čo pravdepodobne spôsobili vyššie priemerné teploty.

Rozptýlené znečistenie a vypúšťanie komunálnych a priemyselných odpadových vôd je na mnohých miestach naďalej významné a perzistentné organické kontaminanty vyvolávajú väčšie obavy o verejné zdravie.

Napriek niektorým dobrým príkladom sa spolupráca a participatívne procesy na ochranu vody, pridelovanie a iné praktické úspechy nerealizujú tak hlboko, ako by mohli.

Stav ekosystémov je naďalej dôvodom na znepokojenie .Stredozemné a Čierne

more sú naďalej veľmi nadmerne lovené, zatiaľ čo v severovýchodnom Atlantickom oceáne a Baltskom mori možno pozorovať známky obnovy populácií rýb v dôsledku lepších rozhodnutí o riadení. Znečistenie morí z pevniny (napr. živiny, plasty a chemikálie) aj z mora (napr. plasty a ropa) je naďalej naliehavým problémom vo väčšine morských regiónov. Plážový a morský odpad, ktorému dominujú plasty, sa považuje za hlavnú globálnu hrozbu pre pobrežné a morské ekosystémy.

Hoci hierarchia odpadového hospodárstva pripisuje najvyššiu prioritu predchádzaniu vzniku odpadu, produkcia odpadu v celom regióne naďalej rastie. Aj tam, kde existuje silný politický záväzok rozvíjať obehové hospodárstvo, ako napríklad v Európskej únii, množstvo vyprodukovaného odpadu rastie. Miera recyklácie sa v jednotlivých krajinách výrazne líši.

Iba 15 krajín EÚ uviedlo, že všetky ich miestne orgány vykonávajú miestne stratégie znižovania rizika katastrof v rámci cieľa udržateľného rozvoja 13.1.

Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj predstavuje zastrešujúci politický rámec pre udržateľný rozvoj a integrovanú environmentálnu politiku. Sedemnást' univerzálnych cieľov udržateľného rozvoja a 169 úloh Agendy 2030¹⁹ poskytuje politické ciele na všetkých úrovniach s celkovým cieľom odstrániť chudobu spolu s ekonomickým, sociálnym a environmentálnym rozmerom udržateľnosti.

Zahrňa viac ako 86 cieľov zameraných na pokrok v hlavných environmentálnych otázkach (vrátane cieľov 6 o vode, 7 o energii, 12 o vzorcoch spotreby a výroby a 13 o opatreniach v oblasti klímy) a viac ako 90 environmentálnych ukazovateľov na meranie pokroku pri vykonávaní agendy.

Na úrovni Európskej únie podporuje Európska zelená dohoda holistický prístup a stanovuje plán na dosiahnutie klimatickej neutrality do roku 2050, pričom udržateľnosť je novým štandardom pre všetky politiky. Zahrňa stratégiu biodiverzity do roku 2030, akčný plán nulového znečistenia, stratégiu “z farmy na vidličku”, stratégiu udržateľnej a inteligentnej mobility a prechod na obehové hospodárstvo ako ambiciózne smery Európskej únie.

Rámec politiky Európskej únie v oblasti čistoty ovzdušia na zníženie znečistenia ovzdušia zahrňa tri piliere: normy kvality ovzdušia, národné emisné stropy pre hlavné znečisťujúce látky a limitné hodnoty emisií pre hlavné zdroje znečistenia. Kontrola plnenia smernice European Union Ambient Air Quality Directive 69 v roku 2019 ukázala, že nie všetky ciele smernice boli splnené .

Európska únia stanovila nový cieľ zvýšiť podiel energie z obnoviteľných zdrojov na konečnej spotrebe energie do roku 2030 na minimálne 32 %. Podiel energie z obnoviteľných zdrojov využívanej v dopravných činnostiach v Európskej únii dosiahol v roku 2020 10,2 %, čo znamená, že cieľ 10 % využívania energie z obnoviteľných zdrojov v doprave do roku 2020 bol splnený. Elektrické vozidlá predstavovali v roku 2020 len 0,2 percenta celkového vozového parku Európskej únie.

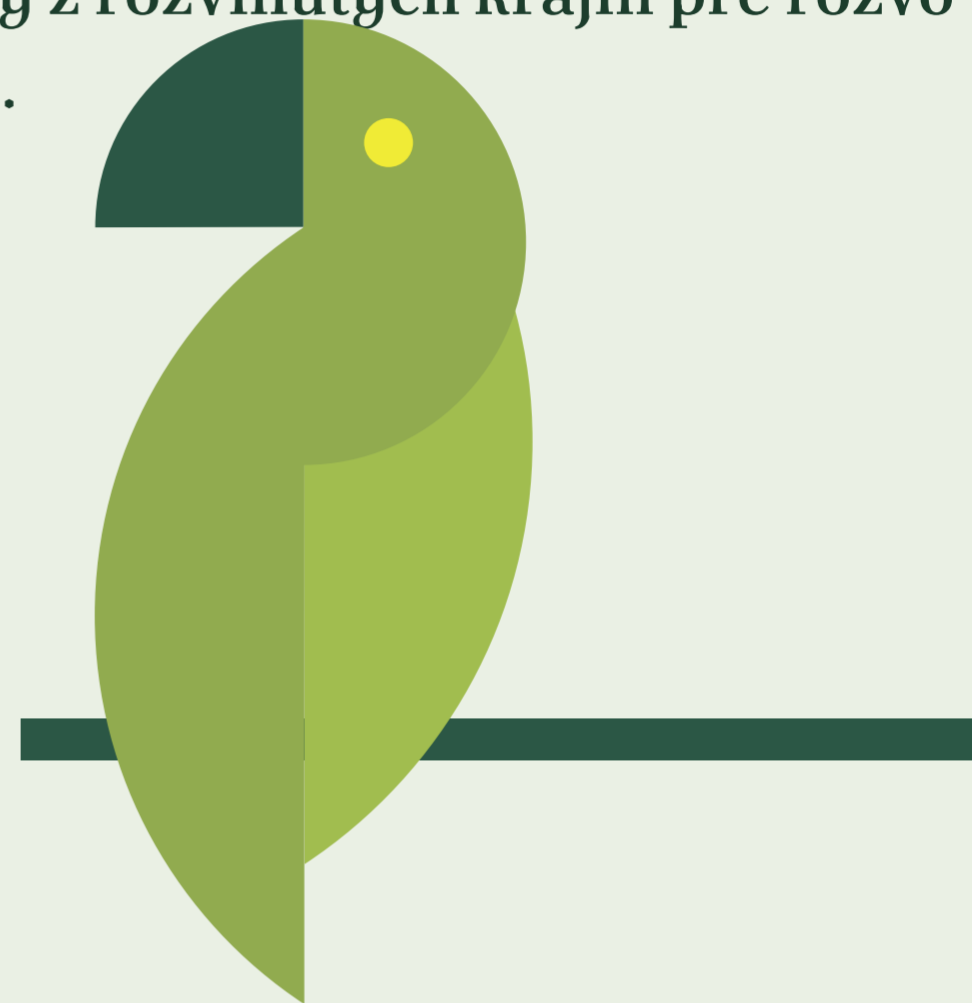
Medzi rokmi 2014 - 2019 sa emisie skleníkových plynov v Európskej únii znížili približne o 12 Mt ekvivalentu CO₂, a to najmä v Nemecku, ale v ďalších 12 členských štátoch Európskej únie sa emisie zvýšili. Podiel energie z obnoviteľných zdrojov na celkovej spotrebe energie je v Európskej únii 18 %.

Financovanie je kľúčovým aspektom na podporu stratégií a programov opatrení, ale voda prilákala len niečo viac ako pätinu všetkých finančných prostriedkov na boj proti zmene klímy z rozvinutých krajín pre rozvojové krajiny.

Rámcová smernica Európskej únie o vode¹⁰⁴ (článok 9) bola východiskom pre silnejšie ekonomické úvahy a zásady návratnosti nákladov vo vodnom hospodárstve. Nie je však určené, ako presne prispieva návratnosť nákladov k dosiahnutiu udržateľného a spravodlivého využívania vody. Pôvodný cieľ politiky Európskej únie dosiahnuť “dobré ekologické stavu” pre všetky vodné útvary nebol splnený a bol odložený, pričom konečný termín je rok 2027. Európska únia má 98 % bezpečne spravovaných kanalizačných služieb

Za posledných 20 rokov sa v Dunaji uskutočnila rozsiahla čistiaca akcia financovaná Európskou úniou. Výstavba čističiek odpadových vôd pozdĺž rieky zabránila vypúšťaniu surových odpadových vôd do rieky, čo viedlo k zlepšeniu kvality vody za posledných 15 rokov. Medzi ďalšie zlepšenia patrí zníženie vypúšťania priemyselných a poľnohospodárskych odpadových vôd. Ekosystém v severozápadnom šelfu Čierneho mora sa obnovuje, o čom svedčí aj návrat kedysi hojnej červenej morskej riasy *Phyllaphora*. Toto je jasný príklad prístupu k riadeniu pobrežných a morských oblastí “od zdroja k moru”

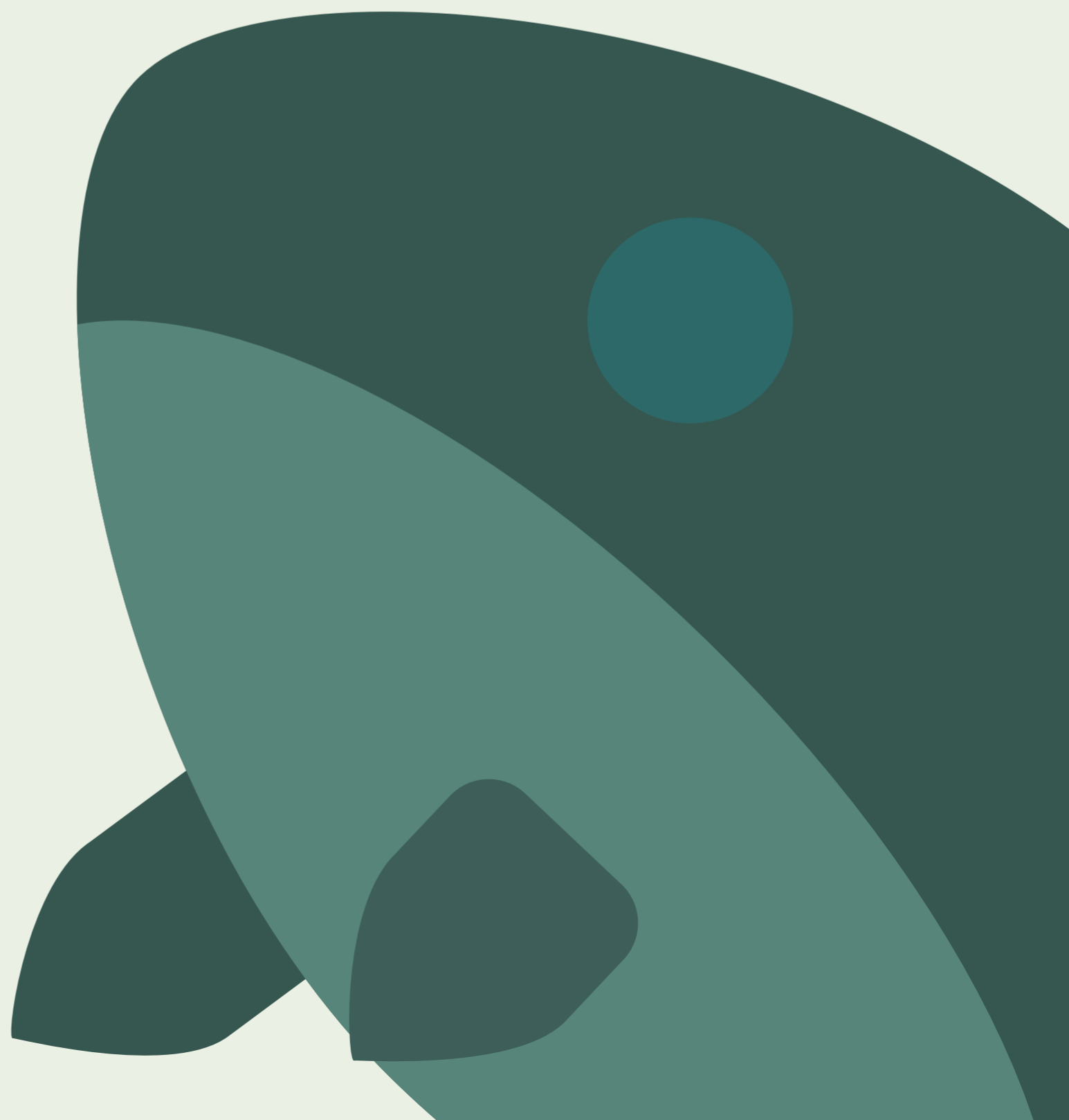
V stratégii Európskej únie v oblasti biodiverzity do roku 2030 sa zdôrazňuje potreba rozšíriť ochranu morských oblastí Európskej únie na 30 percent, vytvoriť ekologické koridory, ktoré pomôžu zvrátiť stratu biodiverzity a prispieť k zmierneniu zmeny klímy a odolnosti voči nej. Z hodnotení Červeného zoznamu morských regiónov Európskej únie vyplýva, že z 1 196 hodnotených morských druhov je 9 % ohrozených a 3 % takmer ohrozených. Ohrozené sú najmä vtáky, cicavce a korytnačky.

Európska únia sa po zmenách vo výrobe, zvyšovaní povedomia a správaní spotrebiteľov čoraz viac zameriava na bezpečnosť potravín rozvíjaním miestnej, ekologickej, bez geneticky modifikovaných organizmov alebo iných druhov certifikovanej výroby.

V stratégii Európskej únie pre pôdu do roku 2030 z roku 2021 sa stanovuje rámec a konkrétne opatrenia na ochranu a obnovu pôdy a zabezpečenie jej udržateľného využívania. Stanovuje víziu a ciele na dosiahnutie zdravej pôdy do roku 2050, pričom do roku 2030 sa majú prijať konkrétne opatrenia. V stratégii sa okrem iného stanovujú opatrenia týkajúce sa pôdy a obehového hospodárstva a navrhuje sa bezpečné, udržateľné a obehové využívanie vyťaženej pôdy a obmedzenie záberu pôdy a jej zapečatenia s kruhovým využívaním pôdy. Podpora zo spoločnej poľnohospodárskej politiky Európskej únie by mohla spomaliť proces úbytku ornej pôdy a vyludňovania vidieka v bloku.

V októbri 2020 bola spustená chemická stratégia Európskej únie pre udržateľnosť na ceste k prostrediu bez toxických látok, ktorej cieľom je postupne odstrániť najškodlivejšie látky zo spotrebiteľských výrobkov a finančne podporiť zavádzanie bezpečných a udržateľných chemických látok.

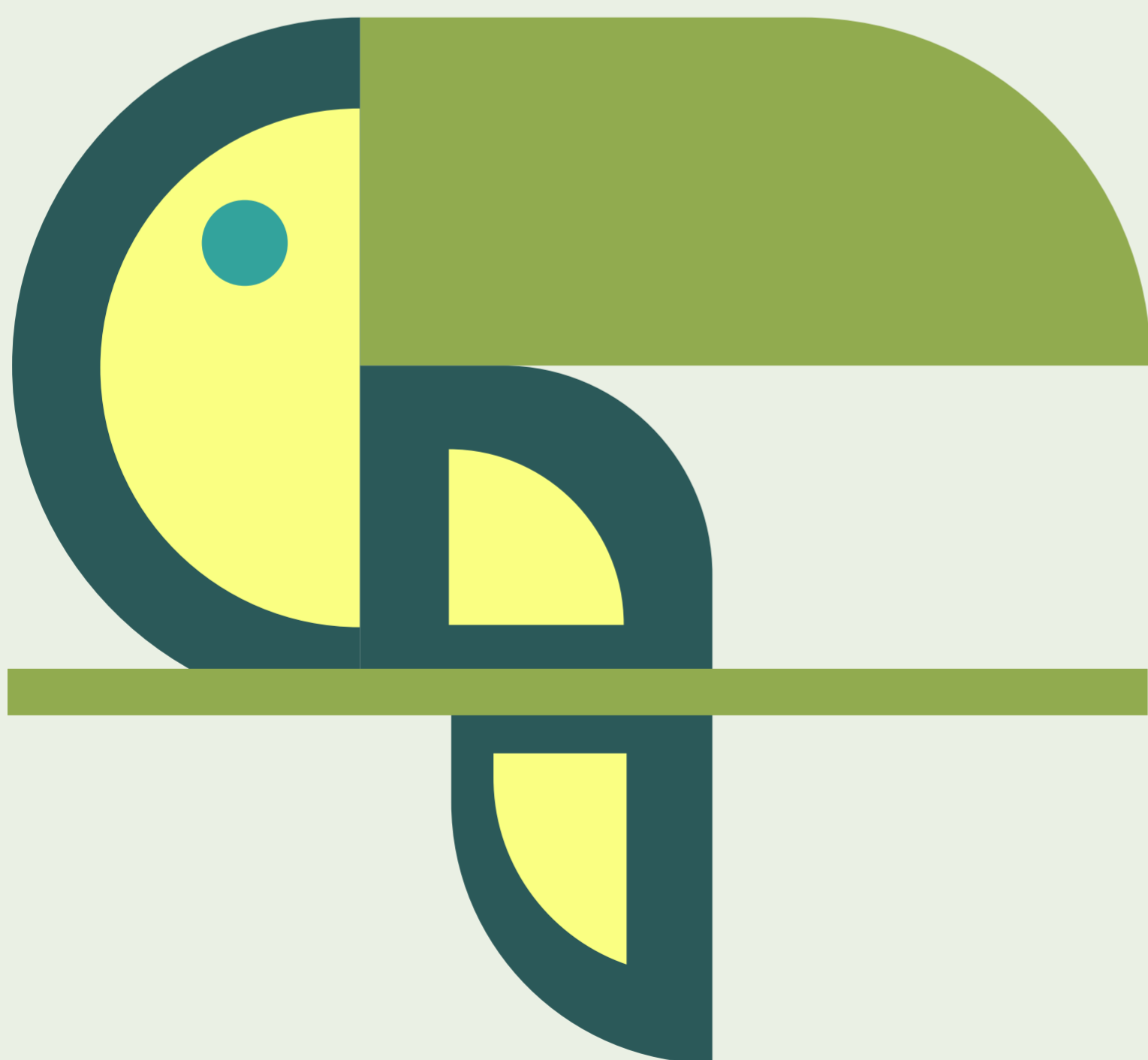
Nariadenia Európskej únie o odpadoch stanovujú pomerne pevný rámec pre zber, zhodnocovanie alebo riadnu likvidáciu odpadu. Priemerná miera recyklácie tuhého komunálneho odpadu v Európskej únii sa za posledných 10 rokov neustále zvyšuje a od marca 2020 platí nový akčný plán pre obehové hospodárstvo, ktorý je súčasťou európskej zelenej dohody. V Európskej únii, kde sú zavedené pokročilé systémy, sa v roku 2017 vyzbieralo menej ako 45 % odhadovaného objemu vyprodukovaného elektronického odpadu. Niektoré krajiny Európskej únie, ako napríklad Rakúsko, Nemecko, Holandsko a Slovinsko, majú najvyššiu mieru recyklácie na svete. Priemerná miera recyklácie v Európskej únii sa zvýšila z 37,3 percenta v roku 2009 na 47,7 percenta v roku 2019. Päť krajín Európskej únie má stále komunálnu mieru recyklácie tuhého komunálneho odpadu nižšia ako 25 percent. Najvýraznejšie zlepšenie predstavujú Lotyšsko, Litva, Slovensko a Slovinsko, ktoré vstúpili do bloku v roku 2004.

Napriek negatívnym vplyvom fosílnych palív na životné prostredie všetky krajiny naďalej v rôznej miere dotujú fosílna palivá. Príjmy Európskej únie z environmentálnych daní predstavovali 330,6 miliardy EUR, čo je v nominálnom vyjadrení nárast o 52 % od roku 2002. Krajiny Európskej únie sú lídrami vo využívaní zelených dlhopisov - najmä Francúzsko, Nemecko a Holandsko.

V Európskej únii sa príjmy z environmentálnych daní od roku 2000 pohybujú v priemere na úrovni približne 2,2 až 2,5 % HDP. Napriek tomu sú medzi jednotlivými krajinami v rámci bloku zreteľné kontrasty. Napríklad od roku 2015 predstavujú príjmy z environmentálnych daní v Chorvátsku viac ako 3,4 % HDP, zatiaľ čo sumy vyberané v Nemecku, Írsku a Luxembursku sú nižšie ako 2 % HDP. Pri pohľade na príjmy z environmentálnych daní na obyvateľa vyberá najvyššiu sumu Holandsko, takmer 2 000 USD na obyvateľa, zatiaľ čo Kazachstan vyberá najmenšiu sumu, o niečo menej ako 210 USD na obyvateľa. V roku 2019 Slovinsko a Estónsko vybrali pomerne značnú sumu environmentálnych daní na obyvateľa (1 311, resp. 1 285 USD) v porovnaní s ich HDP na obyvateľa (27 421, resp. 20 835 USD)

V Európskej únii napríklad v roku 2020 vlády vynaložili na výdavky na ochranu životného prostredia 70 miliárd EUR, zatiaľ čo podniky takmer 157 miliárd EUR (t. j. viac ako dvojnásobok sumy, ktorú vynaložili vlády) a domácnosti približne 60 miliárd EUR.

Napríklad chorvátska environmentálna politika je financovaná z Fondu na ochranu životného prostredia a energetickú účinnosť (EPEEF). Je ústredným miestom pre výber environmentálnych poplatkov a platieb a pre riadenie programov a projektov na podporu ochrany životného prostredia, energetickej účinnosti a využívania obnoviteľných zdrojov energie. Finančné prostriedky na tieto projekty pochádzajú zo zahraničných fondov, medz-

inárodných organizácií, finančných inštitúcií a orgánov a od domácich a zahraničných subjektov. Konkrétne Chorvátsku ako súčasti Európskej únie bolo z európskych štrukturálnych a investičných fondov na roky 2014 - 2020 pridelených celkovo 10,7 miliardy EUR. EUR z celkového objemu finančných prostriedkov určených na politiku súdržnosti na obdobie rokov 2014 - 2020.

Časť týchto prostriedkov je určená na ochranu životného prostredia a energetickú účinnosť. V Európskej únii sa miera využívania obehových materiálov (podiel zhodnotených materiálov na celkovom množstve použitých materiálov) zvýšila z 8,2 % v roku 2004 na 11,2 % v roku 2017. Holandsko (24,5 percenta) sa považuje za globálneho lídra v oblasti obehového hospodárstva. Európska komisia v rámci svojej Európskej zelenej dohody a v záujme zosúladenia s novými stratégiami predstavila v marci 2020 nový akčný plán obehového hospodárstva, ktorý nadväzuje na predchádzajúcu verziu. zdrojov, pričom sa zabezpečí dlhodobá konkurencieschopnosť Európskej únie a nikto nebude zaostávať”.

Európska komisia vo svojom akčnom pláne obehového hospodárstva uvádza, že “rozšírenie obehového hospodárstva z popredných hospodárskych subjektov na hlavné hospodárske subjekty rozhodujúcim spôsobom prispeje k dosiahnutiu klimatickej neutrality do roku 2050 a oddeleniu hospodárskeho rastu od využívania zdrojov, pričom sa zabezpečí dlhodobá konkurencieschopnosť Európskej únie a nikto nebude zaostávať”. Na dosiahnutie tohto posunu “musí Európska únia urýchliť prechod na model regeneratívneho rastu, ktorý planéte vracia viac, ako berie, pokročiť smerom k udržaniu spotreby zdrojov v medziach planéty, a preto sa musí usilovať o zníženie svojej spotrebnej stopy a zdvojnásobenie miery využívania obehových materiálov

v nadchádzajúcom desaťročí”. Akčný plán obsahuje návrhy týkajúce sa dizajnu výrobkov, obehových výrobných procesov, znižovania množstva odpadu a posilnenia postavenia spotrebiteľov. Európsky parlament v nadväznosti na akčný plán prijal uznesenie, v ktorom požaduje ďalšie opatrenia a usiluje sa o dosiahnutie plne obehového hospodárstva do roku 2050. V uznesení sa zdôrazňuje významný prínos obehového hospodárstva k dosiahnutiu cieľov Parížskej dohody a Dohovoru o biologickej diverzite, ako aj k dosiahnutiu cieľov udržateľného rozvoja.

FINANCOVANIE OCHRANY ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA

Najmä v krajinách patriacich pod iniciatívu Three Seas Initiative (východoeurópske krajiny okrem Rakúska) po páde komunizmu pochádzali finančné prostriedky na ochranu životného prostredia z Európskej únie alebo od iných bohatých darcov, ako sú USA. Životné prostredie bolo od začiatku vítanou prioritou programov pomoci Phare a Tacis pre tieto krajiny. Napríklad v prvom roku programu venovalo vtedajšie Československo na životné prostredie dokonca celý svoj rozpočet Phare. Neskôr sa dôraz Európskej únie presunul z technickej podpory na inštitucionálne posilnenie a investície do východoeurópskych krajín, ktoré smerovali značnú pomoc EÚ na zosúladienie ich environmentálnych zákonov a postupov so zákonmi a postupmi Únie. Európska únia napríklad financovala environmentálne projekty v oblasti ťažby uhlia v “čiernom trojuholníku” medzi Nemeckom, Poľskom a Českou republikou, v oblasti Dunaja a Čierneho mora.

Európska komisia 9. marca 2023 oznámila investíciu vo výške viac ako 116 miliónov EUR do ôsmich veľkých projektov programu Life zameraných na ochranu prírody, životného prostredia a klímy v Belgicku, Estónsku, Španielsku, Taliansku, Poľsku (2 projekty), na Slovensku a vo Fínsku. V Belgicku sa rozšíri chránená oblasť, zlepši sa prepojenosť a vypracujú sa akčné plány pre kritické biotopy a druhy. V Poľsku sa bude realizovať politika

EÚ v oblasti močiarov, rašelinísk a mokradí v rôznych lokalitách Natura 2000 a druhý projekt pomôže realizovať poľskú stratégiu klimatickej neutrality Východné Veľkopoľsko 2040. Na Slovensku sa podporí kvalita vody, prírodné biotopy a pôvodné druhy, ako aj udržateľné lesné hospodárstvo a rybné hospodárstvo. V Estónsku sa podporí rozvojový plán na prispôbenie sa zmene klímy.

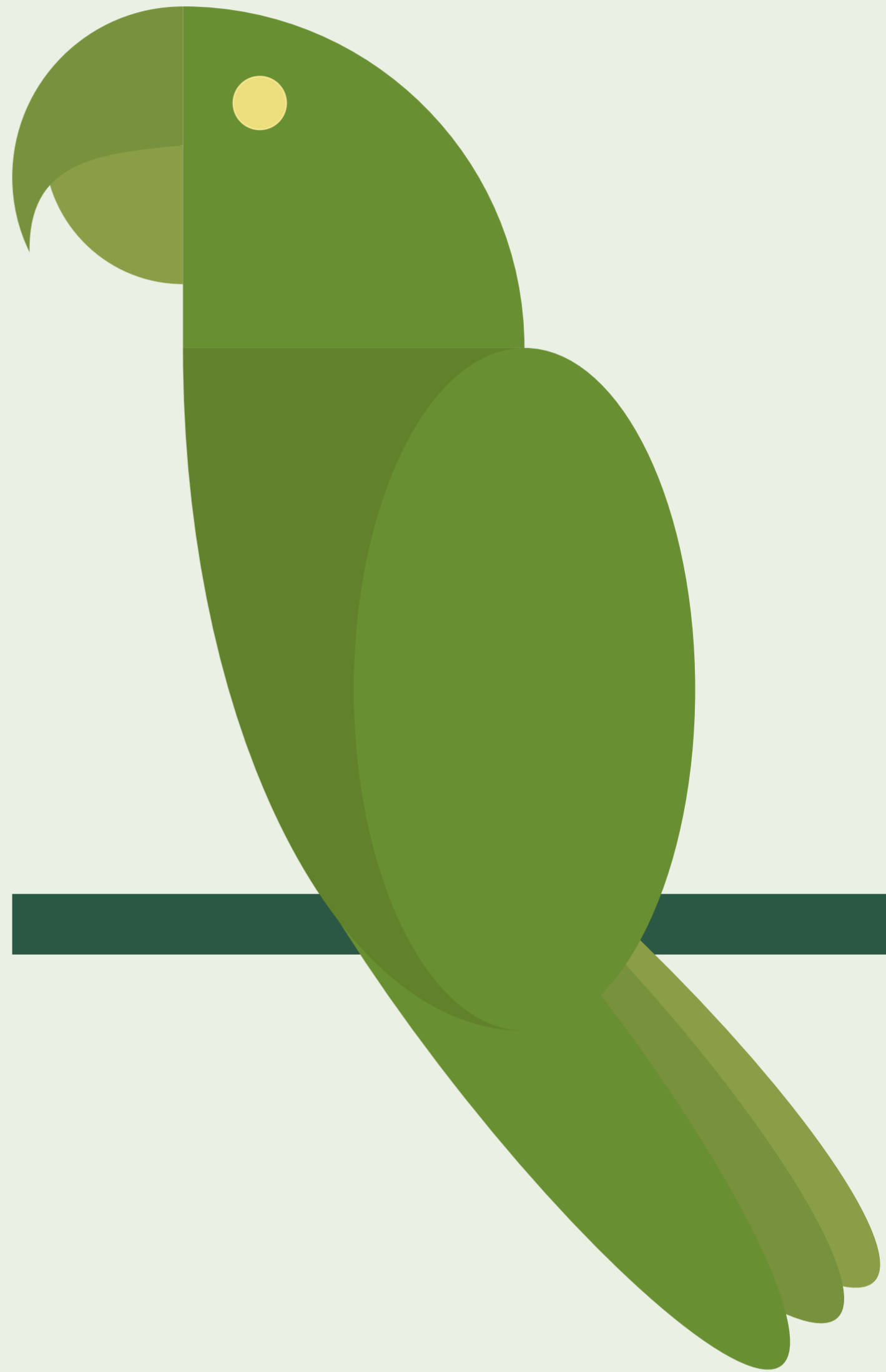
FINANČNÉ PROSTRIEDKY EÚ PRE ZELENÉ

Slovinsko bude môcť investovať 806 miliónov eur z Európskeho fondu regionálneho rozvoja (EFRR) a Kohézneho fondu do ekologickejšieho, nízkouhlíkového prechodu na odolné a uhlíkovo neutrálne hospodárstvo. “Tieto prostriedky prispejú k dekarbonizácii krajiny, ako aj k rozvoju energie z obnoviteľných zdrojov. Investovať sa bude najmä do kapacít solárnej a veternej energie a do zlepšenia energetickej účinnosti budov,”

511 miliónov (EFRR + Kohézny fond) pôjde na podporu “udržateľnej a inteligentnej mobility a pomôže vyplniť medzery v sektore verejnej osobnej dopravy, najmä modernizáciou a posilnením slovinskej železničnej siete,”

Fond spravodlivého prechodu Európskej komisie (FTJ) poskytne 249 miliónov eur Savinjsko-šaleckému regiónu, aby sa do roku 2023 mohol zbaviť uhlia, a regiónu Zasavje na zabezpečenie jeho prechodu. “JTF sa zameria najmä na posilnenie odbornej prípravy a pracovných príležitostí, podporu diverzifikácie a odolnosti miestneho hospodárstva a rekultiváciu znehodnotených oblastí,” uvádza Európska komisia.

TBalík dopĺňa príspevok vo výške 23,9 milióna EUR z Európskeho fondu pre námorné záležitosti, rybné hospodárstvo a akvakultúru (Feampa) na investície do udržateľného rybolovu a akvakultúry, zachovania morskej biodiverzity a ochrany morských ekosystémov v Jadranskom mori. Európske modré hospodárstvo vytvára konkrétne príležitosti pre pobrežné komunity a zohráva kľúčovú úlohu pri dekarbonizácii hospodárstva. Táto dohoda o partnerstve pomôže Slovinsku ďalej budovať nízkouhlíkové, odolné, udržateľné a inovatívne odvetvia rybolovu a akvakultúry a podporí ekologický a digitálny prechod modrého hospodárstva v Slovinsku.

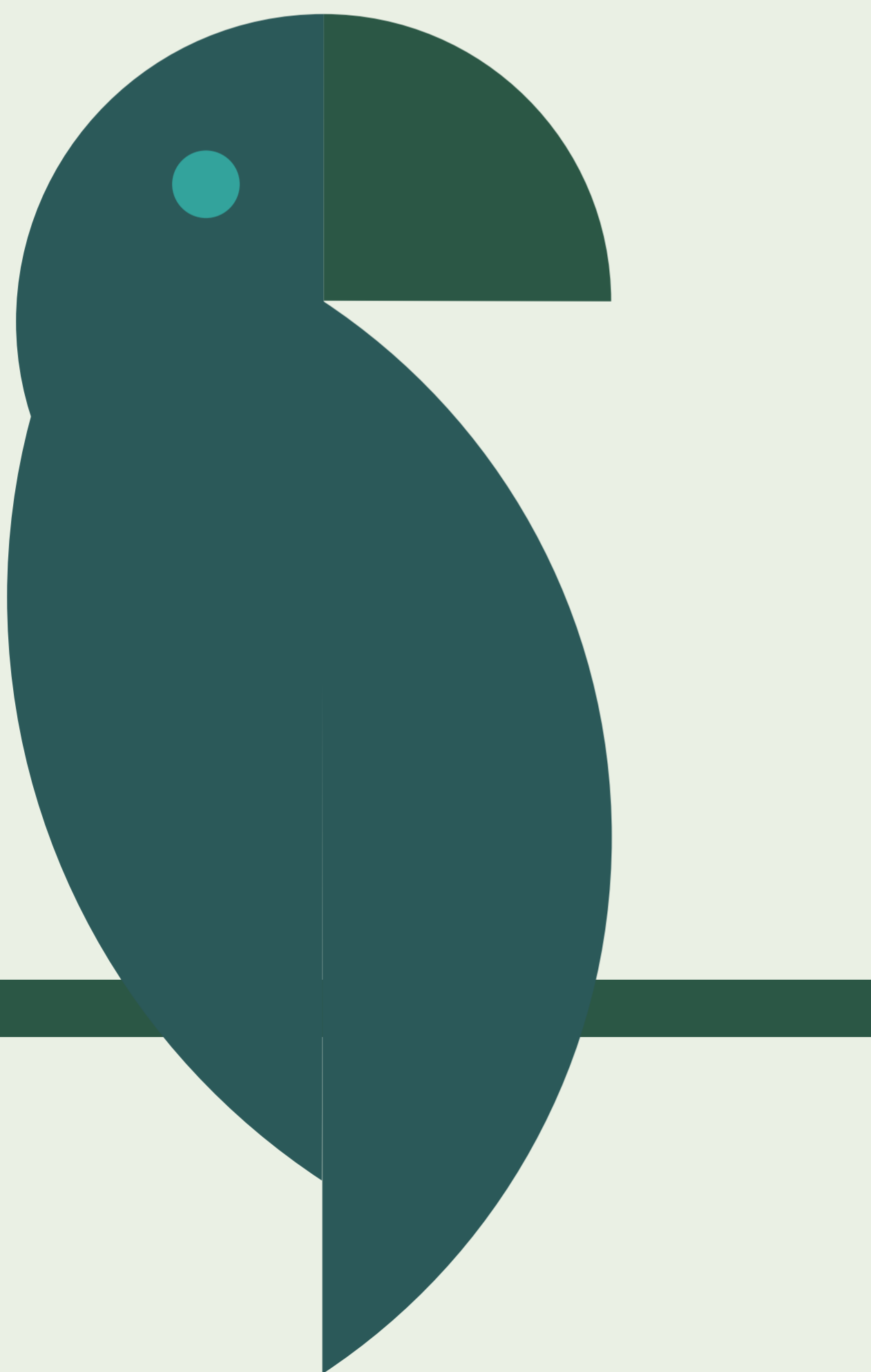
Program LIFE IP RESTART financovaný EÚ pomáha Slovinsku dosiahnuť vyššiu mieru recyklácie stavebného a demolačného odpadu, ktorý nie je nebezpečný. Nedostatok koherentných právnych predpisov, nedostatočné recyklačné kapacity a nízka spoločenská akceptácia recyklačných procesov a výsledných produktov sú prekážky, ktoré identifik-

Jeho ministerstvo životného prostredia a územného plánovania zavedie súbor vzájomne sa dopĺňajúcich technických, digitálnych, environmentálnych a obehových riešení s cieľom dosiahnuť maximálnu materiálovú sebestačnosť a zvýšenú obehovosť v sektore zhodnocovania odpadu.

Podporí sa šesť obehových riešení pre problematické a objemné prúdy odpadu s cieľom zabezpečiť široké prijatie riešení na dosiahnutie koherentného a integrovaného plnenia národných cieľov v oblasti odpadového hospodárstva a predchádzania vzniku odpadu. Slovinsko má vysoké ambície znížiť množstvo odpadu o 60 % prostredníctvom recyklácie do roku 2030. A dosiahnuť mieru recyklácie 50 % v prípade stavebného a demolačného odpadu, ktorý nie je nebezpečný (70 % v prípade komunálneho odpadu). Zlepšením činností v oblasti zberu, spracovania a zneškodňovania odpadu, ako aj materiálového zhodnocovania by sa mohli znížiť aj emisie CO₂ o 20 %

Európska banka pre obnovu a rozvoj (“EBRD”) s podporou programu InvestEU zmobilizuje viac ako 1,1 miliardy EUR vo forme finančných prostriedkov prostredníctvom priamych investícií alebo finančných sprostredkovateľov, aby pomohla krajinám EÚ, v ktorých EBRD pôsobí, dosiahnuť ich plný zelený potenciál. Prispeje tiež k úspešnému programu EBRD Green Cities, ktorý je aktívny vo viac ako 50 mestských oblastiach s cieľom pomôcť urýchliť ich ekologickú transformáciu.

Projekty, ktoré sa v tejto súvislosti očakávajú, že budú financované, zahŕňajú efektívne využívanie energie a zdrojov v priemysle a obchode, obehové hospodárstvo a recyklačné iniciatívy, zelené budovy, udržateľné potravinové výrobky, obnoviteľné zdroje energie, skladovanie energie a siete, vodu a odpadové vody a nízkouhlíkovú a mestskú dopravu.

GREENWASHING

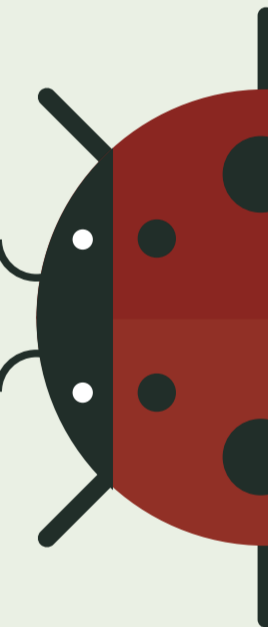
Nie všetky kroky EÚ v oblasti životného prostredia sú však pozitívne.

80 európskych mimovládnych organizácií sa podpísalo pod list, v ktorom vyzývajú EÚ, aby odmietla kompenzácie emisií oxidu uhličitého. Celosvetový tím akademických výskumníkov posúdil 29 projektov, ktoré tvrdili, že ušetrili celkovo 89 miliónov uhlíkových kreditov, a zistil, že viac ako 90 % kreditov bolo založených na nedôveryhodných tvrdeniach, že sa zabránilo emisiám

Na zasadnutí OSN o biodiverzite COP15, Dohovore o biologickej diverzite v kanadskom Montreale v decembri 2022, sa na krajiny tlačila iniciatíva 30 %, teda záväzok vytvoriť ešte viac národných parkov a rezervácií pre živočíchy. EÚ tam presadzovala, aby 10 % cieľa 30×30 bolo pod “prísnu ochranou”, pričom na zvyšných 20 % by sa povolil ťažobný priemysel. To by bol najhorší možný výsledok - vylúčenie pôvodných obyvateľov a miestnych komunit z rozsiahlych oblastí ich pôdy, umožnenie ťažobného priemyslu, ktorý je hlavnou hnacou silou straty biodiverzity, na ešte väčšej ploche a nerešpektovanie práv a území pôvodných obyvateľov - Inicitíva 30×30 bola zameraná na dosiahnutie najväčšieho záberu pôdy, aký kedy svet videl..

Štúdie ukázali, že plán 30×30 by mohol ovplyvniť pôdu a živobytie 300 miliónov ľudí, ktorí sú najmenej zodpovední za ničenie životného prostredia. Myšlienku podporili najviac znečisťujúce a ničivé korporácie na svete, ako napríklad Unilever, Nestlé a Shell.

Čoraz viac vedeckých dôkazov ukazuje, že pôda spravovaná pôvodnými obyvateľmi a miestnymi komunitami je pri zachovávaní biodiverzity účinnejšia ako chránené územia.

Domorodé národy veľmi dobre vedia, že príroda nie je niečo oddelené od ľudí, niečo, čo môžeme na jednej strane “chrániť”, zatiaľ čo na inej strane ničiť.

Nedávno sa členské štáty EÚ a Európsky parlament dohodli, že do roku 2030 bude 27 krajín EÚ získavať 42,5 % energie z obnoviteľných zdrojov, pričom súčasný cieľ je 32 % podiel energie z obnoviteľných zdrojov do roku 2030. Dohoda, žiaľ, zahŕňa aj jadrovú energiu, hoci skupina vedená Nemeckom bola proti zahr-

nutiu vodíka vyrábaného z jadrovej energie. Na druhej strane, víťazstvom pre Nemecko je, že EÚ súhlasila s vyňatím e-palív, vznikajúcej technológie, ktorá kombinuje vodík a oxid uhličitý na výrobu syntetických palív, zo zákazu predaja nových automobilov so spaľovacím motorom v roku 2035.

Environmentálna organizácia Greenpeace ostro kritizovala dohodu medzi nemeckou vládou a Európskou komisiou, pretože podkopáva ochranu klímy v doprave a poškodzuje Európu. Podá žalobu na Európsku komisiu za jej rozhodnutie zaradiť plyn a jadrovú energiu do zoznamu investícií EÚ, ktoré možno označiť za “zelené”

Militarizácia v EÚ a na celom svete má negatívny vplyv aj na životné prostredie a zmenu klímy. Nedávne údaje zo správ, ktoré zverejnili organizácie Scientists for Global Responsibility a Conflict and Environment Observatory, poukazujú na prevažne negatívny vplyv globálnych vojenských aktivít na našu klímu.

Správa SGR z roku 2022 odhaduje, že svetové armády prispievajú k minimálne 5,5 % globálnych emisií skleníkových plynov (GHG). Zistilo sa v nej tiež, že keby boli svetové armády krajinou, mali by štvrtú najväčšiu národnú uhlíkovú stopu na svete.

Najbohatšie krajiny majú 30-krát vyššie vojenské výdavky, než koľko vyčleňujú na financovanie opatrení v oblasti klímy pre zraniteľné krajiny, a nesplnili svoj záväzok poskytnúť 100 miliárd dolárov ročne krajinám sveta, ktoré sú najviac ohrozené zmenou klímy. Prerozdelenie len ročných vojenských výdavkov 10 najväčších vojenských krajín na financovanie opatrení v oblasti klímy by zabezpečilo 15 rokov (100 miliárd USD) sľúbeného financovania.

Nedávny výbuch plynu v plynovode Nord Stream mohol spôsobiť väčšie ekologické škody, ako sa očakávalo. Následný nárast skleníkových plynov, ktoré spôsobujú globálne otepľovanie, sa rovnal až 32 % ročných emisií Dánska. Keď sa nespálený metán dostane do atmosféry, spôsobuje 30-krát väčší účinok globálneho otepľovania ako oxid uhličitý. Program OSN pre životné prostredie uvádza, že metán je pre planétu 80-krát horší ako CO₂, pretože urýchľuje klimatické zmeny. Nemeckí vedci v spolupráci s Göteborskou univerzitou odobrali vzorky vody v prvom týždni po úniku a opäť v januári 2023 Zistili, že v blízkosti miest úniku boli hodnoty metánu vo vode približne 1000-krát vyššie ako zvyčajne. Z nedávnej štúdie oceánskych výskumných centier a univerzít v Dánsku a Poľsku vyplýva, že výbuchy by predstavovali veľmi reálnu hrozbu pre viaceré morské druhy vrátane tuleňov, sviňúch a tresiek. Sviňuchy mohli utrpieť poškodenie čelustí a uší a dosť možno aj trvalé alebo dočasné zmeny prahu sluchu, čo im sťažilo navigáciu a vyhýbanie sa lodnej doprave. Keďže k výbuchom došlo počas tradičného obdobia neresu a rozmnožovania tresky východnej v Baltskom mori, škodlivé prvky sa mohli dostať aj k rybám, mladým treskám a ikrám vo vode, čím sa ešte viac zvýšil environmentálny tlak na krehké populácie rýb.

EÚ už viac nepustí na trh EÚ výrobky, ktoré sú spojené s ničením lesov. Toto nariadenie je prvým na svete, ktoré rieši globálne odlesňovanie a výrazne zníži vplyv EÚ na prírodu.

Tento výsledok je víťazstvom, ale rozhodovacie orgány EÚ vylúčili niekoľko dôležitých prvkov. Vyjednávajúci sa rozhodli nepodporiť návrh Parlamentu rozšíriť rozsah pôsobnosti na iné zalesnené plochy, ako sú savany, hoci mnohé z nich sú už teraz pod obrovským tlakom v dôsledku premeny poľnohospodár-

skej pôdy. Tieto ekosystémy sú dôležitými zásobárňami uhlíka a útočiskom pre zvieratá, okrem toho poskytujú živobytie pôvodným obyvateľom a miestnym komunitám. Ďalšou premárnenou príležitosťou bola absencia jasného uznania ľudských práv, najmä domorodého obyvateľstva a miestnych komunit.

Oficiálna rozvojová pomoc EÚ pre životné prostredie

EÚ, jej členské štáty a Európska investičná banka sú spoločne najväčšími prispievateľmi verejného financovania opatrení v oblasti klímy pre rozvojové ekonomiky, pričom v roku 2021 poskytli 23,04 miliardy EUR. v roku 2021 Európska komisia vyčlenila 2,50 miliardy EUR pre rozvojové ekonomiky, pričom ich značná časť (takmer 40 %) smeruje na financovanie činností v oblasti adaptácie na zmenu klímy. okrem toho EIB poskytla v roku 2021 rozvojovým ekonomikám 2,56 miliardy EUR na financovanie opatrení v oblasti klímy. Financuje napríklad projekty v oblasti energetickej efektívnosti a obnoviteľných zdrojov energie v Afrike a iných regiónoch a často kombinuje prostriedky s prostriedkami Komisie a národných agentúr v krajinách EÚ. Podľa správy Výboru OECD pre rozvojovú pomoc zo septembra 2022 dosiahlo financovanie opatrení v oblasti klímy pre rozvojové ekonomiky v roku 2020 výšku 83,3 miliardy USD.

V roku 2021 27,6 % bilaterálnej ODA členov DAC sledovalo ciele v oblasti klímy. Činnosti, ktorých významným cieľom bola zmena klímy, predstavovali v roku 2021 celkovo viac ako 23 miliárd USD.

OECD DAC v júli 2022 uverejnila správu s názvom Aid In Support Of Environment (Pomoc na podporu životného prostredia).

Vzhľadom na krajiny iniciatívy Three Seas Initiative slovenská bilaterálna pomoc na ochranu životného prostredia v roku 2020 približne 2,7 milióna USD, pričom 1 milión USD bol určený pre Ukrajinu, 310 000 USD pre Bosnu a 230 000 USD pre Čiernu Horu.

Slovenská bilaterálna environmentálna pomoc v roku 2020 predstavovala 3 milióny USD, z toho 1,2 milióna USD pre Keňu, 570 000 USD pre Srbsko, 460 000 USD pre Libanon, 410 000 USD pre Moldavsko atď. 270 000 USD pre Gruzínsko a Etiópiu.

Polish bilateral environment aid in 2020 amounted to the sum between 6 and 7 million USD. Poľská bilaterálna pomoc v oblasti životného prostredia v roku 2020 predstavovala sumu 6 až 7 miliónov USD v roku 2020, z toho 1, 6 milióna USD pre Albánsko, 0, 9 milióna USD pre Ukrajinu, 0, 8 milióna USD pre Keňu atď.

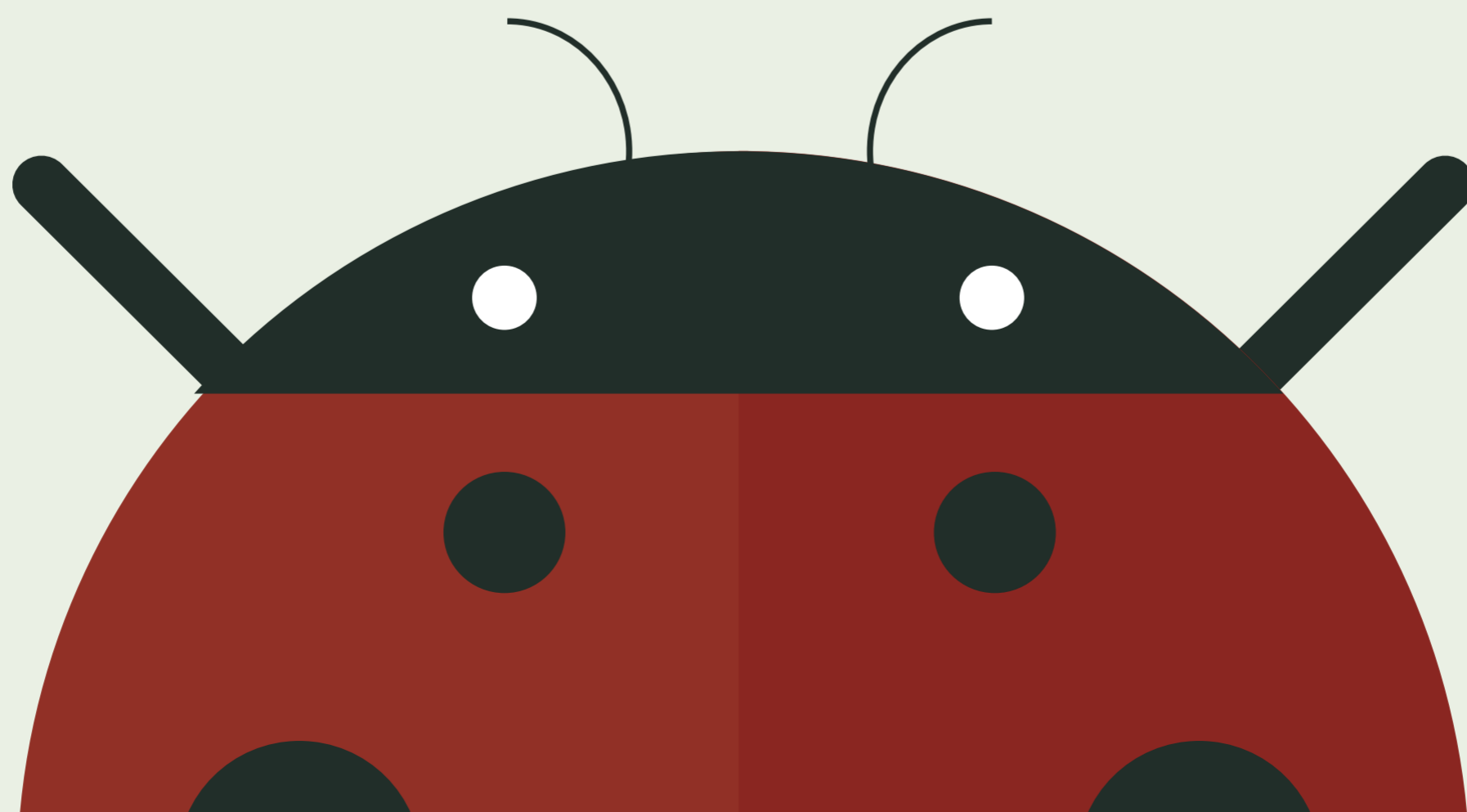
Maďarská bilaterálna pomoc v oblasti životného prostredia v roku 2020 predstavovala 33 miliónov USD, pričom Laos dostal 10 miliónov USD, Srbsko 9 miliónov USD, Mongolsko 2 milióny USD, Uganda 0, 7 milióna USD, Indonézia 0, 5 milióna USD atď.

Česká bilaterálna pomoc v oblasti životného prostredia v roku 2020 predstavovala 17 miliónov USD, pričom Etiópia dostala 4 milióny USD, Moldavsko 3 milióny USD,

Bosna 2 milióny USD, Gruzínsko 1 milión USD atď.

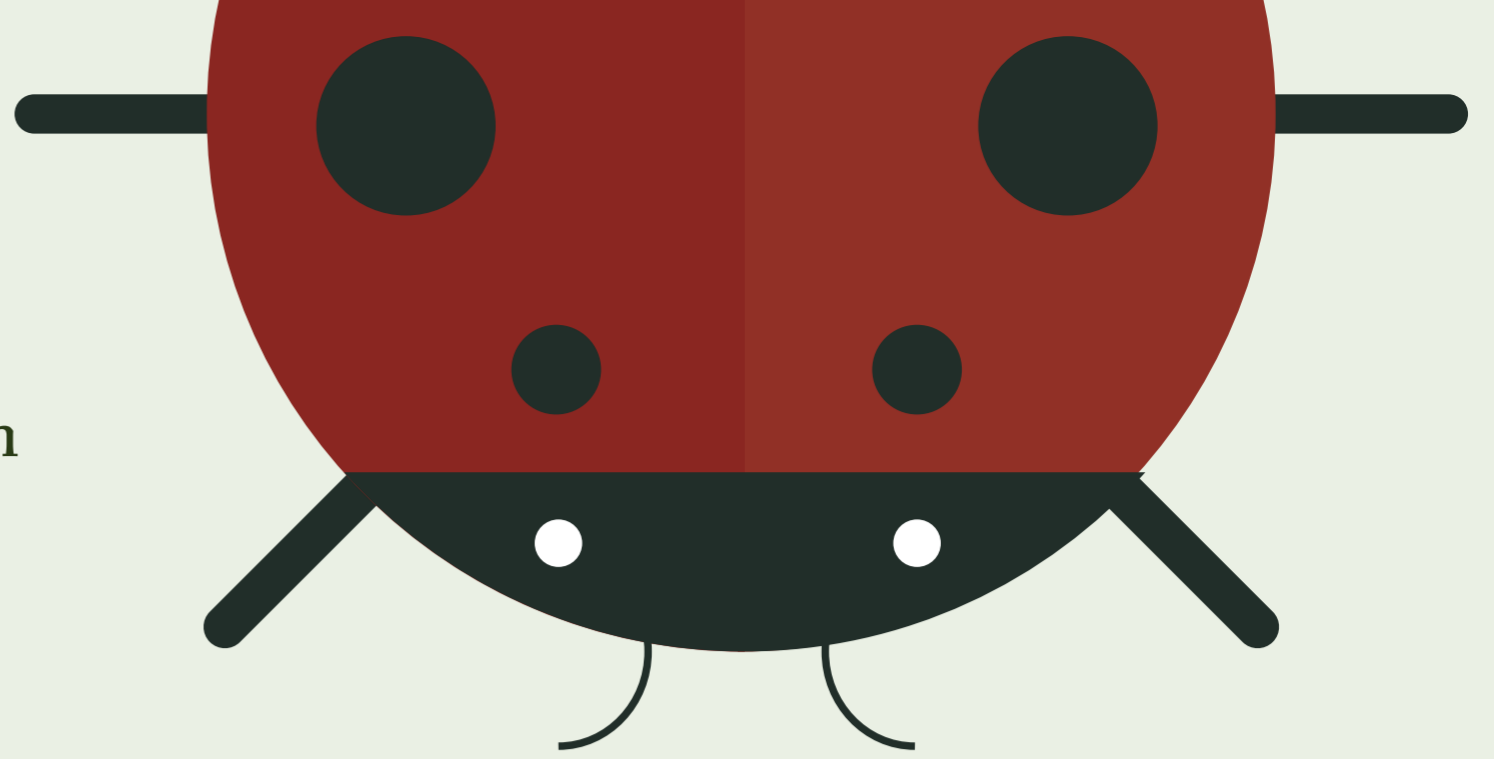
Rakúska bilaterálna pomoc v oblasti životného prostredia v roku 2020 predstavovala 217 miliónov USD, pričom Srbsko získalo 15 miliónov USD, Kosovo 6 miliónov USD, Mozambik 6 miliónov USD, Turecko 5 miliónov USD, Etiópia 4 milióny USD, Burkina Faso, Mongolsko, Arménsko, Moldavsko a Uganda, všetky dostali 3 milióny USD atď.

Inštitúcie EÚ vyplatili v roku 2020 na bilaterálnu pomoc v oblasti životného prostredia takmer 8 miliárd USD, pričom Turecko získalo 582 miliónov USD, Mozambik 175 miliónov USD, Irak 126 miliónov USD, atď.

ZHRNUTIE VYKO- NANÉHO PRIESKUMU

V rámci projektu sme uskutočnili prieskum medzi 513 mladými ľuďmi z:

- 🌀 Poľska
- 🌀 Litvy
- 🌀 Lotyšska
- 🌀 Slovenska
- 🌀 Slovinska
- 🌀 Rakúska
- 🌀 Českej republiky
- 🌀 Maďarska
- 🌀 Bulharska
- 🌀 Rumunska.

Ich cieľom bolo zistiť, ako mladí ľudia hodnotia fungovanie a implementáciu ekologických riešení Novej zelenej dohody vo svojich krajinách. Na základe toho sme vytvorili už opísanú stratégiu v oblastiach spravodlivého prechodu, zeleného trhu práce, environmentálneho vzdelávania a klimateckej politiky.

Najväčšiu skupinu tvorili Rumuni, najmenšiu Litovčania. Rozdelenie podľa pohlavia bolo pomerne vyvážené: 58,1 % účastníkov tvorili ženy, 40,4 % muži a 1,4 % sa neidentifikovalo so žiadnym konkrétnym pohlavím.

Z hľadiska veku bola väčšina respondentov (61,4 %) vo veku od 18 do 26 rokov, len 9 % bolo mladších ako 18 rokov a 29,6 % bolo starších ako 26 rokov. Toto rozloženie poukazuje na silné zastúpenie mladých dospelých, čo odráža ich pohľad na ekologické a environmentálne otázky.

Výskum overil skoršiu účasť mladých ľudí na rôznych formách environmentálnej výchovy. Dominantnou odpoveďou boli workshopy - 24,9 % účastníkov a školské aktivity, čo naznačuje, že environmentálne otázky sa čoraz viac začleňujú do formálneho vzdelávania, nielen do neformálneho.

Účastníkov sme sa tiež pýtali na ich záujem o účasť na seminároch na štyri rôzne environmentálne témy: doprava, životné prostredie, kvalifikovaná práca a hospodárenie v domácnosti. Najoblúbenejšou témou bolo životné prostredie - najvyššie hodnotenie jej dalo 33 % respondentov.

In the part devoted to the importance of various elements of adopting a just transition approach in organizations, participants were asked to assess the importance of such aspects as:

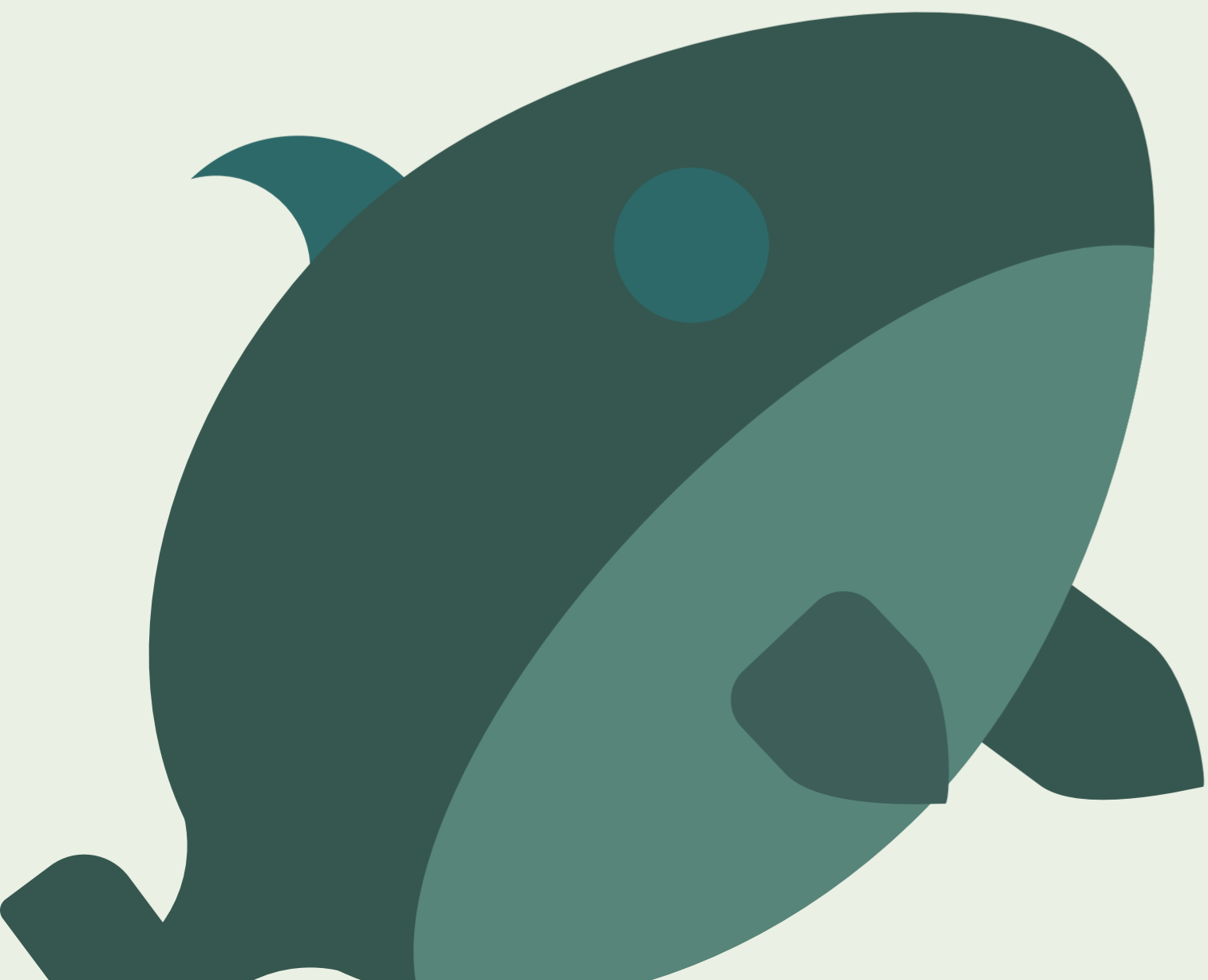
- ☞ rovnaký prístup k odbornej príprave
- ☞ rovnaký prístup k práci bez ohľadu na pohlavie alebo kvalifikáciu
- ☞ profesionalizácia pracovísk alebo minimalizácia negatívnych vplyvov na životné prostredie.

Výsledky ukázali zhodu v tom, že všetky štyri aspekty sú kľúčové. Na druhej strane “zabezpečenie rovnakého prístupu ku kvalitnému vzdelávaniu a odbornej príprave zamestnancov” bolo považované za najmenej dôležité. “Minimalizácia negatívnych vplyvov na ekosystém” je tiež hodnotená nižšie, čo naznačuje jemnú tendenciu uprednosťovať rovnosť príležitostí v práci a vytváranie kvalitných pracovných miest pred prístupom k vzdelaniu a environmentálnymi aspektmi.

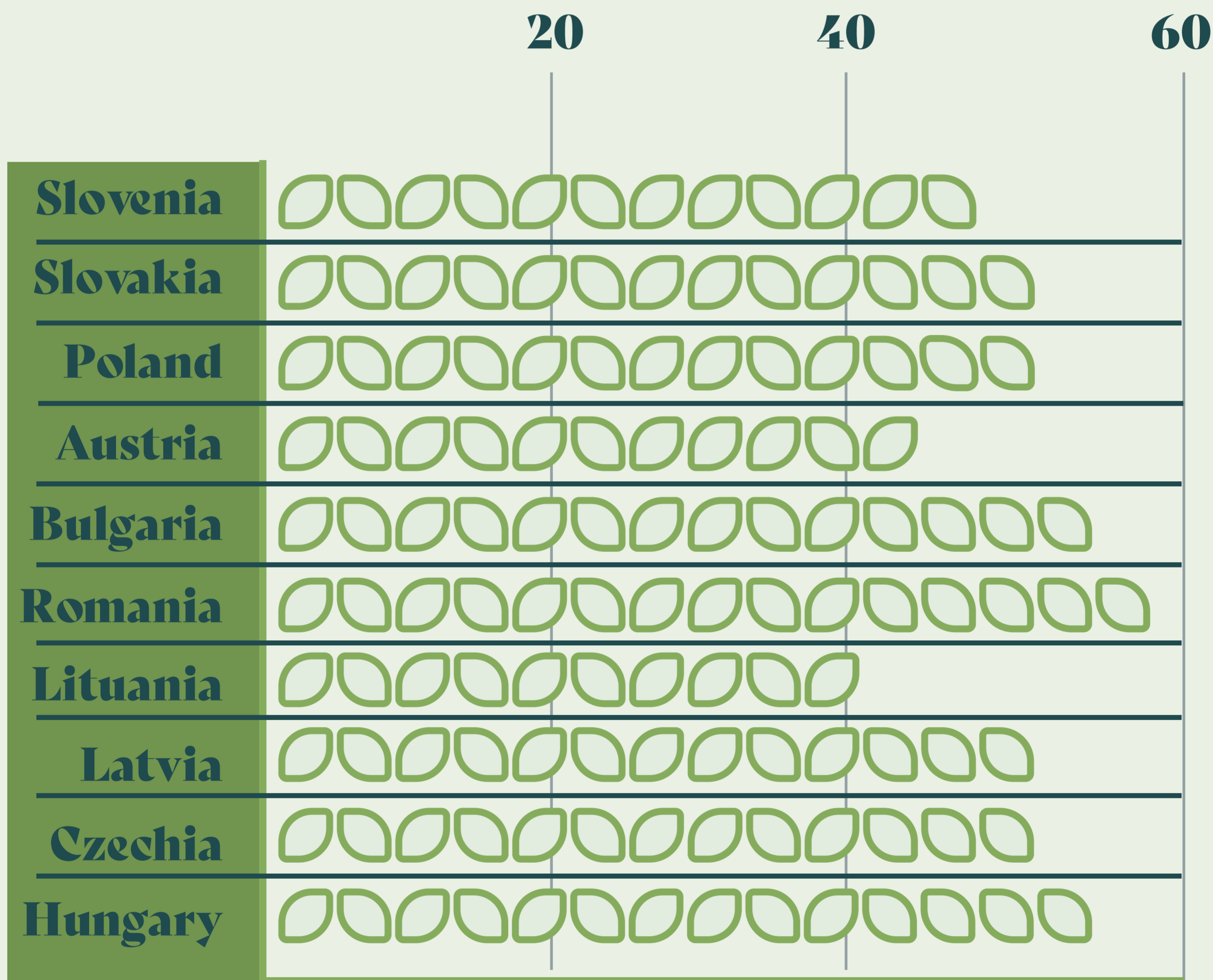
V prieskume sa zisťovalo aj to, ako by sa dalo zlepšiť pôsobenie mladých ľudí na Európsku zelenú dohodu. Medzi zdôrazňovanými otázkami boli vzdelávanie a informovanosť a návrhy zahŕňali začlenenie ekologických myšlienok do školských osnov, organizovanie seminárov, zvyšovanie informovanosti malých detí a rodičov a zavedenie povinnej environmentálnej výchovy na stredných školách.

Hlavnými potrebami a očakávaniami mladých ľudí voči novému poriadku sú preto opatrenia zamerané na ochranu klímy, zníženie emisií skleníkových plynov a podporu udržateľných hospodárskych postupov. Mladí ľudia chcú, aby sa ich krajiny usilovali o trvalo udržateľný rozvoj, ktorý by zohľadňoval ekologické, sociálne a hospodárske aspekty. Očakávajú podporu energetickej transformácie prostredníctvom investícií do obnoviteľných zdrojov energie a zlepšenia energetickej účinnosti. Dôležitá je pre nich aj sociálna spravodlivosť a možnosť vyjadriť sa k otázkam udržateľnosti. Väčšina respondentov očakáva, že podporí vzdelávacie programy a informačné kampane, ktoré zvýšia povedomie a podporia proekologické aktivity, ako aj prispievajú k vytvoreniu nových ekologických pracovných miest.

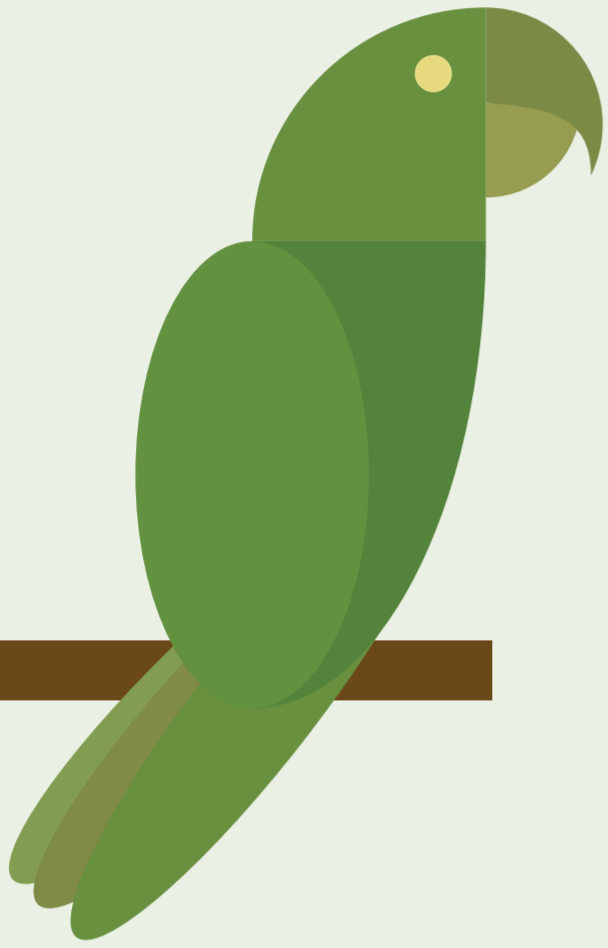
OTÁZKY A ICH ANALÝZA

Do prieskumu sa zapojili účastníci z 10 krajín :

Najväčšiu skupinu tvorili ženy, ktoré tvorili 58,1 % účastníkov. Muži tvorili o niečo menšiu skupinu, ktorá predstavovala 40,4 % opýtaných. Okrem toho 1,4 % respondentov uviedlo, že sa neidentifikuje so žiadnym konkrétnym pohlavím.

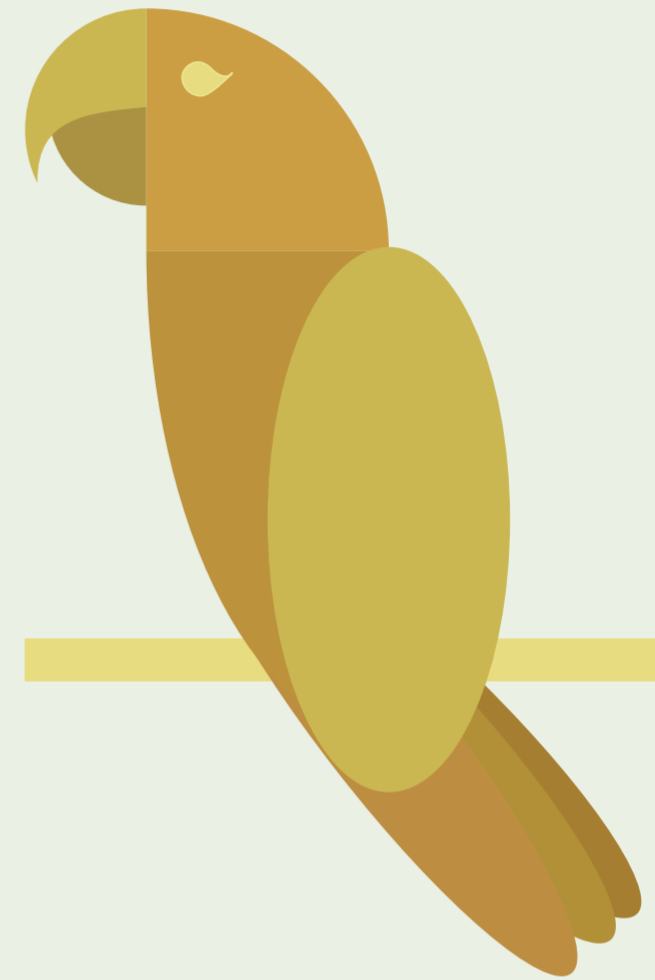
40,4%
male

Other
1,4%

58,1%
female

V prieskume bola väčšina respondentov vo veku od 18 do 26 rokov, a to 61,4 %. Len 9 % opýtaných bolo mladších ako 18 rokov, zatiaľ čo 29,6 % bolo starších ako 26 rokov.

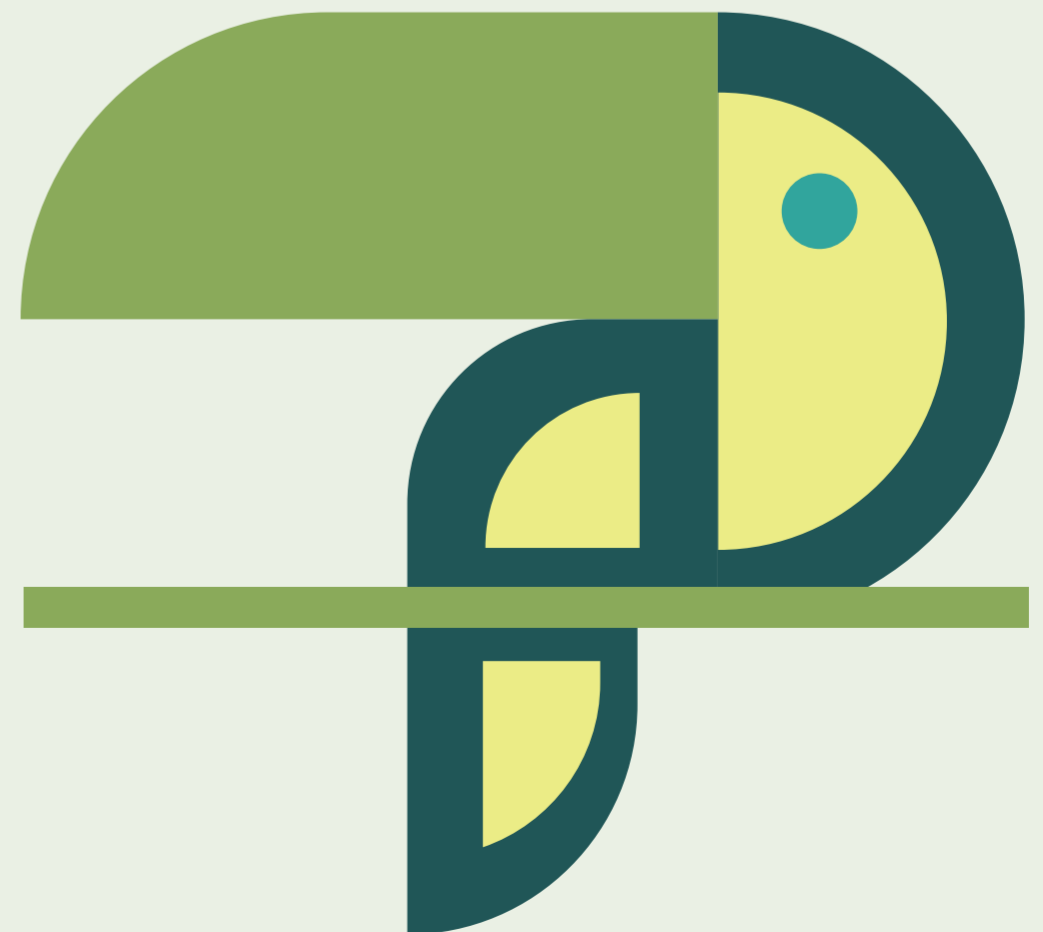
<18
9%

18-26
61,4%

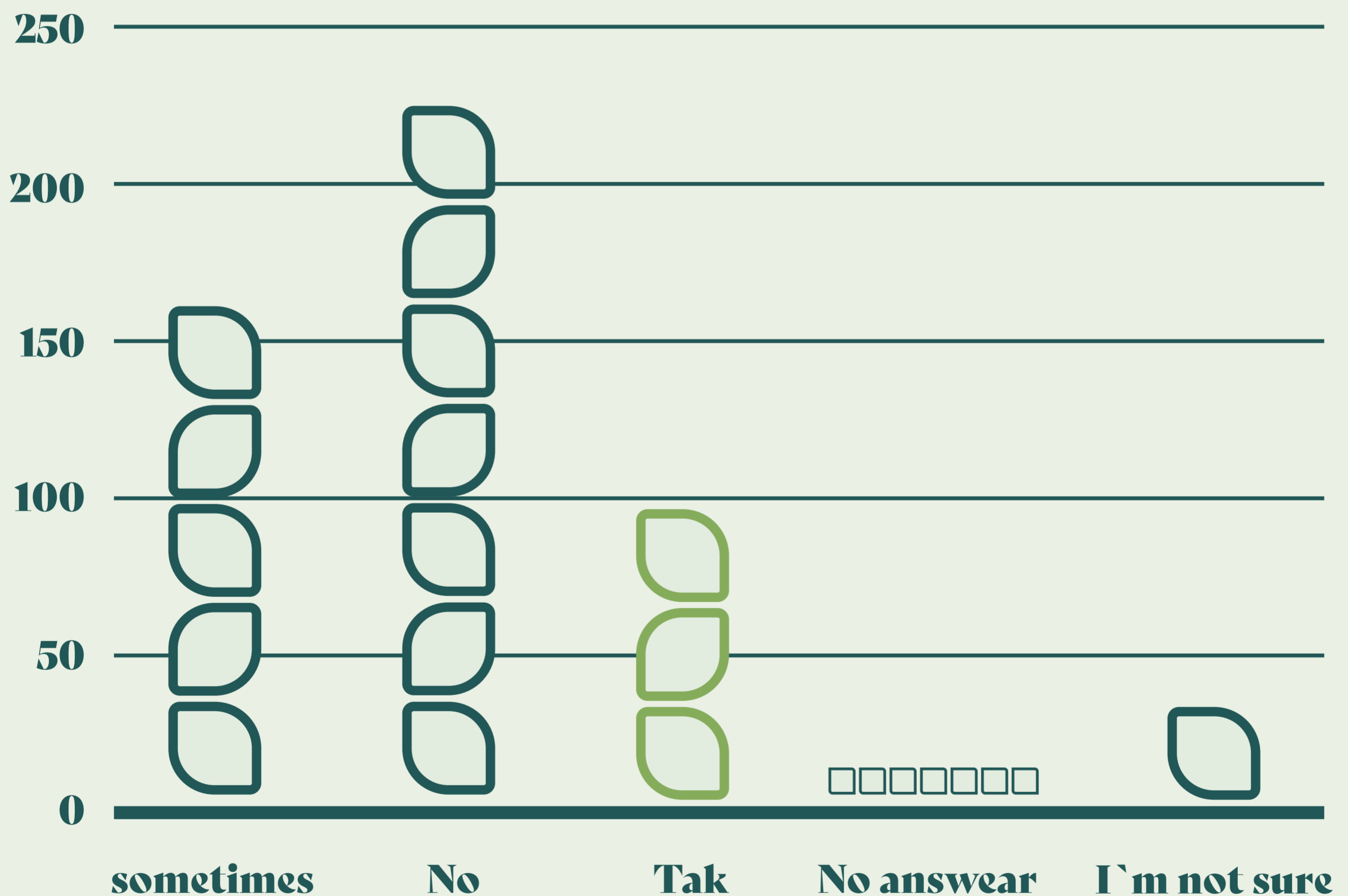
>26
29,6%

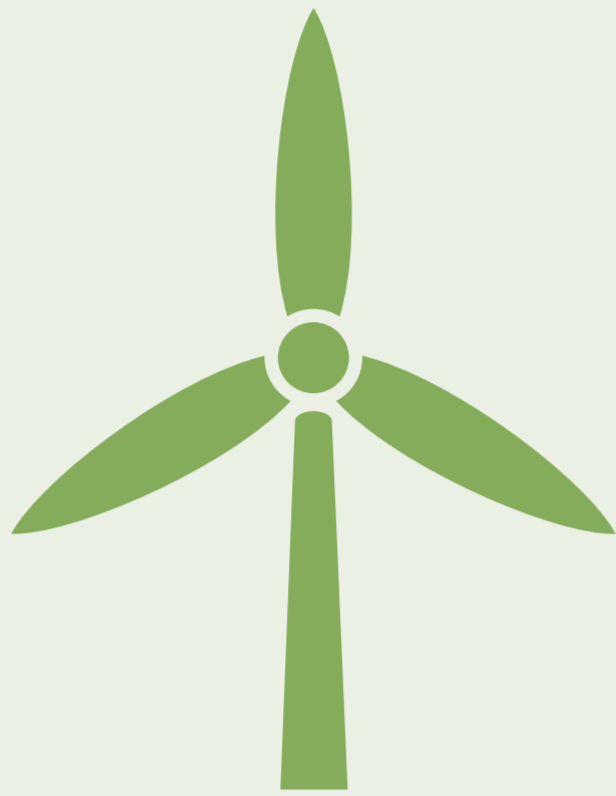
Na otázku, či sa považujú za subjekty prítomné na zelenom trhu práce, značný počet respondentov odpovedal “niekedy”.

To naznačuje, že mnohí ľudia sa môžu príležitostne alebo čiastočne zapájať do zelených pracovných miest alebo si nie sú istí, či sa plne zapájajú do tohto sektora z dôvodu nedostatočných vedomostí o ňom. Je tu však rastúca tendencia mladých ľudí ocitnúť sa na zelenom trhu práce.

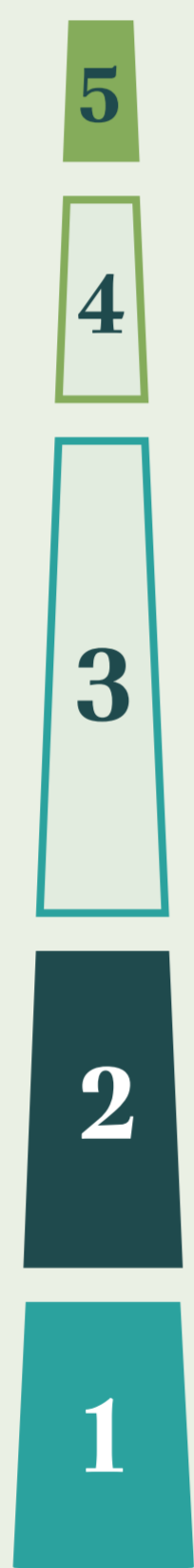
Považujete sa za jednotlivca na zelenom trhu práce?

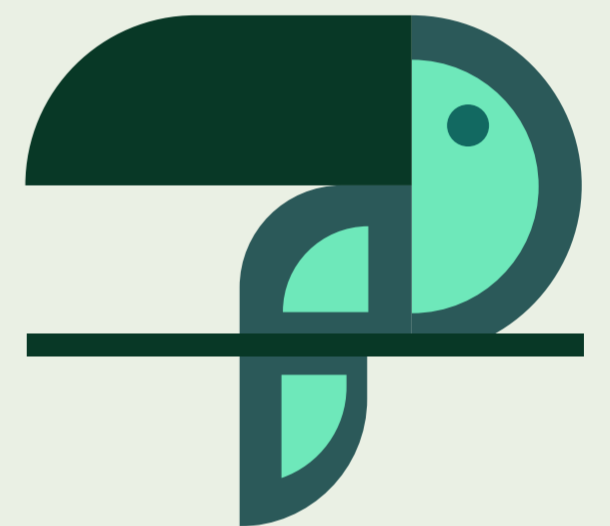
Myslíte si, že v súčasnosti je váš región na dobrej ceste k dosiahnutiu svojich klimatických cieľov do roku 2030?

5 - Yes, it is going great

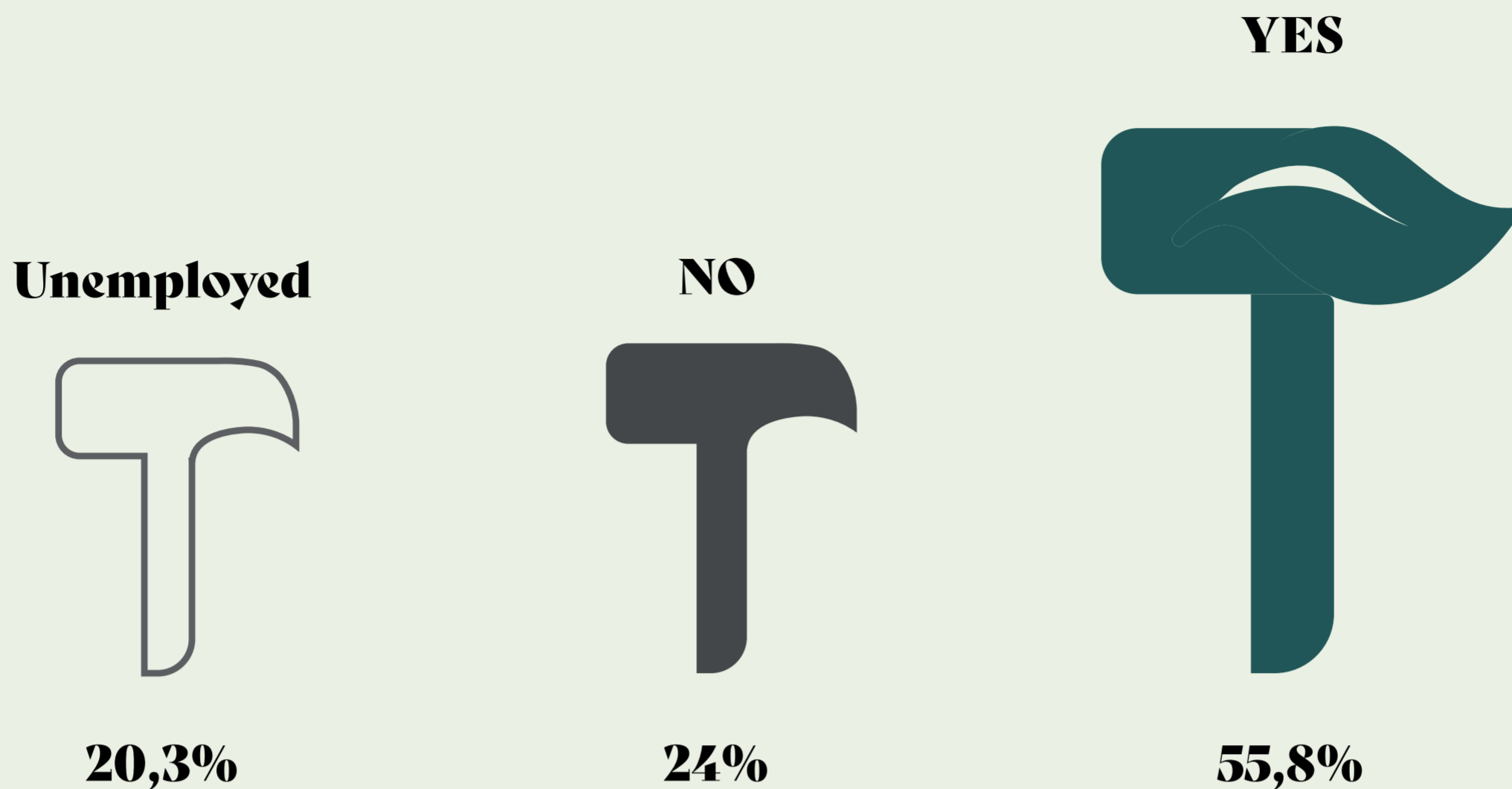
1 - No, not at all

Väčšina respondentov, 29,7 %, si vybrala odpoveď 3, čo naznačuje, že mnohí ľudia sú neutrálni alebo si nie sú istí, pokiaľ ide o pokrok ich regiónu pri dosahovaní cieľov v oblasti klímy do roku 2030.

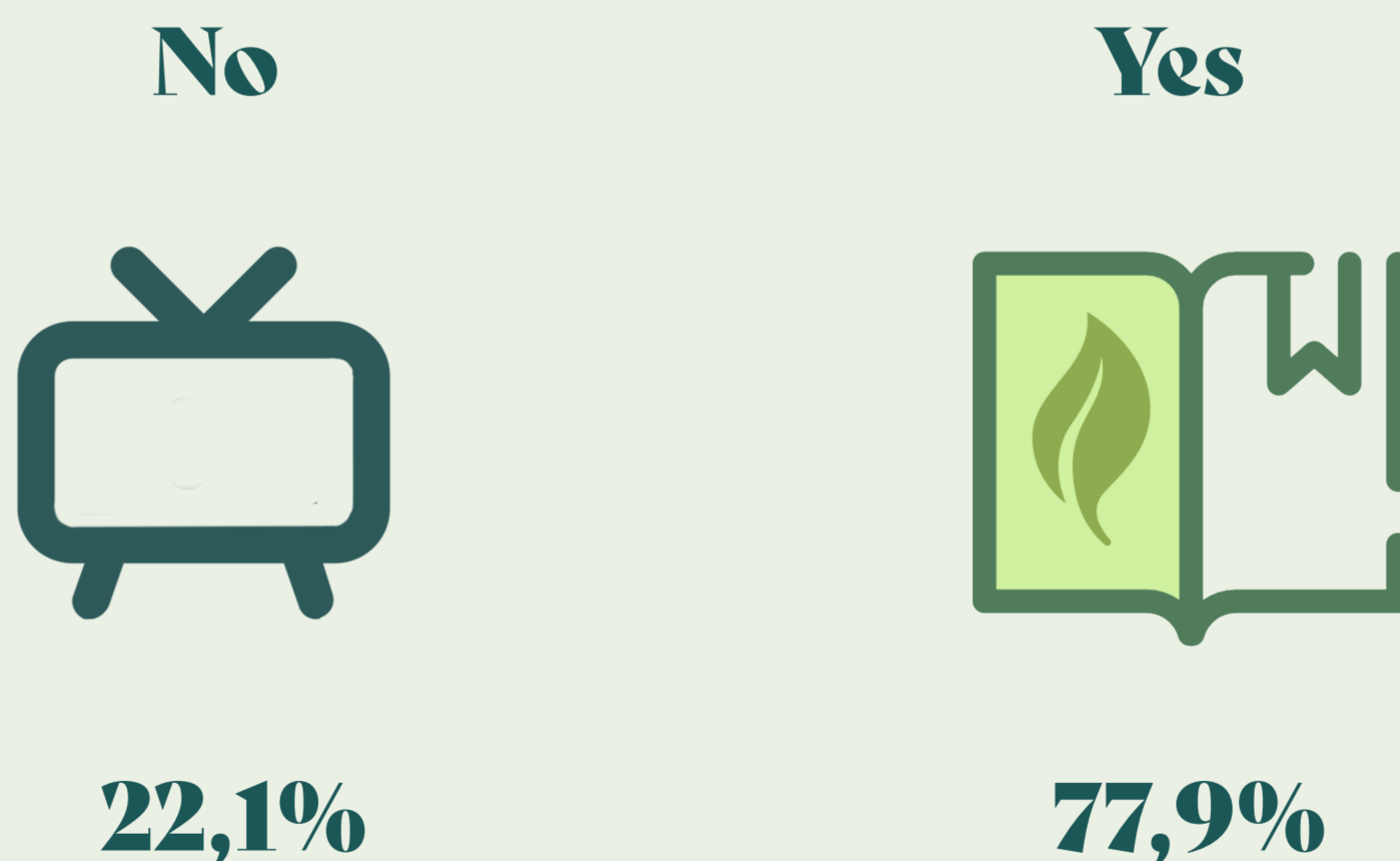
Respondenti sa domnievajú, že ich regióny sú na dobrej ceste k dosiahnutiu klimatických cieľov do roku 2030, ale podľa mladých ľudí si to ešte vyžaduje veľa práce a odhodlania. Mladí ľudia považujú za veľmi dôležité zaviesť nové, ekologickejšie pravidlá správania.

Myslíte si, že je spravodlivý prechodový prístup? pozorované na vašom pracovisku

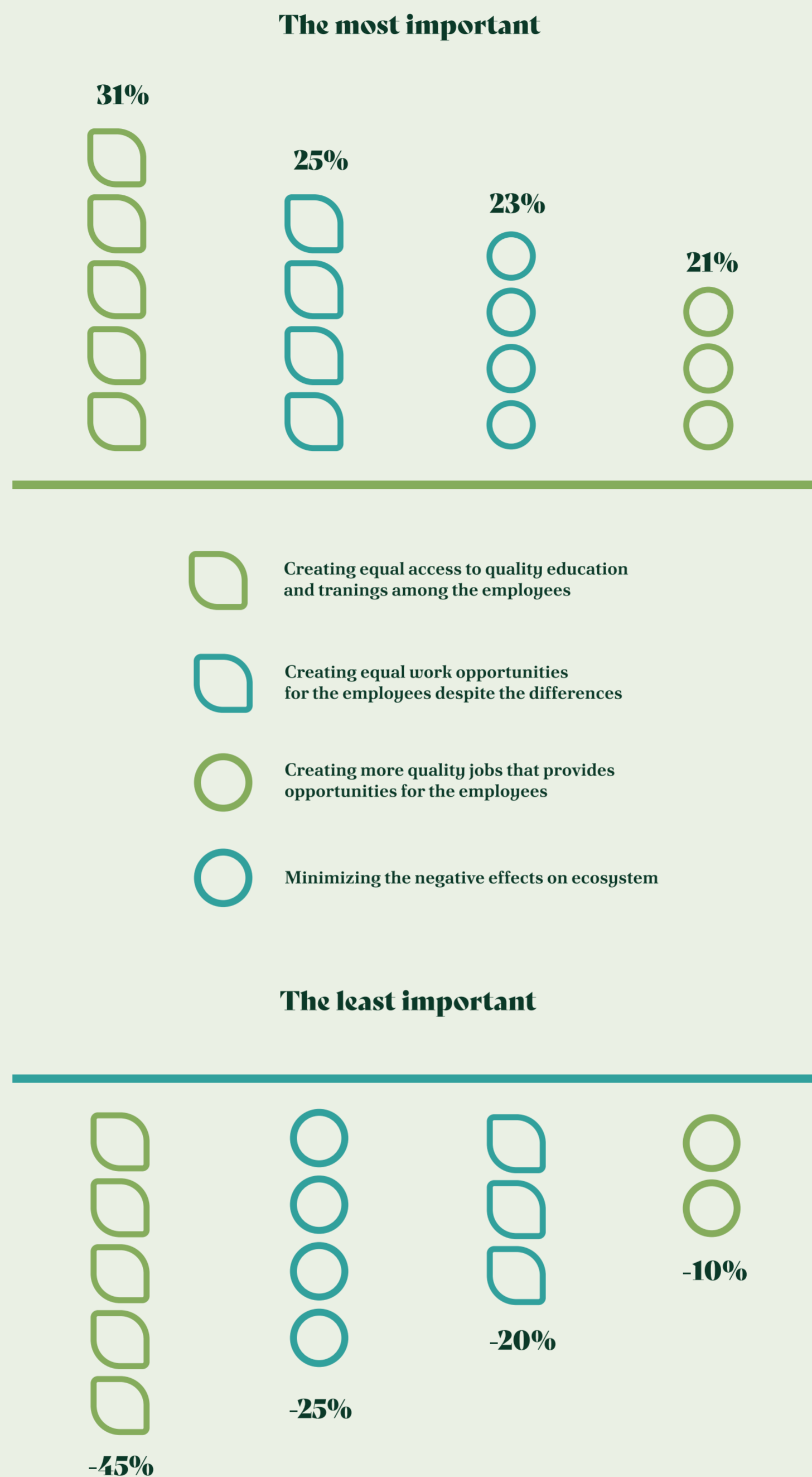
V prieskume, v ktorom sa účastníkov pýtali, či si myslia, že sa na ich pracoviskách uplatňuje prístup spravodlivého prechodu, väčšina odpovedala kladne. Konkrétne 55,8 % respondentov uviedlo, že podľa ich názoru sa pri prechode uplatňuje spravodlivý prístup. Existuje teda tendencia zavádzať čoraz viac ekologických riešení, a to aj na pracoviskách.

Máte záujem získať vzdelanie o aspektoch zelených pracovných miest, aby ste ich mohli implementovať do svojej súčasnej práce?

S pozitívnou odpoveďou sa stretla otázka o ochote vzdelávať sa v oblasti ekologických riešení, ktoré sa majú zaviesť na pracovisku. Väčšina mladých ľudí sa chce o ekologických riešeniach nielen dozvedieť, ale aj ochotne podniknúť kroky na ich zavedenie na pracovisku.

Keď je organizácia ochotná prijať spravodlivý prechod ktorý z nasledujúcich prístupov by mal pritiahnúť najväčšiu pozornosť?

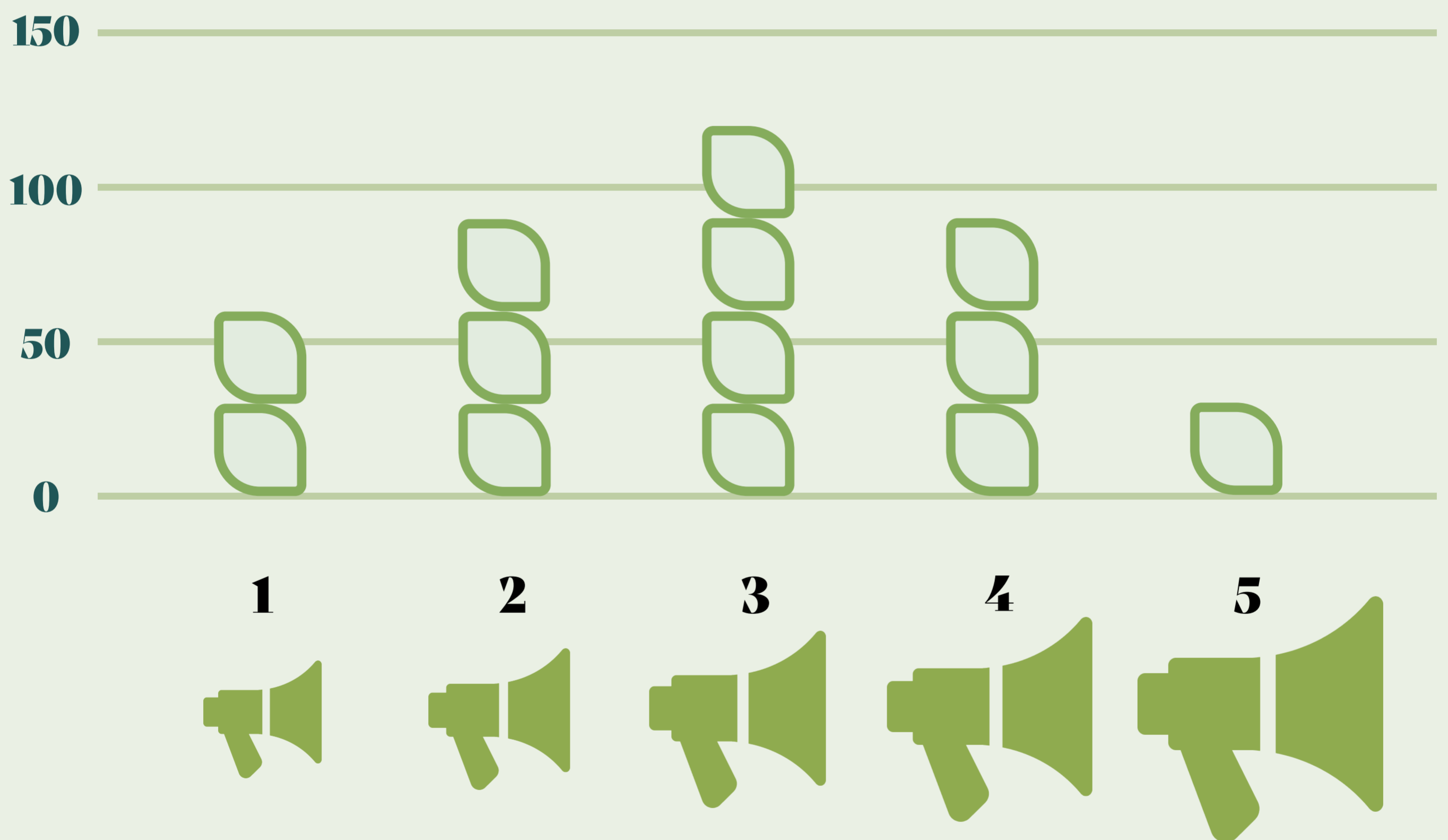
V prieskume o dôležitosti rôznych prvkov prijatia prístupu spravodlivého prechodu v organizáciách boli účastníci požiadaní, aby ohodnotili dôležitosť štyroch aspektov od 1 (najdôležitejší) do 5 (najmenej dôležitý). Výsledky ukázali, že respondenti sa zhodli na tom, že všetky štyri aspekty považujú za veľmi dôležité. Pokiaľ však ide o určenie

priorít, za najdôležitejšie bolo považované “zabezpečenie rovnakého prístupu zamestnancov ku kvalitnému vzdelávaniu a odbornej príprave” a za najmenej dôležité “minimalizácia negatívnych vplyvov na ekosystém”.

Keď je organizácia ochotná prijať prístup spravodlivého prechodu, ktorej z nasledujúcich oblastí by mala venovať najväčšiu pozornosť?

Ako dobre je podľa vás zastúpený hlas o zelených myšlienkach vo vašom regióne? Hodnotiť od 5 (veľmi dobre) po 1 (veľmi zle)

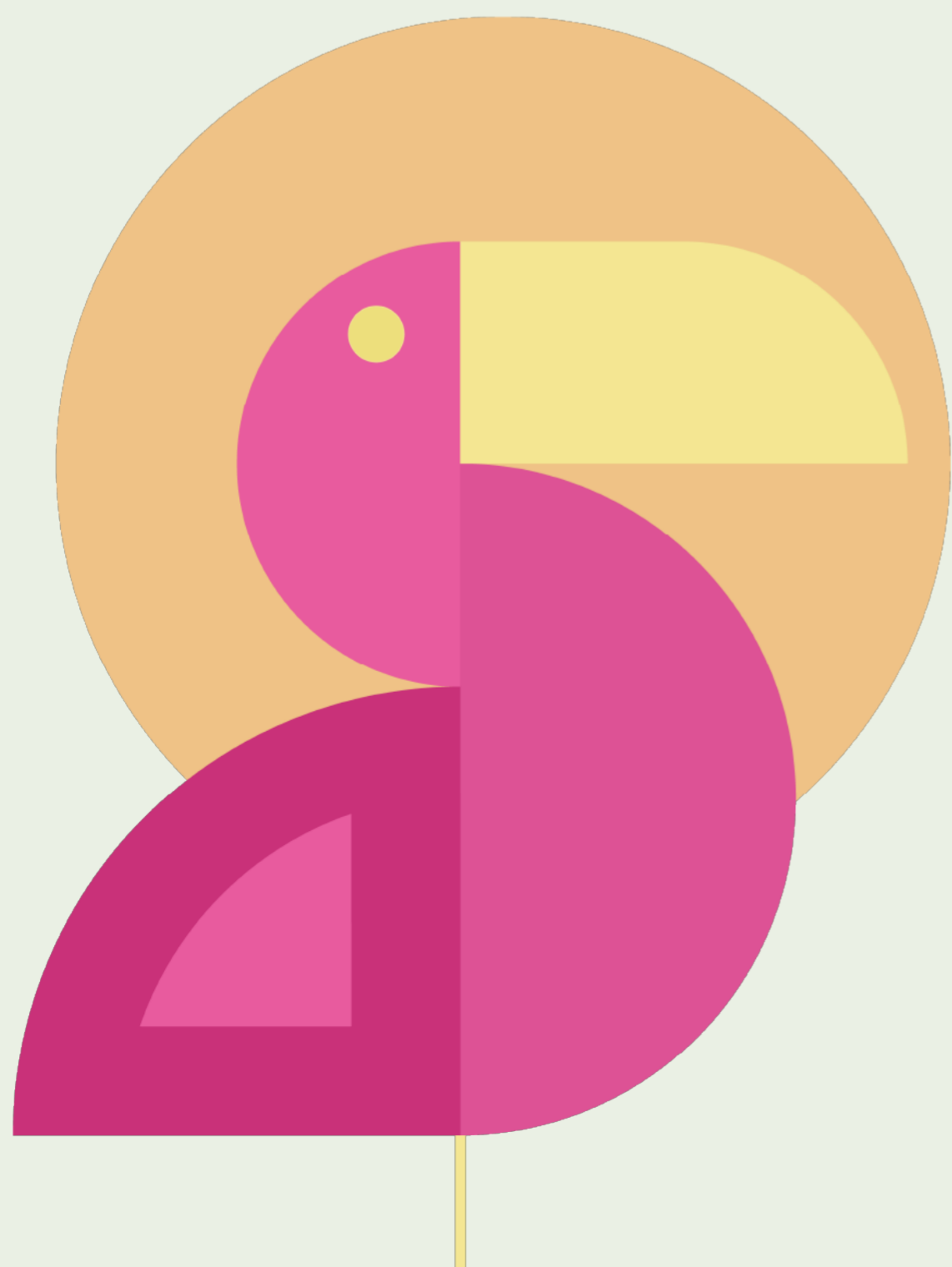
Účastníkom bola položená otázka o zastúpení hlasu mladých ľudí v oblasti zelených myšlienok v ich regióne, pričom použili stupnicu od 1 do 5. Väčšina z nich mala pocit, že obavy mladých ľudí sa berú do úvahy čoraz viac, ale stále nie dostatočne.

Mladí ľudia čoraz častejšie hovoria o ekologických a environmentálnych otázkach.

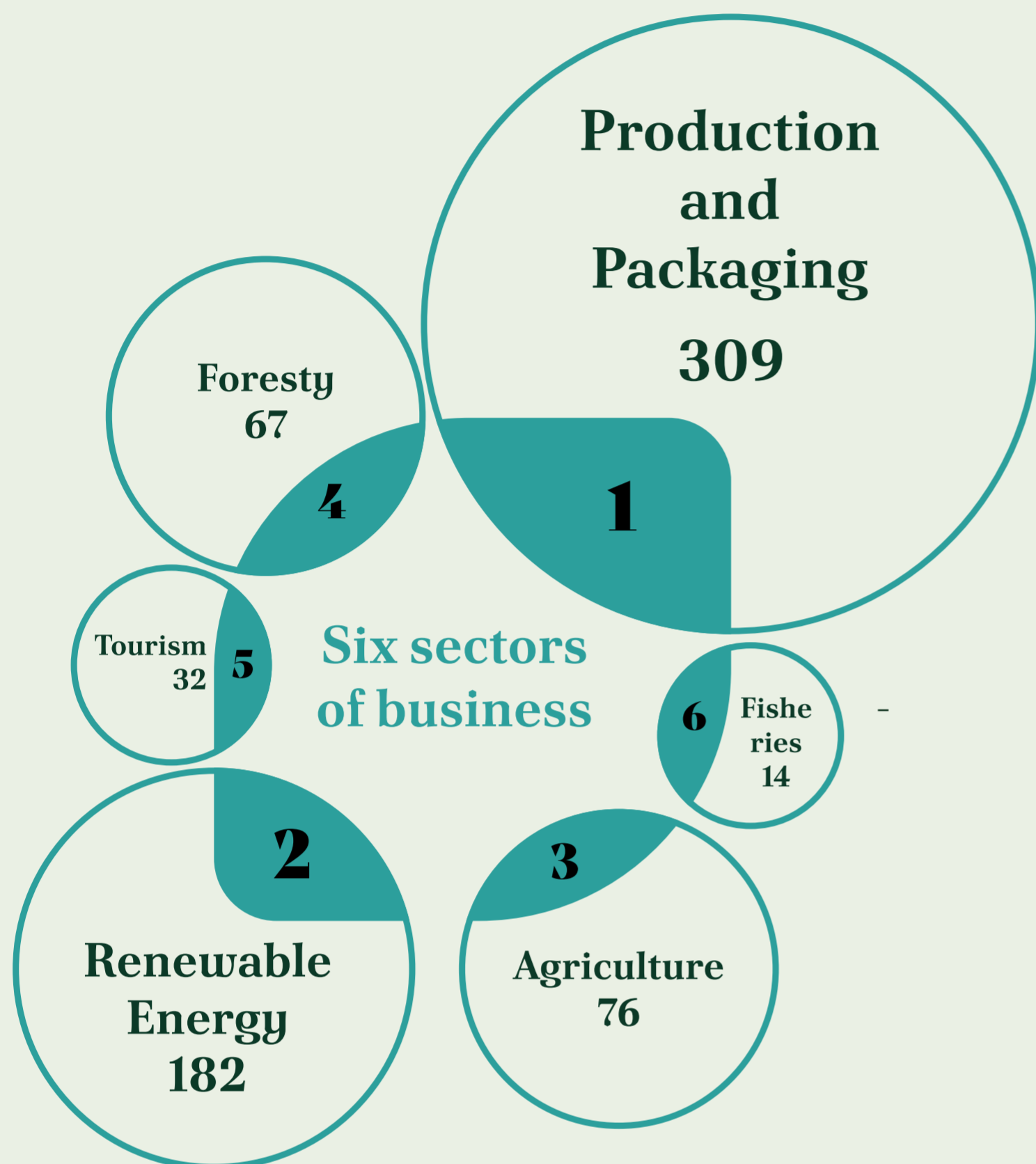
Ako by sa dal zlepšiť hlas mladých ľudí o ekologických myšlienkach vo vašej krajine? Mladí ľudia na otázku, ako môže ich hlas o ekologických otázkach vyniknúť, uviedli myšlienky ako napr:

- ☞ Začlenenie ekologických myšlienok do školských osnov.
- ☞ Školenie mladých ľudí o ekologických otázkach a tipoch týkajúcich sa udržateľnosti.
- ☞ Konzultácie s miestnymi orgánmi, prezentácia vašich nápadov.
- ☞ Zriadenie stálych štruktúr v rámci existujúcich systémov
- ☞ Povzbudzovanie mladých ľudí k účasti na programe Erasmus a iných projektoch medzinárodnej spolupráce.
- ☞ Zapojenie mladých ľudí do dobrovoľníckych programov propagujúcich ekologické myšlienky.
- ☞ Organizovanie podujatí, na ktorých sa môžu stretnúť mladí ľudia, politici a novinári.
- ☞ Organizovanie verejných diskusií, veľtrhov súvisiacich s trvalo udržateľným rozvojom a diskusií.

Na záver možno konštatovať, že väčšina respondentov sa domnieva, že zapojenie mládeže do ekologických myšlienok možno výrazne zlepšiť prostredníctvom vzdelávacích iniciatív, lepšej mediálnej prezentácie, hlbšieho zapojenia komunity a aktívnej účasti na politických a rozhodovacích procesoch. Uvedené poznatky môžu byť nápomocné pri navrhovaní stratégií a politik na zvýšenie zapojenia mládeže do environmentálnych iniciatív.

Ktorý z nasledujúcich šiestich sektorov potrebuje najviac venovať pozornosť uplatňovaniu zeleného postojá?

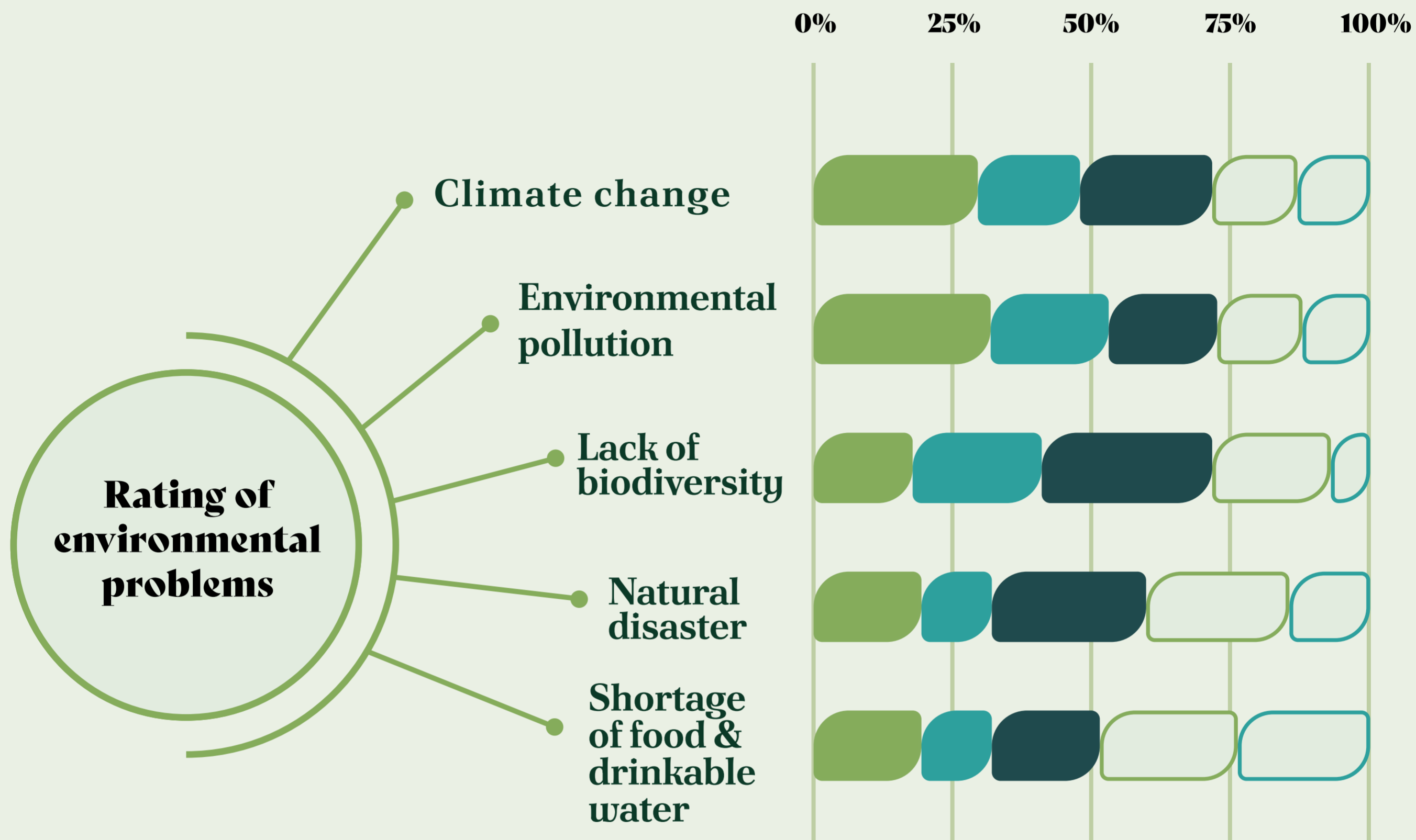
Rozdelenie analyzovaných odvetví:

- 🌀 Cestovný ruch: 32 zmienok, kľúčový pre mnohé ekonomiky.
- 🌀 Výroba a balenie: Vedúce postavenie s 309 zmienkami, ktoré zdôrazňujú dôležitosť udržateľných postupov.
- 🌀 Poľnohospodárstvo: 76 zmienok, životne dôležité pre zásobovanie potravinami a životné prostredie.
- 🌀 Obnoviteľné zdroje energie: 182 zmienok, čo signalizuje rastúce potreby investícií.
- 🌀 Lesníctvo: 67 zmienok, dôležité pre absorpciu uhlíka a biotopy.

V posledných rokoch sa environmentálnym otázkam v rôznych hospodárskych odvetviach venuje čoraz väčšia pozornosť. Na základe predložených údajov bola vykonaná analýza s cieľom určiť, ktoré z odvetví si vyžaduje najväčšiu pozornosť z hľadiska zavádzania ekologických postupov.

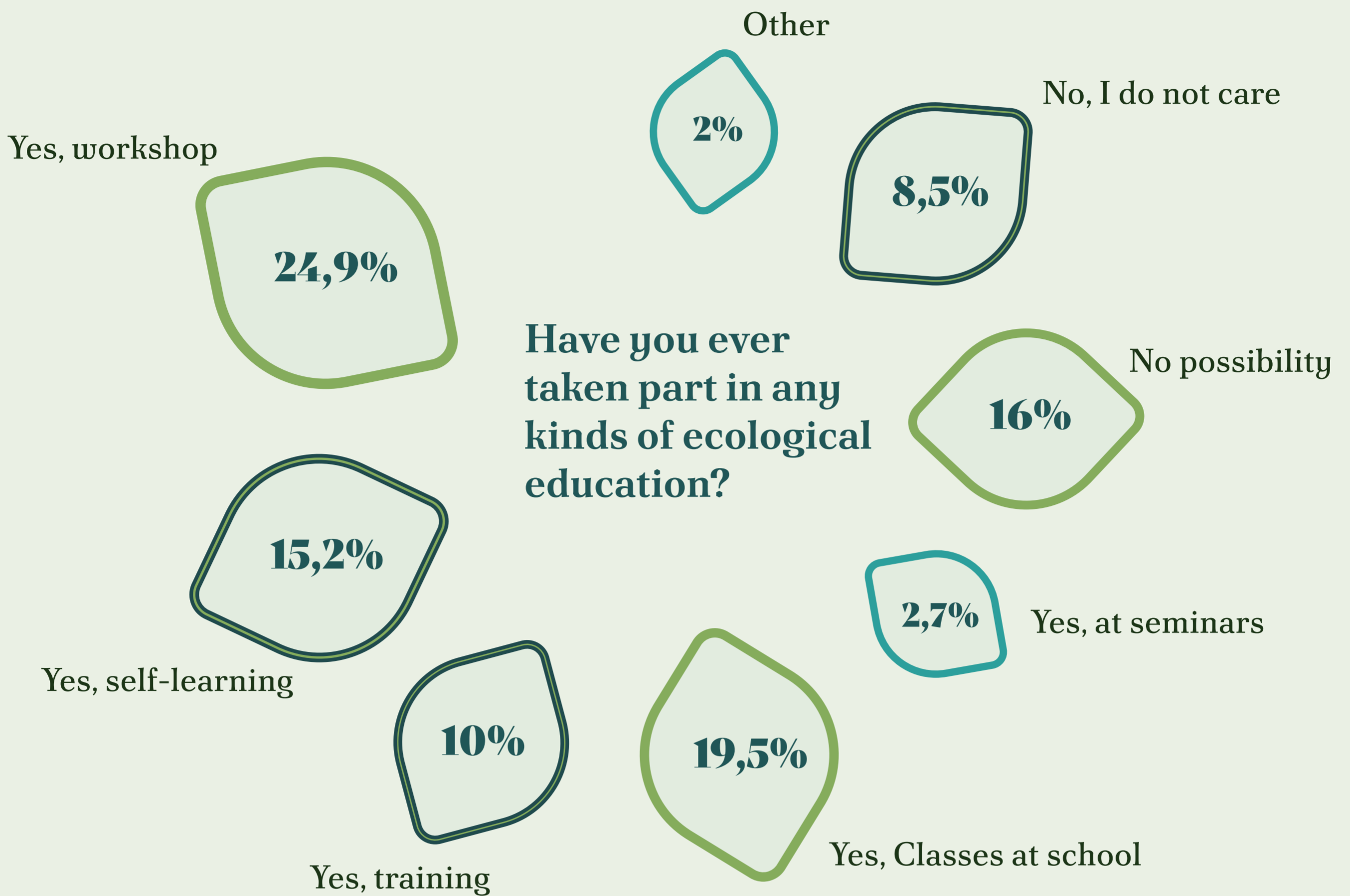
Z analýzy jasne vyplýva, že odvetvie výroby a balenia si vyžaduje najväčšiu pozornosť z hľadiska zavádzania ekologických postupov. Každé z uvedených odvetví však zohráva dôležitú úlohu v globálnom hospodárstve a má vplyv na životné prostredie. Keďže sa snažíme o udržateľnejšiu budúcnosť, bude rozhodujúce riešiť potreby každého z týchto sektorov.

Na základe svojich znalostí ohodnotte nasledujúce environmentálne problémy vo vašom regióne od 1 (najdôležitejšie) po 5 (menej dôležité).

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Na základe získanej spätnej väzby bol “nedostatok potravín a pitnej vody” označený za najmenej dôležitý environmentálny problém, zatiaľ čo “znečistenie životného prostredia” a “zmena klímy” boli označené za najdôležitejšie výzvy. Podľa mladých ľudí sa najviac oplatí zamerať na boj proti znečisťovaniu životného prostredia, pretože to môže oddialiť už aj tak rýchlo postupujúcu zmenu klímy.

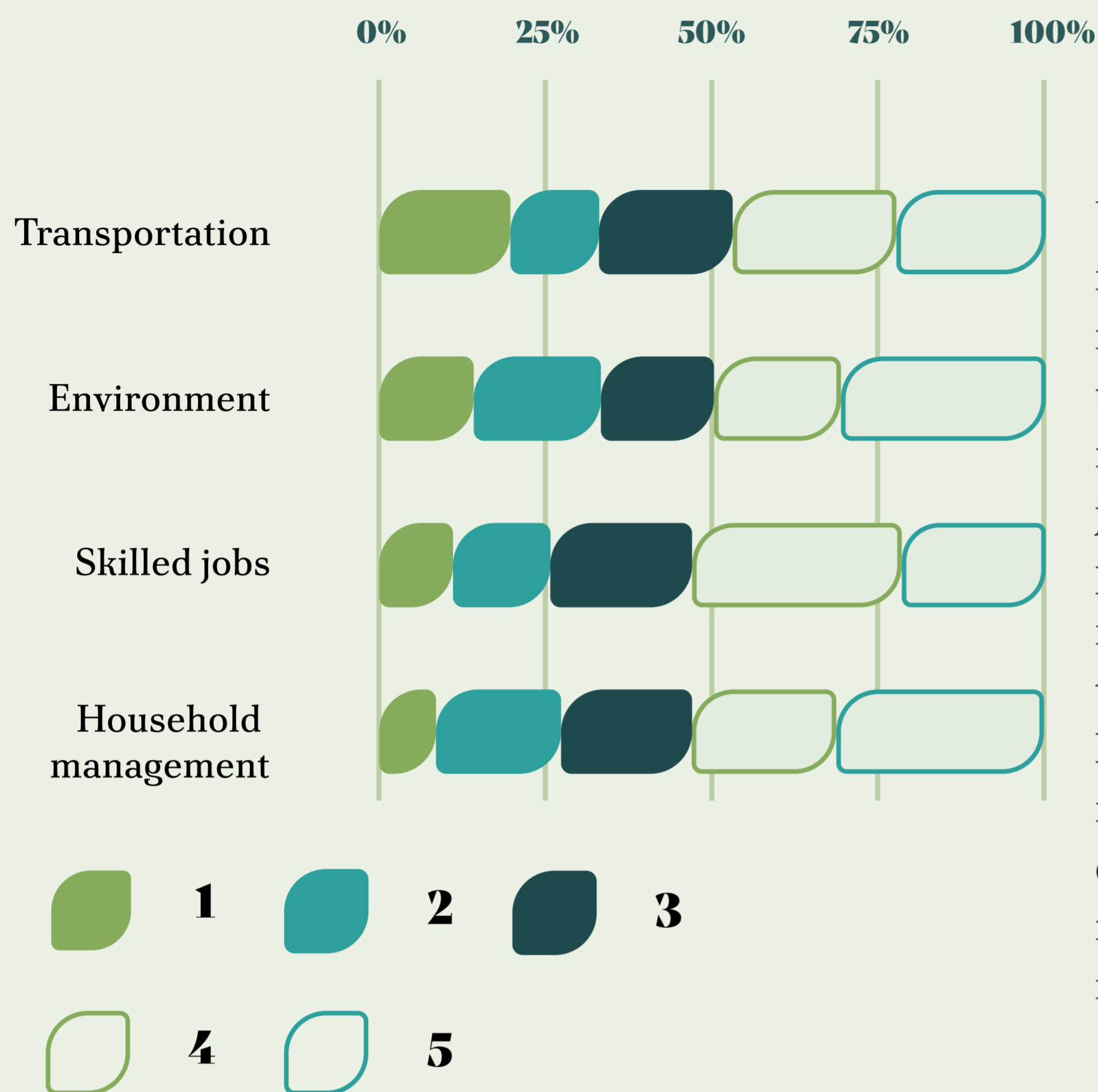

Účastníkov štúdie sme sa pýtali, či sa zúčastňujú na environmentálnej výchove. Z údajov vyplýva, že 24,9 % ľudí sa v minulosti zúčastnilo na seminároch a 19,5 % malo možnosť učiť sa ekologickému správaniu v školskej triede.

Väčšina opýtaných mladých ľudí má možnosť rozšíriť si svoje vedomosti prostredníctvom workshopov, školení, sebazvedelávania alebo seminárov, čo svedčí o tom, že sa kladie čoraz väčší dôraz na rozširovanie vedomostí v oblasti ochrany životného prostredia a ekológie.

S environmentálnou výchovou nikdy neprišlo do kontaktu alebo sa o ňu nezaujíma 26,5 % všetkých respondentov.

Ako veľmi by ste sa chceli zúčastniť workshopov na tieto témy?

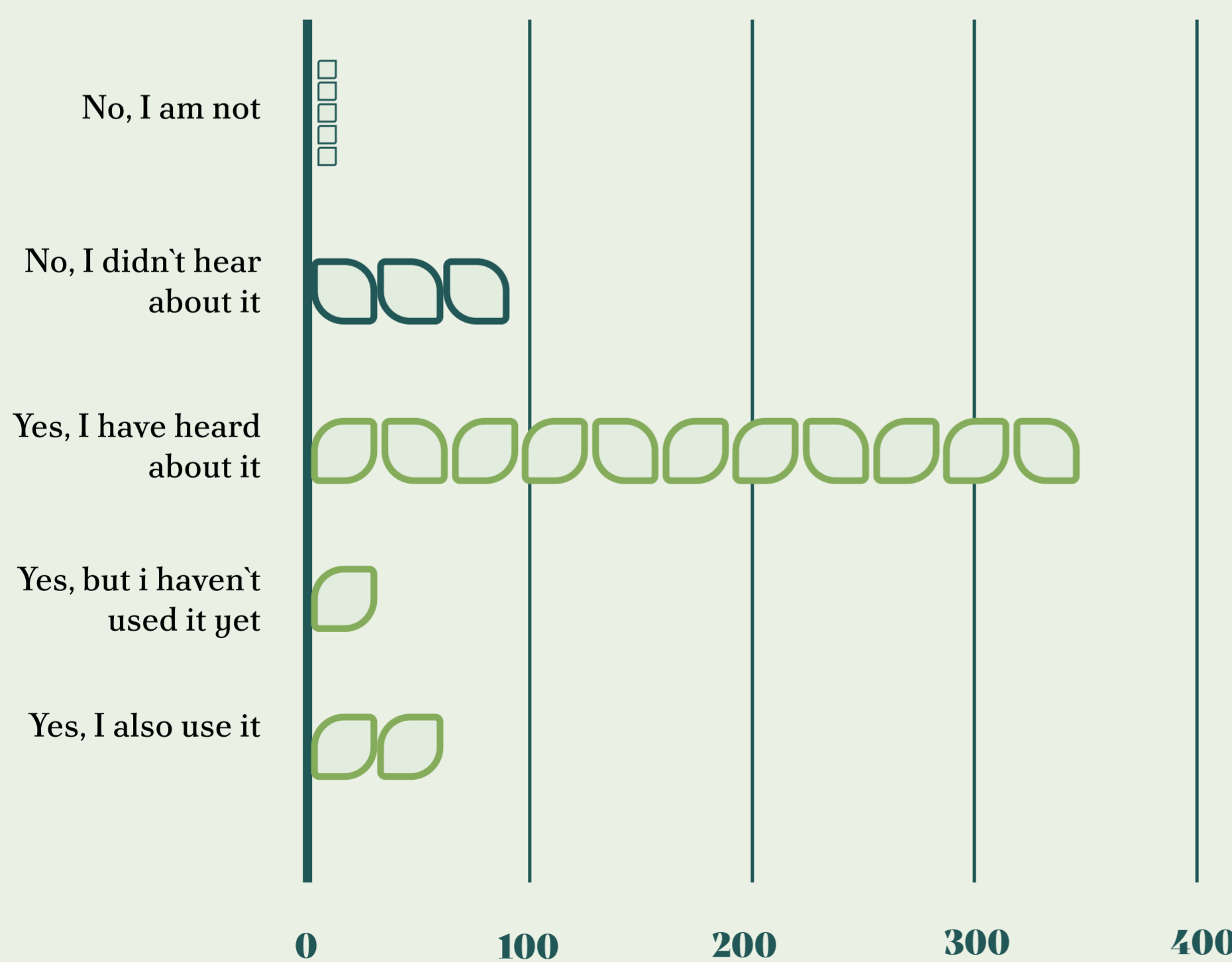

Účastníci boli tiež dotazovaní na ich záujem o konkrétne ekologické témy. Údaje odrážajú záujem účastníkov o účasť na seminároch na štyri rôzne témy. Najčastejšie zvolenou témou bolo životné prostredie, ktorú uviedlo 33 % respondentov. Ostatné témy boli tiež vysoko hodnotené, ale možno konštatovať, že všeobecná environmentálna téma sa premieta aj do dopravy, ekologického hospodárenia v domácnosti alebo ekologických profesií.

Na základe uskutočneného prieskumu sa zdá, že povedomie o ekologickom cestovaní s dôrazom na nízku uhlíkovú stopu je medzi účastníkmi pomerne rôznorodé. Značná časť respondentov pojem ekologické cestovanie

nepoznala. Menšia skupina si bola vedomá tohto konceptu, ale nepraktizovala ho, zatiaľ čo menšie percento bolo nielen vedomé, ale aj aktívne praktizovalo zelené cestovanie..

Z týchto výsledkov je zrejmé, že napriek určitému povedomiu o zelenom cestovaní väčšina ľudí tento koncept naďalej nepozná. Preto existuje priestor na opatrenia v zmysle zvyšovania povedomia a propagácie ekologických spôsobov cestovania.

ZHRNUTIE V KAŽDEJ KRAJINE

Bulharsko:

Z výsledkov bulharského prieskumu vyplýva, že podiel žien bol 67,9 % a mužov 32,1 % a respondenti predstavovali rôzne vekové skupiny.

Významných 72 % respondentov uviedlo, že sú oboznámení s environmentálnou politikou a veria, že ich krajina je na správnej ceste k dosiahnutiu stability.

Podľa Bulharov sú ekologická výroba a balenie najdôležitejšími oblasťami, v ktorých by sa mal uplatňovať ekologický prístup. Respondenti prejavili záujem o ekologické cestovanie a ochotu zaviesť ho. Prevalha žien v tomto prieskume môže byť spôsobená ich väčšou citlivosťou na environmentálne otázky a tradične väčším spoločenským záujmom o environmentálne témy.

Môže to vyplývať aj z tendencie aktívnejšej účasti na takýchto iniciatívach, ktorá sa odráža v sociálnych výskumoch. Z prieskumu vyplýva, že bulharská komunita sa zaujíma o ekológiu najmä vďaka rastúcej vzdelanosti a informovanosti.

Česká Republika:

Výskum uskutočnený v Českej republike odráža angažovanosť verejnosti v ekologických myšlienkach. Mladí ľudia v krajine však nemajú dostatok informácií a správnych nástrojov, aby sa mohli vyjadriť k otázkam životného prostredia. Na štúdiu sa zúčastnil rovnaký počet žien a mužov vo veku 18 až 26 rokov. Malý počet ľudí mal možnosť dozvedieť sa o ekologickom správaní alebo o svojom vplyve na životné prostredie vopred. Česi sú pritom veľmi otvorení novým programom a ochotne sa do nich zapájajú.

Slovensko:

Mladí ľudia na Slovensku sa angažujú v otázkach životného prostredia a sú presvedčení o potrebe zvýšiť ich účasť v politike, vzdelávaní a médiách v oblasti zelených myšlienok.

Tieto závery vychádzajú z účasti 51 mladých ľudí, z ktorých väčšinu tvoria ženy vo veku 18 - 26 rokov. Konštatovanie podporené výsledkami štúdie je v súlade s celosvetovými trendmi, podľa ktorých sa mladé generácie aktívnejšie zapájajú do environmentálnych otázok a snažia sa o väčší vplyv na formovanie rozhodnutí týkajúcich sa ekológie.

Zvýšená informovanosť aspoň o jednej environmentálnej politike v krajine môže byť dôsledkom zvýšeného prístupu k informáciám v ére internetu a zvýšeného povedomia verejnosti o environmentálnych otázkach.

Slováci vidia potenciál svojej krajiny v snahe o ekologickú dohodu, ktorá je však podporená skoršími zmenami v oblasti dopravy alebo výroby

Maďarsko:

Z analýzy textu vyplýva, že mládež v Maďarsku sa angažuje v otázkach životného prostredia. Prieskumu sa zúčastnilo 54 mladých účastníkov z rôznych miest, ktorí prejavili záujem o témy ako workshopy o doprave, odborných zručnostiach a hospodárení v domácnosti. Osobitne pozoruhodný bol záujem o pracovné miesta založené na zručnostiach a hospodárenie v domácnosti, čo poskytuje špecifický pohľad na priority mladých Maďarov. Respondenti prejavili záujem aj o ekologické cestovanie a pokrok regiónu pri dosahovaní klimatických cieľov do roku 2030, čo znamená ich vysokú informovanosť a vypovedá o ich globálnom pohľade.

Poľsko:

Z prieskumu vyplýva, že mladí Poliaci sa výrazne angažujú v otázkach životného prostredia, čo sa prejavuje ich ochotou zúčastňovať sa na sociálnych kampaniach, environmentálnych podujatiach a politických diskusiách.

Vysoký podiel osôb vo veku 18 - 26 rokov v prieskume zdôrazňuje, že práve mladé generácie sú v týchto otázkach mimoriadne aktívne a angažované. Výber výroby a balenia ako prioritných oblastí modernizácie naznačuje, že mládež si uvedomuje vplyv spotreby a výroby na životné prostredie.

Celkovo prieskum ukazuje, že mladí Poliaci prejavujú vysoký záujem a ochotu konať v otázkach životného prostredia..

Litva:

Prieskum v Litve, ktorého sa zúčastnilo 41 respondentov, odhaľuje výrazný príklon litovskej mládeže k posilneniu ekologických perspektív.

Údaje poukazujú na pozoruhodné povedomie o environmentálnych politikách a uprednostňovanie výroby a obalov podčiarkuje ich dychtivosť po zelených iniciatívach.

Rozdelenie podľa pohlavia (22 % mužov, 78 % žien) naznačuje rôznu mieru angažovanosti u jednotlivých pohlaví. Prieskum v podstate zdôrazňuje silný záujem a povedomie litovskej mládeže o ekologických otázkach

Lotyšsko:

V štúdiách vykonaných v Lotyšsku bolo rozdelenie podľa pohlavia pomerne vyrovnané - 44,2 % mužov a 55,8 % žien.

Účastníci vyjadrili rozdielne vnímanie pokroku regiónu pri dosahovaní cieľov v oblasti klímy do roku 2030 a zhodne diagnostikovali potrebu zlepšenia prístupov k spravodlivému prechodu na pracovisku. Väčšina účastníkov sa predtým venovala environmentálnej výchove a podľa nich si zlepšenie ekológie vo výrobnom sektore, v oblasti obalov, zaslúži osobitnú pozornosť.

Štúdia poukazuje na silnú angažovanosť v oblasti environmentálnych postupov v Lotyšsku. Tieto výsledky môžu byť spôsobené rastúcim environmentálnym povedomím a potrebou udržateľného prístupu k ekonomickej transformácii, čo ovplyvňuje vnímanie pokroku v oblasti klímy a ekologických priorít regiónu.

Rumunsko:

Z rumunského prieskumu vyplynulo, že mladí respondenti (celkovo 58) prevažne vo veku 18 až 26 rokov, s rozdelením podľa pohlavia na 41,4 % mužov a 58,6 % žien, vyjadrili silnú túžbu posilniť hlasy mladých ľudí v ekologických otázkach, ale ukázali značný rozdiel v informovanosti o ekologických politikách.

Z prieskumu vyplýva, že mládež v Rumunsku sa chce angažovať v oblasti zelených myšlienok, avšak môžu im chýbať vedomosti alebo kapacity. Dôvodom môže byť obmedzený prístup k environmentálnym informáciám a menší dôraz na environmentálnu výchovu vo vzdelávacom systéme, čo ovplyvňuje konanie ľudí a ich nedostatočnú angažovanosť.

Rakúsko:

Prieskumu uskutočneného v Rakúsku sa zúčastnilo 56,6 % žien a 43,4 % mužov, rozdelených do troch vekových skupín, pričom väčšina respondentov pochádzala z Viedne. Viac ako 65 % respondentov si všimlo každodenné účinky klimatických zmien a chce si zlepšiť vedomosti o tejto téme. Približne 47,4 % respondentov neverí, že ich regióny sú na dobrej ceste k dosiahnutiu klimatických cieľov do roku 2030, čo poukazuje na nedostatok klimatických projektov.

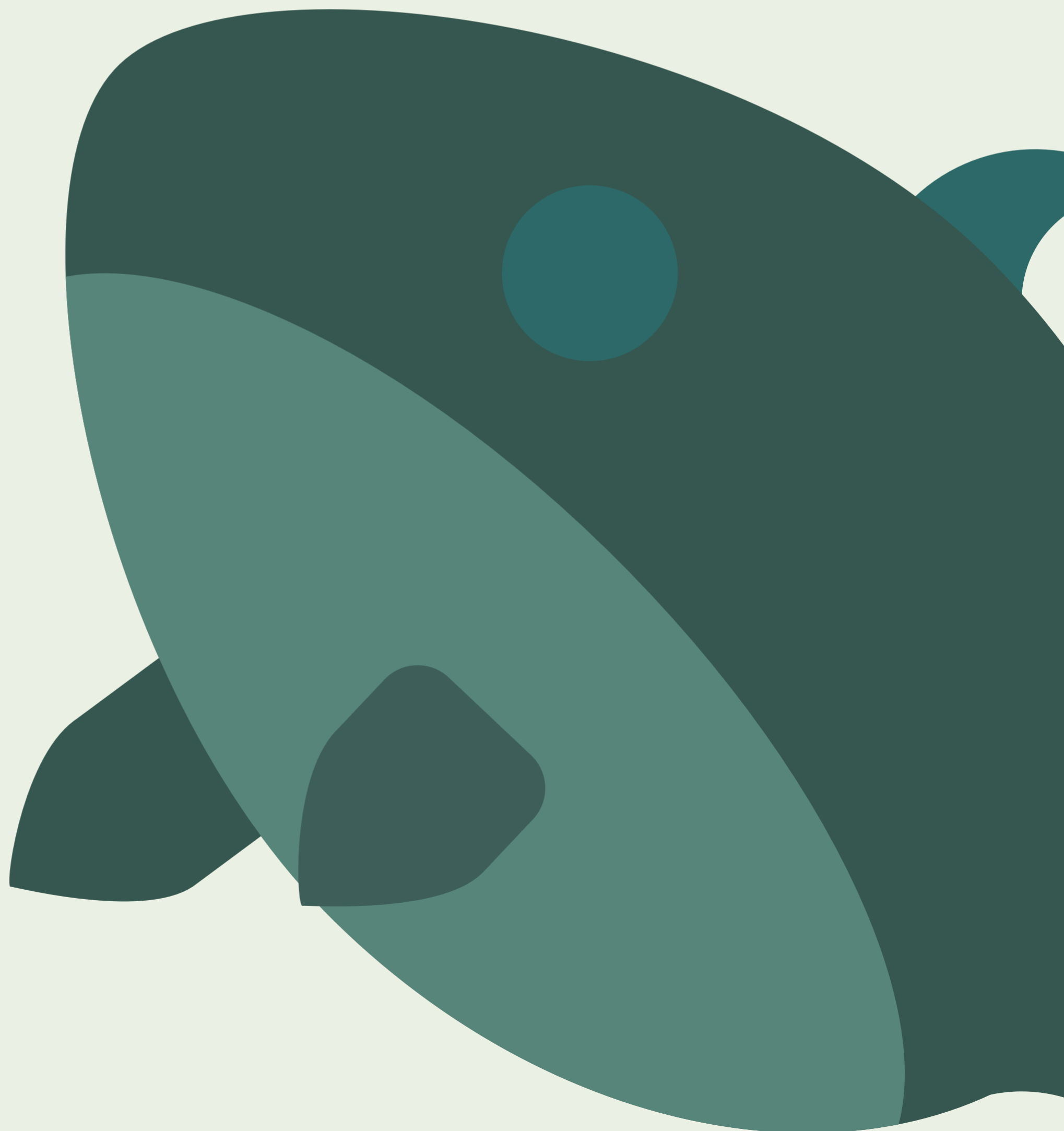
Za oblasti, ktoré si vyžadujú zlepšenie, označili vzdelávanie, hospodárenie domácností, environmentálne povedomie, ekologickú dopravu a kvalifikované ekologické pracovné miesta. Mládež v Rakúsku je obrovská skupina, ktorej záleží na životnom prostredí a chce sa o ňom vzdelávať.

Slovinsko:

Štúdiá uskutočnená v Slovinsku poskytuje podrobný prehľad prevládajúcich postojov a postupov týkajúcich sa environmentálnej udržateľnosti medzi mladými ľuďmi. Väčšina respondentov nie je spojená s ekologickými aktivitami na dennej báze, najmä na pracovisku, ale sú otvorení mnohým vzdelávacím aktivitám, ktoré by im umožnili zvýšiť environmentálne povedomie.

Väčšina mladých ľudí sa o tom doteraz dozvedela v škole alebo sama. Podľa Slovincov musí ich krajina ešte dlho pracovať, aby dosiahla predpoklady novej ekologickej dohody.

Zhrnutie stratégie:

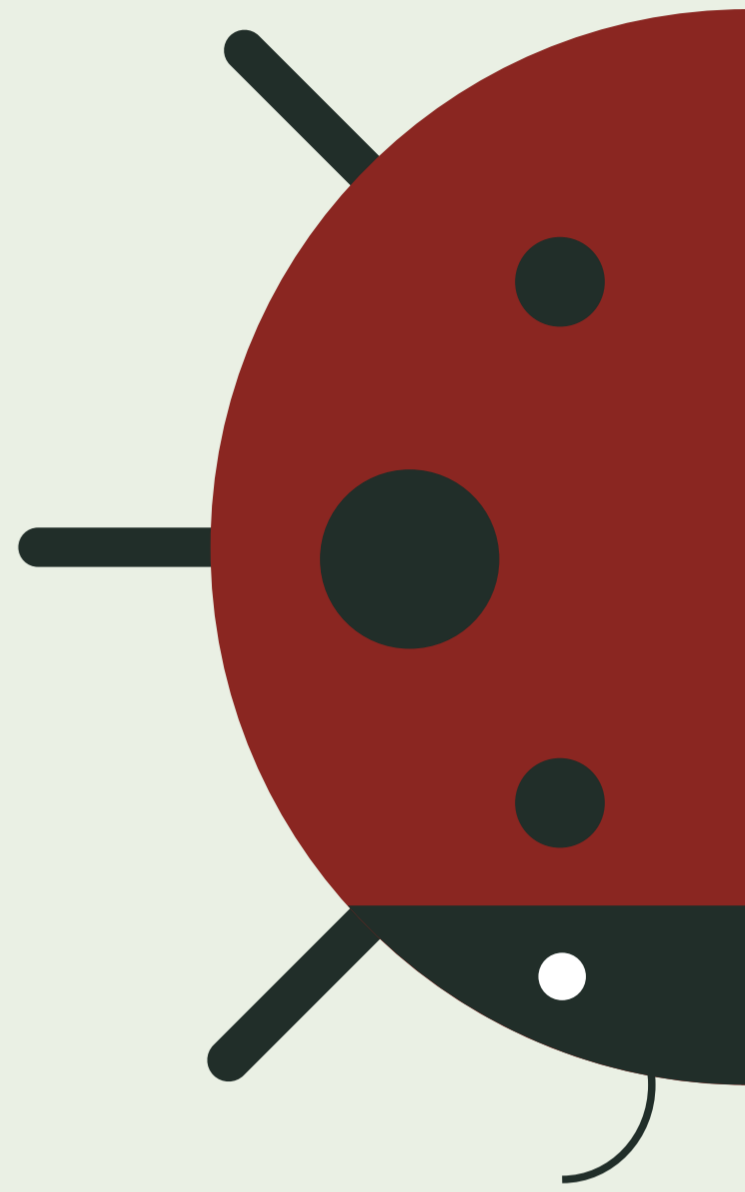
Stratégia “Green Three Seas for the Youth” predstavuje komplexný plán na posilnenie postavenia mladých ľudí, aby aktívne prispeli k udržateľnej budúcnosti našej planéty. Stratégia uznáva naliehavú potrebu udržateľnosti vo svete poznačenom rýchlymi klimatickými zmenami a vznikajúcimi environmentálnymi problémami a zdôrazňuje potrebu integrovaného prístupu k zmene klímy a environmentálnej výchove. Podporuje aktívnu účasť mladých ľudí na rozhodovacom procese v oblasti životného prostredia a podporuje vieru v posilnenie postavenia mladých ľudí ako lídrov budúcnosti.

Stratégia sa zameriava na nespočetné množstvo príležitostí pre mladých ľudí v ekologických odvetviach, od obnoviteľných zdrojov energie až po udržateľné poľnohospodárstvo, ktoré ponúkajú širokú škálu kariérnych možností. Zaoberá sa spravodlivým prechodom na udržateľné hospodárstvo, ktoré zabezpečuje blahobyt všetkých občanov, najmä mladých ľudí, pričom kladie dôraz na spravodlivosť a ochranu práv. V stratégii sa tiež uvádza potreba inkluzívneho a demokratického rozhodovania pri tvorbe politík v oblasti klímy, pričom sa uznáva rôznorodý vplyv zmeny klímy na rôzne komunity a zdôrazňuje sa, že je dôležité zabezpečiť, aby boli vypočuté všetky hlasy.

Stratégia zdôrazňuje úlohu vedomostí a informovanosti a zasadzuje sa za komplexné environmentálne vzdelávanie ako prostriedok, ktorý mladým ľuďom poskytne zručnosti potrebné na to, aby mohli čeliť environmentálnym výzvam 21. storočia. Zahŕňa propagáciu ekologických pracovných miest prostredníctvom platforiem sociálnych médií s cieľom rozšíriť ich dosah na mladých ľudí a poskytuje podporu a vzdelávanie v oblasti ekologických postupov pre podniky. Stratégia tiež uznáva potrebu vzdelávania v oblasti ekologických zručností, udržateľnosti a environmentálnych otázok, pričom zdôrazňuje potrebu nových zručností v reakcii na zmenu klímy.

Na záver “Green Three Seas for the Youth” je pozvánkou pre mladých ľudí na celom svete, aby sa aktívne zapojili do vytvárania udržateľnej budúcnosti pre seba a budúce generácie. Potvrďuje neoddeliteľnú úlohu mládeže pri dosahovaní vyváženého a harmonického spolužitia s prírodou a ponúka jasnú cestu, ako dosiahnuť významný vplyv. Je to vizionársky dokument, ktorý spája rôzne aspekty starostlivosti o životné prostredie, vzdelávania, trhu práce a inkluzívnosti, pričom jeho cieľom je vytvoriť udržateľnú, inkluzívnu a odolnú budúcnosť.

Referencie:

<https://slovakaid.sk/projekty-podnikatelskych-partnerstiev/>

<https://www.mirri.gov.sk/sekcie/informatizacia/narodne-iniciativy/digitalne-zrucnosti/>

https://www.enviroportal.sk/uploads/files/zelene_hospodarstvo/pracovne_miesta/nsz11.pdf

<http://inbiznis.sk/skolska-farma-ako-podnikatelska-prilezitost/>

<https://sk.economy-pedia.com/11030068-blue-economy>

<https://growensemble.com/regenerative-business/>

http://www.ekozahrady.com/co_je_pk.htm

<https://www.incién.sk/>

<https://op.europa.eu/webpub/com/eu-what-it-is/sk/>

http://www.sbagency.sk/sites/default/files/011_definicia_msp.pdf

https://ec.europa.eu/environment/enveco/pdf/FACT_SHEET_ii_Green_Growth_Jobs_Social_Impacts.pdf

https://climate-pact.europa.eu/about/priority-topics/green-skills_en

Greenhouse gas emissions: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733623/EPRS_BRI\(2022\)733623_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733623/EPRS_BRI(2022)733623_EN.pdf)

Circular economy - 6R: <https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S2212827116000822?token=A81C9375031614B9F96D39A1834027D09EAE0311824A91A974EB623A7B98CB6938BACBDA46A5BCD3370705AC7EA4AF3&originRegion=eu-west-1&originCreation=20221221134809>

<https://www.retrace-itn.eu/2019/07/15/the-6-res-of-the-circular-economy-reduce-re-use-repair-remanufacture-recycle-and-recover/>

Climate neutrality strategy: <https://www.consilium.europa.eu/en/5-facts-eu-climate-neutrality/>

Creation of quality jobs: https://www.iedconline.org/clientuploads/Downloads/edrp/IEDC_Quality_Jobs.pdf

Social and economic fairness and equality: <https://www.ilo.org/global/topics/dw4sd/themes/equality/lang--en/index.htm>

<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC118959>

Tax benefits for middle-income and SMEs: <https://www.ggb.gr/sites/default/files/basic-page-files/SME%20Annual%20Report%20-%202021.pdf>

<https://statrys.com/blog/a-guide-to-sme-their-importance-in-the-economy>

<https://d-nb.info/1193196582/34>

<https://www.oecd.org/tax/tax-systems-should-support-creation-and-success-of-small-and-medium-sized-enterprises.htm>

Awareness raising campaigns for stakeholders' behavioural change — English. (n.d.). Climate-ADAPT. Retrieved April 23, 2023, from <https://climate-adapt.eea.europa.eu/en/metadata/adaptation-options/awareness-campaigns-for-behavioural-change>

Clegg, R. (Ed.). (2019). The Lloyd's Register Foundation World Risk Poll. LLOYD'S REGISTER FOUNDATION.

Environmental education: difficulties and future steps | ETF. (2021, May 20). ETF. Retrieved April 24, 2023, from <https://www.etf.europa.eu/en/news-and-events/news/environmental-education-difficulties-and-future-steps>

European Commission. (2014). EU Communication Campaign on Climate Action.

Lorenzoni, I., & Pidgeon, N. (2005). Public Views on Climate Change: European and USA Perspectives. *Climatic Change*, 77, 73-95.

Manuti, A. (2013). Climate Change Awareness: An Explorative Study on the Discursive Construction of Ethical Consumption in a Communication Campaign. *American Journal of Applied Psychology*, 1(3), 65-71. <https://ricerca.uniba.it/retrieve/handle/11586/30828/311585/ajap-1-3-6.pdf>

Poortinga, W. (2019). Climate change perceptions and their individual-level determinants:

A cross-European analysis. *Global Environmental Change*, 55, 25-35.

UNESCO. (2021). Learn for our planet. A global review of how environmental issues are integrated in education.

J. L. Fua, I. S. Wekke, Z. Sabara, R. U. Nurlila, Development of Environmental Care Attitude of Students through Religion Education Approach in Indonesia, *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*, 175, 1-7 (2018)

Denan, Z., Awang, A. H., Mazlan, M. A. H., Majid, N. H. A., Rahim, Z. A., & Sanusi, N. A. Z. (2017). The implementation of environmental education and green programs in schools to achieve sustainability. *Advanced Science Letters*, 23(7), 6261–6265. <https://doi.org/10.1166/asl.2017.9248>

Tien-Ming Cheng & Homer C. Wu (2015) How do environmental knowledge, environmental sensitivity, and place attachment affect environmentally responsible behaviour? An integrated approach for sustainable island tourism, *Journal of Sustainable Tourism*, 23:4, 557-576, DOI: 10.1080/09669582.2014.965177

Environmental Education - the path to Sustainable Development Contents. (n.d.). https://www.pro-e.org/files/environmental_education.pdf

Directorate-General for Education, Y., Tasiopoulou, E., Billon, N., Finlayson, A., Siarova, H., Pribuišis, K., Gras-Velazquez, A., Mulvik, I., Bajorinaitė, M., Sabaliauskas, E., Fronza, V., Vežikaukaitė, J., & Disterheft, A. (2021). Education for environmental sustainability: policies and approaches in European Union Member States: final report. In Publications Office of the European Union. Publications Office of the European Union. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a193e445-71c6-11ec-9136-01aa75ed71a1>

<https://www.un.org/en/observances/environment-day>

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/climate-change/>

http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/Tevekenyen_az_iskolaban/ix_1_definition_characteristics_and_goals_of_environmental_education.html

<https://www.ohiooceanfoundation.org/blog-ohiooceanfoundation/the-importance-of-environmental-education>

<https://www.ourendangeredworld.com/organisations/european/>

<https://yeenet.eu/>

<https://science.nd.edu/undergraduate/minors/sustainability/capstone-projects/2014/smith/>

Non-formal Environmental Education Centers of Environmental Education in Greece.
https://www.researchgate.net/profile/Constantina_Skanavis/publication/260421601_Non-formal_Environmental_Education_Centers_of_Environmental_Education_in_Greece/links/0f31753121dbcaf581000000/Non-formal-Environmental-Education-Centers-of-Environmental-Education-in-Greece.pdf

Sources

<https://www.clientearth.org/latest/latest-updates/stories/what-is-environmental-justice/>

<https://www.oecd.org/environment/cc/policy-perspectives-climate-resilient-infrastructure.pdf>

<https://ruralization.eu/2021/08/eu-rural-review-32-a-green-deal-for-the-future-of-european-rural-areas/>

<https://www.unsdsn.org/sdsn-and-eesc-host-eu-policy-workshop-farm-to-fork-how-to-make-it-work>

<https://www.switchtogreen.eu/the-eu-green-deal-promoting-a-green-notable-circular-economy/>

<https://www.adelphi.de/en/in-focus/carbon-pricing-and-european-green-deal-what-deal>

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2021-0280_BG.html#_ftn22
Group of the Greens/ European free alliance (EFA) in the European parliament - www.greennewdeal.eu/greenjobs

https://ec.europa.eu/environment/enveco/pdf/FACT_SHEET_ii_Green_Growth_Jobs_Social_Impacts.pdf

<https://www.moew.government.bg/bg/ministerstvo/zeleni-vuzmojnosti/zeleni-rabotni-mesta/spisuk-s-ikonomicneski-dejnosti/>

https://www.ilo.org/global/topics/green-jobs/news/WCMS_220248/lang--en/index.htm